بِسۡمِ اللّٰہِ الرَّحۡمٰنِ الرَّحِیۡمِ

કામ વહ લે લીજિયે તુમ કો જો રાઝી કરે
ઠીક હો નામે 'રઝા' તુમ પે કરોળોં દુરૂદ

اَلصَّلٰوۃُ وَالسَّلَامُ عَلَیۡکَ یَارَسُوۡلَ اللّٰہِ اَلصَّلٰوۃُ وَالسَّلَامُ عَلَیۡکَ یَا نَبِیَّ اللّٰہِ
اَلصَّلٰوۃُ وَالسَّلَامُ عَلَیۡکَ یَاحَبِیۡبَ اللّٰہِ اَلصَّلٰوۃُ وَ السَّلَامُ عَلَیۡکَ یَا نُوۡرَ اللّٰہِ
صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلَیۡکَ وَسَلَّمَ

માહે રમઝ઼ાન કૈસે ગુઝ઼ારેં ?

:: મુસન્નિફ ::

હઝરત મૌલાના મુહમ્મદ શાકિર અલી નૂરી રઝવી
(અમીરે સુન્ની દા'વતે ઈસ્લામી)

નાશિર

સુન્ની દા'વતે ઈસ્લામી (દયાદરા શાખ)
C/o. ફયૂઝાને રઝા મંઝિલ, મુ.પો. **દયાદરા,** તાલુકા & જિલ્લા : ભરૂચ
પિન.૩૯૨૦૨૦, ફોન : (૦૨૬૪૨) (ઓફિસ) ૨૮૦૦૧૧, ૨૧૦૪૧૧
(ઘર) ૨૮૦૧૯૨, ૨૮૦૨૯૨, મો. ૯૪૨૭૪૬૪૪૧૧

મર્કઝ : ઈસ્માઈલ હબીબ મસ્જિદ,
૧૨૬, કામ્બેકર સ્ટ્રીટ, મુંબઈ–૪૦૦૦૦૩

નૂરાની આર્ટ–દયાદરા, મો. ૯૪૨૭૪ ૬૪૪૧૧

بِسۡمِ اللّٰہِ الرَّحۡمٰنِ الرَّحِیۡمِ
اَلصَّلٰوۃُ وَالسَّلَامُ عَلَیۡکَ یَا رَسُوۡلَ اللّٰہِ ﷺ
وَعَلٰی آلِکَ وَاَصۡحَابِکَ یَا حَبِیۡبَ اللّٰہِ ﷺ

નામ કિતાબ	:	**માહે રમઝ઼ાન કૈસે ગુઝ઼ારેં ?**
તાલીફ	:	હાફિઝો ક઼ારી હઝરત મૌલાના મુહમ્મદ શાકિર અલી નૂરી રઝવી *(અમીરે સુન્ની દા'વતે ઈસ્લામી)*
કંપોઝિંગ	:	હાફિઝ વહીદ ઈકબાલ જમાદાર દયાદરવી (ગુજરાત) સાદિક઼ યાકૂબ પટેલ દયાદરવી (ગુજરાત)
પ્રુફ રીડિંગ	:	પટેલ શબ્બીર અલી રઝવી દયાદરવી (ગુજરાત)
ઈશાઅત બારે અવ્વલ	:	૨૭ રજબુલ મુરજ્જબ, હિ.સ. ૧૪૩૧ અંગ્રેજી તા. ૯ જુલાઈ ૨૦૧૦, વાર : જુમ્આ
સફહાત	:	૧૪૮ **કિંમત** : રૂા. ૩૦/–
તાઅદાદ :	:	૩૦૦૦
નાશિર	:	**સુન્ની દા'વતે ઈસ્લામી (દયાદરા શાખ)**

મિલને કા પતા

સુન્ની દા'વતે ઈસ્લામી (દયાદરા શાખ)
C/o. ફયૂઝાને રઝા મંઝિલ, મુ.પો. **દયાદરા,** તાલુકા & જિલ્લા : ભરૂચ
પિન.૩૯૨૦૨૦, ફોન : (૦૨૬૪૨) (ઓફિસ) ૨૮૦૦૧૧, ૨૧૦૪૧૧
(ઘર) ૨૮૦૧૯૨, ૨૮૦૨૯૨, મો. ૯૪૨૭૪૬૪૪૧૧

મર્કઝ : ઈસ્માઈલ હબીબ મસ્જિદ,
૧૨૬, કામ્બેકર સ્ટ્રીટ, મુંબઈ–૪૦૦૦૦૩

★ શર્ફે ઈંતિસાબ ★

بِسۡمِ اللّٰهِ الرَّحۡمٰنِ الرَّحِيۡمِ

મૈં અપની ઈસ તાલીફ કો ઉમ્મુલ મુ'મિનીન, ગ઼મગુસારે રસૂલ હઝરત ખદીજતુલ કુબ્રા رضی اللہ عنہا વ મહબૂબએ રસૂલ ઉમ્મુલ મુ'મિનીન હઝરત આઈશા رضی اللہ عنہا જિગર ગોશ–એ–રસૂલ સૈયદતુન્નિસા હઝરત ફાતેમતુઝ્ઝહરા رضی اللہ عنہا વ અમીરુલ મુ'મિનીન ખલીફતુલ મુસ્લિમીન હઝરત અલી મુર્તઝા کرم اللہ تعالیٰ وجہہ الکریم ઔર બિલખુસૂસ શોહદાએ બદર رضی اللہ تعالیٰ عنہم કી ઝવાતે મુક઼દસા સે મન્સૂબ કરતા હૂં જિનકા વિસાલ માહે રમઝાનુલ મુબારકમેં હુઆ ! યક઼ીનન આજ ઈસ્લામકા લહલહાતા હુઆ સબ્ઝ વ શાદાબ ચમન ઉન્હીં ઝવાતે મુક઼દસાકા મરહૂને મિન્નત હૈ ! અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝત ઈન નુફૂસે કુદ્સિયા કે દરજાતકો બુલંદ ફર્માએ ઔર હમ સબ પર ઉનકે ફુયૂઝ વ બર્કાત જારી રખે !

ઈસ કિતાબકી તસ્નીફ પર તહરીક હમદર્દે ક઼ૌમ વ મિલ્લત બિરાદરમ વ મુશફિકમ અલ્હાજ ઉષ્માન ઝરુદરવાલાકી સાલેહ ફિક્ર સે મિલી જો હર સાલ માહે રમઝાનુલ મુબારક કે લિએ મુખ્તલિફ મન્સૂબે પેશ કરતે રહતે હૈં ! અલ્લાહ عزوجل ઉનકો શિફાએ કામિલ વ આજિલ અતા ફર્માએ ઔર દરાઝગીએ ઉમ્ર બિલખૈર અતા ફર્માએ !

આખિર મેં અર્ઝ હૈ કી ઈસ કિતાબ સે ઈસ્તિફાદા ભી કરેં ઔર ઈસ ફક઼ીર કે લિએ દુઆએ ખૈર વ મગ઼ફિરત ફર્માએ ઔર ખાસ તૌર પર મેરી વાલિદા માજિદા કે લિએ દરાઝગીએ ઉમ્ર બિલખૈર ઔર વાલિદ સાહબ ક઼િબ્લા કી બખ્શિશ કી દુઆ ફર્માએ ઔર હાં ! તહરીકે સુન્ની દા'વતે ઈસ્લામી કે ફરોગ઼ વ ઈસ્તિહકામ ઔર ઈસ કિતાબકી તર્તિબ વ કમ્પોઝિંગ મેં જામિઆ ગ઼ૌષિયા કે તલબા વ મુબલ્લિગીનને સાથ દિયા ઉનકે લિએ ભી દુઆ કરે કી અલ્લાહ جل جلالہ સબ પર કરમ કી નઝર ફર્માએ !

آمین بجاہ النبی الکریم علیہ افضل الصلوٰۃ و التسلیم

તાલિબે દુઆએ મગ઼ફિરત

ફક઼ીર મુહમ્મદ શાકિર નૂરી (અમીરે સુન્ની દા'વતે ઈસ્લામી)

૧૩, શાબનુલ મુઅઝ્ઝમ ૧૪૨૭ હિ.

(હઝરત કી વાલિદા માજિદાકા ભી ઈન્તેકાલ હો ચૂકા હૈ તો ઉન્કે લિએ ભી દુઆએ મગફિરત ફર્માએ. –નાશિર)

★ તક઼રીઝ઼ે જલીલ ★

હઝરત અલ્લામા મુફતી મુહમ્મદ અશરફ રઝા ક઼ાદરી મિસ્બાહી

(મુફતી વ ક઼ાઝી ઈદારાએ શરઈય્યા–મહારાષ્ટ્ર)

بِسۡمِ اللّٰهِ الرَّحۡمٰنِ الرَّحِيۡمِ

نَحۡمَدُهٗ وَ نُصَلِّىۡ وَ نُسَلِّمُ عَلٰى حَبِيۡبِهِ الۡمُصۡطَفٰى الۡاَشۡرَفۡ

મુબલ્લિગે સુન્નિયત, અખી ફ઼િદીન, અલ્હાજ અલ્હાફિઝ અલ્ક઼ારી મૌલાના મુહમ્મદ શાકિર અલી નૂરી ઝયદ મકારિમકુમ અમીરે સુન્ની દા'વતે ઈસ્લામીકા મુરત્તિબ રિસાલા **"માહે રમઝાન કૈસે ગુઝારેં"** મુતઅદ્દિદ મક઼ામાતસે દેખા, નાફેઅ વ મુફીદ પાયા. ઈસમેં ઉન્હોંને અપને મખસૂસ દા'વતી અંદાઝમેં ફઝાઈલે રમઝાનુલ મુબારક, મસાઈલે રોઝા, ફવાઈદે મિસ્વાક, બરકાતે તિલાવતે કુર્આને હકીમ નીઝ નમાઝે તરાવીહ વ એ'તિકાફ ઔર શબે ક઼દ્ર વગૈરા પર ઈલ્મ દોસ્ત એહબાબકે લિએ અચ્છા હાસિલ મુતાલા પેશ કિયા હૈ જો ઈસ્લાહે આમાલકે લિએ મૌઝૂં હૈ.

ઈસ દોરે પુરઆશુબ ઔર સુલહ કુલ્લી માહોલમેં તહફ્ફુઝે અક઼ાઈદ ઔર સયાનતે દીન વ મઝહબકે લિએ મોઅષ્ષિર અંદાઝમેં કિતાબોંકી ઈશાઅતકી સખ્ત ઝરૂરત હૈ. જાન વ માલકા ખૌફ દિલા કર અલ્લાહ વ રસૂલ عَزَّوَجَلَّ وَصَلَّى اللّٰهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ કે દુશ્મનોંકે સાથ મિલ બૈઠનેકા ઈમાન સૌઝ હરબા શયાતીન ઈસ્તેમાલ કર ચુકે, ઈમાનકી ખેતિયાં જલ રહી હૈં, અક઼ીદાકા બાગ જુલસ રહા હૈ, ઈમ્તિયાઝે સુન્નત મજરુહ હો રહા હૈ, ઐસે માહોલમેં ઈસ્લામકે દાઈ, સુન્નિયતકે મુબલ્લિગ, મુસ્લેહે ક઼ૌમ વ મિલ્લતકી ઝિમ્મેદારિયાં બઢ જાતી હૈ.

દુઆ હૈ કી મૌલા અમીરે સુન્ની દા'વતે ઈસ્લામી વ ઉનકે રુફક઼ાએ કાર ઔર દીન વ સુન્નિયતકે લિએ અપના સબકુછ નિછાવર કર દેને કા જઝ્બા રખનેવાલોં કો સરકારે આ'લા હઝરત સૈયદના ઈમામ અહમદ રઝા ક઼ાદરી હનફી બરૈલી رضی اللہ عنہ કે મસ્લક કો ખૂબ આમ કરને કી તૌફીક઼ અતા ફર્માએ.

آمین یا ارحم الراحمین بحرمۃ حبیبہ سید المرسلین علیہ و علی آلہ و صحبہ افضل الصلوٰۃ و التسلیم و اکمل التسلیمات الف الف مرۃ فی کل لمحۃ و لحظۃ الی یوم الدین

–અશરફ રઝા ક઼ાદરી ૫ શાબાનુલ મુકર્રમ ૧૪૨૭ હિ. ૩૦ અગસ્ત ૨૦૦૬

★ મુક઼દ્દમા ★

મુફક્કિરે ઈસ્લામ હઝરત અલ્લામા ક઼મરુઝ઼્ઝમાં ખાન આ'ઝમી

(જનરલ સેક્રેટરી વર્લ્ડ ઈસ્લામિક મિશન ઓફ લંડન)

حامداً و مصلياً و مسلماً

સાલહાએ ગુઝિશ્તા કી તરહ ઈસ સાલ ભી સુન્ની દા'વતે ઈસ્લામી કે સાલાના ઈજતિમા મુનઅક઼િદા પ્રેસ્ટન (ઈંગ્લેન્ડ)મેં શિર્કત કી સઆદત મૈયસ્સર આઈ ઔર ઈસ સાલ ભી હઝરત મૌલાના શાકિર નૂરી અમીરે સુન્ની દા'વતે ઈસ્લામી અપની ગિરાં ક઼દ્ર તસ્નીફ કા મુસવ્વિદા લેકર આએ જિસે દેખ કર ઔર બિલઈસ્તીઆબ મુતાલા કરકે બેપાયાં મસર્રત હુએ.

શાબાને મુક઼દ્દસ જલવા ગર હો ચુકા હૈ ઔર માહે રમઝાન કા ઈસ્તક઼બાલ કરને કે લિએ ઉમ્મતે મુસ્લિમા તૈયાર હૈ. ઉમ્મીદ હૈ કિ ઈસ્તિક઼બાલે માહે રમઝાન સે પહલે હી એહલે ઈલ્મ વ દાનિશ કે હાથોં તક હમ **"માહે રમઝાન કૈસે ગુઝારેં"** કા તોહફા પહુંચ ચુકા હોગા. الحمد للہ! માહે રમઝાન હર સાલ જલ્વા ફગન હોતા હૈ ઔર ઉમ્મતે મુસ્લિમા ઈસ માહ કી સઆદતોં ઔર બરકતોં સે બક઼દ્રે તૌફિક઼ ફૈઝયાબ ભી હોતી હૈ મગર બહુત કમ લોગ હૈ જો ઈસ માહ કો ઈમાન વ એહતિસાબ કે તક઼ાઝોં કે સાથ ગુઝારતે હૈં. યહી વજહ હૈ કિ સાલહા સાલ રોઝા રખને કે બાવજૂદ ભી હમારી જિંદગિયોં મેં વહ તબદીલી પૈદા નહીં હોતી જિસકા તક઼ાઝા યહ માહે મુબારક કરતા હૈ. જિસકી વજહ યા તો હમારી ગફલત હૈ યા ઈસ માહે મુબારક કે આમાલ સે નાવાક઼િફિયત. જબકિ સૈયદે આલમ ﷺને ફર્માયા કિ, "અગર તુમ્હારા રોઝા તુમ્હેં ઝૂટ ઔર દૂસરી બુરાઈયોં સે બાઝ નહીં રખતા તો અલ્લાહ ﷻ કો તુમ્હારે ભૂકે ઔર પ્યાસે રહને કી કોઈ ઝરૂરત નહીં."

માહે રમઝાન દર અસ્લ એક રૂહાની તર્બિયત કા મહીના હૈ જિસમેં ઈન્સાન ઉન તમામ ખસાઈલે હમીદા સે આરાસ્તા હો જાતા હૈ જો શજરે

તક઼વા કે બર્ગ વ બાર કી હૈસિયત રખતે હૈં : જબ કિ રોઝા કી ફર્ઝિયત કા બુન્યાદી મક઼સદ હી શજરે તક઼વા કી આબયારી હૈં, કુર્આને અઝીમ કા ઈર્શાદ હૈ :–

يَآأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ

રોઝા ઉમ્મતે મુહમ્મદિયા ﷺસે પહલે ભી તમામ અંબિયાએ કિરામ કી ઉમ્મતોં પર ફર્ઝ થા ઈસ લિએ કિ રૂહાની ઔર અખ્લાક઼ી તર્બિયત કે લિએ રોઝા બહુત ઝરૂરી હૈ.

વહ મઝાહિબ જો રહબાનિયત યાની તર્કે દુનિયા ઔર તર્કે લઝ્ઝાતકી તાલીમ દેતે હૈં વહ રૂહાની ઈરતિક઼ા કે લિએ પૂરી ઝિંદગી મુજર્રદ રહને ઔર દુન્યવી અલાઈક઼ સે બેનિયાઝ હો જાને કા હુક્મ દેતે હૈં લેકિન રહબાનિયત એક તરહ સે '**فرار عن الحيات**' હૈ જબ કિ ઈસ્લામ જિંદગી કા મઝહબ હૈ ઔર પૂરે આલમે ઈન્સાની કા મઝહબ હૈ. અગર તમામ ઈન્સાન રહબાનિયત ઈખ્તિયાર કર લે તો ક઼ાફિલાએ હયાત આગે ન બઢ સકેગા, ઈસ લિએ ઈસ્લામ મેં રૂહબાનિયત કી ગુંજાઈશ નહીં. ફર્માયા ગયા لَا رَهْبَانِيَّةَ فِى الْاِسْلَامِ

અલબત્તા ઈરતિક઼ાએ રૂહાની કે લિએ માહે રમઝાન અતા ફર્માયા ગયા તાકિ ઉમ્મતે મુસ્લિમા ઈસ માહે મુબારક મેં રોઝા રખ કર જિંદગી ભર રહબાનિયત કે ઝરીઆ રૂહાની મનાઝિલ તય કરને વાલોં સે ઝયાદા બુલંદ રૂહાની મક઼ામ હાસિલ કર લે. યહી વજહ હૈ કિ કુર્આને અઝીમને લૈલતુલ ક઼દ્ર કો હજાર મહીને કી રાતોં સે બેહતર ક઼રાર દિયા હૈ. સરકારે દો આલમ ﷺ કા ફર્માને ગિરામી હૈ કિ ઈસ માહ કા અવ્વલ રહમત, વસ્ત મગફિરત ઔર આખિરી હિસ્સા જહન્નમ સે આઝાદી હૈ. રહમત, મગફિરત ઔર જહન્નમ સે આઝાદી કી તર્તીબ મેં એક ફિત્રી રબ્ત પાયા જાતા હૈ.

અલ્લાહ તબારક વ તઆલા રહમાન વ રહીમ હૈ વહ સારી કાયનાત કી પરવરિશ ઈસલિએ કરતા હૈ કિ યહ ઉસકી સિફત રહમાન વ રહીમ કા તક઼ાઝા હૈ. વહ અપને બંદોં કે ગુનાહ અપની રહમતે બેપાર્યા સે માફ ફર્માએગા. સરકારે દો આલમ ﷺ ને ફર્માયા કિ અલ્લાહ તબારક વ તઆલા ઈર્શાદ ફર્માતા હૈ કિ મેરી રહમત કે ૧૦૦ હિસ્સે હૈં, મૈંને ઉસકા એક હિસ્સા અપની મખ્લૂક઼ કો અતા ફર્માયા હૈ. જબસે વહ દૂસરોં કે સાથ

રહમ વ કરમ કા મામલા કરતી હૈ, હત્તા કે જાનવર અપને બચ્ચોં કી પરવરિશ કરતે હૈં. ઔર નિન્યાનવેં (૯૯) હિસ્સે મૈંને કયામત કે દિન અપને બંદો કે લિએ મખ્સૂસ ફર્મા રખા હૈ. *(મફ્હૂમન)*

ઈસસે માલૂમ હુઆ કિ મગફિરત બગૈર રહમત કે મુમ્કિન નહીં. ચુનાન્ચે રમઝાન કે પહલે અશરે મેં બંદે કો ચાહિએ કિ રહમત તલબ કરે તા કિ દૂસરે અશરે મેં મગ્ફિરત કા હક્દાર બન જાએ ઔર દૂસરે અશરે મેં તલબે મગફિરત કે બાદ ગુનાહોં સે પાક વ સાફ હો જાએ ઔર તીસરે અશરે મેં જહન્નમ સે આઝાદ હોકર જન્નત મેં જાને કા મુસ્તહિક્ હો જાએ.અસ્લ મેં જન્નત મેં ઈન્સાન ગુનાહોં કી ગંદગી કી વજહ સે દાખિલ નહીં હો સકેગા ઈસલિએ દખૂલે જન્નત મેં લાખોં અફરાદ કે ગુનાહ માફ હોતે હૈં ઔર ઉન્હેં મુસ્તહિક્ે જન્નત કરાર દિયા જાતા હૈ. ઈસલિએ સરકારે દો આલમ صلی اللہ علیہ وسلم ને ઈર્શાદ ફર્માયા : مَنْ صَامَ رَمَضَانَ اِيْمَاناً وَّ اِحْتِسَاباً غُفِرَ لَهٗ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهٖ *(બુખારી શરીફ, ૧/૧૫૫)*

★ માહે રમઝાન ઔર તિલાવતે કુર્આન ★

માહે રમઝાન કા તિલાવતે કુર્આને અઝીમ સે બડા ગહરા રબ્ત હૈ. કુર્આને અઝીમ માહે રમઝાન મેં નાઝિલ હુઆ જૈસા કિ અલ્લાહ તઆલા કા ફર્માને ઝીશાન હૈ : ''شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِىْٓ اُنْزِلَ فِيْهِ الْقُرْآنُ'' ઈસ તરહ **રમઝાન** ગોયા **નુઝૂલે કુર્આન કી સાલગિરહ કા મહીના** હૈ. ઈસ માહે મુબારક મેં ખૂદ સૈયદે આલમ صلی اللہ علیہ وسلم ઔર મહીનોં કે મુકાબલે મેં કુર્આને પાક કી તિલાવત ઝયાદા ફર્માતે થે ઔર હઝરત જિબ્રઈલ علیہ السلام હુઝૂર صلی اللہ علیہ وسلم કો કુર્આન સુનાતે ભી થે ઔર કુર્આન સુનતે ભી થે. અંબિયાએ કિરામ પર નુઝૂલે વહી કે આગાઝ સે પહલે રોઝે કા હુક્મ દિયા જાતા થા. ચુનાન્ચે હઝરત મૂસા علیہ السلام કો તૌરેત અતા ફર્માને સે પહલે કોહે તૂર પર ચાલીસ રોઝ તક રોઝા ઔર ઈબાદત નીઝ દીગર અલાઈક્ે દુન્યવી સે અલાહિદા રહને કા હુક્મ દિયા ગયા ઔર ચાલીસ રોઝ કી તકમીલ કે બાદ ઉન્હેં તૌરેત અતા કી ગઈ.

આકાએ દો જહાં صلی اللہ علیہ وسلم કો હુક્મ તો નહીં દિયા ગયા મગર ઉન્હોંને અપની પૈગમ્બરાના ફિતરત કી દાવત પર ગારે હિરા મેં તન્હાઈ ઈખ્તિયાર

કી જહાં અકષર વહ રોઝે કી હાલત મેં હોતે થે, ઈસી હાલત મેં નુઝૂલે કુર્આન કા આગાઝ હુઆ.

અબ નુઝૂલે વહી તો મુમ્કિન નહીં મગર રમઝાન મેં તિલાવતે કુર્આન કી સઆદત હાસિલ કરને વાલોં કે દિલ પર કુર્આન પાક કે અન્વાર વ બરકાત ઝરૂર ઉતરતે હૈં, ઈસલિએ કિ ઈસ માહ મેં કુર્આને અઝીમ કી તિલાવત કે સાથ સાથ કિસી હદ તક અલાઈક્ે દુન્યવી ઔર ખાહિશાતે માદ્દી સે બે તઅલ્લુકી હોતી હૈ.

દુન્યા મેં કોઈ ઐસા નિઝામે ઝિંદગી ઔર કાનૂને હયાત નહીં હૈ જિસકે માનને વાલોં કો હર સાલ પૂરા દસ્તૂરે હયાત સુનાયા જાતા હો ઔર ઉસકી યાદ દેહાની કરાઈ જાતી હો મગર તરાવીહ કે ઝરિયા હર સાલ ઉમ્મતે મુસ્લિમા પૂરા કુર્આને અઝીમ સુનતી ભી હૈ ઔર પઢતી ભી હૈ. કાશ ! મુસલમાન સમઝ કર પળ્હતે ઔર અમલ કરતે તો આજ આલમે ઈસ્લામ કા નક્શા હી કુછ ઔર હોતા.

વહ મુઅઝ્ઝઝ્ થે ઝમાને મેં મુસલમાં હોકર,
ઔર હમ ખાર હુએ તારિકે કુર્આ હોકર

રમઝાન પાક મેં શૈતાન પાબંદે સલાસિલ કર દિયા જાતા હૈ તાકિ વહ એહલે ઈમાન કો બહકા ન સકે ઔર મુસલમાન અપની રૂહાની તર્બિયત ઔર અમલી ટ્રેનિંગ કા ઝમાના શૈતાન કી મુદાખલત કે બગૈર કામિલ કર સકે. આપને દેખા હોગા કિ તર્બિયત લેને વાલે કો તર્બિયત દેને વાલા બહુત સે હિફાઝતી ઈતિઝામાત કે સાથ તર્બિયત દેતા હૈ, ઔર જબ તર્બિયત કામિલ હો જાતી હૈ તો હિફાઝતી ઈતિઝામાત ઉઠાએ જાતે હૈં ઔર વહી વક્ત ઈસકી તર્બિયત કી આઝમાઈશ કા હોતા હૈ.

રમઝાન કે બાદ શૈતાન કો આઝાદ કર દિયા જાતા હૈ અગર મર્દે મોમિન ને ઈમાન વ એહતિસાબ કે સાથ રોઝા રખા, ઔર હાથ, પાવ, આંખ ઝબાન વગૈરા કો ભી રોઝાદાર રખા તો માહે મુબારક ગુઝર જાને કે બાદ ભી રમઝાન કી હાલત પર કિસી હદ તક કાયમ રહતા હૈ. ઔર અગર તર્બિયત નાકિસ રહ ગઈ તો વહ ફિર માહે રમઝાન સે કત્લ કી ઝિંદગી કી તરફ લોટ જાતા હૈ, જો ઈસ બાત કી અલામત હૈ કિ ઈસ કા રોઝા મકબૂલ

નહીં હુઆ. ઐસે ઈન્સાન કે લિએ દુઆ કરની ચાહિએ કિ મૌત સે પહલે અલ્લાહ ઉસકો એક ઐસા માહે રમઝાન ઝરૂર અતા કરે જબ ઉસકે રોઝે મક઼બૂલ હો ગએ હોં ઔર ઉસકે સારે ગુનાહ માફ ફર્મા કર ઉસકો મુસ્તહિક઼ે જન્નત ક઼રાર દિયા ગયા હો.

માહે રમઝાન રોઝાદાર કે અંદર બહુત સી રૂહાની ઔર અખ્લાક઼ી ખૂબિયોં કો પરવાન ચઢ઼ાતા હૈ. મષલન :–

૦૧. અલ્લાહ કા ખૌફ હર હાલત મેં રોઝાદાર કે દિલ પર તારી રહતા હૈ. યહી વજહ હૈ કિ વહ ખિલ્વત મેં કોઈ ઐસા કામ નહીં કરતા જો હુક્મે રબ્બાની કે ખિલાફ હો.

૦૨. રોઝાદાર કે અંદર સબ્ર ઔર બર્દાશ્ત નીઝ ઝબ્તે નફસ કી સલાહિયત પૈદા હો જાતી હૈ. વહ ગાલી યા દાવતે મુબારઝત કે જવાબ મે સિર્ફ યહ કહતા હૈ કિ મૈં રોઝદાર હૂં ઔર ગુઝર જાતા હૈ.

૦૩. અપને અવક઼ાતે કાર કો મુંઝબિત કરતા હૈ, શબ બેદારી કી આદત પૈદા હોતી હૈ, તહજ્જુદ ઔર નવાફિલ કા પાબંદ હો જાતા હૈ, જમાઅત કા એહતિમામ કરતા હૈ.

૦૪. ઉસકે અંદર અપને એહતિસાબ કી સલાહિયત પૈદા હો જાતી હૈ ઔર "حاسِبُوا قَبْلَ اَنْ تُحَاسَبُوْا" કી સિફ્ત સે મુત્તસિફ હો જાતા હૈ.

૦૫. "اَلصَّوْمُ جُنَّةٌ" કે ફર્માને આલીશાન કે મુતાબિક઼ વહ શૈતાન કે મુક઼ાબલે કે લિએ ખૂદ કો તૈયાર કર લેતા હૈ ઔર ઉસકો કુદરત કી તરફ સે એક ઢાલ મિલ જાતી હૈ જો શૈતાન કે હમલોં સે મહફૂઝ રખતી હૈ.

૦૬. ઉસકે લિએ જન્નત કે દરવાઝે ખોલ દિએ જાતે હૈં, જહન્નમ કે દરવાઝે બંદ કર દિએ જાતે હૈં ઔર શયાતીન કો પાબંદે સલાસિલ કર દિયા જાતા હૈ.

૦૭. રમઝાન કી બરકાત સે ઉસે દો ખુશિયાં મૈયસ્સર આતી હૈં, એક વક઼્તે ઈફતાર ઔર એક ઝિયારતે પરવરદિગાર કે વક઼્ત.

૦૮. ઈસ માહે મુબારક મેં રોઝાદાર કે નવાફિલ ફર્ઝ કા, ફર્ઝ સત્તર ફર્ઝોં કા હામિલ રહતે હૈં.

૦૯. ઈસ માહે મુબારક મેં રોઝાદાર કા દિલ નર્મ ઔર અખ્લાક઼ી ખૂબિયોં સે મામૂર હોતા હૈ. ઉસકે અંદર જઝબ–એ–સખાવત પૈદા હોતા હૈ, ઔર દિનોં કે મુક઼ાબલે મેં ઝયાદા ઉમૂરે ખૈર મેં હિસ્સા લેતા હૈ.

૧૦. ઈફતારી ઔર સહરી કી બર્કતેં હાસિલ કરતા હૈ.

૧૧. રોઝા ઔર કુર્આન કી શફાઅત કા મુસ્તહિક઼ હોતા હૈ.

૧૨. લૈલતુલ ક઼દ્ર કી બર્કતોં સે ફૈઝયાબ હોતા હૈ.

૧૩. રોઝદાર ખૂદ કો રમઝાન કે બાદ ભી નફલી રોઝોં કે લિએ આમાદા કર લેતા હૈ.

૧૪. રોઝાદાર જિસ્માની સેહત સે બેહરામંદ હો જાતા હૈ.

ખુદા કા શુક્ર હૈ કિ મૌલાના શાકિર નૂરી સાહબ ને ઈસ કિતાબ મેં માહે સિયામ કે બૈશતર આમાલ કા એહાતા કિયા હૈ ઔર અસ્લૂબે દાવત કા તરીક઼ા ઈખ્તિયાર કિયા હૈ ઈસલિએ કિતાબ દિલનશીં ઔર મુઅષ્ષિર હૈ. ઉમ્મીદ હૈ કિ ઈસ કિતાબ કે મુતાલિઆ સે હઝારોં અફરાદ કો માહે રમઝાન કો સહીહ તૌર પર ગુઝારને કી તૌફીક઼ મિલેગી ઔર વહ અપની ઝિંદગી મેં એક અખ્લાક઼ી ઔર રૂહાની ઈન્ક઼િલાબ પૈદા કર સકેંગે.

بِسۡمِ اللّٰهِ الرَّحۡمٰنِ الرَّحِيۡمِ

نَحۡمَدُهٗ وَ نُصَلِّی عَلٰی رَسُوۡلِهِ الۡكَرِيۡمِ

اَلصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلَيۡكَ يَارَسُوۡلَ اللّٰهِ   اَلصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلَيۡكَ يَا نَبِیَّ اللّٰهِ

اَلصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلَيۡكَ يَاحَبِيۡبَ اللّٰهِ   اَلصَّلٰوةُ وَ السَّلَامُ عَلَيۡكَ يَا نُوۡرَ اللّٰهِ

صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيۡكَ وَسَلَّمَ

અલ્લાહ جل جلاله કા બેપનાહ એહસાન ઔર ઉસકા શુક્ર હૈ કિ ઉસને અપને પ્યારે મહબૂબ સાહિબે લૌલાક صلى الله عليه وسلم કે સદક઼ા વ તુફૈલ હમેં બેશુમાર નેઅમતેં અતા ફર્માઈ, અગર હમ ઉસકી નેઅમતોં કો શુમાર કરના ચાહેં તો નહીં કર સકેંગે. જૈસા કિ ખૂદ ઉસી કા ફર્માન હૈ. ''وَاِنۡ تَعُدُّوۡا نِعۡمَةَ اللّٰهِ لَا تُحۡصُوۡهَا'' ઔર અગર તુમ અલ્લાહ કી નેઅમતોં કા શુમાર કરના ચાહો તો તુમ નહીં કર સકતે.

ઈસસે પતા ચલા કિ રબ્બે ક઼દીર جل جلاله ને હમેં બેહિસાબ નેઅમતેં અતા ફર્માઈ, બિન માંગે ઔર બિન મહનત કે, યહ અલ્લાહ عزوجل હી કી ઝાત હૈ કિ નેઅમતે કષીરા સે હમેં નવાઝતા હૈ. હમારી ઝિમ્મદારી હૈ કિ હમ ઉસકી નેઅમતોં કા શુક્રિયા નેઅમતોં કી ક઼દ્ર કે ઝરિયા અદા કરે.

મેરે પ્યારે આક઼ા صلى الله عليه وسلم કે પ્યારે દીવાનો ! માહે રમઝાનુલ મુબારક જો અલ્લાહ جل جلاله કી તરફ સે બહુત બડી નેઅમત હૈ ઉસકે ઈસ્તક઼બાલ ઔર ગુઝારને કે તઅલ્લુક સે કુછ બાતેં લિખને કી સઆદત હાસિલ કર રહા હૂં તાકિ હમ અલ્લાહ عزوجل કી અઝીમ નેઅમત માહે રમઝાનુલ મુબારક કી બરકતોં સે માલામાલ હો સકેં ઔર જબ ઈસ નેઅમત કે હવાલે સે ક઼યામત મેં સવાલ કિયા જાએ તો હમ માહે રમઝાનુલ મુબારક કે રોઝોં કી શફાઅત કે હક઼દાર બન જાએ.

આઈયે સબસે પહલે માહે રમઝાનુલ મુબારક કે નામ ઔર ઉસકે મઆની કો સમઝને કી કોશિશ કરેં તાકિ મક઼સદે રમઝાનુલ મુબારક હમારી ફહમ મેં આ સકે.

★ માહે રમઝાન કી વજહે તસ્મિયા ★

رَمَضَان''રમઝાન'' رَمۡضٌ ''રમ્ઝુન'' કા મસદર હૈ, રમ્ઝ કા માઅના હૈ ''જલના'' મુફસ્સરીને કિરામ ને રમઝાન કી ચંદ વજહે તસ્મિયા બતાઈ હૈં :

૧. રોઝા ગુનાહોં કો જલા દેતા હૈ.

૨. જબ ઈસ માહ કે નામ રખને કી બારી આઈ તો સખ્ત ગર્મી થી ઈસ વજહ સે ઉસકા નામ રમઝાન રખા ગયા જૈસા કિ રબીઉલ અવ્વલ, રબીઉષ્ષાની કે જિસ વક઼્ત નામ રખે ગએ ઉસ વક઼્ત મૌસમે બહાર થા.

૩. ''રમઝાન'' અલ્લાહ તઆલા કા એક નામ હૈ લિહાઝા ઈસ લિહાઝ સે ઉસે રમઝાન નહીં બલ્કિ شهر ''શહર'' કી ઉસકી જાનિબ ઈઝાફત કરકે ''શહરે રમઝાન'' યાની અલ્લાહ કા મહીના કહના ચાહિએ જૈસા કિ મરવી હૈ : وَلَا تَقُوۡلُوۡا جَاءَ رَمَضَانُ وَ ذَهَبَ رَمَضَانُ યહ ન કહો કિ રમઝાન આયા, રમઝાન ગયા બલ્કિ યહ કહો કિ માહે રમઝાન આયા, માહે રમઝાન ગયા. *(રૂહુલ બયાન, જિ. ૨, સ. ૧૦૪, મુલખ્ખસન)*

★ રમઝાન કે પાંચ હુરુફ ★

બુઝુર્ગાને દીન رِضۡوَانُ اللّٰهِ تَعَالٰى عَلَيۡهِمۡ اَجۡمَعِيۡنَ ને ફર્માયા કિ રમઝાન મેં પાંચ હુરુફ હૈ. (ر) સે રઝાએ ઈલાહી (م) સે મગફિરતે ઈલાહી (ض) સે ઝમાને ઈલાહી (الف) સે ઉલફતે ઈલાહી (ن) સે નવાલ વ અતાએ ઈલાહી મુરાદ હૈ, ગોયા જિસને રમઝાનુલ મુબારક મેં ઈબાદત કિયા વહ ઈન સારી ચીઝોં કા હક઼દાર હૈ. *(નુઝહતુલ મજાલિસ, ૧/૫૮૧)*

★ માહે રમઝાન કી ખુસૂસિયાત ★

દૂસરે મહીનોં પર માહે રમઝાનુલ મુબારક કી ફઝીલત ચંદ એતબાર સે હૈ.

કુર્આને મુક઼દસ મેં યહ તો મઝકૂર હૈ કિ મહીનેં બારા હૈં ઔર યહ ભી મઝકૂર હૈ કિ ઉનમેં સે ચાર હુર્મત વાલે હૈં, વહ હુર્મત વ ઈઝ્ઝત વાલે મહીનેં કૌન હૈં યહ મઝકૂર નહીં, લેકિન માહે રમઝાનુલ મુબારક કા નામ કુર્આને મુક઼દસ મેં સરાહત કે સાથ મઝકૂર હૈ બાક઼ી કિસી ભી મહીને કા નામ સરાહત કે સાથ મઝકૂર નહીં. જૈસા કિ અલ્લાહ ને ઈર્શાદ ફર્માયા : ''شَهۡرُ رَمَضَانَ الَّذِیۡۤ اُنۡزِلَ فِيۡهِ الۡقُرۡاٰنُ'' રમઝાન કા મહીના જિસમેં કુર્આન

નાઝિલ હુઆ.

- ✪ માહે રમઝાન મેં કુર્આને મુક઼દસકા નુઝૂલ હુઆ જૈસા કિ મઝકૂરા બાલા આયત મેં હૈ.
- ✪ ઈસી માહ મેં શબે ક઼દ્ર હૈ, જિસકા ક઼યામ (ઈબાદત વ શબ બેદારી) હઝાર મહીનોં કે ક઼યામ સે બેહતર હૈ.
- ✪ હર માહ મેં ઈબાદત કે લિએ વક઼્ત મુક઼ર્રર હૈ મગર ઈસ માહ મેં રોઝાદાર કા લમ્હા–લમ્હા ઈબાદત મેં શુમાર હોતા હૈ.
- ✪ હર માહ મેં નેકિયોં કા ષવાબ દસ ગુના સે સાત સો ગુના તક બળ્હા દિયા જાતા હૈ.
- ✪ નફલ કા ષવાબ ફર્ઝ કે બરાબર ઔર ફર્ઝ કા ષવાબ સત્તર ફર્ઝ કે બરાબર હો જાતા હૈ.
- ✪ અલ્લાહ તઆલા ઈસ માહ મેં અપને બંદો પર ખુસૂસી તવજ્જહ ફર્માતા હૈ.
- ✪ જન્નત કે દરવાઝે ખોલ દિએ જાતે હૈં.
- ✪ જહન્નમ કે દરવાઝે બંદ કરી દિએ જાતે હૈં.
- ✪ આસમાન કે દરવાઝે ખોલ દિએ જાતે હૈં ઔર બંદો કી જાઈઝ દુઆએં બાબે ઈજાબત તક બિલ્કુલ આસાની કે સાથ પહુંચ જાતી હૈ.
- ✪ હઝરત ઈબ્રાહીમ علیہ السلام કે સહીફે ઈસી માહ કી એક તારીખ કો નાઝિલ હૂઈ.
- ✪ તૌરાત શરીફ ઈસી માહ કી ૬ તારીખ કો નાઝિલ હૂઈ.
- ✪ ઈન્જીલ શરીફ ઈસી માહ કી ૧૩ તારીખ કો નાઝિલ હૂઈ.
- ✪ કુર્આને મુક઼દસ ઈસી માહ કી ચૌબીસ તારીખ કો નાઝિલ હુઆ.
- ✪ ખાતૂને જન્નત હઝરત ફાતિમા ઝહ્‌રા رضی اللہ عنہا કા વિસાલ ઈસી માહ કી ૩ તારીખ કો હુઆ.
- ✪ જંગે બદર ઈસી માહ કી ૧૭ તારીખ કો હૂઈ.
- ✪ ફતહે મક્કા ઈસી માહ કી ૨૦ તારીખ કો હૂઈ.
- ✪ હઝરત અલી મુશ્કિલ કુશા શેરે ખુદા کرم اللہ وجہہ الکریم કી શહાદત ઈસી માહ કી ૨૧ તારીખ કો હૂઈ.

★ ફઝાઈલે માહે રમઝાન ★

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ નબી કરીમ صلی اللہ علیہ وسلم ને ઈર્શાદ ફર્માયા : "اِذَا جَاءَ رَمَضَانُ فُتِحَتْ اَبْوَابُ الْجَنَّةِ" યાની જબ રમઝાન કા મહીના આતા હૈ તો જન્નત કે દરવાઝે ખોલ દિએ જાતે હૈં. *(બુખારી શરીફ, જિ. ૧, સ. ૨૫૫)*

★ માહે રમઝાન ઔર રહમતે રહમાન ★

નબી કરીમ صلی اللہ علیہ وسلم ને ઈર્શાદ ફર્માયા, અલ્લાહ તઆલા રમઝાન કી હર શબ કો બવક઼્તે ઈફતાર એક લાખ દોઝખિયોં કો દોઝખ સે આઝાદ ફર્માતા હૈ ઔર વહ દોઝખી ઐસે હોતે હૈં કિ ઉન પર અઝાબ વાજિબ હો ચુકા હોતા હૈ, જબ રમઝાન કી આખરી શબ હોતી હૈ તો ઉસમેં ઈતની તાદાદ મેં આઝાદ ફર્માતા હૈ જિતની તાદાદ મેં રમઝાન કી પહલી શબ સે લેકર આખરી તક આઝાદ કર ચુકા હોતા હૈ.

★ મક્કા મુઅઝ્ઝમા મેં માહે રમઝાન ★

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અબ્બાસ رضی اللہ تعالیٰ عنہما સે રિવાયત હૈ કિ હુઝૂર શાફિએ યૌમુન્નુશૂર صلی اللہ علیہ وسلم ને ઈર્શાદ ફર્માયા, જિસને મક્કા મેં રમઝાન પાયા ઔર રોઝા રખા ઔર રાત મેં જિતના હો સકા ક઼યામ કિયા (નવાફિલ પળ્હે) તો અલ્લાહ عزوجل ઉસકે લિએ દૂસરી જગહ કી બનિસ્બત એક લાખ રમઝાન કા સવાબ લિખેગા ઔર હર દિન એક ગુલામ આઝાદ કરને કા સવાબ ઔર હર રોઝ જિહાદ મેં ઘોળે પર સવાર કર દેને કા ષવાબ ઔર હર દિન મેં હસના ઔર હર રાત મેં હસના લિખેગા. *(બહારે શરીઅત)*

મેરે પ્યારે આક઼ા صلی اللہ علیہ وسلم કે પ્યારે દીવાનો ! અગર અલ્લાહ તઆલા ને આપકો ઈસ્તિતાઅત બખ્શી હૈ તો મક્કા મુઅઝ્ઝમા ઔર મદીના મુનવ્વરા મેં માહે રમઝાનુલ મુબારક ગુઝારને કી કોશિશ કરો. અલ્લાહ તઆલા કી બારગાહ મેં દુઆ હૈ કિ હમેં ઈસકી તૌફીક઼ અતા ફર્માએ. આમીન

★ શૈતાન કૈ઼દ મેં ★

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ નબી કરીમ રઉફો રહીમ صلی اللہ علیہ وسلم ને ઈર્શાદ ફર્માયા, જબ માહે રમઝાન આતા હૈ તો આસમાન કે દરવાઝે

ખોલ દિએ જાતે હૈં, જહન્નમ કે દરવાઝે બંદ કર દિએ જાતે હૈં ઔર શૈતાનોં કો કૈ઼દ કર દિયા જાતા હૈ. *(બુખારી, ૨૫૫/૧)*

મેરે પ્યારે આકા઼ ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ હદીષ મેં ઈસ બાત કા ભી બયાન હૈ કિ શૈતાનોં કો રમઝાન કે મહીના મેં કૈ઼દ કર દિયા જાતા હૈ, ઈસ પર સવાલ પૈદા હોતા હૈ કિ જબ શૈતાનોં કો કૈ઼દ કર દિયા જાતા હૈ તો ફિર ક્યોં લોગ રમઝાન કે મહીને મેં ગુનાહ કરતે હૈં ? ઈસ સવાલ કે મુતઅદ્દિદ જવાબાત દિયે ગએ હૈં :–

અવ્વલ : યહ કિ બળે બળે શયાતીન કો કૈ઼દ કર દિયા જાતા હૈ ઔર છોટે છોટે શૈતાન ખુલે ફિરતે હૈં, જિનકી વજહ સે લોગ ગુનાહ કરતે હૈં. જૈસા કિ દૂસરી હદીષ મેં ઈર્શાદ હુઆ : **صُفِّدَتْ مَرَدَةُ الشَّيَاطِيْنِ** યાની સરકશ ઔર બળે બળે શયાતીન કૈ઼દ કર દિએ જાતે હૈં.

દૌમ : યહ કિ ગુમરાહ કરને વાલા એક ખારજી શૈતાન ઔર એક દાખલી શૈતાન હૈ જિસકો **لُمَّةُ شَيْطَانَ قَرِيْنٌ مِّنَ الْجِنِّ** ઔર ઉર્દૂ મેં હમઝાદ કહતે હૈં, ખારજી શયાતીન કો કૈ઼દ કર દિયા જાતા હૈ, દાખલી શૈતાન કો કૈ઼દ નહીં કિયા જાતા હૈ જિસકી વજહ સે લોગ ગુનાહ મેં મુબતિલા રહતે હૈં.

સૌમ : યહ કિ શૈતાન કે ગ્યારહ માહ બહકાને ઔર વસાવિસ કા અષર ઈસ કદ્ર઼ રાસિખ હો જાતા હૈ કિ ઉસકી એક માહ કી ગૈર હાઝરી સે કોઈ ફર્ક઼ નહીં પળતા ઔર લોગ બદસ્તૂર બુરાઈ ઔર ગુનાહ મેં મુબતિલા રહતે હૈં. **اِلا ماشاء الله**

ચહારૂમ : બુરાઈ મેં મશગૂલ લોગોં કો કમ અઝ કમ ઈસ માહ મેં તો યહ તસ્લીમ કર લેના ચાહિએ કિ ઉનકી ગલતકારિયોં ઔર બે રાહ રવિયોં મેં શૈતાન કે વસવસે સે ઝયાદા ખૂદ ઉનકી ઝાત ઔર બુરે ઈરાદોં કા દખલ હૈ, ક્યોંકિ ઈસ માહ મેં જબ શયાતીન મુક઼ય્યદ કરી દિએ જાતે હૈં ઔર વહ લોગ ફિર ભી બુરાઈયોં ઔર બુરે કામોં સે બાઝ નહીં આતે, હદ તો યહ હૈ કિ બાઝ જગહોં પર રાત ભર જૂઆ ઔર લહવો લઈબ (ખેલ કૂદ)કા બાઝાર ગર્મ હોતા હૈ (જૈસે કિ રમઝાન ઈસી લિએ

આયા હો !) ઔર સહરી કે ફૌરન બાદ લોગ ખ્વાબે ગફલત કા શિકાર હોકર નમાઝે ફજર કો ભી તર્ક કર દેતે હૈં ! લિહાઝા ઉનકી બુરાઈ ઔર બુરે કામોં કે વહ ખૂદ ઝિમ્મેદાર હૈં.

★ રહમત, મગફિરત ઔર આગ સે આઝાદી ★

હદીષ શરીફ મેં હૈ કિ હુઝૂર તાજદારે મદીના રાહતે ક઼લ્બ વ સીના ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા, રમઝાન ઐસા મહીના હૈ જિસકા અવ્વલ રહમત હૈ, ઉસકે દરમ્યાન મેં બખ્શિશ હૈ ઔર ઉસકે આખિર મેં આગ સે આઝાદી હૈ.

મેરે પ્યારે આકા઼ ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા હદીષ શરીફ મેં રમઝાનુલ મુબારક કી બરકત ઔર બુઝુર્ગી કા ઝિક્ર કિયા ગયા હૈ, જિસસે રમઝાનુલ મુબારક કી એહમિયત ઔર ફઝીલત ઝાહિર હોતી હૈ, માહે રમઝાન મેં રોઝા રખના, ઈફતારી કરના ઔર કરવાના, ક઼યામુલ્લૈલ કરના ઔર દિન કે વક઼્ત ભૂક ઔર પ્યાસ સે સબ્ર વ ઝબ્ત ઔર હર બુરી ચીઝ સે પરહેઝ કરના, યહ તમામ અફઆલ વહ હૈ જો હમ ગુનાહગાર મુસલમાનોં કી બખ્શિશ ઔર નજાત કા વસીલા હૈં.

★ હયાતે ઈન્સાની કે તીન અદવાર ઔર રમઝાનુલ મુબારક કે તીન અશરે ★

મેરે પ્યારે આકા઼ ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અગર્ચે ઈન્સાન કી હયાત બેશુમાર મરાહિલ સે ગુઝર કર ઈર્તિકાએ મરાહિલ તય કરતી હૂઈ અપની ઈન્તિહા કો પહુંચતી હૈ લેકિન હયાત કે તીન દૌર ક઼ાબિલે ઝિક્ર હૈં.

પહલા દૌર દુન્યા કી ઝિંદગી હૈ જિસકા તઅલ્લુક઼ રૂહ ઔર જિસ્મ સે વાબસ્તા હૈ ઔર ઝિંદગી કા યહ દૌર પૈદાઈશ સે લેકર મૌત તક હૈ, ઈસ દૌર મેં હર ઈન્સાન અપની રૂહ ઔર જિસ્મ દોનોં કો પુરસુકૂન તરીક઼ે સે માદી આસાઈશ પહુંચાના ચાહતા હૈ ઔર મસાઈબ વ આલામ સે નજાત ચાહતા હૈ.

હયાત કા દૂસરા મરહલા મૌત સે લેકર ક઼યામત તક કા હૈ જિસે આલમે બર્ઝખ કહા જાતા હૈ, ઝિંદગી કે ઈસ મરહલે કી હક઼ીક઼ત અલ્લાહ તઆલા હી કો માલૂમ હૈ, સિવાએ ઉસકે કિ જિતના ઈલ્મ અલ્લાહ તઆલા ને ઈન્સાન કો દિયા હૈ, સિર્ફ ઈસી હદ તક ઈન્સાન ઈસ મરહલે કે બારે મેં

જાનતા હૈ.

તીસરા મરહલા ક઼યામત કે બાદ ન ખત્મ હોને વાલી ઝિંદગી હૈ, યહ ઝિંદગી હિસાબ વ કિતાબ કે બાદ જઝા કે તૌર પર જન્નત કી સૂરત મેં યા સઝા કે તૌર પર દોઝખ કી સૂરત મેં હોગી.

રોઝા ઐસી ઈબાદત હૈ કિ નબી કરીમ ﷺ કે ઈર્શાદ કે મુતાબિક ઝિંદગી કે ઉન તમામ મરાહિલ મેં કારઆમદ ષાબિત હોતા હૈ. રમઝાન કા પહલા અશરા રહમત કા હૈ જો ઝિંદગી કે ખુસૂસન પહલે મરહલે મેં અશદ ઝરૂરી હૈ.

દૂસરા અશરા મગફિરત કા હૈ જો ઝિંદગી કે દૂસરે મરહલે કે લિએ કારઆમાદ હૈ કિ ઉસકી વજહ સે ક઼બ્ર મેં રાહત મિલેગી ઔર તીસરા અશરા જહન્નમ સે આઝાદી કા હૈ જો ઝિંદગી કે તીસરે મરહલે મેં કારઆમાદ હૈ. તો ગોયા જિસને રમઝાન કે પૂરે માહ કે રોઝે રખે ઉસે ઝિંદગી કે તમામ મરાહિલ મેં રાહત વ સુકૂન મયસ્સર આએગા. રબ્બે ક઼દીર હમેં તૌફીક઼ અતા ફર્માએ.

★ આંખો કી તકલીફ દૂર ★

જો શખ્સ માહે રમઝાન મુબારક કા ચાંદ દેખ કર હમ્દ વ ષના બજા લાએ ઔર સાત મર્તબા સૂરએ ફાતિહા પઢ લે તો ઉસે મહીના ભર આંખો મેં કિસી ભી કિ઼સ્મ કી શિકાયત નહીં હોગી. *(નુઝહતુલ મજાલિસ, જિ. ૧, સ. ૫૭૫)*

★ ફરિશ્તોં મેં ફખ્ર ★

હઝરત અલી મુર્તુઝા رضی اللہ عنہ સે મરવી હૈ કિ નબી કરીમ ﷺ ઈર્શાદ ફર્માતે હૈં કિ જબ તુમ મહીને કે આગાઝ પર ચાંદ દેખો તો યહ દુઆ પઢ લિયા કરો : وَ الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِىْ خَلَقَكَ وَ قَدَّرَكَ مَنَازِلَ وَ جَعَلَكَ آيَةً لِّلْعٰلَمِيْنَ તો અલ્લાહ તઆલા ફરિશ્તોં મેં ઈઝહારે ફખ્ર ફર્માએગા ઔર કહેગા મેરે ફરિશ્તો ! ગવાહ રહો ! મૈં ને અપને બંદે કો દોઝખ સે આઝાદ કર દિયા. *(નુઝહતુલ મજાલિસ, જિ. ૧, સ. ૫૭૫)*

★ નૂર કા શહર ★

નબી કરીમ નૂરે મુજસ્સમ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા, જો શખ્સ માહે

રમઝાનુલ મુબારક મેં ઈબાદત પર ઈસ્તિક઼ામત ઈખ્તિયાર કરતા હૈ અલ્લાહ તઆલા ઉસે હર રકઅત પર નૂર કા એક શહર ઈનામ દેગા.

★ બખ્શિશ કા ઝિમ્મા ★

નબીએ કોનૈન સાહિબે ક઼ાબ ક઼ોસૈન ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા, જો શખ્સ માહે રમઝાનુલ મુબારક મેં અપને વાલિદૈન કી ખિદમત અપની ઈસ્તિતાઅત કે મુતાબિક સર અંજામ દેતા હૈ અલ્લાહ તઆલા ઉસ પર ખુસૂસી નઝરે રહમત ફર્માતા હૈ, ઔર ઉસકી બખ્શિશ કા મૈં ઝિમ્મા લેતા હૂં. ઔર જો ઔરત માહે રમઝાન મુબારક મેં અપને ખાવિંદ કી રઝાજોઈ મેં મસરૂફ રહતી હૈ અલ્લાહ તઆલા ઉસે જન્નત મેં હઝરત મરયમ رضی اللہ عنہا વ હઝરત આસિયા رضی اللہ عنہاકી મઈયત (સાથ) અતા ફર્માએગા. *(નુઝહતુલ મજાલિસ, ૧/૫૭૭)*

★ સાલ કા દિલ ★

હુઝૂર નબી કરીમ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા, માહે રમઝાનુલ મુબારક સાલ કા દિલ હૈ, જબ યહ દુરુસ્ત રહા તો પૂરા સાલ દુરુસ્ત રહેગા.

★ આફાત સે મહફૂઝ ★

કિતાબુલ બરકત મેં હઝરત મસઊદી رحمۃ اللہ علیہ સે મરવી હૈ કિ જો માહે રમઝાનુલ મુબારક કી પહલી શબ સૂરએ ફતહ પળ્હતા હૈ વહ સાલ ભર હર કિ઼સ્મ કી આફાત વ બલઈય્યાત સે મહફૂઝ રહતા હૈ.

★ અઝાબ સે છુટકારા કા ઝરિયા ★

શેરે ખુદા મુશ્કિલ કુશા હઝરત અલી મુર્તઝા رضی اللہ عنہ ફર્માતે હૈં કિ અગર અલ્લાહ તઆલા કો ઉમ્મતે મુહમ્મદિયા કો અઝાબ સે દોચાર કરના હોતા તો ઉસે માહે રમઝાન ઔર સૂરએ ઈખ્લાસ કભી અતા ન ફર્માતા.

બાઝ બુઝુર્ગાને દીન સે મંકૂલ હૈ કિ હઝરત જિબ્રીલ علیہ السلام આસમાન વાલોં કે લિએ અમાન હૈં ઔર સૈયદે આલમ ﷺ ઝમીન વાલોં કે લિએ ઔર માહે રમઝાનુલ મુબારક નબી કરીમ ﷺ કી ઉમ્મત કે લિયે અમાન હૈ.

★ માહે રમઝાન કે એહતિરામ કા ઈનામ ★

બુખારા કે શહર મેં એક મજૂસી (આગ કી પૂજા કરને વાલે)કા લળકા મુસલમાનોં કે બાઝાર મેં રમઝાન કે મહીનેં મેં ખાના ખા રહા થા, યહ દેખ કર ઉસકે બાપને અપને લળકે કે મુંહ પર તમાચા મારા ઔર સખ્ત નારાઝ હુઆ, લળકે ને કહા, અબ્બા જાન ! તુમ ભી તો રમઝાન મેં હર રોઝ દિન કે વક઼્ત ખાતે હો ! બાપ ને કહા, વાક઼ઈ મૈં રોઝા નહીં રખતા ઔર ખાના ભી ખાતા હૂં મગર ખુફિયા તૌર પર ઘર બૈઠ કર ખાતા હૂં, મુસલમાનોં કે સામને નહીં ખાતા હૂં ! ઈસ માહે મુબારક કા એહતરામ કરતા હૂં.

કુછ અરસે કે બાદ ઉસ મજૂસી કા ઈન્તિકાલ હો ગયા તો બુખારા કે કિસી નેક આદમી ને ઉસે ખ્વાબ મેં દેખા કિ વહ જન્નત મેં ટહલ રહા હૈ, ઉન્હોનેં મજૂસી સે પૂછા, તૂ જન્નત મેં કૈસે દાખિલ હો ગયા ? તૂ તો મજૂસી થા ! ઉસને કહા, વાક઼ઈ મૈં મજૂસી થા મગર મૌત કા વક઼્ત ક઼રીબ આયા તો માહે રમઝાન કે એહતેરામ કી બરકત સે અલ્લાહ તઆલા ને મુઝે ઈસ્લામ લાને કી તૌફીક઼ દી ઔર મૈં મુસલમાન હોકર મરા ઔર યહ જન્નત રમઝાન કે એહતરામ મેં ઈસ્લામ મિલને પર અલ્લાહ તઆલા ને અતા ફર્માઈ. *(નુઝહતુલ મજાલિસ, સ. ૫૮૦ બતગૈયુર)*

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ગોર કરો કિ એક આતિશ પરસ્ત ને માહે રમઝાન કા એહતેરામ કિયા તો અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝત ને ઉસકે એવઝ ઉસે ઈમાન કી દૌલત બેબહા સે નવાઝ કર જન્નત અતા ફર્મા દી, તો હમ તો મુસલમાન હૈં અગર હમ અય્યામે રમઝાન કી ક઼દ્ર કરેંગે, ઉસકી હુર્મત કો પામાલ ન કરેંગે તો ઝરૂર રબ્બે ક઼દીર કે ફઝ્લ વ કરમ કે મુસ્તહિક઼ ક઼રાર પાએંગે. રબ્બે ક઼દીર કી બારગાહ મેં દુઆ હૈ કિ હમ સબ કો માહે રમઝાન કી ક઼દ્ર કરને કી તૌફીક઼ અતા ફર્માએ.

★ માહે રમઝાન કી બેહુર્મતી કી સઝા ★

ક઼યામત કે દિન એક શખ્સ કો ઐસી હાલત મેં લાયા જાએગા કિ ફરિશ્તે ઉસકો ખૂબ માર પીટ રહે હોંગે, રહમતે આલમ ﷺ સે વહ સહારા તલાશ કરેગા, આપ ઉનસે દર્યાફત ફર્માએંગે, ઉસકા ક્યા ગુનાહ હૈં કિ ઈતના માર રહે હો ? વહ કહેંગે ઉસને માહે રમઝાનુલ મુબારક કો પાયા

મગર ફિર ભી અલ્લાહ તઆલા કી નાફર્માની પર ડટા રહા. હુઝૂર સિફારિશ કરના ચાહેંગે તો હુક્મ હોગા, મેરે હબીબ ! ﷺ ઈસકા દાવા તો માહે રમઝાન ને કિયા હૈ, આપ ﷺ ફર્માએંગે જિસકા દાવેદાર માહે રમઝાન હૈ મૈં ઉસસે બેઝાર હૂં. *(નુઝહતુલ મજાલિસ, સ. ૫૮૦)*

એ ખાલિક઼ે અર્ઝ વ સમા ! અપને મહબૂબ ﷺ કે સદક઼ે હમેં માહે રમઝાન કા એહતરામ કરને કી તૌફીક઼ અતા ફર્મા ઔર હર ઉસ ફેઅલ સે બચા જો માહે રમઝાન કી બેહુર્મતી કા સબબ બને. આમીન

★ હુઝૂર ﷺ માહે રમઝાન કૈસે ગુઝારા કરતે થે ★

સબસે પહલા મામૂલ આપકા યહ હૈ કિ આપ રમઝાનુલ મુબારક કી આમદ સે કઈ અય્યામ પહલે સે હી ઉસકો પાને કી દુઆ કરતે રહતે. ચુનાન્ચે ઈમામે તિબરાની કી અવસત મેં ઔર મુસ્નદે બઝઝાર મેં હૈ કિ જૈસે હી રજબ કા ચાંદ તુલૂઅ હોતા તો આપ ﷺ અલ્લાહ તઆલા કે હુઝૂર યહ દુઆ કરતે : اَللّٰهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِىْ رَجَبٍ وَ شَعْبَانَ وَ بَلِّغْنَا رَمَضَانَ અય અલ્લાહ ! હમારે લિએ રજબ વ શાબાન બાબર્કત બના દે ઔર હમેં રમઝાન નસીબ ફર્મા.

★ મખ્સૂસ દુઆ કા વિર્દ ★

જબ રમઝાનુલ મુબારક શુરૂ હોતા તો રહમતે આલમ ﷺ અલ્લાહ તઆલા કી બારગાહે અક઼દસ મેં મખ્સૂસ દુઆ કિયા કરતે ઔર યૂં અર્ઝ કરતે : اَللّٰهُمَّ سَلِّمْنِىْ مِنْ رَمَضَانَ وَ سَلِّمْ رَمَضَانَ لِىْ وَ سَلِّمْهُ مِنِّىْ અય અલ્લાહ ! عزوجل મુઝે રમઝાન કે લિએ સલામતી (સહત વ તંદુરસ્તી) અતા ફર્મા ઔર મેરે લિએ રમઝાન (કે અવ્વલ વ આખિર કો બાદલ વગૈરા સે) મહફૂઝ ફર્મા ઔર મુઝે ઉસમેં અપની નાફર્માની સે મહફૂઝ ફર્મા.

★ રંગ મુબારક ફક઼ હો જાતા ★

જબ રમઝાનુલ મુબારક આતા તો ઈસ ખૌફ કે પેશે નઝર કિ કહીં કિસી મુશ્કિલ કી વજહ સે ઈસમેં હક઼્ક઼ે અબૂદિયત મેં કમી ન હો જાએ, આપકા રંગ મુબારક ફક઼ હો જાતા. ચુનાન્ચે ઉમ્મુલ મોમિનીન સૈયદા

આઈશા સિદ્દીક઼ા رضی اللہ عنہا સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલ ﷺ કી યહ કૈફિયત થી اِذَا دَخَلَ رَمَضَانُ تَغَيَّرَ لَوْنُهٗ જબ રમઝાનુલ મુબારક શુરૂ હોતા તો આપકા રંગ ફક઼ હો જાતા.

★ સહાબા કો મુબારકબાદ દેતે ★

જબ યહ મુક઼દ્દસ વ મુબારક માહ અપની રહમતોં કે સાથ સાયા ફગન હોતા તો ગમખ્વારે ઉમ્મત શફીએ રહમત ﷺ કો ઉસકી આમદ કી મુબારકબાદ દેતે, ચુનાન્ચે ઈમામ અહમદ ઔર ઈમામ નિસાઈ ને હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ સે આપકા મુબારક મામૂલ ઈન અલ્ફાઝ મેં નક઼લ કિયા હૈ :–

كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُبَشِّرُ اَصْحَابَهٗ يَقُوْلُ جَآءَكُمْ شَهْرُ رَمَضَانَ شَهْرٌ مُّبَارَكٌ كَتَبَ اللّٰهُ عَلَيْكُمْ صِيَامَهٗ تُفْتَحُ فِيْهِ اَبْوَابُ الْجِنَانِ وَ تُغْلَقُ فِيْهِ اَبْوَابُ الْجَحِيْمِ وَ تُغَلُّ فِيْهِ الشَّيَاطِيْنُ فِيْهِ لَيْلَةٌ خَيْرٌ مِّنْ اَلْفِ شَهْرٍ مَّنْ حُرِمَ خَيْرَهَا فَقَدْ حُرِمَ

હુઝૂર ﷺ અપને સહાબા કો યહ કહતે હુએ મુબારકબાદ દેતે કિ તુમ પર રમઝાન કા મહીના જલ્વા ફગન હુઆ હૈ જો નિહાયત બાબર્કત હૈ, ઉસકે રોઝે તુમ પર અલ્લાહ ને ફર્ઝ ફર્માએ હૈં, ઈસમેં જન્નત કે દરવાઝે ખોલ દિએ જાતે હૈં ઔર દોઝખ કે દરવાઝે બંદ કર દિએ જાતે હૈં, શૈતાનોં કો બાંધ દિયા જાતા હૈ, ઈસમેં એક રાત હૈ જો હઝાર મહીનોં સે અફઝલ હૈ, જો ઈસસે મહરૂમ હો ગયા વહ મહરૂમ હી રહેગા.

ઈમામ જલાલુદ્દીન સિયૂતી ઔર શૈખ ઈબ્ને રજબ رحمۃ اللہ علیہ કહતે હૈં મસ્અલાએ મુબારકબાદ કે લિએ યહ હદીષ બુનિયાદ હૈ :– هٰذَا الْحَدِيْثُ اَصْلٌ فِىْ تَهْنِيَةِ شَهْرِ رَمَضَانَ રમઝાનુલ મુબારક કી મુબારકબાદ પેશ કરને પર યહ હદીષ અસ્લ હૈ. *(અલહાવી લિલફતાવા, ૧/૧૯૩)*

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! વહ માહ મોમિન કે લિએ ક્યોં મુબારકબાદ કા સબબ ન હોગા જિસમેં જન્નત કે દરવાઝે ખુલ જાએં, શૈતાન પર પાબંદિયાં લગ જાએં ઔર દોઝખ કે દરવાઝે બંદ કર દિએ જાએં. લિહાઝા હમેં ભી અદાએ સુન્નત કી નિયત સે ઈસ્લામી ભાઈયોં,

દોસ્ત વ એહબાબ કો મુબારકબાદ પેશ કરના ચાહિએ.

★ રમઝાનુલ મુબારક કો ખુશ આમદિદ કહતે ★

સહાબા કો મુબારકબાદ ઔર ઉસકી એહમિયત વાઝેહ કરને કે સાથ સાથ રમઝાનુલ મુબારક કો ખુશ આમદિદ ફર્માતે. કંઝુલ ઉમ્માલ ઔર મજમઉઝ્ ઝવાઈદ મેં હૈ, આપ ફર્માતે :–

اَتَاكُمْ رَمَضَانُ سَيِّدُ الشُّهُوْرِ فَمَرْحَباً وَّ اَهْلاً લોગો ! તુમ્હારે પાસ રમઝાન તમામ મહીનોં કા સરદાર આ ગયા, હમ ઉસે ખુશ આમદિદ કહતે હૈં. *(મજમઉઝ ઝવાઈદ, ૩/૧૪૦)*

★ આમદે રમઝાન પર ખુત્બા ઈર્શાદ ફર્માતે ★

જિસ દિન રમઝાનુલ મુબારક કા ચાંદ તુલૂઅ હોને કી ઉમ્મીદ હોતી ઔર શાબાન કા આખરી દિન હોતા તો આપ મસ્જિદે નબવી મેં સહાબાએ કિરામ કો જમા ફર્મા કર ખુત્બા ઈર્શાદ ફર્માતે જિસમેં રમઝાનુલ મુબારક કે ફઝાઈલ, વઝાઈફ ઔર એહમિયત કો ઉજાગર ફર્માતે તાકિ ઉસકે શબ વ રોઝ સે ખૂબ ફાયદા ઉઠાયા જાએ ઔર ઉસમેં ગફલત હરગિઝ ન બરતી જાએ, ઉસકે એક એક લમ્હા કો ગનીમત જાના જાએ.

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ ને આપકે ઈસ અહમ મામૂલ કો અપને અલ્ફાઝ મેં બયાન કિયા હૈ :–

لَمَّا حَضَرَ رَمَضَانُ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صلى الله تعالىٰ عليه و سلم قَدْ جَآئَكُمْ رَمَضَانُ شَهْرٌ مُّبَارَكٌ

જબ રમઝાનુલ મુબારક કા માહ આતા તો આપ ફર્માયા કરતે, તુમ્હારે પાસ એક મુક઼દ્દસ માહ કી આમદ હો ગઈ. *(મુસ્તદે અહમદ, ૩/૧૫૮)*

★ ઈસ્તક઼બાલિયા ખુત્બા કી તફસીલ ★

કુતુબે અહાદીષ મેં રમઝાનુલ મુબારક કી આમદ કે મોકે પર હુઝૂર ﷺ કે ફરમૂદા ખુત્બા કી તફસીલ ભી મિલતી હૈ જિસકા તર્જુમા હમ તહરીર કરતે હૈં.

હઝરત સલમાન ફારસી رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ નબીએ અકરમ ﷺને હમ કો શાબાન કે આખરી દિન ખુત્બા દિયા, ફર્માયા, અય લોગો !

- ❁ એક બહુત હી મુબારક માહ તુમ પર સાયા ફગન હોને વાલા હૈ ઈસમેં એક રાત એસી હૈ જો હઝાર મહીનોં સે બેહતર હૈ.
- ❁ અલ્લાહ તઆલા ને ઉસકે રોઝોં કો ફર્ઝ ઔર રાત કે ક઼યામ કો નફ્લ ક઼રાર દિયા હૈ.
- ❁ જો શખ્સ કિસી નેકી કે સાથ અલ્લાહ તઆલા કી તરફ કુર્બ ચાહે ઉસકો ઈસ ક઼દર ષવાબ હોતા હૈ ગોયા ઉસને દૂસરે માહ મેં ફર્ઝ અદા કિયા.
- ❁ જિસને રમઝાન મેં ફર્ઝ અદા કિયા ઉસકા ષવાબ ઈસ ક઼દર હૈ ગોયા ઉસને રમઝાન કે અલાવા દૂસરે મહીનોં મેં સત્તર ફર્ઝ અદા કિએ.
- ❁ વહ સબ્ર કા મહીના હૈ ઔર સબ્ર કા ષવાબ જન્નત હૈ.
- ❁ વહ લોગોં કે સાથ ગમખ્વારી કા મહીના હૈ.
- ❁ ઈસ મહીના મેં મોમિન કા રિઝ્ક઼ બળ્હા દિયા જાતા હૈ.
- ❁ જો ઈસમેં કિસી રોઝાદાર કો ઈફતાર કરાએ ઉસકે ગુનાહ માફ કર દિએ જાતે હૈં ઔર ઉસકી ગર્દન આગ સે આઝાદ કર દી જાતી હૈ ઔર ઉસકો ભી ઈસ ક઼દર ષવાબ મિલતા હૈ, ઈસસે રોઝાદાર કે ષવાબ મેં કુછ કમી નહીં આતી. ઈસ પર સહાબા ને અર્ઝ કિયા, અય અલ્લાહ કે રસૂલ ﷺ હમ મેં સે હર એક મેં યહ તાક઼ત કહાં કે રોઝદાર કો સૈર કરકે ખિલાએ. ઈસ પર આપને ફર્માયા, યહ ષવાબ તો અલ્લાહ ઉસે ભી અતા ફર્માએગા જો એક ખજૂર યા એક ઘૂંટ પાની યા એક ઘૂંટ દૂધ પિલા દે.
- ❁ જિસને કિસી રોઝાદાર કો ઈફતારી કે વક઼્ત પાની પિલાયા અલ્લાહ તઆલા (રોઝે ક઼યામત) મેરે હોઝે કૌષર સે ઉસે વહ પાની પિલાએગા જિસકે બાદ દખૂલે જન્નત તક પ્યાસ નહીં લગેગી.
- ❁ યહ ઐસા મહીના હૈ જિસકા અવ્વલ રહમત હૈ, ઉસકે દરમ્યાન મેં બખ્શિશ હૈ ઔર ઉસકે આખિર મેં આગ સે આઝાદી હૈ.
- ❁ જો શખ્સ ઈસમેં અપને ગુલામ કા બોજ હલકા કરે અલ્લાહ તઆલા ઉસકો બખ્શ દેતા હૈ ઔર આગ સે આઝાદ કર દેતા હૈ. *(મિશ્ક઼ાત શરીફ, સ. ૧૭૩, ૧૭૪)*

★ રમઝાન કા ઈસ્તક઼બાલ કિસ તરહ કરેં ? ★

મસ્નૂન હૈ કિ ૨૯ શાબાનુલ મુઅઝ્ઝમ કો બાદ નમાઝે મગરિબ ચાંદ દેખા જાએ, ચાંદ નઝર આ જાએ તો દુસરે દિન સે રોઝા રખા જાએ ઔર અગર નઝર ન આએ તો દુસરે દિન ફિર ચાંદ દેખેં. અલ્લાહ તઆલા ને ઈર્શાદ ફર્માયા, وَ يَسْئَلُوْنَكَ عَنِ الْاَهِلَّةِ قُلْ هِىَ مَوَاقِيْتُ لِلنَّاسِ وَ الْحَجِّ ''અય મહબૂબ ! લોગ આપસે ચાંદ કે બારે મેં પૂછતે હૈં, આપ ફર્મા દીજિએ કિ વહ લોગોં ઔર હજ કે લિએ વક઼્ત કી અલામત હૈ.'' લિહાઝા ચાંદ કે ઝરિયા હમેં રમઝાન કી શુરૂઆત ઔર ઈખ્તિતામ કા ઈલ્મ હો સકતા હૈ તો હમેં ચાંદ દેખ કર હી રોઝા રખના ચાહિએ.

જૈસા કિ નબી કરીમ ﷺને રમઝાન કા ઝિક્ર કરતે હુએ ઈર્શાદ ફર્માયા :

لَا تَصُوْمُوْا حَتّٰى تَرَوُوْا الْهِلَالَ وَ لَا تُفْطِرُوْا حَتّٰى تَرَوْهُ فَاِنْ اُغْمِىَ عَلَيْكُمْ فَاَقْدِرُوْا لَهٗ

ચાંદ દેખ કર રોઝા રખો ઔર ચાંદ દેખ કર ઈફતાર કરો, અગર ચાંદ નઝર ન આએ તો તીસ દિન પૂરે કરો. *(બુખારી શરીફ, ૨૫૬)*

ચાંદ નઝર આ જાએ તો યહ દુઆ પઢે :–

اَللّٰهُ اَكْبَرُ اَللّٰهُمَّ اَهِلَّهٗ عَلَيْنَا بِالْاَمْنِ وَ الْاِيْمَانِ وَ السَّلَامَةِ وَ الْاِسْلَامِ وَ التَّوْفِيْقِ لِمَا تُحِبُّ وَ تَرْضٰى رَبِّىْ وَ رَبُّكَ اللّٰهُ

''અલ્લાહુ અકબર ! અય અલ્લાહ ! હમ પર યહ ચાંદ અમ્ન વ ઈમાન ઔર સલામતી વ ઈસ્લામ કે સાથ ગુઝાર ઔર ઉસ ચીઝ કી તૌફીક઼ કે સાથ જો તુઝ કો પસંદ હો ઔર જિસ પર તૂ રાઝી હો, મેરા રબ ઔર તેરા રબ અલ્લાહ હૈ.''

★ રોઝા કબ ફર્ઝ હુઆ ? ★

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! રોઝા એલાને નબુવ્વત કે પંદરહવેં સાલ યાની દસ શવ્વાલ ૨ હિ. મેં ફર્ઝ હુઆ.

અલ્લાહ તબારક વ તઆલા કા ફર્માન હૈ :–

يٰاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُوْنَ

"અય ઈમાન વાલો ! તુમ પર રોઝે ફર્ઝ કિએ ગએ જૈસે કિ અગલોં પર ફર્ઝ હુએ કિ કહીં તુમ્હેં પરહેઝગારી મિલે." અલ્લાહ તઆલા ને ઈસ આયત મેં બતૌરે ખાસ ઝિક્ર ફર્માયા કિ યહ ઈબાદત સિર્ફ તુમ હી પર ફર્ઝ નહીં કી જા રહી હે બલ્કિ તુમ સે પહલે લોગોં પર ભી ફર્ઝ હો ચુકી હે. *(સૂરએ બક઼ર, પા–૨, આ. ૧૮૩)*

ચુનાન્ચે તફસીરે કબીર વ તફસીરે અહમદી મેં હે કિ હઝરત આદમ عليه السلام સે લેકર હઝરત ઈસા عليه السلام તક હર ઉમ્મત પર રોઝે ફર્ઝ રહે. ચુનાન્ચે હઝરત આદમ عليه السلام પર હર ક઼મરી મહીને કી તેરહવી ચૌદહવીં ઔર પંદરહવી તારીખ કે રોઝે ઔર હઝરત મૂસા عليه السلام કી કૌમ પર આશૂરા કા રોઝા ફર્ઝ રહા. બાઝ રિવાયતોં મેં હે કિ સબસે પહલે હઝરત નૂહ عليه السلام ને રોઝે રખે.

સહરી ઔર ઈફતારી

★ સહર ક્યા હૈ ? ★

સહર કા માઅના હે "પોશીદગી" જાદૂ ઔર ફૈફડ઼ે કો ઈસી લિએ સહર કહતે હૈં કિ વહ છુપે હોતે હૈં, સુબ્હ સાદિક઼ કો ભી સહર કહને કી યહી વજહ હે કિ ઉસ વક઼્ત કી રોશની રાત કી તારીકી મેં છુપી હોતી હે.

★ વક઼્તે સહર ગિર્યા વ ઝારી ★

અલ્લાહ તબારક વ તઆલા ને કલામે મજીદ મેં ઈર્શાદ ફર્માયા وَالْمُسْتَغْفِرِيْنَ بِالْاَسْحَارِ ઔર પિછલે પહર માફી માંગને વાલે. બાઝ મુફસ્સિરીન ને ફર્માયા કિ ઈસ આયત સે નમાઝે તહજ્જુદ પળ્હને વાલે મુરાદ હૈં ઔર બાઝ કે નઝદીક ઈસસે વહ લોગ મુરાદ હૈં જો સુબહ ઉઠ કર ઈસ્તિગફાર પળ્હેં ચૂંકિ ઉસ વક઼્ત દુનિયાવી શોર કમ હોતા હે, દિલ કો સુકૂન હોતા હે, રહમતે ઈલાહી કા નુઝૂલ હોતા હે ઈસલિએ ઉસ વક઼્ત તૌબા વ ઈસ્તિગફાર, દુઆ વગૈરા બેહતર હે.

સહર કે વક઼્ત તૌબા વ ઈસ્તિગફાર કરના અલ્લાહ કે બરગુઝીદા બંદોં કી આદતે કરીમા રહી હે. રોઝાના કી મસ્રુફિયતોં કી વજહ સે હમેં સહર કે વક઼્ત ઉઠને કા મૌક઼ા નહીં મિલતા કિ હમ ઉસ વક઼્ત બારગાહે સમદિયત

મેં ઈસ્તિગફાર કરેં લેકિન માહે રમઝાનુલ મુબારક મેં રોઝાના સહરી કે લિએ હમ બેદાર હોતે હૈં તો હમે ચાહિએ કિ કમ અઝ કમ દો રકઅત નફ્લ અદા કરકે બારગાહે રબ્બુલ ઈઝ્ઝત મેં સર બસજૂદ હો જાએ ઔર ઈસ્તિગફાર કરકે સહર કે વક઼્ત મગફિરત તલબ કરને વાલો મેં સામિલ હો જાએ.

★ તૌબા ઔર દુઆ કી કબૂલિયત કે અવક઼ાત ★

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! સાલ ભર મેં બાઝ અવક઼ાત ઐસે હોતે હૈં જબ અલ્લાહ કી રહમત પુકારતી હે કિ હે કોઈ પુકારને વાલા કિ ઉસકી પુકાર સુની જાએ ! હે કોઈ માંગને વાલા કિ ઉસકા દામને મક઼સૂદ ભર દિયા જાએ ! તો અગર કોઈ બંદા ઈન અવક઼ાત મેં દુઆ કરતા હે તો ઉસકી દુઆ બારગાહે યઝદી મેં મક઼બૂલ હો જાતી હે. રાત કા પિછલા પહર જિસે ઉમૂમન તહજ્જુદ કા વક઼્ત કહા જાતા હે ઉસ વક઼્ત ભી અલ્લાહ તબારક વ તઆલા અપને બંદો કી દુઆ કુબૂલ ફર્માતા હે ઔર યહ વક઼્ત કુબૂલિયતે દુઆ કા ખાસ વક઼્ત હે. જૈસા કિ અલ્લાહ કે પ્યારે હ઼બીબ સાહિબે લૌલાક ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા, અલ્લાહ તબારક વ તઆલા રાત કે આખરી તિહાઈ હિસ્સે મેં આસમાને દુનિયા કી તરફ મુતવજ્જહ હોતા હે ઔર ફર્માતા હે, "હે કોઈ માંગને વાલા જિસકો મૈં અતા કરું ! હે કોઈ દુઆ કરને વાલા જિસકી દુઆ મૈં કુબૂલ કરું ! હે કોઈ બખ્શિશ તલબ કરને વાલા જિસે મૈં બખ્શ દૂં ! હત્તા કિ સુબહ હો જાતી હે.

★ તહજ્જુદ ભી પળ્હ લેં ★

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! નમાઝે તહજ્જુદ હ઼ુઝૂર રહમતે આલમ ﷺ કી નિહાયત હી પસંદીદા સુન્નત હે, આપને ઈસ પર દવામ બરતા હે (હમેશા પળ્હતે) ઔર નિહાયત હી પાબંદી કે સાથ ઈસકો અદા ફર્માયા હે. વૈસે તો હમેં ભી ઈસ સુન્નત કી પાબંદી કરને કી હમેશા કોશિશ કરની ચાહિએ લેકિન માહે રમઝાન મુબારક મેં ઉસકી અદાઈગી કા હમારે પાસ બેહતરીન મોક઼ા હે, ઔર વહ યહ કિ સહરી કરને કે લિએ જબ હમ ઉઠતે હૈં ઉસસે ચંદ મિનટ પહલે ઉઠ કર અલ્લાહ તઆલા કી બારગાહ મેં નમાઝે તહજ્જુદ કી ચંદ રકઆત પળ્હ કર ખિરાજે બંદગી પેશ કર દેં,

ઈન્શા અલ્લાહુ તઆલા હમેં ઉસકી બરકત ઝરૂર હાંસિલ હોગી.

★ તહજ્જુદ કા માઅના ★

લફ્ઝે તહજ્જુદ "هَجْدٌ" યા "هُجُوْدٌ" સે બના હે, જિસકા માઅના હે "કુછ દેર સોના" બાબે તફાઉલ મેં આકર ઈસમેં સલબિયત કા માઅના પૈદા હો ગયા, જિસકી વજહ સે ઈસમેં તર્કે નીંદ યાની જાગને કા માઅના પૈદા હો ગયા હે. ઈસ માઅના કે લિહાઝ સે નમાઝે તહજ્જુદ ઈસલિએ કહેંગે કિ વહ નીંદ સે બેદાર હોકર પળ્હી જાતી હે યાની ઈસકા વક઼્ત એક નીંદ સોને કે બાદ હોતા હે.

★ નમાઝે તહજ્જુદ કા વક઼્ત ★

નમાઝે તહજ્જુદ કા વક઼્ત નમાઝે ઈશા કે બાદ સે સહરી કે વક઼્ત કે ખત્મ હોને તક હે મગર ઉસકે લિએ શર્ત હે કિ રાત મેં કુછ દેર સો કર ઉઠને કે બાદ હી ઉસે પળ્હ સકતે હૈં.

★ નમાઝે તહજ્જુદ કી રકઆત ★

હઝરત ઈબ્ને ઉમર رَضِیَ اللّٰہُ عَنْہُمَا બયાન ફર્માતે હૈં કિ એક શખ્સ ને રસૂલલ્લાહ ﷺ સે નમાઝે તહજ્જુદ (કી રકઆત) કે બારે મેં સવાલ કિયા તો આપને ફર્માયા, દો દો રકઅત પળ્હો. *(બુખારી, જિ. ૧, સ. ૧૫૩)*

હઝરત ઈબ્ને ઉમર رَضِیَ اللّٰہُ عَنْہُمَاસે પૂછા ગયા, દો દો રકઅત કા ક્યા મતલબ હે ? તો ઉન્હોંને ફર્માયા, હર દો રકઅત કે બાદ સલામ ફેર દો.

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અલ્લાહ કે પ્યારે હબીબ, રહમતે આલમ ﷺને મઝકૂરા હદીષ મેં રકઆત કી તાદાદ કો કિસી અદદ કે સાથ મુકૈયદ ન ફર્માયા, ફક઼ત ઈતની વઝાહત ફર્માઈ કિ દો દો રકઅત પળ્હી જાએ, કમ અઝ કમ હમેં દો રકઅત તો પળ્હ હી લેની ચાહિએ ઔર અગર અલ્લાહ તૌફીક઼ દે તો ચાર, છ, આઠ યા જિતની રકઆત મુમકિન હોં પળ્હ લે.

★ નમાઝે તહજ્જુદ કા ફાયદા ★

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! તહજ્જુદ કી નમાઝ અગર હમ નમાઝે ફજર સે કુછ દેર પહલે પળ્હેં તો ઈસકા હમેં એક બહુત હી

અહમ ફાયદા મયસ્સર આએગા વહ યહ કિ વહ વક઼્ત ફરિશ્તોં કી ડયૂટી કે બદલને કા હોતા હે, ક્યોંકિ કુછ ફરિશ્તે સુબહ ફજર સે અસ્ર તક ઝમીન પર રહતે હૈં ઔર કુછ ફરિશ્તે અસ્ર સે ફજર તક. ઈસી લિએ અલ્લાહ તઆલા ને જહાં નમાઝો કી મુહાફિઝત કા ઝિક્ર ફર્માયા વહાં નમાઝે અસ્ર કા ખુસૂસી ઝિક્ર ફર્માયા, જૈસા કિ ફર્માને બારી તઆલા હે : حَافِظُوْا عَلَى الصَّلَوٰتِ وَ الصَّلٰوةِ الْوُسْطٰى નમાઝ કી મુહાફિઝત કરો ઔર ખુસૂસન બીચ વાલી (અસ્ર) કી. તો જબ હમ તહજ્જદુ કી નમાઝ પળ્હેંગે તો દિન ઔર રાત કે દોનોં ફરિશ્તે હમેં મસરૂફે ઈબાદત દેખેંગે ઔર દોનોં કે રજિસ્ટર મેં હમારી ઈબાદત લિખી જાએગી. જૈસા કિ નબી કરીમ ﷺને ઈર્શાદ : فَاِنَّ صَلٰوةَ آخِرِ اللَّيْلِ مَشْهُوْدَةٌ આખિર શબ મેં નમાઝ પળ્હી જાએ વહ ફરિશ્તોં કી હાઝરી કા વક઼્ત હે.

★ તહજ્જુદ કી રકઆત કો લંબી કરો ★

હઝરત જાબિર رَضِیَ اللّٰہُ عَنْہُ કહતે હૈં કિ રસૂલ ﷺને ફર્માયા, વહ નમાઝ ઝયાદા ફઝીલત વાલી હે જિસમેં ક઼યામ લંબા હે.

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસમેં હિકમત યહ હે કિ હમ ક઼યામ જિતના લંબા કરેંગે ઉતની ઝયાદા કુર્આને કરીમ કી આયતેં તિલાવત કરેંગે ઔર કુર્આને કરીમ કે હર એક લફ્ઝ પર દસ નેકિયાં હમારે નામાએ આમાલ મેં લિખી જાએગી. ઈસ તૌર પર હમ ઢેર સારી નેકિયાં અપને દામન મેં જમા કર સકેંગે જો કિ ક઼યામત કે હોલનાક દિન મેં હમારે કામ આ સકેગી.

★ સહરી ભી સુન્નતે રસૂલ હે ★

સહરી ખાના હુઝૂર ﷺ કી સુન્નત હે. સહરી રોઝા રખને કે વક઼્ત સે પહલે આખરી વક઼્ત મેં ખાઈ જાએ. નબી કરીમ ﷺને ઈસકી તાકીદ ફર્માઈ હે. જૈસા કિ હઝરત અનસ ઈબ્ને માલિક رَضِیَ اللّٰہُ عَنْہُ ફર્માતે હૈં કિ રસૂલે અકરમ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા : تَسَحَّرُوْا فَاِنَّ فِى السُّحُوْرِ بَرَكَةً સહરી કિયા કરો ક્યોંકિ સહરી મેં બરકત હે. *(બુખારી શરીફ, જિ. ૧, સ. ૨૫૭)*

દૂસરી હદીષ મેં આકાએ નામદાર, મદીને કે તાજદાર ﷺને ઈસ

તરહ ફર્માયા કિ હમારે ઔર એહલે કિતાબ કે રોઝોં કે દરમ્યાન ફર્ક઼ સહરી ખાને મેં હૈ. *(અબૂ દાઊદ, તિર્મિઝી)*

એક ઔર હદીષ મેં રસૂલ ﷺને ફર્માયા કિ અલ્લાહ ઔર ઉસકે ફરિશ્તે સહરી ખાને વાલોં પર દુરૂદ ભેજતે હૈં.

ઈસી તરહ અલ્લાહ કે પ્યારે હબીબ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા, દોપહર કો થોળી દેર આરામ કરકે ક઼યામુલ લૈલ મેં સહૂલત હાસિલ કરો ઔર સહરી ખા કર દિન મેં રોઝે કે લિએ કુવ્વત હાસિલ કરો.

મેરે પ્યારે ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! સહરી ઝરૂર ખાયા કરો કિ ઈસમેં દારૈન કી ભલાઈ હૈ, ઈત્તિબાએ સુન્નત ભી ઔર રિઝક઼ મેં ઈઝાફ઼ા કા સબબ ભી. ઔર આશિક઼ે રસૂલ ﷺ કે લિએ ઈતના બસ હૈ કિ ફલાં કામ મેરે નબી ﷺને કિયા હૈ. રબ્બે ક઼દીર હમ સબ કો અપને પ્યારે હબીબ ﷺ કી પ્યારી સુન્નતોં પર અમલ કરને કી તૌફીક઼ અતા ફર્માએ.

★ રોઝા કી નિયત ★

ખાને પીને વગૈરા સે રુક જાના કભી કભી આદતન, કભી ભૂક ન હોને કી બિના પર, કભી મર્ઝ કી વજહ સે ઔર કભી રિયાઝત કી બિના પર ઔર કભી ઈબાદત કે તૌર પર હોતા હૈ, ઈસલિએ ઝરૂરી ઠહરા કિ રોઝા રખતે વક઼્ત રોઝા કી નિયત કર લે તા કિ ખાલિસ ઈબાદત મુતઅય્યન હો જાએ.

નિયત દિલ કે ઈરાદા કો કહતે હૈં, અગર કિસી ને દિલ સે પક્કા ઈરાદા કર લિયા કિ મૈં રોઝા રખ રહા હૂં તો ઈતના કાફ઼ી હૈ લેકિન ઝબાન સે ઈન અલ્ફ઼ાઝ કા દોહરા લેના ભી બેહતર હૈ :–

نَوَیۡتُ اَنۡ اَصُوۡمَ غداً لِلّٰہِ تَعَالٰی مِنۡ شَھۡرِ رَمَضَانَ ھٰذَا મૈંને યહ ઈરાદા કિયા કિ કલ રોઝા રખૂં અલ્લાહ તઆલા કે લિએ ઈસ રમઝાનુલ મુબારક કા.

★ રોઝા કી બાતિની આદાબ ★

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! રોઝા કે ઝાહિરી આદાબ તો યહી હૈં કિ સુબહ સાદિક઼ સે લેકર ગુરુબ આફતાબ તક ખાને પીને ઔર જમઅ સે રુક જાએ. લેકિન રોઝા કે કુછ બાતિની આદાબ ભી હૈં જિનકા લિહાઝ અશદ ઝરૂરી હૈ. વહ યહ કિ જિસ્મ કે તમામ આઝા કો ખિલાફ

શરઅ બાતોં કે ઈરતિકાબ સે બચાયા જાએ, જબ ભી હમ સહી માનોં મેં રોઝોં કે ફવાઈદ સે બેહરાવર હો સકતે હૈં ઔર ફર્માને બારી તઆલા لَعَلَّکُمۡ تَتَّقُوۡنَ કે મુઝદએ જાંફિઝ઼ા સે શાદ કામ હો સકતે હૈં, લિહાઝા અબ જિસ્મ કે આ'ઝા કે રોઝે કી તફસીલ મુલાહિઝા કરો ઔર અમલ કી કોશિશ કરો.

★ ઝૂટ સે બચો ★

ઝૂટ એક ઐસા ગુનાહ હૈ કિ ઈસ્લામ હી નહીં બલ્કિ દુન્યા કે સારે બાતિલ મઝાહિબ કી નઝર મેં ભી ઉસે ગુનાહ તસવ્વુર કિયા જાતા હૈ. વૈસે તો હમેં હર હાલ મેં ઝૂટ સે પરહેઝ ઔર ગુરેઝ કરના ચાહિએ લેકિન ખુસૂસી તૌર પર માહે રમઝાનુલ મુબારક મેં રોઝે કી હાલત મેં હમેં ઝૂટ સે બચના ચાહિએ ક્યોંકિ અગર હમ રોઝા રખ કર ભી ઝૂટ બોલતે હૈં તો ગોયા હમને રોઝા કે મક઼સદ કો ફરામોશ કર દિયા. જૈસા કિ નબી કરીમ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા :–

مَنۡ لَمۡ یَدَعۡ قَوۡلَ الزُّوۡرِ وَ الۡعَمَلَ بِہٖ فَلَیۡسَ لِلّٰہِ حَاجَۃٌ فِیۡ اَنۡ یَدَعَ طَعَامَہٗ وَ شَرَابَہٗ

જો શખ્સ ઝૂટ બોલના ઔર ઉસ પર અમલ તર્ક ન કરે તો અલ્લાહ કો કોઈ ઝરૂરત નહીં કિ વહ અપને ખાને પીને કો છોળ દે. *(બુખારી શરીફ઼, જિ. ૧, સ. ૨૫૫)*

★ નાઝૈબા અલ્ફાઝ ભી ઝબાન સે અદા ન હોં ★

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! બાઝ માલિક અપને નૌકરોં કો, અફસર અપને માતેહતોં કો, ઉસ્તાઝ અપને શાગિર્દો કો, માં બાપ અપની ઔલાદ કો, ઔલાદ અપને માં બાપ કો, બે તકલ્લુફ દોસ્ત અપને દોસ્તોં કો ખ્વાહ મખ્વાહ ગાલિયાં દેને ઔર બુરા ભલા કહને કે આદી હોતે હૈં, હત્તા કિ આજ કે માહોલ મેં ઉસે બુરા તક તસવ્વુર નહીં કિયા જાતા, બાઝ નોજવાનોં કા તકિયા કલામ હી ગાલી હોતા હૈ, ઉનકી હર બાત ગાલી ગલોચ ઔર નાશાઈસ્તા અલ્ફાઝ સે શુરૂ હોતી હૈ. મગર યાદ રખો ! માહે રમઝાનુલ મુબારક ઈન ચીઝોં સે ભી હમેં પાક કરને કે લિએ આતા હૈ જિસસે કિસી મુસલમાન કો અદના દરજા કી ભી તકલીફ હો. માહે રમઝાનુલ મુબારક મેં રોઝે કી હાલત મેં ઈન ચીઝોં સે પરહેઝ કરને કી

કોશિશ કરે, ઈન્શાઅલ્લાહ તઆલા ! ઉસી કી બરકત સે હમેશા કે લિએ ઈસ ક઼િસ્મ કે અલ્ફાઝ સે બચને કા જઝ્બા ઔર ઝૌક઼ દિલ મેં પૈદા હોગા.

★ ગીબત સે પરહેઝ ★

રસૂલે અકરમ નૂરે મુજસ્સમ ﷺ કે ઝમાના મેં દો ઔરતોં ને રોઝા રખા ઔર ઐસા હુઆ કિ ઉન્હેં ઈસ ક઼દર પ્યાસ લગી કિ જાન કા ખતરા પૈદા હો ગયા, આખિર રસૂલે અકરમ ﷺ સે રોઝા તોડને કી ઈજાઝત માંગી. આપને એક પ્યાલા ઉનકે પાસ ભેજા ઔર ફર્માયા કિ ઉન્હેં કહો જો કુછ ખાયા હે વહ ઈસમેં ક઼ે કર દેં, લિહાઝા ઉનકી ક઼ે મેં ખૂન ઔર જમે હુએ ખૂન કે ટુકળે થે. લોગોં કો ઈસ પર બેહદ તઅજ્જુબ હુઆ તો આપને ફર્માયા, ઈન દોનોં ઔરતોં ને ઉસ ચીઝ સે સહરી કી જિસે અલ્લાહ ને હલાલ કિયા હે ઔર ફિર ઉસ ચીઝ સે તોળ ડાલા જિસે અલ્લાહ ને હરામ ફર્માયા હે યાની ગીબત મેં મશગૂલ હો ગઈ.

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ગીબત ઐસા સખ્ત તરીન ગુનાહ હે કિ અલ્લાહ તબારક વ તઆલા ને ઈસે "અપને મુર્દાર ભાઈ કા ગોશ્ત ખાને" સે તાબીર ફર્માયા હે, જૈસા કિ ફર્માને બારી તઆલા હે :

وَ لَا يَغْتَبْ بَّعْضُكُمْ بَعْضاً اَيُحِبُّ اَحَدُكُمْ اَنْ يَّأْكُلَ لَحْمَ اَخِيْهِ مَيْتاً فَكَرِهْتُمُوْهُ

ઔર કોઈ શખ્સ એક દૂસરે કી ગીબત ન કરે, ક્યા તુમ મેં સે કોઈ યહ પસંદ કરેગા કિ અપને મુર્દાર ભાઈ કા ગોશ્ત ખાએ, વહ તો તુમ્હેં નાપસંદ હે.

લિહાઝા હમેં હમેશા ઔર ખુસૂસન માહે રમઝાનુલ મુબારક મેં રોઝે કી હાલત મેં ગીબત સે બચને કી કોશિશ કરની ચાહિએ.

★ કિસી કા દિલ ન દુઃખાઓ ★

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! રોઝા રખ કર હમેં દિલ આઝારી સે ભી પરહેઝ કરના ચાહિએ. દિલ આઝારી કઈ તરીક઼ો સે હોતી હે, કિસી કો ઉલટે સીધે નામોં સે પુકારના, કિસી કા મઝાક઼ ઉળાના, કિસી પર જુમલે કસના, કિસી કે ઐબ કે સાથ ઉસે મંસૂબ કરના, કિસી કા કોઈ સામાન ઈધર ઉધર કરકે સતાના વગૈરા યહ સબ દિલ આઝારી કી સૂરતે

હૈં. રોઝા રખ કર હમેં ઈન સબ ચીઝોં સે કોસોં દૂર રહને કી કોશિશ કરની ચાહિએ. ક્યોંકિ રોઝા કા એક મક઼સદ "એક દૂસરે કી તકાલીફ કા એહસાસ" ઔર "આપસ મેં પ્યાર ઔર મહબ્બત પૈદા કરના હે." કોલેજોં, સ્કૂલોં ઔર મદરસોં કે તલબા ઔર ફૈક્ટ્રિયોં મેં કામ કરને વાલે મઝદૂરો મેં યહ વબા આમ હે કિ વહ એક દૂસરે કા ખૂબ તમસ્ખુર ઉળાતે હૈં, ઈન્હેં જાનના ચાહિએ કિ વહ જો કુછ કર રહે હૈં વહ રોઝા કી રૂહાનિયત કે ખિલાફ હે.

અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ હમ સબ કો ખિલાફે શરઅ કામોં સે બચાએ. આમીન

★ કાનોં કી હિફાઝત કરો ★

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! યૂં તો કાનોં કો હર હાલ મેં બુરી બાતોં કો સુનને સે બચાના લાઝિમ હે મગર રોઝા કી હાલત મેં ઈસકી તરફ ખાસ તવજ્જહ દેની ચાહિએ. એક બુઝુર્ગ કા ક઼ૌલ હે કિ જિસ્મ કે હર અઝૂ કા રોઝા હોતા હે ઔર કાનોં કા રોઝા યહ હે કિ કાન કો બુરી ઔર ફુઝૂલ બાતોં કે સુનને સે બચાયા જાએ, ક્યોંકિ બુરી બાતેં સુનને કા દિલ પર બહુત ગહરા અષર હોતા હે જિસસે ઈન્સાની ખયાલાત મેં ગુનાહોં કી તરફ રગબત પૈદા હોતી હે. રોઝાદાર કે લિએ ઝરૂરી હે કિ ગીબત, જૂટી બાતેં, લતીફે, ફિલ્મી સ્ટોરિયાં, ફિલ્મી ગાને ઔર ફુહશ બાતેં ન સુને ક્યોંકિ શરીઅત મેં જિન બાતોં કા કહના જાઈઝ નહીં ઉનકા સુનના ભી જાઈઝ નહીં હે. નઅતે રસૂલ ﷺ ઔર કુર્આને મુક઼દ્દસ કી તિલાવત સુને, સુન્ની ઈજતિમાઆત મેં હાઝિર હોકર ઝિક્રે ખુદા عَزَّوَجَلَّ વ રસૂલ ﷺ સુને. ઈન્શાઅલ્લાહ ! દિલ કી દન્યા રોશન હોગી ઔર રોઝા કે રૂહાની ફાયદે હાસિલ હોંગે.

★ નિગાહોં કી હિફાઝત ★

જૈસા મઝકૂર હુઆ કિ અસલ રોઝા જિસ્મ કે હર અઝૂ કો ગુનાહોં સે બચાના હે, હાલતે રોઝા મેં હમેં અપની નિગાહોં કી ભી હિફાઝત કરની લાઝિમ હે. અપની આંખો કો ગૈર મહરમ ઔરતોં, ટી.વી., નાચ ગાના, ફિલ્મ, ઉરિયાં તસવીરેં દેખને સે બચાના હોગા, ક્યોંકિ ઈન ચીઝોં કો દેખને સે દિલ મેં ગુનાહ કરને કા ખયાલ પૈદા હોતા હે ઔર વહ હમારે

રોઝા કી રૂહાનિયત કો મુર્દા કર દેતા હૈ. લિહાઝા મઝકૂરા બાલા ચીઝોં સે અપની નિગાહોં કી હિફાઝત કરે. અગર કુછ દેખના ચાહે તો કુર્આને મુક઼દસ કો દેખે, મુક઼ામાતે મુક઼દસા કી ઝિયારત કરે, વાલદૈન કો મહબ્બત ભરી નિગાહ સે દેખે ઔર પળ્હના ચાહે તો કુર્આને મુક઼દસ ઔર દીની કિતાબે પળ્હે. ઈન્શાઅલ્લાહુ તઆલા બેશુમાર દીની વ દુનિયાવી ફવાઈદ હાસિલ હોંગે.

★ દિલ કી હિફાઝત ★

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! રોઝા કા તક઼ાઝા યહ ભી હૈ કિ હમારે દિલ મેં હર તરહ કે ગુનાહ સે બચને કા જઝ્બા પૈદા હો. ઈન્સાન જો ભી ગુનાહ કરતા હૈ પહલે ઈસકા તસવ્વુર ઉસકે દિલ મેં પૈદા હોતા હૈ ઔર ફિર વહ ઉસે કર ગુઝરતા હૈ. અલ્લાહ કે પ્યારે હબીબ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા, ''ઈન્સાન કે બદન મેં ગોશ્ત કા એક ઐસા ટુકળા હૈ કિ અગર વહ સહી હો તો પૂરા બદન સહી રહેગા ઔર અગર વહ ફાસિદ હો જાએ તો પૂરા બદન ફાસિદ હો જાએગા, વહ દિલ હૈ.'' લિહાઝા હમેં અપને દિલ કો ગલત ખયાલાત ઔર બુરે વસવસોં સે બચાના ચાહિએ.

★ ઈફતાર કા બયાન ★

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે દીવાનો ! જબ બંદા દિન ભર સબ્ર વ ઝબ્ત કા મુઝાહેરા કરકે રોઝા કો મુકમ્મલ કરતા હૈ ઔર મગરિબ કા વક઼્ત આતા હૈ તો વહ હલાલ ચીઝેં જો ઉસકે લિએ રોઝા કી હાલત મેં હરામ કર દી ગઈ થી અબ ફિર સે હલાલ હો જાતી હૈં, ઔર મૌલા કા બંદો પર ઈતના એહસાન હોતા હૈ કિ માહે રમઝાનુલ મુબારક મેં અપને બંદો કા રિઝ્ક઼ બળ્હા દેતા હૈ, ઈસ માહ મેં અમીર હો યા ગરીબ સારે લોગ ઈફતારી કે લિએ અચ્છે સે અચ્છા એહતમામ કરતે હૈં. અબ ઈફતાર કે તઅલ્લુક સે ચંદ બાતે પેશ કી જાતી હૈં તાકિ મઝીદ એહતેમામ કે સાથ ઈફતાર કરને ઔર દૂસરોં કો ઈફતાર કરાને કા જઝ્બા હમારે દિલોંમેં પૈદા હો.

★ ઈફતાર કા માઅના ★

લફ્ઝ ઈફતાર યા તો "فِطَرَةٌ" સે બના હૈ જિસકા માઅના હૈ આદત,

ઈસ માઅના કે લિહાઝ સે ઉસે ઈફતાર ઈસલિએ કહેંગે કિ ઈફતાર કે બાદ ઈન્સાન કો ઉસકી આદત કે મુતાબિક ખાને પીને ઔર દીગર આમાલ કરને કી ઈજાઝત મિલ જાતી હૈ જિન્હેં વહ હાલતે રોઝા મેં નહીં કર સકતા થા.

યા તો "فِطَرَةٌ" સે બના હૈ જિસકા માઅના હૈ શિગાફ પળના, સુરાખ હોના. ઈસ માઅના કે લિહાઝ સે ઈફતાર કો ઈસલિએ ઈફતાર કહતે હૈં કિ દો રોઝો કે દરમ્યાન ઈફતાર કે ઝરિયે શિગાફ હો જાતા હૈ.

★ ઈફતાર કે વક઼્ત દુઆ કા એહતેમામ ★

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! યહ કભી આપને સોચા કિ બંદા પાંચો વક઼્ત નમાઝ કે બાદ દુઆ કરતા હૈ, જુમ્અતુલ મુબારક કી નમાઝ ઔર બળી રાતોં મેં દુઆ કરતા હૈ લેકિન દુઆ કી કુબૂલિયત કા જો યક઼ીન ઔર એહતેમામ માહે રમઝાન શરીફ મેં ઈફતાર કે વક઼્ત હોતા હૈ વહ કિસી ઔર વક઼્ત મેં નહીં હોતા. આપ દેખતે હોંગે કિ એક રોઝાદાર તિજારત કી મંડી મેં અગર બૈઠા હૈ તો વહ ઈફતાર સે ચંદ મિનટ પહલે સબ કામ છોળ કર નિહાયત હી ખુશૂઅ ઔર ખુઝૂઅ કે સાથ મસ્રૂફે દુઆ હો જાતા હૈ. ઈસી તરહ ઘરોં મેં ખવાતીન ઔર બચ્ચે, મસ્જિદ મેં નમાઝી ઔર ઈમામ સબકે સબ દુઆ મેં મસ્રૂફ હો જાતે હૈં. આખિર વક઼્તે ઈફતાર દુઆ કા ઈતના એહતેમામ ક્યોં કિયા જાતા હૈ ?

વજહ ઝાહિર હૈ કિ સુબહ સાદિક સે લેકર ગુરૂબ આફતાબ તક ખશિય્યતે રબ્બાની કે તસવ્વુર મેં ડૂબ કર બંદે ને અપને વજૂદ કો તીન ચીઝોં સે રોક રખા હૈ, જો સિર્ફ ઔર સિર્ફ અલ્લાહ કી રઝા કી ખાતિર ઔર અલ્લાહ કે ખૌફ કી વજહ સે ઉસકે એહકામ કી બજા આવરી મેં બંદા ઈખલાસ કે સાથ યહ વક઼્ત ગુઝારતા હૈ, ઈસી લિએ બંદે કો પૂરા યક઼ીન હોતા હૈ કિ મૈંને ફર્માબર્દારી મેં કોઈ કમી નહીં કી તો અબ ઈફતાર કે વક઼્ત મેં જો ભી દુઆ અપને રબ સે કરુંગા મૌલા ઝરૂર કુબૂલ ફર્માએગા. જૈસા કિ હુઝૂર નબી કરીમ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા, તીન આદમિયોં કી દુઆ રદ નહીં કી જાતી. રોઝાદાર કી ઈફતારી કે વક઼્ત, આદિલ બાદશાહ કી ઔર મઝલૂમ કી દુઆ. *(તિર્મિઝી વ ઈબ્ને માજહ)*

★ ઈફ્તાર ઔર નબી કરીમ કી સુન્નતે મુબારકા ★

સુન્નત યહ હૈ કિ ઈફતાર મેં જલ્દી કી જાએ યાની જૂં હી ઈફતાર કા વક઼્ત હો જાએ બિલા તાખીર ઈફતાર કર લી જાએ. એક હદીષ મેં હૈ કિ નબી કરીમ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા, જબ રાત આએ ઔર દિન ચલા જાએ ઔર સૂરજ પૂરે તોર પર છુપ જાએ તો અબ રોઝાદાર અપના રોઝા ઈફતાર કરે. *(બુખારી, જિ. ૧, સ. ૨૬૨)*

એક ઔર હદીષ મેં હૈ કિ નબી કરીમ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા, "દીન ઉસ વક઼્ત તક ગાલિબ રહેગા જબ તક લોગ ઈફતાર મેં જલ્દી કરતે રહેંગે ક્યોંકિ યહૂદ વ નસારા ઈફતાર મેં તાખીર કરતે થે."

એક ઔર હદીષ મેં હૈ કિ રસૂલે અકરમ નૂરે મુજસ્સમ ﷺને ફર્માયા, અલ્લાહ તઆલા ફર્માતા હૈ કિ મુઝે અપને બંદો મેં સબસે ઝયાદા પસંદ વહ હૈ જો ઈફતાર મેં જલ્દી કરને વાલા હો. *(તિર્મિઝી, જિ. ૧, સ. ૧૫૦)*

★ ઈફ્તાર કી ફઝીલત ★

હઝરત શમ્સુદીન رحمة الله عليه દારાની ફર્માતે હૈં કિ મૈં દિન કા રોઝા રખૂં ઔર રાત કો હલાલ લુક઼મા સે ઈફતાર કરું મુઝે ઝયાદા મહબૂબ હૈ કિ રાત દિન નવાફિલ પળ્હતે ગુઝારું.

★ કિસ ચીઝ સે ઈફ્તાર કરે ★

હઝરત સલમાન બિન આમિર رضي الله عنه સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા, જબ તુમ મેં કોઈ રોઝા ઈફતાર કરે તો ખજૂર યા છુઆરે સે ઈફતાર કરે (કિ વહ બરકત હૈ) ઔર અગર ન મિલે તો પાની સે કિ વહ પાક કરને વાલા હૈ. *(તિર્મિઝી–૧૪૯, ઈબ્ને માજહ–૧૨૩)*

★ સાઈન્સ ક્યા કહતી હૈ ? ★

હકીમ મુહમ્મદ તારિક઼ મહમૂદ ચુગતાઈ "સુન્નતે નબવી ઔર જદીદ સાઈન્સ" મેં લિખતે હૈ, ચૂંકિ દિન ભર રોઝે કે બાદ તવાનાઈ કમ હો જાતી હૈ ઈસલિએ ઈફતારી ઐસી ચીઝ સે હોની ચાહિએ જો ઝૂદ હઝમ ઔર મુક઼વ્વી હો.

★ ખજૂર કા કમીયાઈ તજઝિયા ★

Proteins	2.0	Fats	/
Carbohydrates	24.0	Calories	2.0
Sodium	4.7	Potassium	754.0
Calcium	67.9	Magnesium	58.9
Copper	0.21	Iron	1.61
Phosphorus	638.0	Sulphur	51.6
Chlorine	290.0		

ઈસ કે અલાવા ઔર જોહર (Peroxides) ભી પાયા જાતા હૈ. સુબહ સહરી કે બાદ શામ તક કુછ ખાયા પિયા નહીં જાતા ઔર જિસ્મ કેલરી (Calories) યા હરારે મુસલસલ કમ હોતે રહતે હૈં ઈસકે લિએ ખજૂર એક ઐસી મોઅ્તદલ ઔર જામેઅ ચીઝ હૈ જિસસે હરારત એઅ્તેદાલ મેં આ જાતી હૈ ઔર જિસ્મ ગૂનાંગૂ અમરાઝ સે બચ જાતા હૈ. અગર જિસ્મ કી હરારત કો કન્ટ્રોલ ન કિયા જાએ તો મંદરજા ઝૈલ અમરાઝ પૈદા હોને કે ખતરાત હોતે હૈં :

- ★ લો બ્લડ પ્રેશર (Low Blood Pressure), ફાલિજ (Paralysis), લક઼્વા (Facial Paralysis) ઔર સર કા ચકરાના વગૈરા.
- ★ ગિઝાઈયત કી કમી કી વજહ સે ખૂન કી કમી કે મરીઝોં કે લિએ ઈફતાર કે વક઼્ત ફોલાદ (Iron) કી અશદ ઝરૂરત હૈ ઔર વહ ખજૂર મેં કુદરતી તૌર પર મયસ્સર હૈ.
- ★ બાઝ લોગોં કો ખુશ્કી હોતી હૈ ઐસે લોગ જબ રોઝા રખતે હૈં તો ઉનકી ખુશ્કી બળ્હ જાતી હૈ, ઈસકે લિએ ખજૂર ચૂંકિ મોઅ્તદલ હૈ ઈસલિએ વહ રોઝાદાર કે હક઼ મેં મુફીદ હૈ.
- ★ ગર્મિયોં કે રોઝે મેં રોઝાદાર કો ચૂંકિ પ્યાસ લગી હોતી હૈ ઔર વહ ઈફતાર કે વક઼્ત અગર ફૌરન ઠંડા પાની પી લે તો મેઅદે મેં ગૈસ, તબખીર ઔર જિગર કે વરમ (Liver Inflamation) કા સખ્ત ખતરા હોતા હૈ, અગર યહી રોઝાદાર ખજૂર ખા કર પાની પી લે તો બેશુમાર ખતરાત સે બચ જાતા હૈ. *(હિસ્સા અવ્વલ, સ. ૧૮૬)*

★ ઈફ્તાર કે બાદ કી દુઆ ★

ઈફ્તાર કરને કે બાદ યહ દુઆ પળ્હે :–

اَللّٰهُمَّ لَكَ صُمْتُ وَ بِكَ اٰمَنْتُ وَ عَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ وَ عَلٰى رِزْقِكَ اَفْطَرْتُ فَتَقَبَّلْ مِنِّىْ

અય અલ્લાહ ! મૈંને તેરે લિએ રોઝા રખા ઔર તુઝ પર ઈમાન લાયા ઔર તુઝ પર ભરોસા કિયા ઔર તેરે દિએ હુએ સે ઈફ્તાર કિયા તો તૂ મુઝ સે ઈસકો કુબૂલ ફર્મા.

★ ઈફ્તાર કરાને કી ફઝીલત ★

નિસાઈ વ ઈબ્ને ખુઝૈમા ઝૈદ બિન ખાલિદ ઝહની رضی اللہ عنہ સે રાવી હૈં કિ ફર્માયા, જો રોઝાદાર કા રોઝા ઈફ્તાર કરાએ યા ગાઝી કા સામાન કર દે તો ઉસે ભી ઉતના હી ષવાબ મિલેગા. *(નિસાઈ શરીફ)*

★ તસ્બીહ તરાવીહ ★

سُبْحَانَ ذِى الْمُلْكِ وَالْمَلَكُوْتِ سُبْحَانَ ذِى الْعِزَّةِ وَ الْعَظْمَةِ وَ الْهَيْبَةِ وَ الْقُدْرَةِ وَ الْكِبْرِيَآءِ وَ الْجَبَرُوْتِ. سُبْحَانَ الْمَلِكِ الْحَيِّ الَّذِىْ لَا يَنَامُ وَلَا يَمُوْتُ سُبُّوْحٌ قُدُّوْسٌ رَبُّنَا وَرَبُّ الْمَلٰٓئِكَةِ وَ الرُّوْحِ ط اَللّٰهُمَّ اَجِرْنَا مِنَ النَّارِ يَا مُجِيْرُ يَا مُجِيْرُ يَا مُجِيْرُ ط

રોઝ઼ા કે ફઝ઼ાઈલ અહાદીષ કી રોશની મેં

★ મુશ્ક સે ઝ઼યાદા ખુશ્બૂદાર ★

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ નબી કરીમ صلی اللہ علیہ وسلم ને ઈર્શાદ ફર્માયા :–

وَ الَّذِىْ نَفْسِىْ بِيَدِهٖ لَخَلُوْفُ فَمِ الصَّائِمِ اَطْيَبُ عِنْدَ اللّٰهِ مِنْ رِيْحِ الْمِسْكِ

"ક઼સમ હૈ ઉસ ઝાત કી જિસકે ક઼બ્ઝએ ક઼ુદરત મેં મેરી જાન હૈ, રોઝાદાર કે મુંહ કી બૂ અલ્લાહ કે નઝદીક મુશ્ક સે ઝયાદા બેહતર હૈ." *(બુખારી શરીફ)*

★ મૈં હી ઈસકા બદલા દૂંગા ★

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ નબી કરીમ صلی اللہ علیہ وسلم ને ઈર્શાદ ફર્માયા, અલ્લાહ તબારક વ તઆલા ફર્માતા હૈ :–

اَلصِّيَامُ لِىْ وَ اَنَا اُجْزِىْ بِهٖ وَ الْحَسَنَةَ بِعَشْرِ اَمْثَالِهَا "રોઝે મેરે લિએ હૈ ઔર મૈં હી ઈનકા બદલા દૂંગા ઔર દૂસરી નેકિયોં કા અજર દસ ગુના કર દૂંગા."

મેરે પ્યારે આક઼ા صلی اللہ علیہ وسلم કે પ્યારે દીવાનો ! નમાઝ, હજ વ ઝકાત યહ ઈબાદતેં ભી બંદા અલ્લાહ હી કે લિએ કરતા હૈ લેકિન ઈન આમાલ કી જઝા હુસૂલે રઝાએ ઈલાહી કા ઝરિયા તો હૈ લેકિન મૌલા કા હુસૂલ સિર્ફ રોઝે કી જઝા મેં હૈ, આખિર ઐસા ક્યોં ?

ઈસકી ચંદ વજહેં હૈં :–

✎ બંદા જબ નમાઝ પળ્હતા હૈ તો ઉસકી અદાયગીએ સલાત કો લોગ દેખતે હૈં, હજ કરતા હૈ તો ઉસકે અરકાન કી અદાયગી કો લોગ દેખતે હૈં, ઝકાત દેતા હૈ તો ઉસસે ભી લોગ બાખબર હોતે હૈં, લેકિન રોઝા એક ઐસી ઈબાદત હૈ કિ ઉસકા ઈલ્મ રોઝાદાર ઔર પરવરદિગાર કે અલાવા કિસી ઔર કો નહીં હોતા. બંદા વક઼્તે સેહર ઘર વાલોં કે

સાથ સેહરી કર ભી લે લેકિન લોગોં કી નઝરોં સે ઓજલ હોકર દિન કે ઉજાલે મેં અગર ખા લે તો કિસી કો ઉસકી ક્યા ખબર ? લેકિન બંદા અપને મૌલા કી ખુશી કી ખાતિર ઔર ઉસકે ખૌફ સે ન છુપ કર ખાતા હૈ ઔર ન અપની પ્યાસ કો બુઝાને કી કોશિશ કરતા હૈ, બલ્કિ દામને સબ્ર કો થામ કર અપને મૌલા કી રઝા કી ખાતિર ખ્વાહિશાતે નફસ કો પૂરી નહીં કરતા તો અલ્લાહ ﷻ કો બંદે કા યહ અમલ ઈતના પસંદ આતા હૈ કિ રબ જઝા ઔર સિલા મેં ખૂદ અપની ઝાત કો પેશ ફર્મા દેતા હૈ. ઈસલિએ કિ રોઝા મેં રાઈ કે દાને કે બરાબર ભી રિયા કા દખલ નહીં હોતા ઔર અલ્લાહ કી બારગાહ મેં વહી ઈબાદત કાબિલે કુબૂલ હૈ જો રિયા સે પાક હો.

✎ ઈસ્તગના અલ્લાહ તઆલા કી સિફત હૈ ઔર બંદા રોઝા રખ કર ઈસ્તગના કી સિફત કો અપનાતા હૈ તો વહ એક ગુના સિફતે ખુદાવંદી કા મઝહર હો જાતા હૈ.

✎ બાતિલ ખુદાઓં કી ઈબાદત કયામ, રુકૂઅ, સુજૂદ, તવાફ, નઝર વ નિયાઝ ઔર ઉનકી ખાતિર લડાઈ ભી કી ગઈ લેકિન કિસી બાતિલ ખુદા કે લિએ કભી રોઝા નહીં રખા ગયા ઈસલિએ અલ્લાહ તઆલા ને ફર્માયા કિ "રોઝા ખુસૂસન મેરે લિએ હૈ.

✎ કયામત કે દિન દિગર ઈબાદાત લોગોં કે હક મેં હકદારોં કો દે દી જાએગી લેકિન રોઝા કિસી કો નહીં દિયા જાએગા. જૈસા કિ એક હદીષે કુદસી મેં હૈ કિ અલ્લાહ તઆલા ફર્માતા હૈ :– كُلُّ الْعَمَلِ كَفَّارَةٌ اِلَّا الصَّوْمَ، اَلصَّوْمُ لِیْ وَ اَنَا اُجْزِیْ بِهٖ "બની આદમ કા હર અમલ ઉસકે ગુનાહોં કા કફ્ફારા બન જાતા હૈ સિવાઈ રોઝા કે, રોઝા મેરે લિએ હૈ ઔર મૈં ઉસકા બદલા દૂંગા."

★ મકઅદે સિદક મેં ★

ગમખ્વારે ઉમ્મત નબી કરીમ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા, જબ ફરિશ્તા રોઝા લેકર બારગાહે ઈલાહી મેં હાઝિર હોતા હૈ તો અલ્લાહ તઆલા રોઝે સે મુખાતિબ હોકર ફર્માતા હૈ, ક્યા મેરે બંદે ને તેરી તકરીમ વ તાઝીમ કી ? રોઝા અર્ઝ કરતા હૈ, ઈલાહી ! ઈસને મુઝે અપને નફસ કે નિહાયત હી આ'લા મુકામ મેં રખા, મુઝે નમાઝ વ તરાવીહ સે રાહત બહમ પહુંચાઈ

ઔર મેરી ખિદમત કે લિએ તમામ દિન કમર બસ્તા રહા, અપની નિગાહ કો હરામ સે બચાયા, કાન કો બાતિલ કી આવાઝ સે બાઝ રખા. તો અલ્લાહ તઆલા ફર્માતા હૈ, હમ ઉસે મકઅદે સિદક મેં ઉતાર કર ઉસકી ઈઝ્ઝત વ કદ્ર અફઝાઈ કરેંગે.

★ બેહસાબ વ કિતાબ જન્નત મેં ★

હઝરત કઅબ رضی اللہ عنہ ફર્માતે હૈં કિ જો શખ્સ રમઝાન શરીફ કે રોઝે પૂરે કરે ઔર ઉસકી નિયત યહ ભી હો કિ રમઝાન કે બાદ ભી ગુનાહોં સે બચતા રહૂંગા, વહ બગૈર હિસાબ વ કિતાબ ઔર બગૈર સવાલ વ જવાબ કે જન્નત મેં દાખિલ હોગા.

★ રોઝાદાર કહાં હૈ ? ★

હઝરત સહલ رضی اللہ عنہ ને નબી કરીમ ﷺ સે રિવાયત કી હૈ કિ આપને ફર્માયા, જન્નત કા એક દરવાઝા જિસે "રય્યાન" કહા જાતા હૈ, ઉસસે સિર્ફ રોઝેદાર દાખિલ હોંગે, ઈનકે સિવા કોઈ ઔર દાખિલ ન હોગા. કયામત કે દિન નિદા દી જાએગી કિ રોઝેદાર કહાં હૈં ?! તો વહ આએંગે ઔર જબ દાખિલ હો જાએંગે તો દરવાઝા બંદ હો જાએગા ઔર ફિર ઈસસે કોઈ દૂસરા દાખિલ ન હો સકેગા. *(બુખારી, જિ. ૧, સ. ૨૫૪)*

★ પૂરે સાલ રોઝે કી તમન્ના ★

નબી કરીમ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા, અગર અલ્લાહ તઆલા કે બંદે રમઝાન કી ફઝીલત જાન લેં તો મેરી ઉમ્મત તમામ સાલ રોઝા સે રહને કી ખ્વાહિશમંદ હોતી. *(બૈહકી)*

★ રોઝે ઢાલ હૈં ★

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ આકાએ કૌનો વ મકાં ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા : اَلصِّیَامُ جُنَّةٌ યાની રોઝે ઢાલ હૈ. *(મુસ્લિમ, સ. ૩૬૩)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મુહદ્દિષીને કિરામ ને ઈસ હદીષ કી વઝાહત કરતે હુએ ફર્માયા હૈ :

રોઝેદાર કે સામને જબ કિસી ગુનાહ કા મુહર્રિક આતા હૈ તો રોઝા ઉસકે લિએ ઢાલ બન જાતા હૈ ઔર વહ ઈસ ગુનાહ સે રુક જાતા હૈ.

જહન્નમ કી આગ કે લિએ રોઝા ઢાલ બન જાએગા ઔર રોઝાદાર કી મગફિરત કરા દેગા.

રોઝા કે સબબ સે ઈન્સાન અપને નફસ કે શર સે મેહફૂઝ રહતા હૈ ઔર અપને નફસ ઔર બદનકો ગુનાહોં સે બચાતા હૈ ઈસલિએ ફર્માયા ગયા રોઝા ઢાલ હૈ.

★ સત્તર સાલ કી મુસાફ઼ત પર ★

હઝરત અબૂ સઈદ ખુદરી رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ, વહ કહતે હૈં કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા, જો શખ્સ ભી એક દિન અલ્લાહ તઆલા કી રાહ મેં રોઝા રખેગા અલ્લાહ તઆલા જહન્નમ કી આગ કો ઉસકે ચેહરે સે સત્તર સાલ કી મુસાફત તક દૂર રખેગા. *(મુસ્લિમ, સ. ૩૬૪)*

★ સેહતમંદ હોને કા નુસ્ખા ★

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા, اُغْزُوْا تَغْنِمُوْا، وَ صُوْمُوْا تَصِحُّوْا، وَسَافِرُوْا تَسْتَغْنُوْا "જિહાદ કરો માલે ગનીમત પાઓગે ઔર રોઝા રખો સેહતમંદ હો જાઓગે ઔર સફર કરો માલદાર હો જાઓગે." *(અત્તર્ગીબ વત્તર્હીબ, ૮૩/૨)*

★ રોઝાદાર કે લિએ દો ખુશિયાં ★

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ નબી કરીમ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા, "રોઝાદાર કે લિએ દો ખુશિયાં હૈ : (૧) જબ વહ ઈફતાર કરતા હૈ તો ખુશ હોતા હૈ (૨) જબ વહ અપને રબ સે મુલાક઼ાત કરતા હૈ તો ખુશ હોતા હૈ. *(બુખારી શરીફ, સ. ૨૫)*

★ અલ્લાહ કા દુશ્મન ★

નબી કરીમ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા કિ જિસને તીન ચીઝોં કી હિફાઝત કી વહ યક઼ીનન અલ્લાહ કા દોસ્ત હૈ ઔર જો ઈન તીનોં કો ઝાએ્અ કર દેતા હૈ યક઼ીન જાનો કિ વહ અલ્લાહ કા દુશ્મન હૈ. વહ તીન ચીઝેં યહ હૈ : રોઝા, નમાઝ ઔર ગુસ્લે જનાબત. *(રૂહુલ બયાન, ૨/૧૦૭)*

★ ચાર આદમિયોં કી મુશ્તાક઼ ★

અલ્લાહ કી તમામ બહિશ્તેં ચાર આદમિયોં કી મુશ્તાક઼ રહતી હૈં, વહ

ચાર ક઼િસ્મ કે લોગ યહ હૈં :–

✽ રમઝાન કે રોઝે રખને વાલે.
✽ કુર્આન કી તિલાવત કરને વાલે.
✽ ઝબાન કી હિફાઝત કરને વાલે.
✽ ભૂખે હમસાયોં કો ખાના ખિલાને વાલે. *(રૂહુલ બયાન, ૨/૧૦૭)*

★ રોઝાદાર કા ઈસ્તક઼બાલ ★

જબ ક઼યામત મેં અલ્લાહ તઆલા એહલે કુબૂર કો ક઼બ્રો સે ઉઠને કા હુક્મ દેગા તો મલાઈકા કો ફર્માએગા :

અય રિઝવાન ! મેરે રોઝદારોં સે આગે ચલ કર મિલો ક્યોંકિ વહ મેરી ખાતિર ભૂખે, પ્યાસે રહે. અબ તુમ બહિશ્ત કી ખ્વાહિશાત કી તમામ અશ્યા લેકર ઉનકે પાસ પહુંચ જાઓ. ઉસકે બાદ વહ રિઝવાન ઝોર સે પુકાર કર કહેગા, એ જન્નત કે ગિલમાન વ વલદાન ! નૂર કે બડ઼ે બડ઼ે થાલ લાઓ ! ઉસમેં દુનિયા કી રેત કે ક઼તરાત, બારિશ કી બુંદોં, આસમાન કે સિતારોં ઔર દરખ્તોં કે પત્તોં કે બરાબર મેવાજાત ઔર ખાને પીને કી લઝીઝ અશ્યા જમા કરકે રોઝદારોં કે સામને રખ દી જાએંગી ઔર ઉનસે કહા જાએગા, જિતની મર્ઝી હો ખાઓ પિઓ, યહ ઉન રોઝોં કી જઝા હૈ જો તુમ ને દુનિયા મેં રખે. *(રૂહુલ બયાન, ૨/૧૦૮)*

★ એક અજીબુલ ખિલ્ક઼ત ફરિશ્તા ★

હુઝૂરે અકરમ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા, મૈંને શબે મેઅરાજ મેં સિદરતુલ મુન્તહા પર એક ફરિશ્તા દેખા જિસે મૈંને ઈસસે ક઼બ્લ નહીં દેખા થા, ઉસકે તૂલ વ અર્ઝ કી મુસાફત લાખ સાલ કે બરાબર થી, ઉસકે સત્તર હઝાર સર થે ઔર હર સર મેં સત્તર હઝાર મુંહ ઔર હર મુંહ મેં સત્તર હઝાર ઝબાનેં ઔર હર સર પર સત્તર હઝાર નૂરાની ચોટિયાં થીં ઔર હર ચોટી કે સર પર બાલ મેં લાખ લાખ મોતી લટકે હુએ થે, હર એક મોતી કે પેટ કે અંદર બહુત બડ઼ા દરિયા હૈ ઔર હર દરિયા કે અંદર બહુત બડ઼ી મછલિયાં હૈં ઔર હર મછલી કા તૂલ દો સાલ કી મુસાફત કે બરાબર ઔર હર મછલી કે પેટ મેં લિખા હૈ لَآ اِلٰہَ اِلَّا اللّٰہُ مُحَمَّدٌ رَّسُوْلُ اللّٰہِ ઔર ઉસ ફરિશ્તેને અપના

સર અપને એક હાથ પર રખા હે ઔર દૂસરા હાથ ઉસકી પીઠ પર હે ઔર વહ حَظِيْرَةُ الْقُدُس યાની બહિશ્ત મેં હે. જબ વહ અલ્લાહ કી તસ્બીહ પળ્હતા હે તો ઉસકી પ્યારી આવાઝ સે અર્શે ઈલાહી ખુશી મેં ઝૂમ ઉઠતા હે. મૈંને જિબ્રઈલ عليه السلام સે ઉસકે મુતઅલ્લિક઼ પૂછા તો ઉન્હોંને અર્ઝ કિયા કિ વહ ફરિશ્તા હે જિસે અલ્લાહ તઆલા ને આદમ عليه السلام સે દો હઝાર સાલ પહલે પૈદા કિયા થા. ફિર મૈંને કહા, ઉસકી લંબાઈ ઔર ચોળાઈ કહાં તક હે ? જિબ્રઈલ ને અર્ઝ કિયા, અલ્લાહ તઆલા ને બહિશ્ત મેં એક ચરાગાહ બનાઈ હે ઔર યહ ઉસી મેં રહતા હે. ઉસ ફરિશ્તે કો અલ્લાહ તઆલા ને હુક્મ ફર્માયા હે કિ વહ આપકે ઔર આપકી ઉમ્મત કે હર ઉસ શખ્સ કે લિએ તસ્બીહ પળ્હે જો રોઝા રખતે હૈં.

મૈંને ઉસ ફરિશ્તે કે આગે દો સંદૂક઼ દેખે ઔર દોનોં પર હઝાર નૂરાની તાલે થે.

મૈંને પૂછા જિબ્રઈલ ! યહ ક્યા હે ? ઉન્હોંને કહા, ઈસ ફરિશ્તે સે પૂછિએ ? મૈંને ઉસ અજીબ વ ગરીબ ફરિશ્તે સે પૂછા કિ યહ સંદૂકેં કૈસી હૈં ? ઉસને જવાબ દિયા કિ ઉસમેં આપકી રોઝા રખને વાલી ઉમ્મત કે બરાત (છુટકારા) કા ઝિક્ર હે. આપકો ઔર આપકી ઉમ્મત કે રોઝા રખને વાલોં કો મુબારક હો ! *(રૂહુલ બયાન, ૩/૧૦૮)*

★ રોઝા ઔર દીગર ઈબાદત મેં ફર્ક઼ ★

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અગર હમ દીગર ઈબાદત કા જાઈઝા લેં તો યહ બાત વાઝેહ હોતી હે કિ નમાઝ, હજ, ઝકાત વગૈરા કુછ કરને કા નામ હે, મષલન્ નમાઝ ક઼યામ, રુકૂઅ, સુજૂદ વગૈરા કી અદાઈગી કા નામ હે, હજ અલ્લાહ ﷻ કી રઝા કે લિએ તવાફે કાબા, વુકૂફે મિના વ અરફા, સઈ વગૈરા કા નામ હે. લેકિન રોઝા ખાને પીને ઔર જમા સે બચને કા નામ હે આખિર ઐસા ક્યોં ?

દર હક઼ીક઼ત અલ્લાહ ﷻ અપને બંદો કી તર્બિયત ફર્માના ચાહતા હે કિ મેરે બંદો ! તુમ્હારે પાસ ભલે હી હલાલ ખાના હો ઔર હલાલ મશરૂબાત હોં ઔર તુમ્હારી બીવી નઝર કે સામને હો ફિર ભી માહે રમઝાનુલ મુબારક મેં મેરી ખુશી કી ખાતિર ઈન ચીઝોં સે સુબ્હ સાદિક઼ સે ગુરૂબ આફતાબ

તક રુકે રહો. અગર બંદા અલ્લાહ ﷻ કી રઝા કી ખાતિર ઈન ચીઝોં સે અપને આપકો રોકે રખતા હે તો અલ્લાહ ﷻ અપની ઈસ ઈતાઅત કે એવઝ ઉસકે સોને જાગને કો ભી ઈબાદત ક઼રાર દેતા હે ઔર બવક઼્તે ઈફતાર ઉસકી દુઆ કો શર્ફે ક઼બૂલિયત સે નવાઝતા હે.

જબ એક બંદા સુબ્હ સાદિક઼ સે લેકર ગુરૂબ આફતાબ તક હલાલ ખાને પીને કા આદી હો જાતા હે તો વહી બંદા માહે રમઝાનુલ મુબારક કે ગુઝર જાને કે બાદ હરામ ખાને કી તરફ ઔર હરામ પીને કી તરફ ઔર ગૈર મહરમ ઔરતોં કી તરફ અપની તબિઅત કો માઈલ નહીં કરતા બલ્કિ માહે રમઝાનુલ મુબારક કી તર્બિયત ઉસે યાદ દિલાતી હે કિ જબ તન્હાઈ મેં ભૂખ ઔર પ્યાસ મિટાને કે લિએ માકૂલાત વ મશરૂબાત નિગાહોં કે સામને મૌજૂદ હોતે હુએ ભી અલ્લાહ કે દેખને કે તસવ્વુર સે ઔર ઉસકે ખૌફ સે અપને આપકો રોકે રખા તો અબ માહે રમઝાનુલ મુબારક કે ગુઝર જાને કે બાદ હરામ કી તરફ મૈં કૈસે બળ્હૂં ?! ક્યોંકિ જો ખુદા માહે રમઝાનુલ મુબારક મેં હમારે ઘર કી તન્હાઈ કો દેખ રહા થા વહી ખુદા આજ ભી દેખ રહા હે. ઔર બસ બંદા અપને આપકો ખૌફે ખુદા કી વજહ સે હરામ માકૂલાત વ મશરૂબાત ઔર ગૈર મહરમ કી તરફ ગલત ક઼દમ ઉઠાને સે રોક લેતા હે.

યાદ રખેં ! અગર માહે રમઝાનુલ મુબારક કી ઈસ તર્બિયત કા ફાયદા હમને ન ઉઠાયા ઔર રોઝા કે ફલસફે કો હમ ન સમજે તો હમ સે બડ઼ા કમ અક઼્લ કોઈ નહીં. બઝાહિર રોઝા મઝકૂરા તીન ચીઝોં સે અપને આપકો રોકને કા નામ હે લેકિન ઉસકે અલાવા ભી રોઝે કી હિફાઝત કે હવાલે સે રહમતે આલમ ﷺ કે ઈર્શાદાત મૌજૂદ હૈં, હમેં ચાહિએ કિ ઈન ઈર્શાદાત કો પેશે નઝતર રખતે હુએ અપને રોઝોં કી હિફાઝત કરેં ઔર ખૂબ રોઝે કી બર્કતેં હાસિલ કરેં.

★ રોઝા કે ફવાઈદ ★

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અલ્લાહ તઆલા અલીમ હકીમ હે, ઉસકે હર કામ ઔર હર હુક્મ મેં કોઈ ન કોઈ હિકમત ઝરૂર શામિલ હોતી હે, યહ ઔર બાત હે કિ ઈન્સાન કા ઝહન ઉસકો ન સમઝ સકે,

મગર ઉસકા કોઈ ભી હુક્મ હિકમત સે ખાલી નહીં હે. ઉસને હમેં રોઝે રખને કા હુક્મ ફર્માયા. બઝાહિર ઈસમેં કોઈ ફાયદા નઝર નહીં આ રહા હે, લેકિન ઈસમેં ઝરૂર ફાયદે હેં. જૈસા કિ મુફસ્સરીને કિરામ ને બયાન ફર્માયા હે :

(૧) અલ્લાહ તબારક વ તઆલા ને રોઝા કા એક ફાયદા તક઼્વા બયાન ફર્માયા હે :—

يَآيُّهَا الَّذِيْنَ آمَنُوآ كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُوْنَ

''અય ઈમાન વાલો ! તુમ પર રોઝે ફર્ઝ કિએ ગએ જૈસા કિ તુમ સે અગલોં પર ફર્ઝ કિએ ગએ થે, ઈસ ઉમ્મીદ પર કિ તુમ્હેં પરહેઝગારી મિલે.''

હઝરત અબુ હુરૈરા رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હે કિ રસૂલુલ્લાહ صلی اللہ علیہ وسلم ને તીન બાર સીને કી તરફ ઈશારા કરકે ફર્માયા : **اَلتَّقْوىٰ هٰهُنَا** તક઼્વા યહાં હે.

તક઼્વા દિલ કી ઉસ કૈફિયત કા નામ હે જિસકે હુસૂલ કે બાદ ઈન્સાન ગુનાહ કરને સે ડરતા હે ઔર ખૌફે ઈલાહી કી વજહ સે ગુનાહ સે ઝિજક મહસૂસ કરતા હે.

ઈન્સાન કે દિલ મેં ગુનાહોં કી અકષર ખ્વાહિશાત હેવાની કુવ્વત કી ઝયાદતી સે પૈદા હોતી હેં, રોઝા રખને સે હયવાની કુવ્વત કમ હો જાતી હે, યહી વજહ હે કિ જો નૌજવાન માલી મજબૂરિયોં કી વજહ સે નિકાહ નહીં કર સકતે ઔર સાથ હી નફસાની ખ્વાહિશાત પર ક઼ાબૂ ભી નહીં રખતે ઉનકા ઈલાજ રસૂલુલ્લાહ صلی اللہ علیہ وسلم ને રોઝા બતાયા હે ઔર ફર્માયા હે કિ શહવત કો તોળને ઔર કમ કરને કે લિએ રોઝા બેહતરીન ચીઝ હે.

(૨) જિસ તરહ હર ચીઝ અપની ઝિદ સે પહચાની જાતી હે ઈસી તરહ ખાને પીને કી ક઼દ્ર ભી રોઝા રખને સે હોતી હે, શિકમ સૈર હો કર ખાના ખાને વાલે અમીરોં કો રોઝા રખને સે યહ પતા ચલતા હે કિ જબ ચંદ ઘંટે કી ઈખ્તિયારી ભૂક કી યહ કૈફિયત હે તો જો ગરીબ હેં ઉનકી હફતે કી ઈઝતિરારી ભૂખ કા ક્યા આલમ હોગા ?!

લિહાઝા રોઝા ઈસલિએ ફર્ઝ કિયા ગયા કિ સાહિબે ઈસ્તિતાઅત

મુસલમાનોં કો ગૈર મુસ્તતીઅ ઈન્સાનોં કી ભૂખ ઔર પ્યાસ કા અંદાઝા હો સકે ઔર વહ ઉનકી ઈમદાદ વ ઈઆનત પર આમદા હો સકે.

(૩) ગરીબ ઔર ફાક઼ા કશ લોગ સારા સાલ ભૂખ ઔર પ્યાસ મેં ગુઝારતે હેં, અલ્લાહ તઆલા ને ઉનકી મુશાબેહત ક઼ાયમ કરને કે લિએ એક માહ સારે મુસલમાનોં પર ભૂખ ઔર પ્યાસકી કેફિયત તારી કર દી.

(૪) અલ્લાહ તઆલા ને ઈન્સાનોં કો બેશુમાર નેઅમતોં સે નવાઝા હે, ઈન નેઅમતોં મેં સે ખાના, પાની ઔર બીવી યહ ઐસી નેઅમતેં હે જો ઈન્સાનોં કી રોઝાના કી ઝરૂરત હેં. અલ્લાહ તઆલા ઈન્હીં નેઅમતોં કે ઝરિયે મુસલમાનોં કી આઝમાઈશ કરના ચાહતા હે કિ કિતને લોગ અલ્લાહ કી ઈતાઅત મેં ચંદ સાઅત ઈન નેઅમતોં કે ઈસ્તેમાલ સે હાથ રોક કર અલ્લાહ કી બંદગી ઔર અલ્લાહ કી મહબ્બત મેં સારી ચીઝેં કુર્બાન કરને કા જઝબાએ સાદિક઼ રખતે હેં.

★ રોઝા સાઈન્સ કી નઝર મેં ★

હકીમ મુહમ્મદ તારિક઼ મહમૂદ ચુગતાઈ અપની તસ્નીફ ''સુન્નતે નબવી ઔર જદીદ સાઈન્સ'' મેં રક઼મતરાઝ હેં, પ્રોફેસર મોર પાર્લ્ડ ઓક્સફોર્ડ યુનિવર્સિટી કી પહચાન હેં, ઉન્હોંને અપના વાક઼િઆ બયાન કિયા કિ મૈંને ઈસ્લામી ઉલૂમ કા મુતાલા કિયા ઔર રોઝે કે બાબ પર પહુંચા તો ચૌંક પળા કિ ઈસ્લામ ને અપને માનને વાલોં કે લિએ કિતના અઝીમ ફાર્મુલા દિયા હે ! અગર ઈસ્લામ અપને માનને વાલોં કો ઔર કુછ ન દેતા સિર્ફ યહી રોઝે કા ફાર્મુલા હી દેતા તો ફિર ભી ઈસસે બળ્હ કર ઉનકે પાસ ઔર કોઈ નેઅમત ન હોતી. મૈંને સોચા કિ ઈસકો આઝમાના ચાહિએ. ફિર મૈંને રોઝે મુસલમાનોં કે તર્ઝ પર રખના શુરૂ કર દિએ. મૈં અરસએ દરાઝ સે મેઅદે કે વરમ **"Stomatch Inflammation"** મેં મુબતિલા થા. કુછ દિનોં કે બાદ હી મૈંને મેહસૂસ કિયા કિ ઈસમેં કમી વાક઼ેઅ હો ગઈ હે. મૈંને રોઝોં કી મશ્ક઼ જારી રખી, ફિર મૈંને જિસ્મ મેં કુછ ઔર તબદીલી ભી મેહસૂસ કી ઔર કુછ અરસા બાદ મૈંને અપને જિસ્મ કો નાર્મલ પાયા. હત્તા કિ મૈંને એક માહ કે બાદ અપને અંદર ઈન્કિ઼લાબી તબદીલી મહસૂસ કી.

★ પોપ એફ. ગાલ કા તજઝિયા ★

યહ હોલૈન્ડ કા બળા પાદરી ગુઝરા હૈ. ઉસને રોઝે કે બારે મેં અપને તજુર્બાત બયાન કિએ હૈં, મુલાહિઝા હો :

મૈં અપને રૂહાની પૈરોકારોં કો હર માહ તીન રોઝે રખને કી તલક઼ીન કરતા હૂં. મૈંને ઈસ તરીક઼એ કાર કે ઝરિયા જિસ્માની ઔર વઝની હમઆહંગી મહસૂસ કી. મેરે મરીઝ મુઝ પર મુસલસલ ઝોર દેતે હૈં કિ મૈં ઉન્હેં કુછ ઔર તરીક઼ા બતાઉં લેકિન મૈંને યહ ઉસૂલ વઝેઅ કર લિયા કિ ઈન મેં વહ મરીઝ જો લાઈલાજ હૈં ઉનકો તીન યૌમ નહીં બલ્કિ એક માહ તક રોઝે રખાએ જાએ. *(ઈઝન્)*

★ રોઝા ઔર મિસ્વાક કા ઈસ્તેમાલ ★

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! રમઝાનુલ મુબારક કે બાબર્કત મહીના મેં હમેં અપને લિએ મિસ્વાક કો લાઝિમ કરને કી કોશિશ કરની હૈ, હદીષે પાક ઔર સાઈન્સ નીઝ વાક઼િઆત ઈસ બાત કી શહાદત દેતે હૈં કિ મિસ્વાક મેં બેશુમાર ફાઈદે હૈં ઔર સબસે બડ઼ા ફાયદા તો યહ હૈ કિ યહ હમારે પ્યારે નબી ﷺ કી પ્યારી સુન્નત હૈ. રમઝાનુલ મુબારક મેં હમેં પાબંદી સે ઉસકા ઈસ્તેમાલ કરકે આઈન્દા ભી ઉસકે ઈસ્તેમાલ કે લિએ અઝમે મસમ્મમ કરના હૈ.

મુનાસિબ માલૂમ હોતા હૈ ઈખ્તિસાર કે સાથ મિસ્વાક કે ફઝાઈલ વ ફવાઈદ પર રોશની ડાલ દૂં તાકિ મિસ્વાક કી મહબ્બત ઔર ઉસકે ઈસ્તેમાલ કા જઝબા ક઼ારેઈન કે દિલોં મેં બૈઠ જાએ.

મિસ્વાક કે હવાલે સે નબી કરીમ ﷺને બે ઈન્તિહા તાકીદ ફર્માઈ હૈ. યહાં તક કિ સહાબાએ કિરામ યહ ખયાલ કરતે થે કિ અંક઼રીબ ઉસકે મુતઅલ્લિક આયત નાઝિલ હોગી.

એક હદીષ મેં હૈ કિ નબીએ કૌનેન સાહિબે ક઼ાબ ક઼ૌસેન ﷺને ફર્માયા, **لَوْ لَا اَنْ اَشُقَّ عَلٰى اُمَّتِىْ لَاَمَرْتُهُمْ بِالسِّوَاكِ عِنْدَ كُلِّ صَلٰوةٍ** અગર મૈં અપની ઉમ્મત પર દુશ્વાર ન જાનતા તો મિસ્વાક કો ઉનકે લિએ ફર્ઝ ક઼રાર દેતા. *(ઈબ્ને માજહ્, સ. ૨૫)*

એક રિવાયત મેં ઈસ તરહ હૈ : હઝરત હુઝૈફા رضی اللہ عنہ કહતે હૈં કિ

રસૂલુલ્લાહ ﷺ જબ રાત કો નમાઝે તહજ્જુદ કે લિએ ઉઠતે તો અપને દહને મુબારક કો મિસ્વાક સે સાફ ફર્માતે. *(બુખારી, ૧/૩૮)*

ઔર હઝરતે અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને ઉમર رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ આપને ફર્માયા : **كَانَ لَا يَنَامُ اِلَّا وَالسِّوَاكُ عِنْدَهٗ فَاِذَا اسْتَيْقَظَ بَدَأَ بِالسِّوَاكِ** નબીએ કરીમ ﷺ જબ સોતે તો આપકે પાસ મિસ્વાક હોતી, ફિર જબ આપ બેદાર હોતે તો (આપકા પહલા કામ) મિસ્વાક કરના હોતા. યાની સો કર ઉઠને કે બાદ સબસે પહલે મિસ્વાક ફર્માયા કરતે.

હઝરતે આઈશા સિદીક઼ા رضی اللہ عنہا સે રિવાયત હૈ કિ નબીએ કરીમ રઉફ વ રહીમ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા :–

فَضْلُ الصَّلٰوةِ بِالسِّوَاكِ عَلَى الصَّلٰوةِ بِغَيْرِ سِوَاكٍ سَبْعُوْنَ ضِعْفاً

''જો નમાઝ મિસ્વાક કરકે પળ્હી જાએ વહ સત્તર દર્જા અફઝલ હૈ ઉસ નમાઝ પર જો બગૈર મિસ્વાક કે પળ્હી જાએ.''

★ મિસ્વાક કે ફવાઈદ એક નઝર મેં ★

હદીષે પાક ઔર સાઈન્સ દાનોં કે તજુર્બા કે મુતાબિક઼ મિસ્વાક કે બેશુમાર ફવાઈદ હૈં, અલ્લામા શામી رحمۃ اللہ علیہને મિસ્વાક કે બારે મેં તહરીર ફર્માયા હૈ કિ મિસ્વાક કરને વાલે કે લિએ મિસ્વાક કે મંજદરજા ઝૈલ ફવાઈદ હૈં :–

- ★ બુળ્હાપે મેં તાખીર કરતી હૈ.
- ★ બસારત કો તેઝ કરતી હૈ.
- ★ મિસ્વાક કી બેહતરીન ખૂબિયોં મેં સે યહ હૈ કિ વહ હર બીમારી કે લિએ શિફા હૈ સિવાએ મૌત હૈ.
- ★ પુલ સિરાત પર ચલને મેં તેઝી બખ્શતી હૈ.
- ★ મુંહ કી સફાઈ કા ઝરિયા હૈ.
- ★ રબ તઆલા કી રઝા કા સબબ હૈ.
- ★ મલાઈકા કો ખુશ કરતી હૈ.
- ★ મુંહ કી ગંદગી કો દૂર કરતી હૈ ઔર કીળે લગે હુએ દાંતો કો સહીહ કરતી હૈ.

★ દાંતો કો ચમકદાર કરતી હૈ.
★ બસારત કો જિલા બખ્શતી હૈ.
★ મસૂળોં કો મઝબૂત કરતી હૈ.
★ ખાને કો હઝમ કરતી હૈ.
★ બલગમ કો કાટતી હૈ.
★ નમાઝ કે અજ્ર વ ષવાબ કો બળ્હાતી હૈ.
★ કુર્આન કે રાસ્તે યાની મુંહ કો સાફ કરતી હૈ.
★ ફસાહત કો બળ્હાતી હૈ.
★ મેઅદા કો કુવ્વત દેતી હૈ.
★ શૈતાન કો નારાઝ કરતી હૈ.
★ નેકિયોં મેં ઈઝાફા કરતી હૈ.
★ સુફરા (એક ઝર્દ રંગ કા કળવા માદ્દા) કો કાટતી હૈ.
★ બાલોં કી ઝળોં કો મઝબૂત કરતી હૈ.
★ રૂહ કે નિકલને કો આસાન કરતી હૈ.

ઈસી તરહ અલ્લામા હસન બિન અમ્માર رحمۃ اللہ علیہ મિસ્વાક કે ફવાઈદ કે બારે મેં તહરીર ફર્માતે હૈં :–

★ મિસ્વાક કરના ફરિશ્તોં કો ખુશ કરતા હૈ.
★ ફરિશ્તે મિસ્વાક કરને વાલે કે ચેહરે કે નૂર કે સબબ ઈસસે મુસાફા કરતે હૈં.
★ ફરિશ્તે મિસ્વાક કરને વાલે કે સાથ ચલતે હૈં જબ વહ નમાઝ કે લિએ નિકલતા હૈ.
★ હામેલીને અર્શ ફરિશ્તે ઉસકે લિએ ઈસ્તિગફાર કરતે હૈં જબ વહ મસ્જિદ સે નિકલતા હૈ.
★ અંબિયા ઔર રસૂલ علیہم السلام ભી ઉસકે લિએ ઈસ્તિગફાર કરતે હૈં.
★ આમાલ નામા સીધે હાથ મેં દિયા જાએગા.

★ મિસ્વાક કરના અલ્લાહ તઆલા કી ઈતાઅત વ ફર્માબર્દારી પર બદન કો કુવ્વત દેતા હૈ.
★ જિસ્મ સે મુઝિર હરારત કા ઈઝાલા કરતા હૈ.
★ કઝાએ હાજત પર મદદ કરતા હૈ.
★ મિસ્વાક કરને વાલે કે લિએ કબ્ર કુશાદા હો જાતી હૈ.
★ લહદ મેં મૂનિસ વ ગમખ્વાર હોતી હૈ.
★ મિસ્વાક પર મુદાવમત કરને વાલે કે લિએ ઉસ દિન કા ભી અજ્ર લિખા જાતા હૈ જિસ દિન ઉસને કિસી મજબૂરી કી વજહ સે મિસ્વાક નહીં કી.
★ જન્નત કે દરવાઝે ખોલે જાતે હૈં.
★ ફરિશ્તે મિસ્વાક કરને વાલે કે મુતઅલ્લિક કહતે હૈં કિ યહ અંબિયા علیہم السلام કી પૈરવી કરને વાલા ઔર ઉનકે તરીકે પર ચલને વાલા હૈ.
★ જહન્નમ કે દરવાઝે ઉસ પર બંદ કિર દિએ જાતે હૈં.
★ મિસ્વાક કરને વાલા ઈસ દુનિયા સે પાકીઝગી કી હાલત મેં નિકલતા હૈ.
★ હઝરત મલકુલ મૌત علیہ السلام મિસ્વાક કરને વાલે કી રૂહ કબ્ઝ કરને કે વક્ત ઉસી સૂરત મેં આતે હૈં જિસ સૂરત મેં અંબિયા વ ઔલિયા કે પાસ આતે હૈં.
★ દુન્યા સે રૂખસત હોતે વક્ત નબીએ મુકર્રમ રસૂલે મોહતરમ صلی اللہ علیہ وسلم કે હોઝ સે સૈરાબ કિયા જાતા હૈ ઔર વહ રહીકે મખતૂમ (ખાલિસ શહદ કા મેહર શુદા મશરૂબ) હૈ.

★ કિન અવકાત મેં મિસ્વાક કરેં ? ★

મેરે પ્યારે આકા صلی اللہ علیہ وسلم કે પ્યારે દીવાનો ! મંદરજા ઝૈલ પાંચ અવકાત મેં મિસ્વાક કરના મસ્નૂન વ મુસ્તહબ હૈ :–

૧. નમાઝ પઢને કે વક્ત ખ્વાહ પહલે સે બાવુઝૂ હો.
૨. વુઝૂ કરને કે વક્ત.
૩. કુર્આન મજીદ કી તિલાવત કે વક્ત.

૪. નીંદ સે બેદાર હોને કે વક્ત.

૫. જબ મુંહ કી બૂ મુતગય્યર હો ખ્વાહ ખાને પીને સે યા કિસી બદબૂદાર ચીઝ ખાને સે યા ઝયાદા દેર ખામોશ રહને કી વજહ સે યા ઝયાદા બાતેં કરને કી વજહ સે.

★ મિસ્વાક કે ઝરિયે ઈલાજ ★

હકીમ એસ. એમ. ઈક઼બાલ લિખતે હૈં : મેરે પાસ એક મરીઝ આયા જિસકે દિલ કી ઝિલ્લિયોં મેં પીપ ભરી હૂઈ થી ઔર દિલ કા ઈલાજ કરતે રહે, ઈફ઼ાક઼ા ન હુઆ. આખિર દિલ કા ઓપરેશન કરકે પીપ નિકાલ લી ગઈ. કુછ અરસે કે બાદ ફિર પીપ ભર ગઈ. થક હાર કર મેરે પાસ આએ તો મૈંને તશખીસ કી તો પતા ચલા કિ ઉસકે મસૂળે ખરાબ હૈં ઔર ઉનમેં પીપ પળી હુઈ હૈ ઔર વહ પીપ દિલ કો નુક઼સાન પહુંચા રહી હૈ. ઈસ તશખીસ કો ડોક્ટરોં ને ભી તસ્લીમ કિયા હૈ.

અબ ઈસકા પહલા ઈલાજ દાંતો ઔર મસૂળોં કા કિયા ગયા. ખાને કે લિએ કુછ ઔર, ઔર યહ પીલૂ કા મિસ્વાક ઈસ્તેમાલ કરને કે લિએ દિયા ગયા. બહુત જલ્દ મરીઝ ને ઈફ઼ાક઼ા મહસૂસ કિયા.

ડો. મહમૂદ ચુગતાઈ લિખતે હૈં : અરબ મુલ્ક સે એક મરીઝ ને લિખા કિ દાંતો કે એક દિરીના મર્ઝ મેં મુબતિલા હૂં ઔર ઈસકે ઈલાજ પર અબ તક ૧૦ હઝાર દિરહમ લગા ચુકા હૂં લેકિન ઈફ઼ાક઼ા ન હુઆ. ખત મેં જવાબ દિયા કિ આપ મિસ્વાક સિર્ફ પીલૂ કા ઈસ્તેમાલ કરેં. ઔર દો માહ મુસ્તક઼િલ દિન મેં પાંચ બાર નમાઝોં મેં ઔર એક બાર તહજ્જુદ મેં કિસી ક઼િસ્મ કી દવાઈ ઈસ્તેમાલ ન કરેં. !الحمد لله મરીઝ હૈરત અંગેઝ તરીક઼ે સે તંદુરસ્ત હો ગયા, લેકિન મિસ્વાક તાઝા હો. *(સુન્નતે નબવી ઔર જદીદ સાઈન્સ)*

★ મિસ્વાક સાઈન્સ કી નઝર મેં ★

મિસ્વાક દાફેઅ તઅફુન (**Anti-septic**) હૈ. જબ ભી ઈસકો મુંહ મેં ઈસ્તેમાલ કિયા જાતા હૈ તો યહ અંદર કે જરાસીમ ક઼ત્લ કર દેતા હૈ જિસસે ઈન્સાન બેશુમાર અમરાઝ સે બચ જાતા હૈ. હત્તા કિ બાઝ જરાસીમ સિર્ફ ઔર સિર્ફ મિસ્વાક કે અંદર એન્ટી સેપ્ટિક મવાદ હી કી વજહ સે મરતે હૈં.

દર અસલ મિસ્વાક કે અંદર ફાસફોરસ (**Phosphorus**) હોતા હૈ. તહક઼ીક઼ાત કે મુતાબિક જિસ ઝમીન મેં કેલ્શિયમ ઔર ફાસફોરસ કી ઝયાદતી હોગી વહાં પીલૂ કા દરખ્ત ઝયાદા પાયા જાએગા. ચૂંકિ ક઼બ્રસ્તાન કી મિટ્ટી મેં કેલ્શિયમ ઔર ફાસફોરસ ઈન્સાની હડ્ડિયોં કે ગલને કી વજહ સે ઝયાદા હોતા હૈ યહી વજહ હૈ કિ યહાં પીલૂ કા દરખ્ત ભી ઝયાદા હોતા હૈ ઔર દાંતો કે લિએ કેલ્શિયમ ઔર ફાસફોરસ અહમ ગિઝા હૈ. ઔર ખાસ તોર પર પીલૂ કી જળ મેં યહ અજઝા આમ તૌર પર હોતે હૈં. *(ઈઝન્)*

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મિસ્વાક કે ફઝાઈલ ઔર ફવાઈદ લિખને કે લિએ ક઼લમ ઉઠાયા જાએ તો મુકમ્મલ એક કિતાબ તૈયાર હો જાએ, લેકિન યહાં પર બિલ ઈખ્તિયાર ઝિક્ર કર દિયા ગયા હૈ, બસ ઈસ ઉમ્મીદ પર કિ ઈસ કિતાબ કો પળ્હને વાલે કમ અઝ કમ રમઝાનુલ મુબારક કી બરકત સે એક અઝીમ સુન્નત પર અમલ કરને કા જઝબા અપને દિલ મેં પૈદા કરેંગે ઔર ઈસ પર હમેશગી બરતને કી કોશિશ કરેંગે.

મસાઈલે રોઝા

★ જિન ચીઝોં સે રોઝા નહીં તૂટતા ★

મસ્અલા : ભૂલ કર ખાયા, પિયા, જિમઅ કિયા રોઝા ન તૂટા, ખ્વાહ રોઝા ફર્ઝ હો યા નફલ.

મસ્અલા : મખ્ખી, ધુવાં, ગુબાર, હલક઼ મેં જાને સે રોઝા નહીં તૂટતા, ખ્વાહ વહ ગુબાર આટે કા હી ક્યોં ન હો જો ચક્કી પીસને સે ઉળતા હૈ.

મસ્અલા : તેલ, સુર્મા લગાયા તો રોઝા ન તૂટા અગરચે તેલ યા સુર્મા કા મઝા હલક઼ મેં મહસૂસ હોતા હો. બલ્કિ થૂક મેં સુર્મા કા રંગ ભી દિખાઈ દેતા હો તબ ભી રોઝા નહીં તૂટા.

મસ્અલા : એહતિલામ હો જાને, યા હમ બિસ્તરી કરને કે બાદ ગુસ્લ ન કિયા ઔર ઉસી હાલત મેં પૂરા દિન ગુઝાર દિયા તો વહ નમાઝોં કે છોળ દેને કે સબબ સખ્ત ગુનહગાર હોગા મગર રોઝા અદા હો જાએગા.

મસ્અલા : ઈંજેક્શન ખ્વાહ રગ મેં લગાયા જાએ યા ગોશ્ત મેં ઈસસે

રોઝા નહીં તૂટતા ક્યોંકિ રોઝા ઉસ ચીઝ સે તૂટતા હૈ જો જોફે દિમાગ યા જોફે મેઅદા તક મંફઝ સે પહૂંચે ઔર ઈંજેક્શન સે ગોશ્ત યા રગ મેં જો દવા પહૂંચી વહ ગૈર મંફઝ સે હૈ લિહાઝા યહ મુફસિદે સૌમ નહીં.

મસ્અલા : ખૂન નિકલવાને યા કહીં ઝખ્મ હો જાને સે રોઝા નહીં તૂટતા હૈ, હાં ! રોઝા કી હાલત મેં ખૂન નહીં નિકલવાના ચાહિએ કિ રોઝા કી હાલત મેં ઐસા કામ મકરૂહ હૈ જિસસે કમઝોરી આએ. રગ કે ઝરિયે ખૂન ચઢ્હાને સે ભી રોઝા ન તૂટેગા.

મસ્અલા : મંજન કરના રોઝા કી હાલત મેં મકરૂહ હૈ બલ્કિ ઈસકા કોઈ ઝર્રા હલક઼ સે નીચે ચલા ગયા તો રોઝા તૂટ જાએગા.

મસ્અલા : બોસા લિયા મગર ઈન્ઝાલ ન હુઆ તો રોઝા નહીં તૂટા.

મસ્અલા : ઔરત કી તરફ બલ્કિ ઉસકી શર્મગાહ કી તરફ નઝર કી મગર હાથ ન લગાયા ઔર ઈન્ઝાલ હો ગયા યા બાર બાર જિમઅ કે ખયાલ સે ઈન્ઝાલ હો ગયા તો રોઝા નહીં તૂટા.

મસ્અલા : તિલ યા તિલ કે બરાબર કોઈ ચીઝ ચબાઈ ઔર થૂક કે સાથ હલક઼ સે ઉતર ગઈ તો રોઝા ન તૂટા મગર ઉસ ચીઝ કા મઝા હલક઼ મેં મેહસૂસ હોતા હો તો રોઝા તૂટ જાએગા.

★ જિન ચીઝોં સે રોઝા તૂટ જાતા હૈ ★

મસ્અલા : હુક્ક઼ા, સિગાર, સિગ્રેટ, પાન, તંબાકૂ, પીને ખાને સે રોઝા તૂટ જાતા હૈ. અગરચે પાન યા તંબાકૂ કી પીક થૂક હી હો, ક્યોંકિ ઉસકે બારીક અજઝા ઝરૂર હલક મેં પહુંચતે હૈં.

મસ્અલા : દૂસરે કા થૂક નિગલ લિયા યા અપના હી થૂક હાથ પર લેકર નિગલ લિયા તો રોઝા તૂટ ગયા.

મસ્અલા : ઔરત કો બોસા લિયા, છુઆ, મુબાશરત કી, યા ગલે લગાયા, ઔર ઈન્ઝાલ હો ગયા તો ઈન હાલતોં મેં રોઝા તૂટ ગયા.

મસ્અલા : ક઼સદન મુંહ ભર કૈ કી ઔર રોઝાદાર હોના યાદ હૈ તો રોઝા તૂટ જાએગા ઔર અગર મુંહ ભર કૈ ન હો તો રોઝા નહીં તૂટેગા.

મસ્અલા : સોતે મેં પાની પી લિયા, કુછ ખા લિયા, યા મુંહ ખુલા થા

પાની કા ક઼તરા હલક મેં ચલા ગયા તો રોઝા તૂટ જાએગા.

★ જિન સૂરતોં મેં સિર્ફ કઝ઼ા લાઝિમ હૈ ★

મસ્અલા : યહ ગુમાન થા કિ અભી સુબહ નહીં હુઈ ઈસલિએ ખા લિયા યા પિયા યા જિમઅ કર લિયા ઔર બાદ મેં માલૂમ હુઆ કિ સુબહ હો ચુકી થી તો કઝ઼ા લાઝિમ હૈ. યાની ઉસ રોઝે કે બદલે બાદ રમઝાન એક રોઝા રખના પળેગા.

મસ્અલા : મુસાફિર ને ઈક઼ામત કી, હૈઝ વ નફાસ વાલી ઔરત પાક હો ગઈ, મરીઝ થા અચ્છા હો ગયા, કાફિર થા મુસલમાન હો ગયા, મજનૂન કો હોશ આ ગયા, નાબાલિગ થા બાલિગ હો ગયા, ઈન સબ સૂરતોં મેં જો કુછ દિન કા હિસ્સા બાકી રહ ગયા હો ઉસે રોઝા કી મિષ્લ ગુઝારના વાજિબ હૈ.

મસ્અલા : હૈઝ વ નિફાસ વાલી ઔરત સુબહ સાદિક઼ કે બાદ પાક હો ગઈ અગરચે ઝહવએ કુબરા સે પેશ તર હો ઔર રોઝા કી નિયત કર લી તો આજ કા રોઝા ન હુઆ ન ફર્ઝ ન નફ્લ ઔર મરીઝ યા મુસાફિર ને નિયત કર લી યા મજનૂન થા હોશ મેં આકર નિયત કર લી તો ઈન સબ કા રોઝા હો ગયા.

મસ્અલા : સુબહ સે પહલે યા ભૂલ કર જિમઅ મેં મશગૂલ થા, સુબહ હોતે હી યાદ આને પર ફૌરન જુદા હો ગયા તો કુછ નહીં, ઔર ઉસી હાલત પર રહા તો ક઼ઝા વાજિબ, કફ્ફારા નહીં.

મસ્અલા : મૈયત કે રોઝે ક઼ઝા હો ગએ થે તો ઉસકા વલી ઉસકી તરફ સે ફિદિયા અદા કરે યાની જબકિ વસિયત કી ઔર માલ છોળા હો, વરના વલી પર ઝરૂરી નહીં, કર દે તો બેહતર હૈ.

મસ્અલા : રોઝા તોળને કા કફ્ફારા યહ હૈ કિ મુમ્કિન હો તો એક રક઼બા યા'ની બાંદી યા ગુલામ આઝાદ કરે ઔર યહ ન કર સકે મષલન ઉસકે પાસ ન લોંડી, ગુલામ હૈ ન ઈતના માલ કિ ખરીદે યા માલ તો હૈ મગર રક઼બા મયસ્સર નહીં, જૈસે આજ કલ યહાં હિંદુસ્તાન મેં, તો પૈ દર પૈ સાઠ રોઝે રખે. યહ ભી ન કર સકે તો સાઠ મસાકીન કો ભર પેટ દોનોં વક઼્ત ખાના ખિલાએ. ઔર રોઝે કી સૂરત મેં અગર દરમ્યાન મેં એક દિન

કા ભી છૂટ ગયા તો અબ સે સાઠ રોઝે રખે, પહલે કે રોઝે મહસૂબ (શુમાર) ન હોંગે અગરચે ઉન્સઠ રખ ચુકા થા, અગરચે બીમારી વગૈરા કિસી ઉજ્ર કે સબબ છૂટા હો. મગર ઔરત કો હૈઝ આ જાએ તો હૈઝ કી વજહ સે જિતને નાગા હુએ યહ નાગા નહીં શુમાર કિએ જાએંગે, યાની પહલે કે રોઝે ઔર હૈઝ કે બાદ વાલે દોનોં મિલ કર સાઠ હો જાને સે કફ્ફ઼ારા અદા હો જાએગા. *(બહારે શરીઅત)*

મસ્અલા : અગર દો રોઝે તોળે તો દોનોં કે લિએ દો કફ્ફ઼ારે દે. અગરચે પહલે કા અભી કફ્ફ઼ારા અદા ન કિયા હો, યાની જબકિ દોનોં દો રમઝ઼ાન કે હોં ઔર અગર દોનોં રોઝે એક હી રમઝ઼ાન કે હોં ઔર પહલે કા કફ્ફ઼ારા અદા ન કિયા હો તો એક હી કફ્ફ઼ારા દોનોં કે લિએ કાફ઼ી હે. *(બહારે શરીઅત)*

★ જિન સૂરતોં મેં કફ્ફ઼ારા ભી લાઝિમ હૈ ★

મસ્અલા : જિસ જગહ રોઝા તોળને કા કફ્ફ઼ારા લાઝિમ આતા હૈ ઉસમેં શર્ત યહ હૈ કિ રાત હી કો રોઝાએ રમઝ઼ાન કી નિયત કી હો અગર દિન મેં નિય્યત કી ઔર તોળ દિયા તો લાઝિમ નહીં.

મસ્અલા : કફ્ફ઼ારા લાઝિમ હોને કે લિએ યહ ભી ઝરૂરી હૈ કિ રોઝા તોડ઼ને કે બાદ કોઈ ઐસા અમ્ર વાક઼િઅ ન હુઆ હો જો રોઝા કે મનાફ઼ી હો યા બગૈર ઈખ્તિયાર ઐસા અમ્ર ન પાયા ગયા હો જિસકી વજહ સે રોઝા ઈફ઼તાર કરને કી રૂખસત હોતી. મષલન ઔરત કો ઉસી દિન હૈઝ યા નિફ઼ાસ આ ગયા યા રોઝા તોળને કે બાદ ઉસી દિન ઐસા બીમાર હો ગયા જિસમેં રોઝા ન રખને કી ઈજાઝત હૈ તો કફ્ફ઼ારા સાક઼િત હો જાએગા.

મસ્અલા : સહરી કા નિવાલા મુંહ મેં થા કિ સુબહ તુલૂઅ હો ગઈ યા ભૂલ કર ખા રહા થા તો નિવાલા મુંહ મેં થા કિ યાદ આ ગયા ઔર નિગલ લિયા, દોનોં સૂરત મેં કફ્ફ઼ારા વાજિબ. અગર મુંહ સે નિકાલ કર ફ઼િર ખાયા હો તો સિર્ફ઼ ક઼ઝા વાજિબ હોગી કફ્ફ઼ારા નહીં.

નોટ : રોઝા કે મુતઅલ્લિક઼ તફ઼સીલી માલૂમાત કે લિએ બહારે શરીઅત કા મુતાલઆ કરેં.

નુઝૂલે કુર્આન

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! માહે રમઝાનુલ મુબારક કે નામ વ ફઝાઈલ ઔર ઉસકે લિએ રસૂલે આઝમ ﷺ કી તૈયારિયોં કે બારે મેં આપ ને માલૂમ કર લિયા. ઈસી માહે મુક઼દ્દસ મેં કુર્આને અઝીમ કા નુઝૂલ હુઆ જો બની નૂએ ઈન્સાન કે લિએ સરાપા હિદાયત હૈ લિહાઝા અબ આઈયે નુઝૂલે કુર્આને મુક઼દ્દસ કે હવાલે સે ચંદ બાતેં મુલાહિઝા કરતે હૈં.

માહે રમઝાનુલ મુબારક જિસ તરહ સે અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝત કા બહુત બળા ઈનામ હૈ ઈસી તરહ ઈસ માહે મુબારક મેં કુર્આને મુક઼દ્દસ કા નુસ્ખએ કીમીયા હે જો હમેં ઝિંદગી કે હર મોળ પર ઉસૂલ વ ક઼વાનીન અતા ફ઼ર્માતા હૈ ઔર કામયાબ ઝિંદગી ગુઝારને કા સલીક઼ા સિખાતા હૈ.

લફ઼ઝે કુર્આન કે મઅની ઔર અલ્લાહ ﷻ કી ઈસ મુક઼દ્દસ કિતાબ કા નામ કુર્આન ક્યોં રખા ગયા હૈ ઉસે ભી સમઝ લેં તાકિ અઝમતે કુર્આને મુક઼દ્દસ દિલ મેં બૈઠ જાએ ઔર ફ઼િર કુર્આને મુક઼દ્દસ કિસ તરહ નાઝિલ હુઆ ? કિતની મુદ્દત મેં નાઝિલ હુઆ ? ઈસે ભી સમઝને કી કોશિશ કરેં તાકિ કુર્આને મુક઼દ્દસ દિલ કે નિહાં ખાના મેં ઘર કર જાએ.

★ લફ઼્ઝે કુર્આન કે મઆની ઔર વજહે તસ્મિયા ★

- ✪ લફ઼્ઝે કુર્આન યા તો "قُــرْءٌ" સે બના હૈ યા "قِرَاءَةٌ" સે. "قُــرْءٌ" કા માઅના જમા હોના હૈ, ઈસ માઅના કે લિહાઝ સે 'કુર્આન' કો કુર્આન કહને કી ચંદ વજહેં હૈં :
- ✪ કુર્આન સારે અવ્વલીન વ આખરીન કે ઉલૂમ કા મજમૂઆ હૈ, દીન વ દુન્યા કા કોઈ ભી ઐસા ઈલ્મ નહીં જો કુર્આને કરીમ મેં ન હો, જૈસા કિ અલ્લાહ તઆલા ને ઈર્શાદ ફ઼ર્માયા :–
- ✪ وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تِبْيَاناً لِّكُلِّ شَيْءٍ હમને તુમ પર એક કિતાબ નાઝિલ કી જો હર ચીઝ કા રોશન બયાન હૈ.
- ✪ કુર્આન સૂરતોં ઔર આયતોં કા મજમૂઆ
- ✪ કુર્આન તમામ બિખરે હુઓં કો જમા કરને વાલા હૈ. દેખો ! હિંદી,

સિંધી, અરબી, અજમી લોગ, ઈનકે લિબાસ, તઆમ, ઝબાન, તરીક઼ે ઝિંદગી સબ અલગ હેં, કોઈ સૂરત ન થી કિ યહ અલ્લાહ તઆલા કે બિખરે હુએ બંદે જમા હોતે, લેકિન કુર્આને કરીમ ને ઈન સબ કો જમા ફર્માયા ઔર ઈનકા નામ મુસલમાન રખા, ખૂદ ફર્માયા سَمّٰكُمُ الْمُسْلِمِيْنَ ઈસને તુમ્હારા નામ મુસલમાન રખા.

- ✪ ઔર અગર "قِرَاءَةٌ" સે બના હૈ તો ઈસકા માઅના હૈ 'પળ્હી હૂઈ ચીઝ' ઈસ માઅના કે એતબાર સે ભી ઈસકો કુર્આન કહને કી ચંદ સૂરતેં હેં.
- ✪ દીગર અંબિયાએ કિરામ કો કિતાબેં યા સહીફે હક઼ તઆલા કી તરફ સે લિખે હુએ અતા ફર્માએ ગએ લેકિન કુર્આને કરીમ પળ્હા હુઆ ઉતરા, ઈસ તરહ કિ હઝરત જિબ્રીલે અમીન عليه السلام હાઝિર હોતે ઓર પળ્હ કર સુના જાતે.
- ✪ જિસ ક઼દર કુર્આને કરીમ પઢા ગયા ઔર પઢા જાતા હૈ ઈસ ક઼દર કોઈ દીની વ દુન્યાવી કિતાબ દુન્યા મેં ન પળ્હી ગઈ, ક્યોંકિ જો આદમી કોઈ કિતાબ બનાતા હૈ વહ થોળે સે લોગોં કે પાસ પહુંચતી હૈ ઔર વહ ભી એક આધ બાર પળ્હતે હેં ઔર ફિર કુછ દિનોં કે બાદ ખત્મ હો જાતી હેં, ઈસી તરહ પહલી આસમાની કિતાબેં ભી ખાસ ખાસ જમાઅતોં મેં ઔર કુછ દિનોં રહ કર અવ્વલન્ તો બિગળી ફિર ખત્મ હો ગઈ.
- ✪ મગર કુર્આને કરીમ કી શાન યહ હૈ કિ સારે આલમ કી તરફ આયા ઔર સારી ખુદાઈ મેં પહુંચા. સબને પળ્હા, બાર બાર પળ્હા ઔર દિલ ન ભરા. અકેલે મેં પળ્હા, જમાઅતોં કે સાથ પળ્હા. પુર લુત્ફ બાત તો યહ હૈ કિ અપનોં ને ભી પળ્હા ઔર કુફ્ફાર ને ભી પળ્હા. *(તફસીરે નઈમી, જિ. ૧ મુલખ્ખસન)*

★ નુઝૂલ કા મઅના ★

નુઝૂલ કા મઅના હૈ ઉપર સે નીચે ઉતરના. કુર્આને મુક઼દ્દસ દો તરીક઼ોં સે નાઝિલ હુઆ : (૧) જિબ્રીલે અમીન આતે થે ઔર આકર સુનાતે થે, યહ નુઝૂલ બઝરિયા ક઼ાસિદ હુઆ. (૨) કુર્આને કરીમ કી બાઝ આયતેં

મેઅરાજ મેં બગૈર વાસ્તએ જિબ્રીલે અમીન નબી કરીમ ﷺ કો અતા કી ગઈ. જૈસા કિ મિશ્કાત શરીફ બાબુલ મેઅરાજ મેં હૈ કિ સૂરએ બક઼રહ કી આખરી આયતેં હુઝૂર ﷺ કો મેઅરાજ મેં અતા કી ગઈ. લિહાઝા કુર્આન કા નુઝૂલ દૂસરી આસ્માની કિતાબોં કે નુઝૂલ સે શાનદાર હૈ કિ વહ લિખી હૂઈ આઈ ઔર યહ બોલા હુઆ આયા ઔર લિખને ઔર બોલને મેં બળા ફર્ક઼ હૈ, ક્યોંકિ બોલને કી સૂરત મેં બોલને કે તરીક઼ે સે ઈતને મઆની બન જાતે હેં કિ જો લિખને સે હાસિલ નહીં હો સકતે. મષલન્ એક શખ્સ ને હમ કો લિખ કર દિયા "તુમ દિલ્લી જાઓગે" તો ઈસ લિખી હૂઈ ઈબારત સે હમ એક હી મતલબ હાસિલ કર સકતે હેં, લેકિન ઈસ જુમલે કો અગર વહ બોલે તો પાંચ છ તરીક઼ોં સે બોલ કર ઈસકે પાંચ છ માઅના પૈદા કર સકતા હૈ. એસે લહજોં સે બોલ સકતા હૈ જિસસે સવાલ, હુક્મ, તઅજ્જુબ, તમસ્ખુર વગૈરા કે માઅના પૈદા હો જાએ. *(તફસીરે નઈમી, જિ. ૧)*

★ નુઝૂલે કુર્આન કિતની બાર હુઆ ★

કુર્આને મુક઼દ્દસ કા નુઝૂલ ચંદ બાર હુઆ, અવ્વલન લોહે મેહફૂઝ સે પહલે આસમાન કી તરફ નુઝૂલ હુઆ કિ યકબારગી માહે રમઝાન કી શબે ક઼દ્ર મેં હુઆ. ઈસી કે બારે મેં કુર્આને કરીમ મેં ઈર્શાદ હુઆ شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِیْٓ اُنْزِلَ فِیْهِ الْقُرْاٰنُ ફિર નબી કરીમ ﷺ પર તેઈસ સાલ કે અરસે મેં થોડા થોડા બક઼દ્રે ઝરૂરત આતા રહા ઔર બાઝ આયતેં દો દો બાર ભી નાઝિલ હૂઈ હેં, જૈસે સૂરએ ફાતિહા વગૈરા. *(કુતુબે તફાસિર)*

ખુલાસા યહ હુઆ કિ હુઝૂર ﷺ પર કુર્આન કા નુઝૂલ કઈ તરીકોં સે હુઆ લેકિન એહકામ ઉસ નુઝૂલ સે જારી ફર્માએ જાતે થે જો બઝરિયા જિબ્રીલે અમીન થોળા થોળા આતા થા.

★ કુર્આન મજીદ ઔર દીગર આસ્માની કિતાબોં કે નુઝૂલ મેં ફર્ક઼ ★

કુર્આન મજીદ ઔર દીગર આસ્માની કિતાબોં કે નુઝૂલ મેં તીન તરહ કા ફર્ક઼ હૈ :–

- ✪ વહ કિતાબેં લિખી હૂઈ આઈ ઔર કુર્આને મુક઼દ્દસ પળ્હા હુઆ. યાની વહ સબ તહરીરી ઔર કુર્આન તક઼રીરી શક્લ મેં આયા.

- ✪ વહ સબ કિતાબેં પૈગમ્બરોં કો કિસી ખાસ જગહ બુલા કર દી ગઈ મગર કુર્આની આયત અરબ કે ગલી કૂચોં બલ્કિ હુઝૂર صلی اللہ علیہ وسلم કે બિસ્તર શરીફ મેં આઈ તાકિ હિજાઝ કા હર ઝર્રા અઝમત વાલા હો જાએ કિ વહ કુર્આને મુક઼દસ કા જાએ નુઝૂલ હૈ.
- ✪ વહ કિતાબેં યકબારગી ઉતરી ઔર કુર્આને મુક઼દસ તેઈસ સાલ મેં, તાકિ હુઝૂર صلی اللہ علیہ وسلم સે હમેશાં હમકલામી હોતી રહે ઔર મુસલમાનોં કે લિએ અમલ કરના આસાન હો, ક્યોંકિ યકદમ સારે એહકામ પર અમલ કરના મુશ્કિલ હોતા હૈ. દેખો બની ઈસ્રાઈલ યકદમ તૌરાત મિલને સે ગભરા ગએ ઔર બોલે سَمِعْنَا وَ عَصَيْنَا હમ ને સુના ઔર ના ફર્માની કી.

તિલાવતે કુર્આન

મેરે પ્યારે આક઼ા صلی اللہ علیہ وسلم કે પ્યારે દીવાનો ! રમઝાનુલ મુબારક કે સાથ કુર્આને મજીદ કા જો ગહરા તઅલ્લુક઼ હૈ વહ કિસી પર મખ્ફી નહીં, ઉસકા નુઝૂલ ઉસી માહ મેં નબી અકરમ صلی اللہ علیہ وسلم કે ક઼લ્બે અક઼દસ પર શુરૂ હુઆ, ઈસ તઅલ્લુક઼ કો રસૂલુલ્લાહ صلی اللہ علیہ وسلمસે બળ્હ કર કૌન જાન સકતા હૈ. રમઝાન વ કુર્આન કા તઅલ્લુક઼ ઈસ ઈર્શાદે નબવી સે ભી વાઝેહ હો જાતા હૈ જો હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર رضی اللہ عنہ સે મરવી હૈ કિ નબી અકરમ صلی اللہ علیہ وسلمને ઈર્શાદ ફર્માયા :–

રોઝા ઔર કુર્આન ક઼યામત કે દિન બંદે કી શફાઅત કરેંગે, રોઝા કહેગા, અય અલ્લાહ ! મૈંને ઈસે ખાને ઔર ખ્વાહિશાત સે દિન મેં રોકે રખા. કુર્આન કહેગા, મૈંને ઈસે રાત કો સોને સે રોકે રખા, મૈં ઈસકી શફાઅત કરતા હૂં હમારી શફાઅત કુબૂલ ફર્મા. ચુનાન્ચે દોનોં કી સિફારિશ કુબૂલ કર લી જાએગી. *(મિશ્ક઼ાત, સ. ૧૭૩)*

લિહાઝા હમેં ભી કુર્આને મુક઼દસ કી તિલાવત કો અપના મામૂલ બનાના ચાહિએ તાકિ કુર્આને મુક઼દસ કે ફઝાઈલ વ ફવાઈદ સે હમ ભી બેહરાવર હો સકેં.

★ તરતીલ કે સાથ પળ્હો ★

મેરે પ્યારે આક઼ા صلی اللہ علیہ وسلم કે પ્યારે દીવાનો ! ઈર્શાદે રબ્બાની હૈ :

وَ رَتِّلِ الْقُرْآنَ تَرْتِيْلاً ઔર કુર્આન ખૂબ ઠહર ઠહર કર પળ્હો.

હઝરત અલી رضی اللہ عنہ ને બયાન ફર્માયા કિ તરતીલ કા માઅના હૈ : **تَجْوِيْدُ الْحُرُوْفِ وَ مَعْرِفَةُ الْوُقُوْفِ** હુરૂફ કો ઉનકે મખારિજ વ સિફાત કી સહી અદાઈગી કે સાથ પળ્હના ઔર વક઼્ફ (ઠહરને) કી જગહોં કો પહચાનના.

કુર્આને મુક઼દસ કો તરતીલ કે સાથ પળ્હના વાજિબે શરઈ હૈ ઔર ઈસકા સીખના ભી હર મુસલમાન પર લાઝિમ હૈ. **અગર કોઇ શખ્સ તરતીલ કા લિહાઝ કિએ બગૈર કુર્આને મુક઼દસ કી તિલાવત કરે તો ઉસકો ષવાબ કે બજાએ ગુનાહ હોગા.** લિહાઝા હમેં અપને બચ્ચોં કો દીની તાલીમ કે લિએ ઐસે અસાતઝા ઔર ઐસે મદારિસ કા ઈન્તિખાબ કરના ચાહિએ જહાં તરતીલ કે સાથ કુર્આને મુક઼દસ પળ્હના સિખાયા જાતા હો ઔર **અસાતઝા કો ભી ખાસ તૌર પર અપને પાસ પળ્હને વાલે તલબા કે મખારિજ વ સિફાત દુરુસ્ત કરાને કી કોશિશ કરની ચાહિએ વરના રોઝે ક઼યામત જવાબદેહ હોના પડ઼ેગા.**

★ અલ્લાહ કે પ્યારે રસૂલ صلی اللہ علیہ وسلمકા મામૂલ ★

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઊદ رضی اللہ عنہ કો યહ શર્ફ હાસિલ હૈ કિ હુઝૂર નબી અકરમ صلی اللہ علیہ وسلم ઉન્હેં હર સાલ રમઝાનુલ મુબારક મેં સારા કુર્આન મજીદ સુનાતે ઔર વિસાલ કે સાલ દો બાર કુર્આન મજીદ સુનાયા.

★ જિબ્રીલે અમીન કે સાથ કુર્આન મજીદ કા દૌર ★

રમઝાનુલ મુબારક મેં તિલાવતે કુર્આન કા યહ આલમ થા કિ હઝરત જિબ્રીલે અમીન علیہ السلام રમઝાનુલ મુબારક મેં સિદ્રહ છોળ કર હુજરાએ નબવી મેં આ જાતે, એક રમઝાન સે દૂસરે રમઝાન તક જો હિસ્સાએ કુર્આન નાઝિલ હો ચુકા હોતા ઉસકા હુઝૂર صلی اللہ علیہ وسلمસે દોર કરતે, યાની જિબ્રીલ અમીન આપકો કુર્આન સુનાતે ઔર આપ જિબ્રીલે અમીન કો.

★ અલ્લાહ વ રસૂલ સે મહબ્બત કા તક઼ાઝા ★

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ જો શખ્સ યહ પસંદ

કરતા કિ વહ અલ્લાહ ઔર ઉસકે રસૂલ ﷺસે મહબ્બત કરે પર વહ કુર્આને મજીદ કી તિલાવત કરે.

ઔર નબી અકરમ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા, ''બેશક ! અલ્લાહ તઆલા કે કુછ દોસ્ત હોતે હૈં. જબ પૂછા ગયા કિ વહ લોગ કૌન હૈં ? તો ફર્માયા, કુર્આન વાલે એહલુલ્લાહ હૈં ઔર ખાસ લોગ હૈં.''

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે દીવાનો ! નબી કરીમ ﷺકી ઝબાને મુક઼દ્દસ સે નિકલને વાલે અલ્ફાઝ કભી ગલત નહીં હો સકતે. હમ મેં સે હર શખ્સ અલ્લાહ સે મહબ્બત કા દાવા કરતા હૈ લેકિન જિસે ઝબાને નબી ﷺ અલ્લાહ કા દોસ્ત કહ દે ફિર ઉસકી અઝમતોં કા ક્યા કહના. લિહાઝા અગર **અલ્લાહ સે દોસ્તી કે દાવા મેં અપને આપકો સચ્ચા સાબિત કરના હૈ તો કુર્આન મુક઼દ્દસ કી તિલાવત, ઉસકે એહકામ પર સખ્તી સે અમલ કરને કો અપના મામૂલ બનાના હોગા.** અલ્લાહ جل جلالہ હમેં ઈસકી તૌફીક઼ ફર્માએ. આમીન

★ અલ્લાહ કી રસ્સી ★

કુર્આને મજીદ જિસે કાયનાત કી રુશ્દ વ હિદાયત કે લિએ અલ્લાહ તઆલા ને નાઝિલ ફર્માયા ઉસકે તઅલ્લુક઼ સે હઝરત અબૂ સઈદ رضی اللہ عنہ બયાન કરતે હૈં કિ અલ્લાહ કે રસૂલ ﷺને ફર્માયા, અલ્લાહ કી કિતાબ અલ્લાહ કી રસ્સી હૈ જો આસમાન સે ઝમીન કી તરફ મમદૂદ (ખિંચી હૂઈ) હૈ.

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ હદીષ સે યહ બાત વાઝેહ હોતી હૈ કિ અગર કોઈ મઅ્રફતે ખુદાવંદી હાસિલ કરના ચાહતા હૈ તો ઉસે કુર્આને મુક઼દ્દસ કા સહારા લેના હોગા, ક્યોંકિ ઈસ હદીષ મેં ઉસે અલ્લાહ કી રસ્સી કહા ગયા હૈ યાની ઉસકે ઝરિયા રબ તક રસાઈ મુમ્કિન હૈ. ઈસી મફહૂમ કી એક ઔર હદીષ અલ્લાહ કે પ્યારે હબીબ ﷺસે મન્કૂલ હૈ. આપને ફર્માયા, ''કુર્આન કા એક કિનારા અલ્લાહ તઆલા કે દસ્તે કુદરત મેં હૈ ઔર દૂસરા કિનારા તુમ્હારે હાથોં મેં, પસ ઉસકો મઝબૂતી સે થામ લો, બેશક ! ઉસકે બાદ ન તુમ હલાક હોગે ઔર ન હી ગુમરાહ હોગે.''

★ ઉન ઝબાનોં કે લિયે ભલાઈ ★

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ તાજદારે મદીના ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા :–

اِنَّ اللّٰهَ تَعَالٰى قَرَأَ طٰهٰ وَيٰسٓ قَبْلَ اَنْ يَخْلُقَ السَّمٰوٰتِ وَالاَرْضَ بِاَلْفِ عَامٍ فَلَمَّا سَمِعَتِ الْمَلٰئِكَةُ الْقُرْاٰنَ قَالَتْ طُوْبٰى لِاُمَّةٍ يُّنَزَّلُ هٰذَا عَلَيْهَا وَطُوْبٰى لِاَجْوَافٍ تَحْمِلُ هٰذَا وَطُوْبٰى لِاَلْسِنَةٍ تَتَكَلَّمُ بِهٰذَا

તર્જુમા : બિલાશુબા અલ્લાહ جل جلالہ ને આસ્માન વ ઝમીન કો પૈદા કરને સે એક હજાર સાલ પહલે સૂરહ "طٰهٰ و يٰسٓ" પળ્હી. જબ ફરિશ્તોં ને કુર્આન સુના તો ઉન્હોંને કહા, ઉસ ઉમ્મત કો બશારત હો જિસ પર કુર્આન નાઝિલ હોગા ઔર ઉન સીનોં કે લિએ ખૈર વ ખૂબી હો જો ઉસે અપને અંદર મહફૂઝ કરેંગે ઔર ઉન ઝબાનોં કે લિએ ખુશખબરી હો જિન સે કુર્આની અલ્ફાઝ અદા હોંગે. *(અહયાઉલ ઉલૂમ)*

★ મુક઼ર્રબ ફરિશ્તોં મેં તઝકિરા ★

એક મુક઼ામ પર કુર્આને મુક઼દ્દસ કે દર્સ કી મેહફિલ મેં શરીક હોને કે હવાલે સે ઔર અલ્લાહ કે ઘર મેં તિલાવત કરને કે હવાલે સે રહમતે આલમ ﷺ કા ફર્માન પળ્હીએ ઔર અપની બેક઼રારી કો દૂર કરકે સુકૂન કી દૌલત સે માલા માલ હો જાઈએ.

અલ્લાહ કે પ્યારે રસૂલ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા, જો ક઼ૌમ અલ્લાહ તઆલા કે ઘરોં મેં સે કિસી ઘર મેં જમા હોકર કુર્આને મજીદ કી તિલાવત કરે ઔર મુદારસત ઔર દૌર કરે તો અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે ઉન પર સકીનહ્ નાઝિલ હોતી હૈ, અલ્લાહ તઆલા કી રહમત ઉનકો ઢાંપ લેતી હૈ ઔર ફરિશ્તે ઉનકો ઘેર લેતે હૈં ઔર ઉનકા એહાતા કર લેતે હૈં ઔર અલ્લાહ جل جلالہ ઉનકા તઝકિરા અપને મુક઼ર્રબ ફરિશ્તોં કે પાસ કરતા હૈ, ઔર જિસને અમલ કરને મેં સુસ્તી કી ઉસકા નસબ નામા ઉસકો ફાયદા નહીં દેગા. *(સહીહુલ જામેઅ વ મુખ્તસર મુસ્લિમ)*

★ કુર્આન કી શફાઅત ★

બઝ્ઝાઝ કી રિવાયત હૈ કિ કુર્આન કા પળ્હને વાલા જબ ઈન્તિકાલ

કર જાતા હૈ ઔર ઉસકે એહલે ખાના તજહીઝ વ તકફ઼ીન મેં મસ્રૂફ હોતે હૈં ઉસ વક઼્ત કુર્આન હસીન વ જમીલ શક્લ મેં આતા હૈ ઔર ઉસ કુર્આન પળ્હને વાલે કે સર કે પાસ ઉસ વક઼્ત તક ખળા રહતા હૈ જબ તક વહ કફ઼ન મેં લપેટ ન દિયા જાએ. ફ઼િર જબ વહ કફ઼ન મેં લપેટ દિયા જાતા હૈ તો કુર્આન કફ઼ન કે ક઼રીબ ઉસકે સીને પર હોતા હૈ. ફ઼િર જબ ઉસકો ક઼બ્ર કે અંદર રખ દિયા જાતા હૈ ઔર મિટ્ટી ડાલ દી જાતી હૈ ઔર ઉસસે ઈસકે ખેશ વ અક઼ારિબ રૂખસત હો જાતે હૈં તો ઉસકે પાસ મુન્કર નકીર આતે હૈં ઔર ઉસકો ક઼બ્ર મેં બિઠાતે હૈં, ઈતને મેં કુર્આન આતા હૈ ઔર ઈસ મૈયત ઔર ઉન ફ઼રિશ્તોં કે દરમ્યાન હાઈલ હો જાતા હૈ. વહ દોનોં ફ઼રિશ્તે કુર્આન સે કહતે હૈં, હટો ! તાકિ હમ ઈસસે સવાલ કરેં ! તો કુર્આન કહતા હૈ કિ રબ્બે કાબા કી ક઼સમ ! યહ નહી હો સકતા ! બિલાશુબા યહ મેરા સાથી ઔર દોસ્ત હૈ ઔર ઉસકી હિમાયત વ હિફ઼ાઝ઼ત સે કિસી હાલ મેં બાઝ નહીં આ સકતા (ઈસકી પૂરી હિમાયત કરતા રહૂંગા.) અગર તુમ્હેં કિસી ઔર ચીઝ કા હુક્મ દિયા ગયા હૈ તો તુમ ઉસ હુક્મ કી તામીલ કે લિએ જાઓ ઔર મેરી જગહ છોળ દો, ક્યોંકિ મૈં જબ તક ઈસે જન્નત મેં દાખિલ ન કર લૂંગા ઈસસે રૂખસત નહીં હો સકતા. ઉસકે બાદ કુર્આન અપને સાથી કી તરફ઼ દેખેગા, ઔર કહેગા કિ મૈં કુર્આન હૂં જિસે તુમ આવાઝ યા બિલા આવાઝ પળ્હતે થે.

★ હર હર્ફ઼ કે એવઝ રુત્બા બુલંદ હોગા ★

કુર્આને પાક કી તિલાવત કરને વાલે કી ફ઼ઝીલત મેં એક ઔર હદીષ હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અમ્ર رضی اللہ عنہ સે મંકૂલ હૈ કિ નબી કરીમ صلی اللہ علیہ وسلم ને ઈર્શાદ ફ઼ર્માયા :

ક઼યામત કે દિન ક઼ારીએ કુર્આન સે કહા જાએગા કિ પળ્હ ઔર સીડિયા ચળ્હતા ચલા જા, ઔર જિસ તરહ તૂ દુનિયા મેં તરતીલ કે સાથ પઢતા થા આજ ભી પળ્હ, તેરી મંઝિલ વહાં હૈ જહાં તૂ આખરી આયત પળ્હેગા.

★ ઈસસે બળ્હ કર કોઈ ષવાબ નહીં ★

કુર્આને મુક઼દ્દસ ઐસી કિતાબ હૈ કિ ઉસકા દેખના, તિલાવત કરના, ઉસે યાદ કરના, ઉસકે માઅની મેં ગૌર કરના યહ સારી ચીઝેં ઈબાદત મેં

શુમાર હોતી હૈં, કુર્આન મુક઼દ્દસ કી તિલાવત કરને પર અલ્લાહ ﷻ ઈતના ષવાબ અતા ફ઼ર્માતા હૈ જો હમારી અક઼લ સે વરા હૈ, જૈસા કિ રસૂલુલ્લાહ صلی اللہ علیہ وسلم ફ઼ર્માતે હૈં :–

مَنْ قَرَاَ الْقُرْاٰنَ ثُمَّ رَاٰی اَنَّ اَحَدًا اُوْتِیَ اَفْضَلَ مِمَّا اُوْتِیَ فَقَدِ اسْتَصْغَرَ مَا اَعْظَمَهٗ اللّٰهُ تَعَالٰی

જિસને કુર્આન પળ્હા ફ઼િર ઉસને યહ સમઝા કિ ઉસકો જો ષવાબ મિલા હૈ ઉસસે બળ્હ કર કિસી કો ષવાબ મિલ સકતા હૈ તો ઉસને યક઼ીનન ઉસકો મામૂલી સમઝા જિસકો અલ્લાહ તઆલા ને અઝીમ કિયા હૈ.

★ તાજે કરામત ★

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ તાજદારે કાયનાત صلی اللہ علیہ وسلم ને ફ઼ર્માયા :–

یَجِیْءُ صَاحِبُ الْقُرْاٰنِ یَوْمَ الْقِیَامَةِ فَیَقُوْلُ یَا رَبِّ حُلَّهٗ فَیُلْبَسُ تَاجَ الْکَرَامَةِ ثُمَّ یَقُوْلُ یَارَبِّ زِدْهُ فَیُلْبَسُ حُلَّةَ الْکَرَامَةِ ثُمَّ یَقُوْلُ یَارَبِّ اِرْضَ عَنْهُ فَیُقَالُ لَهٗ اِقْرَأْ وَارْقِ وَیَزْدَادُ بِکُلِّ اٰیَةٍ حَسَنَةً

યાની કુર્આને પાક કી તિલાવત કરને વાલા ક઼યામત કે દિન આએગા, કુર્આન કહેગા, અય પરવરદિગાર ! ઈસે આરાસ્તા ફ઼ર્મા દે. ચુનાન્ચે ઉસે ઈઝ઼્ઝ઼તો શર્ફ઼ કા તાજ પહનાયા જાએગા. ફ઼િર વહ કહેગા, અય પરવરદિગાર ! ઈસે ઔર નવાઝ દે. ઉસકે બાદ ઉસે ઈઝ઼્ઝ઼ત વ શર્ફ઼ કા જોડ઼ા પહનાયા જાએગા. ફ઼િર વહ કહેગા, અય રબ ! ઈસસે રાઝી હો જા. અલ્લાહ તઆલા ઉસસે રાઝી હો જાએગા. ફ઼િર કુર્આને મુક઼દ્દસ કી તિલાવત કરને વાલે સે કહા જાએગા, તુમ કુર્આન પળ્હતે જાઓ ઔર બુલંદી પર ચળ્હતે જાઓ ! યહાં તક કિ વહ હર આયત કે સાથ એક દર્જા બળ્હતા ચલા જાએગા. *(તિર્મિઝી, જિ. ૨, સ. ૧૧૯)*

★ દિલોં કા જંગ ★

જબ દિલ ખ્વાહિશાત મેં ડૂબ જાતે હૈં ઔર તરહ તરહ કે ગુનાહ કરને લગતે હૈં ઔર વહ અલ્લાહ ﷻ યાદ સે ગાફ઼િલ હો જાતે હૈં ઔર અપના મક઼સદે ઝ઼િંદગી ફ઼રામોશ કર જાતે હૈં, ઉનકી કૈફ઼િયત યહ હો જાતી હૈ કિ

ઉન પર તહ બ તહ જંગ ચળ્હ જાતા હૈ ઔર યહ જંગ પૂરે જિસ્મ કે ફ઼સાદ કા સબબ બન જાતા હૈ. જૈસા કિ તાજદારે કાયનાત صلی اللہ علیہ وسلم ને ઈર્શાદ ફ઼ર્માયા, اِنَّ هٰذِهِ الْقُلُوْبَ تَصْدَأُ كَمَا يَصْدَأُ الْحَدِيْدُ اِذَا اَصَابَهُ الْمَاءُ "બેશક ! દિલોં કો ભી જંગ લગ જાતા હૈ જિસ તરહ લોહે કો જંગ લગ જાતા હૈ જબ ઉસે પાની લગ જાએ." અબ ઈસ જંગ કો કૈસે સાફ઼ કિયા જાએ, અપને દિલ કો કૈસે સૈક઼લ કિયા જાએ, વહ કૌન સી ચીઝ હૈ જિસકે ઝરિયે દિલ પર લગે હુએ જંગ કો દૂર કિયા જાએ ? સહાબાએ કિરામ કે દિલોં મેં ભી ઈસ ક઼િસ્મ કે સવાલાત પૈદા હુએ થે, ઉન્હોંને મુઅલ્લિમે ઈંસાનિયત صلی اللہ علیہ وسلم કી બારગાહ મેં અર્ઝ કિયા :–

'يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلّٰى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْكَ وَسَلَّمَ وَمَا جِلَاؤُهَا قَالَ كَثْرَةُ ذِكْرِ الْمَوْتِ وَتِلَاوَةِ الْقُرْآنِ

ઉનકી સફ઼ાઈ કિસ તરહ હોતી હૈ ? ફ઼ર્માયા, મૌત કો કષરત સે યાદ કરના ઔર કુ઼ર્આન કી તિલાવત કરના. *(મિશ્ક઼ાત, ૧૮૯)*

★ અસ્લાફ઼ે કિરામ કી તિલાવત કા અંદાઝ ★

મેરે પ્યારે આક઼ા صلی اللہ علیہ وسلم કે પ્યારે દીવાનો ! રસૂલે આઝમ صلی اللہ علیہ وسلم સે લેકર સહાબાએ કિરામ رِضْوَانُ اللّٰهِ تَعَالٰى عَلَيْهِمْ اَجْمَعِيْنَ ઔર તાબઈન સે લેકર આજ તક કે ઔલિયાએ કિરામ رِضْوَانُ اللّٰهِ تَعَالٰى عَلَيْهِمْ اَجْمَعِيْنَ કી ઝિંદગી કા મુતાલા કરેં તો હમેં સબકે સબ તિલાવતે કુ઼ર્આન કે સાથ દિલ કો હાઝિર રખને વાલે હી મિલેંગે, તરગીબ કે લિએ ઉન બુઝુર્ગો કે ચંદ વાક઼િઆત નક઼લ કર રહે હૈં તાકિ હમ ભી વક઼્તે તિલાવત અપને દિલોં કો હાઝિર રખ સકેં ઔર હમ પર ખુશૂઅ વ ખુઝૂઅ કી કૈફ઼િયત તારી રહે.

હઝરત ઉમર رضی اللہ عنہ નમાઝ મેં ઐસી સૂરતેં પઢતે જિનમેં ક઼યામત કી હોલનાકિયોં કા ઝિક્ર યા ખુદા કી અઝમત વ જલાલત કા બયાન હોતા ઔર ઈન ચીઝોં સે આપ ઈસ ક઼દર મુતાષ્ષિર હોતે કિ રોતે રોતે હિચકી બંધ જાતી, ચુનાન્ચે હઝરત ઈમામ હસન رضی اللہ عنہ બયાન કરતે હૈં કિ હઝરત ઉમર رضی اللہ عنہ એક બાર નમાઝ પળ્હ રહે થે, જબ ઈસ આયત પર પહુંચે اِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ لَوَاقِعٌ مَّا لَهٗ مِنْ دَافِعٍ બિલા શક વ શુબ્હા તેરે રબ કા અઝાબ વાક઼ેઅ હોકર રહેગા, ઈસકા કોઈ દેફ઼અ કરને વાલા નહીં. તો ઈસ

ક઼દર રોએ કિ રોતે રોતે આંખે વરમ કર આઈ.

કંઝુલ ઉમ્માલ મેં હૈ કિ એક નમાઝ મેં આપ ને યહ આયત પઢી : وَاِذَآ اُلْقُوْا مِنْهَا مَكَانًا ضَيِّقًا مُّقَرَّنِيْنَ دَعَوْا هُنَالِكَ ثُبُوْرًا ઔર જબ ઉસકી કિસી તંગ જગહ મેં ડાલે જાએંગે ઝંજીરોં મેં તો વહાં મૌત માંગેગે.

યહ આયત પળ્હ કર આપ પર ઐસા ખૌફ઼ વ ખુશૂઅ તારી હુઆ ઔર આપકી હાલત ઈતની ગૈર હુઈ કિ અગર લોગોં કો યહ માલૂમ ન હોતા કિ આપ પર ઈસ તરહ કી આયતોં કા ઐસા અષર હુઆ કરતા હૈ તો સમઝતે કિ આપ વાસિલે બહક઼ હો ગએ.

ઈસી તરહ ઝદા ઈબ્ને ઔફ઼ી رضی اللہ عنہ કા ભી વાક઼િઆ હૈ જો સહાબી થે, એક મર્તબા ઈમામત કર રહે થે ઔર ક઼િરાત મેં એક આયત પઢી તો વહ બેહોશ હો ગએ ઔર બાદ મેં ઈન્તિકાલ કર ગએ.

ઈસી તરહ અબૂ જહીર رضی اللہ عنہ જો તાબઈ થે, ઉનકે સામને સાલેહ અલ્મરી ને તિલાવતે કુ઼ર્આન કી તો વહ બેહોશ હોકર રહલત કર ગએ.

★ તિલાવતે કુ઼ર્આન કે ફ઼વાઈદ ★

જહાં કુ઼ર્આને મુક઼દ્દસ કી તિલાવત સે હમારા નામાએ આમાલ નેકિયોં સે ભરતા રહતા હૈ વહીં ઈસમેં દુનિયાવી ફ઼વાઈદ ભી હૈં, ઈસ કલામ મેં શિફ઼ા ભી હૈ જૈસા કિ અલ્લાહ તઆલા ને ઈર્શાદ ફ઼ર્માયા : وَنُنَزِّلُ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَّرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِيْنَ ઔર હમ કુ઼ર્આન મેં ઉતારતે હૈં વહ ચીઝ જો ઈમાન વાલોં કે લિએ શિફ઼ા ઔર રહમત હૈ.

યાની કુ઼ર્આને મુક઼દ્દસ કી તિલાવત સે શિફ઼ા મિલતી હૈ ઔર મરીઝ કો રાહત હો જાતી હૈ. બેશુમાર વાક઼િઆત હમેં કિતાબો મેં મિલેંગે જિસમેં કુ઼ર્આને મુક઼દ્દસ કી આયત સે ઐસે ઐસે મરીઝોં કો શિફ઼ા મિલી હૈ જિનકી આફ઼િયત ઔર સેહત યાબી એક મુશ્કિલ અમ્ર થા.

જૈસા કિ હકીમ મુહમ્મદ તારિક઼ મહમૂદ ચુગતાઈ અપની તસ્નીફ઼ "સુન્નતે નબવી ઔર જદીદ સાઈન્સ" મેં લિખતે હૈં :–

દિલ કો જાને વાલી ખૂન કી રગોં મેં રૂકાવટ આને સે દૌરા પળતા હૈ, સાંસ કી નાલિયાં બંદ હો જાએં તો સાંસ લેને મેં તકલીફ઼ હોતી હૈ યહ દોનો બીમારિયાં છાતી મેં ઘુટન સે પૈદા હોતી હૈ. કુ઼ર્આને મુક઼દ્દસ કી આયત ને

ઈસ બાબ મેં અપની ઈફાદિયત કા બળા અહમ તઝકિરા ફર્માયા હે : قَدْ جَاءَ كُمْ مَّوْعِظَةٌ مِّنْ رَّبِّكُمْ وَ شِفَاءٌ لِّمَا فِى الصُّدُوْرِ તુમ્હારે પાસ તુમ્હારે રબ કી તરફ સે હિદાયત કા સર ચશમા આયા હે જો કિ સીને કે અંદર કે મસાઈલ કે લિએ શિફા હે.

ઈસ આયતે મુબારકા કો સુબહ વ શામ તીન મર્તબા પળ્હ કર મરીઝ અપને ઉપર ફૂંક લે તો ઈન મસાઈલ સે નજાત હો જાતી હે.

એક બુઝુર્ગ કે સાહબઝાદે કો દિલ કા દૌરા પડ઼ા ઉન્હોંને કિસી ડો. સે રૂજૂઅ કરને કે બજાએ અપને બેટે પર કુર્આને મજીદ કી યહ આયત પળ્હ કર સુબહ વ શામ દમ કિયા, યહ નૌજવાન તંદુરસ્ત હો ગયા.

وَلَقَدْ نَعْلَمُ اَنَّكَ يَضِيْقُ صَدْرُكَ بِمَا يَقُوْلُوْنَ فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَ كُنْ مِّنَ السَّاجِدِيْنَ وَ اعْبُدْ رَبَّكَ حَتّٰى يَاْتِيَكَ الْيَقِيْنُ

ઉન બુઝુર્ગ કો માલૂમ હોને પર હમ અપને દિલ ઔર દમા કે મરીઝોં કો પિછલે દસ સાલોં સે યહ મુબારક આયત સુબહ વ શામ તીન મર્તબા પળ્હને ઔર નમાઝ પળ્હને સે ઈન બીમારિયોં કા એક ભી મરીઝ ઝાએઅ ન હુઆ. યહ અલ્લાહ કા ફઝ્લ ઔર કુર્આન મજીદ કી બરકત હી હે.

એક દો સાલ બચ્ચા શદીદ દમા મેં મુબતિલા થા, ઉસકો દવાઈ દેને કે બજાએ કુર્આને મજીદ કી યહ આયત સુબહ વ શામ તીન–તીન બાર પળ્હ કર ફૂંકને કી હિદાયત કી ઔર ગર્મ પાની મેં શહદ દેને કી હિદાયત કી. ઉસ બચ્ચે કો પિછલે દો માહ સે દમા કા એક ભી દૌરા નહીં પળા !الحمدللہ કુર્આને મજીદ હર હાલ મેં શિફા હે.

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસકે અલાવા ઔર ભી બહુત સે વાક઼િઆત ઉન્હોંને અપની તસ્નીફ મેં તહરીર ફર્માયા હે, યહાં ઈસી પર ઈખ્તિસાર કિયા જાતા હે. ઈન ફવાઈદ કો મદ્દે નઝર રખતે હુએ હમેં કુર્આને મુક઼દ્દસ કી તિલાવત કી કોશિશ કરની ચાહિએ ઔર દિન મેં કમ અઝ કમ કુછ આયતેં ઝરૂર પળ્હ લેની ચાહિએ કિ ઈસમેં બેશુમાર ફવાઈદ વ ફઝાઈલ હેં. અલ્લાહ ﷻ કી બારગાહ મેં દુઆ હે કિ હમેં ઈસ પર તૌફીક઼ અતા ફર્માએ. આમીન

★ સમાઅતે કુર્આન મજીદ ★

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! કુવ્વતે સમાઅત ભી અલ્લાહ ﷻ કી બહુત બળી નેઅમત હે, ઈન્સાન કે પાસ અગર કુવ્વતે સમાઅત ન હો તો ભલી બાત ભી નહીં સુનતા બલ્કિ અઝાન વ કુર્આન જૈસી મુક઼દ્દસ આવાઝેં ભી નહીં સુન સકતા. ઐસા શખ્સ જો કુવ્વતે સમાઅત સે મહરૂમ હો વહ અપને દિલ મેં હઝારહા આરઝૂએં લિએ રહતા હે કિ કાશ ! અલ્લાહ મુઝે સુનને કી કુવ્વત અતા ફર્માતા તો મેં ભી અચ્છે કલામ સુનતા. લેકિન બહુત સે ઐસે ભી બંદે હેં જો કુવ્વતે સમાઅત સે માલા માલ તો હેં લેકિન ઉનકો અઝાન વ કુર્આન ઔર નઅત કે બજાએ ગાને ઔર મ્યૂઝિક વગૈરા સે દિલચસ્પી હે ઔર વહ અપની ગાળિયોં સે લેકર દુકાનોં વ મકાન સબ મેં ગાનોં, ગઝલોં ઔર મ્યૂઝિક હી કો સામાને તસ્કીન સમઝતે હેં.

માહે રમઝાનુલ મુબારક ઐસે લોગોં કો ભી કુર્આને મુક઼દ્દસ કી તિલાવત સુનને પર આમાદા કર દેતા હે ઔર વહ ભી કુર્આને મુક઼દ્દસ તરાવીહ મેં સુન કર અપની રૂહ કો મુનવ્વર કર લેતે હેં, આઈએ સમાઅતે કુર્આન કી બરકતેં ઔર કુર્આન સુનને વાલોં કી કૈફિયત કુર્આન મુક઼દ્દસ કી રોશની મેં સમઝેં તાકિ સમાઅતે કુર્આન કા જઝબા ભી પૈદા હો ઔર કૈફિયતે સુરૂર હો.

★ સામઈને કુર્આન કે તબક઼ાત ★

કુર્આને મુક઼દ્દસ સુનને વાલો કે મુખ્તલિફ તબક઼े હેં ઔર હર તબક઼ા સમાઅત કા એક તરીક઼ રખતા હે, સબસે પહલે હમ ઉસ તબક઼ે કા ઝિક્ર કર રહે હેં જિન્હોંને ફક઼ત કુર્આને મુક઼દ્દસ કી સમાઅત કો ઈખ્તિયાર કિયા ઔર મંદરજા ઝૈલ આયાત સે ઈસ્તિદલાલ કિયા.

اَلَّذِيْنَ يَسْتَمِعُوْنَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُوْنَ اَحْسَنَهٗ اُولٰٓئِكَ الَّذِيْنَ هَدٰهُمُ اللّٰهُ وَ أُولٰٓئِكَ هُمْ اُولُوا الْاَلْبَابِ

જો કાન લગા કર બાત સુને ફિર ઉસકે બેહતર પર ચલે, યહ હેં જિનકો અલ્લાહ ને હિદાયત ફર્માઈ ઔર યહ હેં જિનકો અક઼લ હે.

વહ લોગ જિન્હોંને સમાઅત કુર્આન કો અપને લિએ ઈખ્તિયાર ફર્મા કર બતૌરે હુજ્જત મઝકૂરા આયતેં પેશ કી : ઉસકે અલાવા ભી આયાત વ

અહાદીષ કા ઝખીરા સમાઅતે કુર્આન સે મુતઅલ્લિક હૈ.

સમાઅતે કુર્આન સે મુતઅલ્લિક મઝકૂરા તબક઼ા ને આયાત કે સાથ સાથ અહાદીષ સે ભી ઈસ્તિશહાદ કિયા હૈ, જૈસા કિ હુઝૂર રિસાલત મઆબ ﷺને ફર્માયા, મૈં અપને અલાવા દૂસરે સે તિલાવતે કુર્આન સુનના પસંદ કરતા હૂં. *(મિશ્કાત, સ. ૧૯૦)*

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા હદીષે મુબારકા સે હુઝૂર ﷺકી પસંદ કા ઈલ્મ હુઆ કિ કુર્આને મુક઼દસ સુનના હુઝૂર ﷺ કો પસંદ હૈ, તિલાવતે કુર્આને મુક઼દસ કે સુનને પર હુઝૂર રહમતે આલમ ﷺ ઔર સહાબાએ કિરામ رِضْوَانُ اللّٰہِ تَعَالٰی عَلَیْہِمْ اَجْمَعِیْن પર અજીબ સી કૈફિયત તારી હોતી જૈસા કિ ક઼ૌલે રસૂલ ખૈરુલઅનામ ﷺ હૈ : ''મુઝે સૂરએ હૂદ ઔર ઉસ જૈસી સૂરતોં ને, જિનમેં અઝાબે ઈલાહી કા ઝિક્ર હૈ બુઢ્હા કર દિયા.''

કુર્આને મુક઼દસ મેં સામેઅ કી દો કિસ્મેં બયાન કી ગઈ હૈં, એક કિસ્મ કે બારે મેં યૂં ઈર્શાદ હુઆ :–

وَ مِنۡهُمۡ مَّنۡ يَّسۡتَمِعُ اِلَيۡكَ حَتّٰٓى اِذَا خَرَجُوۡا مِنۡ عِنۡدِكَ قَالُوۡا لِلَّذِيۡنَ اُوۡتُوا الۡعِلۡمَ مَاذَا قَالَ اٰنِفًا

ઔર ઉનમેં સે બાઝ તુમ્હારે ઈર્શાદ સુનતે હૈં, યહાં તક કિ જબ તુમ્હારે પાસ સે નિકલ કર જાએ, ઈલ્મ વાલોં સે કહતે હૈં કિ અભી ઉન્હોંને ક્યા ફર્માયા ?!

યહ તો વહ લોગ જો કુર્આન કો અપને કાનોં સે સુનતે હૈં મગર ઉનકે દિલ હાઝિર નહીં હોતે, વહ લોગ જો કુર્આન સુનતે હૈં ઔર ઉનકા દિલ ગૈર હાઝિર રહતા હૈ, કુર્આન હી ને ઉનકી મુઝમ્મત કી હૈ ઔર ઉન લોગોં સે ખિતાબ ફર્માયા : **وَ لَا تَكُوۡنُوۡا كَالَّذِيۡنَ قَالُوۡا سَمِعۡنَا وَ هُمۡ لَا يَسۡمَعُوۡنَ** ''ઔર ઉન જૈસે હોના જિન્હોંને કહા હમને સુના ઔર નહીં સુનતે.''

ઔર દૂસરી ક઼િસ્મ કુર્આન સુનને વાલોં કી વહ હૈ જિનકા ઝિક્ર ઈસ આયતે કરીમા મેં આયા, અલ્લાહ ઈર્શાદ ફર્માતા હૈ :–

وَ اِذَا سَمِعُوۡا مَاۤ اُنۡزِلَ اِلَى الرَّسُوۡلِ تَرٰٓى اَعۡيُنَهُمۡ تَفِيۡضُ مِنَ الدَّمۡعِ مِمَّا عَرَفُوۡا مِنَ الۡحَـقِّ

ઔર જબ સુનતે હૈં વહ જો રસૂલ કી તરફ ઉતરા તો ઉનકી આંખેં દેખો કિ આંસૂઓં સે ઉબલ રહી હૈં, ઈસલિએ કિ વહ હક઼ કો પહચાન ગએ હૈં.

યહ આયત ઉન લોગોં કે બારે મેં નાઝિલ હુઈ જો પહલે નસરાની થે, જબ કુર્આને કરીમ કી આયતેં નાઝિલ હૂઈ ઔર ઉન્હોંને સુના તો ઉનકે દિલ કી દુન્યા બદલ ગઈ ઔર આંખોં સે આંસૂં જારી હો ગએ ઔર ઉન્હોંને મઝહબે ઈસ્લામ કો કુબૂલ કર લિયા. અગર હમ ઈમાન કે સાથ કુર્આને મુક઼દસ કે સુનને કે આદી હો જાએં તો ઈન્શાઅલ્લાહ ! હમારે દિલોં કી દુન્યા ભી બદલ જાએગી ઔર હમારે દિલ મેં ઈમાન કી વહ રોશની પૈદા હોગી કિ હમ બુરાઈયોં સે ઈજતિનાબ કરકે નેકિયોં કી તરફ માઈલ હો જાએંગે.

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મંદરજા બાલા સુતૂર મેં સમાઅતે કુર્આન ઔર કુર્આન શરીફ કે અષરાત સે મુતઅલ્લિક આપને પઢ્હા, યહ બાતેં ઈસલિએ ક઼લમબંદ કી ગઈ તાકિ માહે રમઝાનુલ મુબારક મેં સિર્ફ કુર્આને મુક઼દસ યૂં હી ન સુના જાએ બલ્કિ હુઝૂરીએ ક઼લ્બ કે સાથ સુનને કા જઝબા પૈદા હો ઔર કોશિશ કરે કિ જિન આયતોં કો તરાવીહ મેં ક઼ારી ને તિલાવત કિયા હૈ ઉનકે માઅના ઔર મફહૂમ કો તર્જુમા ઔર તફસીર મેં પઢ્ લેં. ઈન્શાઅલ્લાહ ! અજીબ સી લઝ઼્ઝત પૈદા હોગી ઔર ઈમાન મેં ઈઝાફા હોગા. હાલતે નમાઝ મેં પૂરે કુર્આન મુક઼દસ કો સુનને કા મૌક઼ા સિર્ફ ઔર સિર્ફ માહે રમઝાનુલ મુબારક મેં હી આતા હૈ લિહાઝા ઈસ વક઼્તે સઈદ કો ઝાએઅ હોને સે બચાએં ઔર હમાતન ગોશ હોકર કુર્આને મુક઼દસ સમાઅત ફર્માએં.

★ સમાઅતે કુર્આન કી ફઝીલત ★

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ બયાન કરતે હૈં કિ અલ્લાહ કે રસૂલ ﷺને ફર્માયા, જો કુર્આન મજીદ કી આયત સુનતા હૈ અલ્લાહ ﷻ ઉસકે લિએ ઈઝાફા કી હૂઈ નેકી લિખ દેતા હૈ ઔર જો ઉસકી તિલાવત કરતા હૈ તો યહ આયત ક઼યામત કે દિન ઈસલિએ નૂર હોગી.

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા હદીષ શરીફ સમાઅતે કુર્આન કી ફઝીલત કો જામેઅ હૈ કિ અલ્લાહ ﷻ સામઈને કુર્આન કો ઈઝાફા કી હૂઈ નેકી લિખતા હૈ. ઉસ નેકી મેં કિતના ઈઝાફા કિયા જાતા હૈ

ઉસકા ઝિક્ર ન ફર્માને મેં યહ હિકમત પોશીદા હૈ કિ અલ્લાહ તઆલા કરીમ હૈ વહ અપની શાને કરીમી કે એતબાર સે ઉસ નેકી મેં ઈઝાફ઼ા ફર્માતા હૈ. હમેં તો સમાઅતે કુર્આન કે લિએ સિર્ફ ઈતના હી કાફી હૈ કિ હમારે નબી ﷺને સમાઅતે કુર્આન કા એહતેમામ ફર્માયા હૈ ઔર કુર્આન સુનના ભી હુઝૂર ﷺ કી સુન્નત હૈ.

અલ્લાહ ﷻ કી બારગાહ મેં દુઆ હૈ કિ હમેં ઈસકી તૌફીક઼ અતા ફર્માએ.

માહે રમઝાન ઔર તરાવીહ કા એહતેમામ

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અલ્લાહ કે પ્યારે મહબૂબ દાનાએ ગુયૂબ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા, રમઝાન મેરે ઉમ્મત કા મહીના હૈ.

ઈસ હદીષ કી એક તશ્રીહ યહ ભી કી ગઈ હૈ કિ રમઝાન અલ્લાહ તઆલા ને મેરી ઉમ્મત કો ઈસલિએ અતા ફર્માયા હૈ તાકિ વહ ઈસમેં ખૂબ ખૂબ ઈબાદત કરેં ઔર રઝાએ ઈલાહી હાસિલ કરેં, દિન મેં રોઝા રખેં, રાત મેં નવાફિલ અદા કરેં, કુર્આને મુક઼દ્દસ કી તિલાવત કરેં, અલ્લાહ કી રાહ મેં અપને માલ કો ખર્ચ કરેં, ગરીબો, યતીમોં ઔર મિસ્કીનોં કી મદદ કરકે અલ્લાહ કી રહમતોં કે હક઼દાર બન જાએં.

ચૂંકિ પૂરે સાલ મઝકૂરા બાલા આમાલ કા કરના એક મુશ્કિલ અમ્ર હૈ ઈસલિએ અલ્લાહ તઆલા ને મુસલમાનોં કો એક ઐસા મહીના અતા ફર્માયા કિ કમ અઝ કમ મુસલમાન ઈસ મહીને મેં અલ્લાહ તઆલા કી ઈબાદત પર ખુસૂસી તવજ્જહ દે.

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! જિસ તરહ દીગર સારી ઈબાદતેં એક અહમ મુક઼ામ રખતી હૈં ઈસી તરહ નમાઝે તરાવીહ કી ભી બેશુમાર ફઝીલતેં અહાદીષ મેં મંકૂલ હૈં ઔર નબી કરીમ રઉફ વ રહીમ ﷺ કા ઈસ પર મદાવમત કરના ભી મંકૂલ હૈ. ઈસકા બગૌર મુતાલા કરે ઔર નમાઝે તરાવીહ કો અદા કરને કે લિએ અપને આપકો તૈયાર કરે.

★ તરાવીહ કા માઅના ★

લફ઼ઝે તરાવીહ "تَرْوِيْحَةٌ" કી જમા હૈ જિસકા માઅના હૈ "કુછ દેર આરામ કરના." ચૂંકિ ઈસ નમાઝ મેં હર ચાર રકઆત કે બાદ ઉસી કી મિક઼દાર બૈઠતે હૈં ઈસી વજહ સે ઉસે તરાવીહ કહતે હૈં.

★ નબીએ અકરમ નૂરે મુજસ્સમ ﷺકા મામૂલ ★

નબી કરીમ ﷺ સે ભી તરાવીહ કા સુબૂત મંકૂલ હૈ જૈસા કિ હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ رضی اللہ عنہما બયાન ફર્માતે હૈં કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ રમઝાન મેં ૨૦ રકઆત તરાવીહ પઢ્હતે થે. *(મુસ્નફ઼ ઈબ્ને અબી શૈબા, જિ. ૨, સ. ૩૯૪)*

★ તરાવીહ પર સહાબાએ કિરામ કી મુદાવમત ★

નબી કરીમ ﷺ કે દૌર મેં તરાવીહ અદા કી જાતી થી મગર ઉસ દૌર મેં ઈસકા એહતમામ નહીં કિયા જાતા થા જૈસા અબ કિયા જાતા હૈ. હઝરત ઉમર બિન ખત્તાબ رضی اللہ عنہ કે દૌરે ખિલાફ઼ત મેં તરાવીહ કી બીસ રકઆત હોને પર ઈજમાઅ હુઆ ઔર આજ તક ઈસ પર એહલે ઈસ્લામ કા અમલ હૈ. જૈસા કિ એક રિવાયત હઝરત અબ્દુર્રહમાન બિન અબ્દ ક઼ારી સે હૈ, ઉન્હોંને બયાન ફર્માયા કિ મૈં રમઝાનુલ મુબારક મેં હઝરત ઉમર બિન ખત્તાબ رضی اللہ عنہ કે સાથ મસ્જિદ મેં ગયા, વહાં લોગ અલગ અલગ નમાઝ પઢ્હ રહે થે. હઝરત ઉમર ને કહા, બખુદા ! મૈંને સોચા હૈ કિ અગર ઈન તમામ લોગોં કો એક ક઼ારી કી ઈક઼તિદા મેં જમા કર દૂં તો બેહતર હોગા. ફિર હઝરત ઉબય બિન કઅબ કી ઈક઼તિદા મેં ઉનકો જમા કર દિયા. ફિર એક રાત દેખા કિ લોગ અપને ક઼ારી કી ઈક઼તિદા મેં નમાઝ પઢ્હ રહે થે, હઝરત ઉમર ને ફર્માયા કિ યહ અચ્છી બિદઅત હૈ. ઔર લોગ તરાવીહ અવ્વલ વક઼્ત મેં પઢતે થે.

★ તરાવીહ કી રકઆત ★

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! તરાવીહ બીસ રકઆત સહાબાએ કિરામ رِضْوَانُ اللّٰهِ تَعَالٰی عَلَيْهِمْ اَجْمَعِيْن હી કે દૌર સે પઢ્હી જા રહી હૈ. મુતઅદ્દિદ અહાદીષે કરીમા મેં યહ બાત મઝકૂર હૈ કિ સહાબાએ કિરામ

બીસ રકઆત તરાવીહ પળ્હા કરતે થે. ઈસી સિલસિલે કી ચંદ અહાદીષ હમ ઝિક્ર કર રહે હૈં :

હઝરત યઝીદ બિન રુમાન رضی اللہ عنہ બયાન કરતે હૈં કિ :–

كَانَ النَّاسُ يَقُوْمُوْنَ فِى زَمَنِ عُمَرَ بُنِ الْخَطَّابِ فِىْ رَمَضَانَ بِثَلٰثٍ وَّ عِشْرِيْنَ رَكَعَةً

હઝરત ઉમર બિન ખત્તાબ رضی اللہ عنہ કે દૌર મેં લોગ (બશમૂલે વિત્ર) તેઈસ રકઅત પળ્હતે થે. *(મોઅત્તા)*

ઈસી તરહ એક ઔર રિવાયત ઈબ્ને નસર ને સાઈબ સે કી હૈ કિ સહાબાએ કિરામ રમઝાન મેં બીસ રકઆત ક઼યામ કરતે થે ઔર હઝરત ઉમર કે અહદ મેં (શિદ્દતે ક઼યામ સે) લાઠિયોં સે ટેક લગા લિયા કરતે થે.

ઈસી તરહ એક ઔર રિવાયત હઝરત અલી رضی اللہ عنہ કે બાઝ અસહાબ સે હૈ કિ હઝરત અલી رضی اللہ عنہ રમઝાનુલ મુબારક મેં બીસ રકઆત તરાવીહ પઢાતે ઔર તીન રકઅત વિત્ર.

મેરે પ્યારે આક઼ા صلی اللہ علیہ وسلم કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા બાલા રિવાયતેં ઔર ઉનકે અલાવા ભી રિવાયતેં હૈં જિન સે તરાવીહ કી રકઆત કે બીસ હોને કા ષુબૂત મિલતા હૈ.

★ તરાવીહ કી ફઝીલત ★

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ બયાન કરતે હૈં કિ રસૂલુલ્લાહ صلی اللہ علیہ وسلمને ફર્માયા : **مَنْ قَامَ رَمَضَانَ اِيْمَاناً وَّ اِحْتِسَاباً غُفِرَ لَهٗ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهٖ** જિસ શખ્સ ને રમઝાન મેં ઈમાન કે સાથ ઔર ષવાબ કી નિયત સે ક઼યામ કિયા ઉસકે પિછલે ગુનાહ બખ્શ દિએ જાતે હૈં. *(બુખારી, જિ. ૧, સ. ૨૬૯)*

મેરે પ્યારે આક઼ા صلی اللہ علیہ وسلم કે પ્યારે દીવાનો ! અલ્લામા નવ્વી رحمۃ اللہ علیہ ફર્માતે હૈં કિ ઈસ હદીષ મેં ક઼યામે રમઝાન સે મુરાદ તરાવીહ હૈ. અહનાફ કે નઝદીક તરાવીહ કી નમાઝ સુન્નતે મોઅક્કિદા હૈ.

મઝકૂરા હદીષ મેં અલ્લાહ કે પ્યારે હબીબ صلی اللہ علیہ وسلمને બયાન ફર્માયા, તરાવીહ પળ્હના ગુનાહોં કી માફી કા ઝરિયા હૈ ક્યોંકિ તરાવીહ નફલી ઈબાદત હૈ ઔર અલ્લાહ તઆલા કા ઈર્શાદે પાક હૈ : **اِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّاٰتِ** બેશક ! નેકિયાં બુરાઈયોં કો ખત્મ કર દેતી

હૈં. હમ જાને અંજાને મેં બેશુમાર ગુનાહ કર બૈઠતે હૈં, અલ્લાહ કે પ્યારે હબીબ صلی اللہ علیہ وسلمને ગુનાહોં કી માફી કા એક બેહતરીન નુસ્ખા હમેં અતા ફર્માયા. ઐસે મેં હમારી ઝિમ્મેદારી હૈ કિ માહે રમઝાનુલ મુબારક મેં તરાવીહ કા એહતમામ કરકે અપને ગુનાહોં કો માફ કરાએં.

મગર એક બાત ઔર યાદ રહે કિ મઝકૂરા હદીષ શરીફ મેં ગુનાહોં કી માફી સે મુરાદ સગીરા ગુનાહોં કી માફી યા કબીરા ગુનાહોં મેં તખ્ફીફ હૈ. ક્યોંકિ કબાઈર કી માફી યા તૌબા સે હોતી હૈ યા શફાઅત સે યા અલ્લાહ કે ફઝ્લે મહઝ સે. અલ્લાહ عزوجل કી બારગાહ મેં દુઆ હૈ કિ હમેં માહે રમઝાનુલ મુબારક મેં ખૂબ સે ખૂબ ઈબાદત કરને કી તૌફીક઼ અતા ફર્માએ.

★ તરાવીહ મેં ખત્મે કુર્આન ★

મુસ્તહબ યહ હૈ કિ રમઝાનુલ મુબારક મેં તરાવીહ મેં કમ અઝ કમ એક મર્તબા કુર્આને મુક઼દ્દસ કા ખત્મ કિયા જાએ. રિવાયત મેં સહાબાએ કિરામ رضوان اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین કા ઈસ પર મામૂલ ભી મંકૂલ હૈ ઔર ઈસ પર તાકીદ ભી આઈ હૈ. જૈસા કિ હઝરત હસન رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ જો શખ્સ રમઝાન મેં ઈમામત કરે વહ મુક઼તદિયોં પર આસાની કરે અગર વહ આહિસ્તા ક઼િરાઅત હો તો રમઝાનુલ મુબારક મેં એક કુર્આન ખત્મ કરે ઔર અગર દરમ્યાની ક઼િરાઅત કરતા હો તો ડેઢ કુર્આન ખત્મ કરે ઔર અગર તેઝ ક઼િરાઅત કરતા હો તો રમઝાનુલ મુબારક મેં દો ખત્મ કરે.

મઝકૂરા બાલા રિવાયત સે યહ બાત ષાબિત હોતી હૈ કિ કમ અઝ કમ તરાવીહ મેં એક ખત્મ કરના ચાહિએ. ઈસી તરહ એક ઔર રિવાયત મેં હઝરત અબૂ ઉષ્માન બયાન કરતે હૈં કિ હઝરત ઉમર رضی اللہ عنہ રમઝાન મેં તીન ક઼ારી નમાઝ પળ્હાને કે લિએ મુક઼ર્રર ફર્માતે, જો સબસે તેઝ કિરાઅત કરને વાલા હોતા ઉસકો (એક રકઅત મેં) તીસ આયાત પળ્હને કા હુક્મ દેતે, દરમ્યાન રફતાર સે ક઼િરાઅત કરને વાલે કો પચ્ચીસ આયાત પળ્હને કા હુક્મ દેતે ઔર આહિસ્તા ક઼િરાઅત કરને વાલે કો બીસ આયાત પળ્હને કા હુક્મ દેતે.

લિહાઝા હમેં ભી કમ અઝ કમ તરાવીહ મેં એક ખત્મે કુર્આન કર હી લેના ચાહિએ ઔર અલ્લાહ તઆલા તૌફીક઼ દે તો દો યા તીન ખત્મ કર

લે. અલ્લાહ તઆલા કી બારગાહ મેં દુઆ હૈ કિ હમેં ઉસકી તૌફીક઼ અતા ફર્માએ. આમીન

★ હુઝૂર નબીએ રહમત ﷺ ઔર માહે રમઝાન કા આખરી અશરા ★

રમઝાનુલ મુબારક કે પૂરે મહીને મેં નબીએ કૌનેન સાહિબે કાબ કૌસેન ﷺ ખૂબ ખૂબ ઈબાદત કિયા કરતે થે લેકિન રમઝાનુલ મુબારક કે આખરી અશરા મેં દીગર ઉમૂર સે અપની તવજ્જોહ હટા કર ખુસૂસી તૌર પર ઈબાદત મેં લગ જાતે. જૈસા કિ એક હદીષ મેં હૈ કિ મહબૂબે રબ્બુલ આલમીન ﷺ રમઝાન કે આખરી દસ દિનો કે અંદર જિતની ઈબાદત કરતે થે દૂસરે અય્યામ કે મુકાબલા મેં બહુત ઝયાદા હોતી.

ઈસી તરહ એક હદીષ હઝરતે આઈશા સિદીક઼ા رضی اللہ عنہا સે મરવી હૈ, વહ ફર્માતી હૈં :–

كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِصَلّٰى اللّٰه تَعَالىٰ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا دَخَلَ الْعَشَرَ شَدَّ مِيْزَرَهٗ وَ اَحْيٰى لَيْلَهٗ وَ اَيْقَظَ اَهْلَهٗ

જબ માહે રમઝાન કા આખરી અશરા આતા થા તો હુઝૂરે અક઼દસ ﷺ અપને તેહબંદ કો મઝબૂત બાંધ લેતે થે ઔર રાત ભર ઈબાદત કરતે થે ઔર અપને ઘર વાલોં કો ઈબાદત કે લિએ જગાતે થે. *(બુખારી, જિ. ૧, સ. ૨૭૧, મિશ્કાત ૧૮૨)*

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા હદીષ શરીફ મેં ઉમ્મુલ મોમિનીન હઝરત આઈશા સિદીક઼ા رضی اللہ عنہا ને જો યહ ફર્માયા કિ "માહે રમઝાનુલ મુબારક કે આખરી અશરા મેં હુઝૂર રહમતે આલમ ﷺ તેહબંદ કસ લેતે થે" ઉલમાએ કિરામ ઈસકી કઈ તૌઝીહાત ઔર મતાલિબ બયાન ફર્માતે હૈં. તેહબંદ કસ લેને કા એક મતલબ તો યહ કિ ખૂબ મેહનત ઔર કોશિશ સે ઈબાદત કરતે થે ઔર શબ ભર જાગતે થે ઔર આરામ વગૈરા કા ખયાલ ન ફર્માતે થે, ઔર ઈસકા દૂસરા મતલબ યહ લિયા ગયા હૈ કિ માહે રમઝાનુલ મુબારક કે આખરી અશરા મેં રહમતે આલમ ﷺ અપની અઝવાજ કે કુર્બ સે ભી ગુરેઝ કરતે ક્યોંકિ સારી રાત ઈબાદત મેં ગુઝર જાતી થી ઔર એતેકાફ ભી હોતા થા.

મઝકૂરા હદીષે પાક મેં એક લફઝ "اَيُقَظَ اَهْلَهٗ" ભી આયા હૈ. ઈસકા મતલબ યહ હૈ કિ માહે રમઝાનુલ મુબારક કે આખરી અશરા મેં રહમતે આલમ ﷺ ખૂદ ભી ઈબાદત કરતે ઔર અપને અહલ વ અયાલ કો ભી ઈબાદત કે લિએ જગાતે થે. માલૂમ યહ હુઆ કિ માહે રમઝાનુલ મુબારક કે આખરી અશરા મેં હમેં ખૂદ ભી ઈબાદત કરના ચાહિએ ઔર અપને અહલ વ અયાલ કો ભી ઈબાદત કે લિએ આમાદા કરના ચાહિએ.

આજ હમારા હાલ યહ હૈ કિ હમ માહે રમઝાનુલ મુબારક કે આખરી અશરા મેં સિર્ફ ૨૭ વીં શબ કે ઈન્તિઝાર મેં હોતે હૈં ઔર ૨૭ વીં કે બાદ તો મસ્જિદ મેં ઐસા લગતા હૈં કિ જૈસે માહે રમઝાનુલ મુબારક રૂખસત હો ગયા હો ! તરાવીહ વ નમાઝ વગૈરા મેં લોગોં કી તાદાદ ઘટ જાતી હૈ ઔર બાઝારોં મેં ચલને કી જગહ નહીં હોતી. યાદ રખે ! રસૂલે આઝમ ﷺ કી મઝકૂરા સુન્નત પર ભી અમલ કી કોશિશ હમ સબ કો કરની ચાહિએ તાકિ માહે રમઝાનુલ મુબારક કી બરકતોં સે સહીહ તૌર પર ફૈઝયાબ હો સકેં. મૈં યહ નહીં કહતા કિ માહે રમઝાનુલ મુબારક મેં અપને ઔર અપની ઔલાદ વગૈરા કે લિએ ખરીદ વ ફરોખ્ત ન કરે બલ્કિ મક઼સૂદ યહ હૈ કિ સિર્ફ ઉસી મેં અપના વક઼્ત ઝાએઅ્ ન કરે બલ્કિ ઈબાદત વ રિયાઝત કે લિએ ભી વક઼્ત નિકાલે ઔર આખરી અશરા મેં ખૂબ સે ખૂબ ઈબાદત વ રિયાઝત કરને કી કોશિશ કરે, ઔર ઈસ બાત કા ભી ખયાલ રહે કિ સિર્ફ તન્હા ઈબાદત કરકે અપની ઔલાદ કો ખેલ કૂદ કે લિએ ન છોડ઼ દે ! બલ્કિ ઉનકો ઈબાદત કે લિએ આમાદા કરે, જગાએ, કુર્આન શરીફ કી તિલાવત, તૌબા વ ઈસ્તિગફ઼ાર, નવાફિલ કી કષરત વગૈરા પર આમાદા કરે. ઈન્શાઅલ્લાહ ! યહ તર્બિયત હમારી ઔલાદ કે લિએ ઔર હમારે લિએ ભી મુફીદ હોગી ઔર હમારે મરને કે બાદ ઔલાદ અગર ઈસ પર ક઼ાયમ રહી તો ઈન્શાઅલ્લાહ ! ઉસકા ફાયદા હમેં ભી ઝરૂર પહુંચેગા.

માહે રમઝાન ઔર સખાવત

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! માહે રમઝાનુલ મુબારક કે આતે હી લોગોં કે દિલો મેં જઝબએ સખાવત બેદાર હો જાતા હૈ. ગરીબ હો યા અમીર હર કોઈ સખાવત કે જઝબે સે સરશાર હો જાતા હૈ. વક઼્તે ઈફતાર ગરીબ સે ગરીબ ઈન્સાન ભી કુછ ન કુછ મસ્જિદ મેં લેકર આતા હૈ ઔર ઈફતાર કરાને મેં ખુશી મહસૂસ કરતા હૈ. ઈસી તરહ સર્માયાદાર ભી હર તરફ નેઅમતે ખુદાવંદી કો તક઼સીમ કરકે ષવાબ કમાને મેં મસરૂફ હોતા હૈ ઔર ગરીબોં કી જોલિયોં કો ભરને મેં લગ જાતા હૈ. અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ માહે રમઝાનુલ મુબારક કી બરકતેં હર એક પર બિખેરતા હૈ. દેખિએ ! જો નેઅમતેં ગરીબ સાલ ભર ચખ નહીં સકતા વહ નેઅમતેં ગરીબ કે દસ્તરખ્વાન પર ભી નઝર આતી હૈં. આખિર યહ બરકતેં માહે રમઝાનુલ મુબારક મેં ક્યોં કર મયસ્સર આતી હૈં ?

વજહ ઝાહિર હૈ કિ અબ અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ કે ફર્માન પર ઉસકે બંદો મેં સે ૮૦ ફીસદ મુસ્લિમ બંદે અમલ પૈરા હોં તો અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ ક્યોં કર બરકતેં નાઝિલ ન ફર્માએગા ? મૈં યક઼ીન કે સાથ કહતા હૂં અગર ઉમ્મતે મુસ્લિમા સાલ ભર અહકામે ખુદાવંદી ઔર ફર્માને રિસાલતે મઆબ ﷺ કી બજા આવરી મેં મસરૂફ રહે તો સાલ ભર બરકત હી બરકત નઝર આએગી. ઈન્શાઅલ્લાહ !

બહુત સારે આમાલ બંદે જઝા વ સઝા સે બેખબર હોકર યૂં હી કર ગુઝરતે હૈં હાલાકિ કુર્આને મુક઼દસ ઈન આમાલ કી જઝા વ સઝા કા તસવ્વુર પેશ કરતા હૈ. આઈએ ! હમ કુર્આને મુક઼દસ કી રોશની મેં અલ્લાહ કી રાહ મેં ઉસકી રઝા કી ખાતિર ખર્ચ કરને કી ફઝીલત માલૂમ કરેં તાકિ આજ કે બાદ જબ અલ્લાહ કી રઝા કી ખાતિર કોઈ ચીઝ ખર્ચ કરેં તો મૌલા કા ફર્માન પેશે નઝર હો. અલ્લાહ તબારક વ તઆલા કુર્આને મુક઼દસ મેં ઈર્શાદ ફર્માતા હૈ : يٰۤاَيُّهَا الَّذِيۡنَ اٰمَنُوۡۤا اَنۡفِقُوۡا مِنۡ طَيِّبٰتِ مَا كَسَبۡتُمۡ "અય ઈમાન વાલો ! અપની પાક કમાઈયોં મેં સે કુછ દો."

★ સખાવત, જૂદ, બુખ્લ ઔર શુહ મેં ફર્ક઼ ★

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! સખાવત યહ હૈ કિ અપના માલ અપને ઉપર ભી ખર્ચ કરેં ઔર દૂસરોં પર ભી ખર્ચ કરેં. જૂદ યહ હૈ કિ ખૂદ ફાયદા ન ઉઠાએ બલ્કિ સિર્ફ દૂસરોં કો અપને માલ સે ફાયદા પહુંચાએ. બુખ્લ યહ હૈ કિ અપને માલ સે ખૂદ મુતમત્તઅ હો ઔર દૂસરોં કો ઈસસે ફાયદા ન પહુંચાએ. શુહ યહ હૈ કિ ન મુતમત્તઅ હો ન દૂસરોં કો મુતમત્તઅ હોને દે.

★ ઈન્ફાક઼ કી દો ક઼િસ્મેં ★

અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ કી રાહ મેં જાઈઝ કમાઈ કો ખર્ચ કરને કો ઈન્ફાક઼ કહતે હૈં, ઈન્ફાક઼ કી દો ક઼િસ્મેં હૈં. ઈન્ફાક઼ે વાજિબા, ઈન્ફાક઼ે નાફિલા. ઈન્ફાક઼ે વાજિબા : ઈસમેં ઝકાત, ઉશ્ર, સદક઼ાએ ફિત્ર ઔર દીગર એસે સદક઼ાત શામિલ હૈં જિનકા અદા કરના સાહિબે નિસાબ પર ફર્ઝ યા વાજિબ હોતા હૈ. ઈન્ફાક઼ે નાફિલા : ઈસમેં સદક઼ાતે વાજિબા કે અલાવા ઈન્ફાક઼ કી તમામ જાઈઝ સૂરતેં શામિલ હૈં.

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! કુર્આને મુક઼દસ મેં ઈન્ફાક઼ પર બેહદ ઝોર દિયા ગયા હૈ ઔર ઈન્ફાક઼ કે ફઝાઈલ મુખ્તલિફ અંદાઝ સે બયાન કિએ ગએ, નીઝ બેહિસાબ ફવાઈદ કા ઝિક્ર ભી કિયા ગયા હૈ તાકિ એક બંદાએ મોમિન ઈન્ફાક઼ કે ઝરિયા મૌલા કી રહમતોં કા હક઼દાર બન સકે ઔર ગુરબા કી દુઆએં લેકર અપની તક઼દીર કો સવાર સકે.

★ કિતના ખર્ચ કરેં ? ★

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અલ્લાહ તબારક વ તઆલા ને ઈમાન વાલોં કો અપની પાકીઝા કમાઈ મેં દૂસરોં કો ભી શરીક કરને કા હુક્મ ફર્માયા હૈ. ઝાહિર સી બાત હૈ યહ ખયાલ હર એક કે દિલ મેં પૈદા હો સકતા હૈ કિ કિતના દૂસરોં પર ખર્ચ કિયા જાએ, સહાબાએ કિરામ رِضْوَانُ اللّٰهِ تَعَالٰی عَلَیْهِمْ اَجْمَعِیْن કે દિલોં મેં ભી યહ ખયાલ આયા ઔર ઉન્હોંને બારગાહે રિસાલત મઆબ ﷺ મેં દર્યાફ્ત કર હી લિયા જિસકો કુર્આન મજીદ બયાન કરતા હૈ.

وَيَسْئَلُوْنَكَ مَاذَا يُنْفِقُوْنَ قُلِ الْعَفْوَ كَذٰلِكَ يُبَيِّنُ اللّٰهُ لَكُمُ الْاٰيٰتِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُوْنَ فِى الدُّنْيَا وَ الْاٰخِرَةِ

''ઔર તુમ સે પૂછતે હૈં ક્યા ખર્ચ કરેં, તુમ ફર્માઓ ! જો ફાઝિલ બચે, ઈસી તરહ અલ્લાહ તુમ સે આયતેં બયાન ફર્માતા હૈ કિ કહીં તુમ દુન્યા ઔર આખિરત કે કામ સોચ કર કરો. ''

મઝકૂરા આયતે કરીમા મેં ઈન્ફાક઼ સે મુતઅલ્લિક઼ કિસી હદ કા તઅય્યુન નહીં કિયા ગયા બલ્કિ અપની ઝરૂરતોં મેં જો કુછ ઝયાદા હો ઉસે અલ્લાહ ﷻ કી રઝા કી ખાતિર ખર્ચ કરના હૈ.

★ ઈન્ફાક઼ કા હુક્મ ક્યોં હુઆ ? ★

અબ આપ સોચતે હોંગે કિ બંદા મહેનત સે ખૂદ કમાએ ઔર ઉસે દૂસરોં પર ખર્ચ કરે ! આખિર ઐસા ક્યોં ?

તો અચ્છી તરહ સે યાદ રખે કિ અલ્લાહ ﷻ ને અપને બંદો મેં સે બાઝ બંદો કો બાઝ મામલાત મેં ફોક઼િયત અતા ફર્માઈ હૈ. મિષાલ કે તૌર પર ઈલ્મ કી વજહ સે આલિમ કો જાહિલ પર ફોક઼િયત દી. અબ સાહિબે ઈલ્મ કે લિએ ઝરૂરી હૈ કિ અપને ઈલ્મ સે ખૂદ હી ઈસ્તિફાદા ન કરે બલ્કિ દૂસરોં કો ભી જહાલત કી તારીકી સે નિકાલને કી કોશિશ કરે. ઈસી તરહ સાહિબે માલ કો ચાહિએ કિ વહ મહરૂમે મઈશત ઔર ઝરૂરિયાતે ઝિંદગી સે મેહરૂમ લોગોં પર અપની કમાઈ કો ખર્ચ કરે બલ્કિ સફેદ પોશ બાઈઝ્ઝત હઝરાત અપની ગુર્બત વ ઈફલાસ કો અપની ગૈરત મેં છુપા રખતે હૈં ઉન્હેં તલાશ કરકે ઉન પર ખર્ચ કરે તાકિ ઉનકા વક઼ારે નફ્સ મજરૂહ ન હો તાકિ દિલ કી ગહરાઈ સે નિકલને વાલી દુઆ બાબે ઈજાબત સે ટકરા કર દોઝખ સે દૂરી કા સબબ બન જાએ.

★ કિસ પર ખર્ચ કિયા જાએ ? ★

મૌજૂદા દૌર મેં ઈલાકાઈ અસબિયત ઔર અક઼રબા પરવરી કા ઝોર વ શોર હૈ ઐસે મેં અકષર યહ સવાલ ઝહન મેં ઉભરતા હૈ કિ ઈન્ફાક઼ કહાં સે શુરૂ કિયા જાએ ? તો આઈએ કુર્આને મુક઼દ્દસ કી એક દૂસરી આયત મેં ઈસકી તફસીલ પઢતે હૈં :–

يَسْئَلُوْنَكَ مَاذَا يُنْفِقُوْنَ قُلْ مَا اَنْفَقْتُمْ مِّنْ خَيْرٍ فَلِلْوَالِدَيْنِ وَ الْاَقْرَبِيْنَ وَ الْيَتٰمٰى وَ الْمَسٰكِيْنِ وَ ابْنِ السَّبِيْلِ وَمَا تَفْعَلُوْا مِنْ خَيْرٍ فَاِنَّ اللّٰهَ بِهٖ عَلِيْمٌ

તુમ સે પૂછતે હૈં ક્યા ખર્ચ કરેં ? તુમ ફર્માઓ ! જો કુછ માલ નેકી મેં ખર્ચ કરો તો વહ માં બાપ ઔર ક઼રીબ કે રિશ્તેદારોં ઔર યતીમોં ઔર મોહતાજો ઔર રાહગીર કે લિએ હૈ ઔર જો ભલાઈ કરો બેશક ! અલ્લાહ ઉસે જાનતા હૈ. *(સૂરએ બકરહ, પારા–૨, આયત–૧૫)*

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા આયતે કરીમા મેં અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝત ને હુઝૂર ﷺ સે ઈન્ફાક઼ સે મુતઅલ્લિક઼ સવાલ કિએ જાને પર જવાબ દેને કા હુક્મ ફર્માયા ઔર ઈસમેં વાઝેહ ફર્મા દિયા ગયા કિ જો ભી ખર્ચ કરોગે નેકી મેં શુમાર હોગા. અલબત્તા વાલિદૈન, અક઼રબા, યતીમોં, મિસ્કીનોં, હાજતમંદોં ઔર મુસાફિરોં પર ખર્ચ કરો ઔર તુમ જો કુછ ભી નેકી કરો વહ અલ્લાહ સે પોશીદા નહીં.

યાદ રખે ! વાલિદૈન, અહલ વ અયાલ વગૈરા પર ઈફતારી ઔર સહરી પર જો ખર્ચ કિયા જાએ ઉસકા હિસાબ તક મૌલા નહીં લેગા. ખર્ચ કે સિલસિલે મેં વાલિદૈન સબ પર મુક઼દ્દમ હૈં. યાદ રખેં ! યહ ઈન્ફાક઼ે નાફિલા સે મુતઅલ્લિક઼ હૈ. અકરબા મેં અગર ગરીબ મોહતાજ ઔર નાદાર હોં તો ઉનકો તલાશ કરકે દિયા જાએ કિ ઉનકા હક્ક઼ કુર્આન ને દૂસરે ઝરૂરત મંદો પર મુક઼દ્દમ રખા, ઈસી તરહ યતામા વ મસાકીન ઔર મુસાફિર જિસમેં ખાસ તૌર પર વહ તલબા જો હુસૂલે ઈલ્મે દીન કી ખાતિર અપના વતને અઝીઝ ઔર વાલિદૈન કી શફક઼તોં કો છોળ કર હુઝૂર ﷺ કે મહેમાન હોતે હૈં ઉન પર ખર્ચ કિયા જાએ. ઈસસે મુરાદ યહ નહીં કિ સબ કુછ દેકર હાથ પર હાથ બાંધ કર બૈઠા જાએ બલ્કિ હુઝૂર ﷺને એક સવાલ કે જવાબ મેં વાઝેહ લફ્ઝો મેં યહ ભી ઈર્શાદ ફર્માયા કિ બેહતર સદક઼ા વહી હૈ જો ઝરૂરત કે મુતાબિક઼ બચા કર કિયા જાએ યા ગિનાએ નફ્સ કે સાથ કિયા જાએ.

★ અલ્લાહ કે દસ્તે કુદરત મેં ★

કભી કભી બંદા યહ તસવ્વુર કરતા હૈ કિ મૈં જો સદક઼ાત દે રહા હૂં એક ગરીબ કે ઔર મુસ્તહિક કે હાથોં મેં દે રહા હૂં, લેકિન અગર કુર્આન કી

રોશની મેં હમ દેખેં તો કભી યહ સદક઼ાત દસ્તે કુદરત વસૂલ કરતા નઝર આતા હે ઔર કભી દસ્તે રસૂલ ﷺ ઉસે વસૂલ કરતે હૈં. એક આયતે કરીમા મેં ઈસકી વઝાહત કુર્આન મજીદ મેં ફર્માઈ ગઈ :–

اَلَمۡ یَعۡلَمُوۡا اَنَّ اللّٰہَ ھُوَ یَقۡبَلُ التَّوۡبَۃَ عَنۡ عِبَادِہٖ وَ یَاۡخُذُ الصَّدَقَاتِ وَ اَنَّ اللّٰہَ ھُوَ التَّوَّابُ الرَّحِیۡمُ وَ قُلِ اعۡمَلُوۡا فَسَیَرَی اللّٰہُ عَمَلَکُمۡ وَ رَسُوۡلُہٗ وَ الۡمُؤۡمِنُوۡنَ

''ક્યા ઉન્હેં ખબર નહીં કિ અલ્લાહ હી અપને બંદો કી તૌબા કુબૂલ કરતા ઔર સદકે ખૂદ અપને દસ્તે કુદરત મેં લેતા હે ઔર યહ કિ અલ્લાહ હી તૌબા કુબૂલ કરને વાલા મહેરબાન હે, ઔર તુમ ફર્માઓ ! કામ કરો અબ તુમ્હારે કામ દેખેગા ઔર અલ્લાહ ઔર ઉસકે રસૂલ ઔર મુસલમાન.'' *(સૂરએ તૌબા, પારા–૧૧, આયત–૧૦૪)*

મઝકૂરા આયતે કરીમા મેં અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ ને અપને બંદો કો યહ બતાયા કિ અલ્લાહ હી તૌબા કુબૂલ કરને વાલા હે ઔર સાથ હી યહ ભી ફર્માયા કિ તુમ જો સદક઼ાત મુસ્તહિક઼ીન કો દેતે હો દર હક઼ીક઼ત વહ મુસ્તહિક઼ કે હાથોં મેં નહીં બલ્કિ વહ અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ ખૂદ અપને દસ્તે કુદરત સે વસૂલ કરતા હે ઔર ઉસકે બંદો કે સાથ કિયા જાને વાલા હમદર્દાના સુલૂક ઉસકો ઈતના મહબૂબ હે કિ ઈસ ઈન્ફાક઼ કી બુન્યાદ પર અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ ખતાઓં કો માફ ફર્માતા હે ઔર ખર્ચ કરને વાલે પર અપની રહમતોં કી બારિશ નાઝિલ ફર્માતા હૈ. સાથ હી સાથ ખર્ચ કરને વાલોં કો અપને મહબૂબ ﷺ કે ઝરિયે યહ મુજદએ જાંફિઝા સુનાતા હે કિ અય મેરે ગરીબ ઔર નાદાર બંદો કી ખિદમત કરને વાલે ! ઉનકી ઝરૂરતોં ઔર પરેશાનિયોં કો મહસૂસ કરને વાલે કોઈ તેરે ઈસ અમલે ખૈર કો દેખતા હો યા ન દેખતા હો, સુન તેરા મૌલા, તેરે રસૂલ ઔર મોમિનીન અન્કરીબ ઝરૂર દેખ લેંગે.

અંદાઝા લગાઈયે કિ ઝરૂરત મંદોં કે દર્દ કો મહસૂસ કરકે ઉનકી પરેશાન ઝુલ્ફોં કો સંવારને વાલા કિસી કી નઝર મેં આએ યા ન આએ અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ વ રસૂલુલ્લાહ ﷺ કે નઝદીક વહ સાહિબે કદ્ર વ મંઝિલત હો જાતા હે, ફિર સબસે બળી પરેશાની યાની આખિરત કી પરેશાની સે છુટકારા પા લેતા હે. સચ કહા હે કિસી શાઈર ને :–

જો તેરી નિગાહ મેં આ ગયા–વહ બળી પનાહ મેં આ ગયા

★ હુઝૂર નબીએ રહમત ﷺ કી દુઆ ★

એક મુક઼ામ પર અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ ને અપને હબીબ ﷺ કો મોમિનોં સે સદક઼ાત વસૂલ કરને કા હુક્મ ફર્માતે હુએ ઈર્શાદ ફર્માયા :–

خُذۡ مِنۡ اَمۡوَالِھِمۡ صَدَقَۃً تُطَھِّرُھُمۡ وَ تُزَکِّیۡھِمۡ بِھَا وَ صَلِّ عَلَیۡھِمۡ اِنَّ صَلٰوتَکَ سَکَنٌ لَّھُمۡ وَ اللّٰہُ سَمِیۡعٌ عَلِیۡمٌ

''અય મેહબૂબ ! ઉનકે માલ મેં સે ઝકાત તહસીલ કરો જિસસે તુમ ઉન્હેં સુથરા ઔર પાકીઝા કર દો ઔર ઉનકે હક઼્ક઼ મેં દુઆએ ખૈર કરો, બેશક ! તુમ્હારી દુઆ ઉનકે દિલોં કા ચૈન હે ઔર અલ્લાહ સુનતા જાનતા હે.'' *(સૂરએ તૌબા, પારા–૧૧, આયત–૧૦૩)*

મઝકૂરા આયતે કરીમા મેં સિર્ફ વસૂલ કરને કા હુક્મ હી હુઝૂર ﷺ કો નહીં દિયા ગયા બલ્કિ સદક઼ાત વસૂલ કરકે ઉસકે ઝરિયા ઉનકો પાક કરને કે લિએ ભી ફર્માયા. ઔર કુર્બાન જાઈએ કિ ઉસકે આગે અલ્લાહ કી રાહ મેં ખર્ચ કરને વાલે કે લિએ ખૂદ અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ ને અપને મહબૂબ ﷺ સે દુઆ કરને કે લિએ ફર્માયા. યક઼ીનન ! એક મોમિન કે લિએ ઈસસે બળ્હ કર સઆદત ઔર ક્યા હો સકતી હે કિ હુઝૂર ﷺ ખૂદ ઉસકે લિએ દુઆ ફર્મા દે. બિલા શુબા દુઆએ રસૂલ ﷺ મોમિનોં કે લિએ સામાને તસ્કીન હે.

આજ પૂરી દુન્યા કા મુસલમાન સુકૂન ચાહતા હે, યક઼ીનન ! દૌલતે સુકૂન, બેકરાર ઉમ્મત કી ઝરૂરતોં કી તકમીલ ઔર હાજત મંદોં કી રાજન બરારી, મરીઝોં કી તીમારદારી, ગરીબોં કી દસ્તગીરી, અક઼રબા પરવરી ઔર મઆશી બદહાલી કી શિકાર ઉમ્મત કે ગમોં કે આંસૂઓં કો પોંછ કર ઉનકે દિલોં કો રાહત પહુંચા કર હી હાસિલ કર સકતે હૈં.

★ ગરીબ કી મદદ ન કરને કા અંજામ ★

હમને અપને કાનોં કો ગરીબોં કે નાલોં કો સુનને ઔર મજબૂરોં કી આહ ઔર બેસહારોં કી ચીખ વ પુકાર સુનને સે બંદ કર લિયા ઔર સાઝ વ તર્બ કી આવઝોં મેં ઐસે ગુમ હો ગએ ગોયા યહી હમારે લિએ સામાને તસ્કીન હૈં. હાશા વ કલ્લા ! ઐસા હો હી નહીં સકતા, બલ્કિ ઈસ્તિતાઅત હોને કે બાવજૂદ મજબૂરોં કી મદદ ન કરના ઔર ભૂખોં કી ભૂખ ન મિટાના

ઔર પરેશાન હાલ કે દર્દ કો મહસૂસ ન કરના યહ તો ગુનાહ હે હી લેકિન એક ઐસી આયત કે પળ્હને કે બાદ આપ ખૂદ અંદાઝા લગા સકેંગે કિ ભૂખોં કી ભૂખ દૂર કરને કે લિએ અગર જદ્દો જહદ ન કી જાએ તો અંજામ કિતના ભયાનક હોગા. ઈસ ઈર્શાદે રબ્બાની કો પળ્હો ઔર લરઝ જાવ !

خُذُوْهُ فَغُلُّوْهُ ثُمَّ الْجَحِيْمَ صَلُّوْهُ ثُمَّ فِىْ سِلْسِلَةٍ ذَرْعُهَا سَبْعُوْنَ ذِرَاعاً فَاسْلُكُوْهُ اِنَّهٗ كَانَ لَا يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ الْعَظِيْمِ وَ لَايَحُضُّ عَلٰى طَعَامِ الْمِسْكِيْنِ

''ઈસે પકળો ફિર ઉસે તૌક ડાલો ફિર ઉસે ભળકતી આગ ધસાઓ ફિર ઐસી ઝંજીર મેં જિસકા નાપ સત્તર હાથ હે ઉસે પિરો દો, બેશક ! યહ અઝમત વાલે અલ્લાહ પર ઈમાન ન લાતા થા ઔર મિસ્કીન કો ખાના દેને કી રગબત ન દેતા થા.'' *(સૂરએ હાક્ક઼, પારા–૨૯, આયત–૩૩)*

મઝકૂરા આયતે કરીમા મેં ભૂખોં કો ખાના ખિલાને કી તર્ગીબ ન દિલાને કે સબબ ઔર અલ્લાહ પર ઈમાન ન લાને કી વજહ સે ગલે મેં તોક઼, સત્તર ગઝ લંબી ઝંજીર ઔર આગ મેં ડાલને કા ક઼યામત મેં મૌલા ફરિશ્તોં કો હુક્મ દેગા. ઈસલિએ યાદ રખેં ! ખૂદ ભી ગરીબોં કા ખયાલ રખેં ઔર ભૂખોં કો ખાના ખિલાને કી તર્ગીબ દિલાતે રહેં.

મઝકૂરા આયાતે કરીમા કે ઝિક્ર ઔર ઉનકી વઝાહત સે સખાવત કી તર્ગીબ દિલાના હી મક઼સૂદ હે જો માહે રમઝાનુલ મુબારક મેં બળી આસાની કે સાથ અંજામ દેકર હમ અપને ગુનાહોં કો માફ કરા સકતે હૈં. ઔર હુઝૂર صلی اللہ علیہ وسلم કી દુઆએ તસ્કીન કે હક્ક઼દાર ભી બન સકતે હૈં.

આઈએ અબ ચંદ ઈર્શાદાતે મુસ્તફા صلی اللہ علیہ وسلم પળ્હતે હૈં ઔર માહે રમઝાનુલ મુબારક મેં રહમતે આલમ صلی اللہ علیہ وسلم કી જૂદ વ સખા કે જલ્વે તસવ્વુર કી આંખો સે દેખતે હૈં.

★ યહ ભી ઈન્ફાક઼ ફી સબીલિલ્લાહ હૈં ★

મેરે પ્યારે આક઼ા صلی اللہ علیہ وسلم કે પ્યારે દીવાનો ! માલ, ઔલાદ, ઈલ્મ, મઅરેફત સબ હી રિઝ્ક઼ હૈં. અલ્લાહ કી રઝા કે લિએ માલ દેના ભી ઈન્ફાક઼ ઔર અલ્લાહ કી રઝા કે લિએ ઔલાદ વક઼્ફ કર દેના ભી ઈન્ફાક઼. મષલન્ બચ્ચે કો દીની તાલીમ દિલાના, હાફિઝે કુર્આન બનાના, દાવત ઈલ્લલ્લાહ કે લિએ રવાના કરના, મખલૂક઼ે ખુદા કી ખિદમત પર આમાદા

કરના ઔર ખિદમત કરના. અલમુખ્તસર હર જાઈઝ ચીઝ કો વહ માલ કી શકલ મેં હો યા ઔલાદ કી શકલ મેં યા ઈલ્મ કી શકલ મેં હો, વહ ઈન્ફાક઼ ફી સબીલિલ્લાહ મેં શામિલ હે. જૈસા કિ ખૂદ રહમતે આલમ صلی اللہ علیہ وسلمને ઈર્શાદ ફર્માયા : **كُلُّ مَعْرُوْفٍ صَدَقَةٌ** ''યાની હર નેક કામ સદક઼ા હે.'' *(બુખારી, ૨/૮૯૦ વ મુસ્લિમ)*

★ બેહિસાબ ખર્ચ કરો ★

એક ઔર મુક઼ામ પર રહમતે આલમ صلی اللہ علیہ وسلمને ઈન્ફાક઼ કી તરફ રગબત દિલાતે હુએ ઉસકી એહમિયત કો ઉજાગર ફર્માયા, ઈર્શાદ ફર્માતે હૈં, બેહિસાબ ખર્ચ કરો ! અલ્લાહ તુમ્હેં બેહિસાબ અતા ફર્માએગા ! ઔર અલ્લાહ કી રાહ મેં ખર્ચ કરને સે ગુરેઝ ન કરો વરના અલ્લાહ તુમ પર રોક લગા દેગા, જિતની ઈસ્તિતાઅત હો સદક઼ા કરો. *(બુખારી વ મુસ્લિમ)*

એક ઔર મુક઼ામ પર મેરે આક઼ા صلی اللہ علیہ وسلمને ઈર્શાદ ફર્માયા, અય ઈબ્ને આદમ ! ખર્ચ કરો તુમ પર ફર્રાખી કી જાએગી. *(બુખારી વ મુસ્લિમ)*

સખાવત કી ફઝીલત બયાન કરતે હુએ રસૂલે આઝમ صلی اللہ علیہ وسلمને યહ ભી ઈર્શાદ ફર્માયા ઈસે પઢિએ ઔર અપને હાથ સખાવત કે લિએ ખોલ દીજિએ.

★ જન્નત સે કરીબ ★

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ કી રિવાયત હે કિ હુઝૂર صلی اللہ علیہ وسلم કા ઈર્શાદ હે, સખી અલ્લાહ સે ક઼રીબ, જન્નત સે ક઼રીબ ઔર લોગોં સે ક઼રીબ હે ઔર દોઝખ સે દૂર હે, જબકિ બખીલ અલ્લાહ સે દૂર, જન્નત સે દૂર ઔર લોગોં સે દૂર હૈ. ઔર સખી જાહિલ અલ્લાહ કો આબિદ બખીલ સે ઝયાદા મહબૂબ હે. *(મિશ્ક઼ાત, સ. ૧૬૪)*

★ આગ સે બચો ★

હઝરત અદી બિન હાતિમ رضی اللہ عنہ ને બયાન ફર્માયા કિ હુઝૂર صلی اللہ علیہ وسلم ફર્માતે હે : **اِتَّقُوا النَّارَ وَلَوْ بِشِقِّ تَمْرَةٍ** ''આગ સે બચો, ખ્વાહ ખજૂર કા એક ટુકળા ભી ખર્ચ કરકે.'' *(બુખારી, જિ. ૧/૧૯૦)*

યાની અગર કિસી કે પાસ રાહે ખુદા મેં ખર્ચ કરને કે લિએ ઝયાદા

માલ ન ભી હો સિર્ફ ખજૂર કા ટુકળા ભી હો તો અલ્લાહ કી રાહ મેં દેને કો હક઼ીર ન સમઝે બલ્કિ ઈતના ભી ખર્ચ કર સકતા હો તો કરે, અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝત ખજૂર કે ઈસ ટુકળે કે ખર્ચ કરને કે એવઝ ઉસકો આગ સે બચા લેગા.

★ હુઝૂર રહમતે આલમ ﷺ કી જૂદ વ સખા કા અંદાઝ ★

ફૈયાઝી ઔર સખાવત આપકા ઈમ્તિયાઝી વસ્ફ હૈ, જો કુછ આતા રાહે ખુદા મેં કુર્બાન ફર્મા દેતે યહાં તક કિ કુર્આને કરીમ ને ફર્માયા :– **وَلَا تَبْسُطْهَا كُلَّ الْبَسْطِ فَتَقْعُدُ مَلُوماً مَّحْسُوراً** "ઔર ન હાથ પૂરા ખોલ દે કિ ફિર બૈઠે રહે મલામત કિએ હુએ, થકે હુએ."

દરિયાઈ સખાવત કી તલાતુમ ખૈઝી કા યહ હાલ થા કિ **مَا سُئِلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ شَيْءٍ قَطُّ فَقَالَ لَا** જબ કભી ભી કોઈ સવાલ કિયા ગયા હુઝૂર ﷺ ને 'નહીં' નહીં ફર્માયા. *(બુખારી શરીફ, જિ. ૨, સ. ૮૯૨)*

ઈસી હદીષે પાક કી તર્જુમાની કરતે હુએ આરિફ બિલ્લાહ આશિકે રસૂલ સૈયદના ઈમામ અહમદ રઝા رحمۃ اللہ علیہ ફર્માતે હૈં :–

માંગેંગે માંગે જાએંગે મુંહ માંગી પાએંગે
સરકાર મેં ન લા હૈ ન હાજત અગર કી હૈ
મંગતા કા હાથ ઉઠતે હી દાતા કી દૈન થી
દૂરી કુબૂલ વ અર્ઝ મેં બસ હાથ ભર કી હૈ

હુઝૂર ﷺ ને ફર્માયા કિ તુમ મુઝે બખીલ નહીં પાઓગે. *(બુખારી શરીફ)*

હઝરત અનસ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ એક શખ્સ ને આપસે દો કોહસારોં કે દરમ્યાન ભરી હુઈ બેશુમાર બકરિયાં તલબ કી પસ આપને ઉસે અતા કર દિયા. વહ આદમી અપની કૌમ મેં આયા ઔર પુકાર કર કહને લગા, મુસલમાન હો જાઓ !

فَوَاللّٰهِ اِنَّ مُحَمَّداً لَيُعْطِيْ عَطَاءً مَّا يَخَافُ الْفَقْرَ ખુદા કી કસમ ! મુહમ્મદ ﷺ ઈતના અતા કરતે હૈં કિ ફકીરી કા ખૌફ નહીં રખતે. *(બુખારી વ મુસ્લિમ)*

હઝરત સહલ رضی اللہ عنہ ફર્માતે હૈં કિ એક ખાતૂન આપકે લિએ બળી ખૂબસૂરત ચાદર લેકર આઈ, આપને કુબૂલ ફર્મા લિયા. સહાબાએ કિરામ رِضْوَانُ اللّٰهِ تَعَالٰى عَلَيْهِمْ اَجْمَعِيْن મેં સે એક આદમી કહને લગે, યા રસૂલુલ્લાહ ! ﷺ યહ મુઝે પહના દેં. ફર્માયા "અચ્છા" ! ફિર આપ ઉઠ કર તશરીફ લે ગએ તો એહબાબ ને ઉસ આદમી કો મલામત કી કિ તુમ ને ઠીક નહીં કિયા, સરકારે દો આલમ ﷺ કો ચાદર કી ઝરૂરત થી ઔર તુમ યહ ભી જાનતે હો કિ કભી ઝબાને નબુવ્વત પર ઈન્કાર કા લફ્ઝ નહીં આયા. વહ સહાબી બોલે, મૈં ચાદર કી બરકત કા ઉમ્મીદવાર હૂં ઔર ચાહતા હૂં કિ ઈસી મેં કફન દિયા જાઉં ક્યોંકિ યહ આપકે જિસ્મ અતહર સે મન્સૂબ હો ચુકી હૈ. *(બુખારી કિતાબુલ અદબ, જિ. ૨, સ. ૮૯૨)*

ન રફ્ત "લા" બઝબાને મુબારકશ હરગિઝ
મગર બઅશહદુ અલ–લા ઈલાહા ઈલ્લલ્લાહ.

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અબ્બાસ رضی اللہ عنہما ફર્માતે હૈં કિ હુઝૂર ﷺ લોગોં કો ફાયદા દેને મેં ચલને વાલી હવા સે ભી ઝયાદા ફૈયાઝ થે. *(મુત્તફિક઼ ઈલૈહ)*

યહ સિલસિલાએ ફૈઝ જારી હૈ ઔર જારી રહેગા. ખાલિકે મુત્લક઼ جل جلالہ ને ઈર્શાદ ફર્માયા : **واما السائل فلا تنهر** ઔર કિસી સવાલી કો ઝિળકના નહીં. આપકી સારી ઉમ્ર ઈસ ફર્માને આલીશાન કી મઝહર હો કર રહ ગઈ, જિસકો દિયા દુન્યા વ માફીહા સે બેનિયાઝ કર દિયા. જિસકો દુન્યા દી, ઝમાને કા તાજદાર બનાયા, જિસકો દીન દિયા ઝમાને કા ગૌષે આઝમ, મુજદ્દિદે આઝમ, મલજાએ બેકસાં, ખ્વાજાએ ખ્વાજગાન ઔર આ'લા હઝરત બના દિયા. દો જહાં મેરે આક઼ા કે દર પર મઝે લૂટ રહે હૈં. સચ હૈ :–

મેરે કરીમ સે ગર કતરા કિસી ને માંગા
દરયા બહા દિએ હૈં, દુર બેબહા દિહે હૈં

મજાલ હૈ જો ઈસ દરિયાઈ સખાવત કી જોલાનિયોં મેં કમી વાકેઅ હો જાએ. હુઝૂર ﷺ તો ઉમ્મીદ, આરઝૂઓં ઔર ઉમંગોં સે ભી ફુઝૂં તર નવાઝતે હૈં.

આગે રહી અતા વહ બક઼દરે તલબ તો ક્યા
આદત યહાં ઉમ્મીદ સે ભી બેશ્તર કી હૈ
મોમિન હૂં મોમિનોં પે રઉફ઼ વ રહીમ હો
સાઈલ હૂં સાઈલોં કો ખુશી ‘લા નહર’ કી હૈ

–(હદાઈકે બખ્શિશ)

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! આપને મહસૂસ કર લિયા હોગા કિ સખાવત કા કિતના બળા ફાયદા હૈ ઔર અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ ઔર ઉસકે પ્યારે મહબૂબ ﷺ કે નઝદીક સખાવત કી ક્યા એહમિયત હૈ. યહ તો આમ મહીનો મેં તાજદારે કાયનાત ﷺ કા મામૂલ થા. માહે રમઝાનુલ મુબારક મેં તાજદારે કાયનાત ﷺ કા મામૂલ ક્યા થા. ઔર સખાવત કા દરિયા કિતના જોશ મારતા થા મુલાહિઝા ફર્માએં.

માહે રમઝાનુલ મુબારક કે નામોં મેં એક નામ **شَهْرُ الْمُوَاسَات** ભી હૈ યાની ગમખ્વારી કા મહીના. જૈસા કિ ખુતબાએ નબવિયા ﷺ મેં એક ગુઝરા. ગરીબોં કી ઈમદાદ વ ઈઆનત માહે રમઝાન કે કામોં મેં એક નિહાયત હી ઝરૂરી કામ હૈ, જૈસા કિ તાજદારે કાયનાત ﷺ કી આદતે કરીમા ઔર ઈર્શાદે મુબારક સે વાઝેહ હૈ. ક઼ાસિમે નેઅમત ﷺ કે હવાલે સે ફર્માયા ગયા કિ જબ રમઝાન કા મહીના આ જાતા તો હુઝૂર ﷺ હર કૈદી કો આઝાદ ફર્મા દેતે થે ઔર હર સાઈલ કો અતા ફર્મા દેતે થે. *(મિશ્ક઼ાત–૧૭૪)*

એક ઔર મુક઼ામ પર રહમતે આલમ અર્વાહુના ફિદાહ ﷺ કે હવાલે સે ફર્માયા ગયા :–

كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَجْوَدَ النَّاسِ بِالْخَيْرِ وَ كَانَ اَجْوَدَ مَا يَكُوْنُ فِي رَمَضَانَ حِيْنَ يَلْقَاهُ جِبْرِيْلُ وَ كَانَ جِبْرِيْلُ يَلْقَاهُ كُلَّ لَيْلَةٍ فِي رَمَضَانَ حَتّٰى يَنْسَلِخَ يَعْرِضُ عَلَيْهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْقُرْآنَ فَاِذَا لَقِيَهٗ جِبْرِيْلُ كَانَ اَجْوَدَ بِالْخَيْرِ مِنَ الرِّيْحِ الْمُرْسَلَةِ

હુઝૂરે અક઼દસ ﷺ સબ લોગોં સે ઝયાદા સખી થે ઔર હુઝૂર ﷺ કી સખાવત રમઝાનુલ મુબારક મેં તમામ ઐયામ સે ઝયાદા હુઆ કરતી થી. જબ હઝરત જિબ્રઈલ علیہ السلام ઉનસે મુલાકાત કરતે. રમઝાન મેં હર

રાત કો હઝરત જિબ્રઈલ علیہ السلام આપસે મુલાકાત કરતે થે યહાં તક કિ માહે રમઝાન ગુઝર જાતા, ઔર આપ ﷺ ઉનકો કુર્આન શરીફ પળ્હાતે થે. જબ હુઝૂર ﷺ સે જિબ્રઈલ મુલાકાત કરતે થે તો હુઝૂર ﷺ ઉસ હવા સે ભી ઝયાદા સખી હો જાતે થે જો તાઝગી લાતી હૈ. *(બુખારી, ૧/૨૫૫)*

★ અપને સદક઼ાત ઝાએઅ ન કરો ★

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! રસૂલે આઝમ ﷺ કે મામૂલાત કો ઝહન મેં રખતે હુએ રમઝાનુલ મુબારક મેં ભરપૂર સખાવત કા મુઝાહિરા કરો ઔર ખબરદાર ! ગરીબોં ઔર ઝરૂરત મંદોં પર અપના માલ ખર્ચ કરકે ઉન પર એહસાન ન જતાઓ વરના યાદ રખો ! સબ કુછ બાતિલ વ અકારત હો જાએગા, ઝાએઅ હો જાએગા. ખૂદ અલ્લાહ جل جلالہ ને કુર્આને મુક઼દસ મેં ઈમાન વાલોં કો તાકીદ ફર્માઈ :–

’يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَا تُبْطِلُوْا صَدَقٰتِكُمْ بِالْمَنِّ وَ الْاَذٰى كَالَّذِيْ يُنْفِقُ مَالَهٗ رِئَآءَ النَّاسِ وَ لَا يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَ الْيَوْمِ الْاٰخِرِ

"અય ઈમાન વાલો ! ન ઝાએઅ્ કરો અપની ખૈરાતેં એહસાન જતા કર ઔર તકલીફ પહુંચા કર, ઉસકી તરહ જો અપના માલ લોગોં કે દિખાવે કે લિએ ખર્ચ કરતા હૈ ઔર અલ્લાહ ઔર ક઼યામત પર ઈમાન નહીં રખતા."

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ગરીબોં ઔર મુસ્તહિકોં કી મદદ કરકે કુછ સર્માયાદાર ઉન પર એહસાન કા ઈતના બળા બોજ રખ દેતે હૈં કિ વહ બેચારા ઉઠ હી ન સકે. કુર્આન સાહિબે ઈમાન કો આગહ ફર્માતા હૈ કિ **એહસાન જતાના યહ ઉન લોગોં કી આદત હૈ જો અલ્લાહ ઔર યૌમે આખિરત પર ઈમાન નહીં રખતે,** તુમ તો મોમિન હો, અલ્લાહ પર ઔર યૌમે આખિરત પર ઈમાન રખતે હો ફિર બંદો પર એહસાન જતા કર ઉનકી દિલ આઝારી કરના યહ તુમ્હારા કામ નહીં હૈ ઔર અગર તુમ ને એહસાન જતાયા તો તુમ્હારા ખૈરાત વ સદક઼ાત કરના ઝાએઅ્ ઔર બાતિલ ઠહરેગા, ઈસલિએ કિ સદક઼ાત કી ક઼બૂલિયત કા દારોમદાર ઉસ પર હૈ કિ જિસકો સદક઼ા દિયા જાએ ઉસ પર ન તો એહસાન જતાયા જાએ ઔર ન હી કિસી ક઼િસ્મ કી તકલીફ પહુંચાઈ જાએ.

હુઝૂર ﷺને ફર્માયા : **لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنَّانٌ وَّ لَا عَاقٍ وَّ لَا مُدْمِنُ خَمْرٍ**

"એહસાન જતાને વાલે, વાલિદૈન કા નાફર્માન ઔર હમેશા શરાબ પીને વાલે જન્નત મેં દાખિલ નહીં હોંગે."

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! આજ તક હમ યહ તો જાનતે થે કિ શરાબ એક નજિસ ઔર નાપાક ચીઝ હૈ જિસે હુઝ઼ૂર ﷺને ઉમ્મુલ ખબાઈસ (બુરાઈયોં કી જળ) ફર્માયા ઔર વાલિદૈન કે હવાલે સે ભી હમ જાનતે હૈં કિ ઉનકો ઉફ કહના ભી સખ્ત જુર્મ હૈ લેકિન એહસાન જતાને કો હમ ગુનાહ નહીં સમઝતે થે ઔર ઈસ ગુનાહ કે મુર્તકિબ હોતે ચલે જાતે થે. મઝકૂરા હદીષ શરીફ ને વાઝેહ કર દિયા કિ જિસ તરહ વાલિદૈન કે નાફર્માન ઔર શરાબી કે લિએ જન્નત કા દાખલા મમનૂઅ્ હૈ ઈસ તરહ એહસાન જતાને વાલે કે લિએ ભી જન્નત કા દાખલા મમનૂઅ હૈ. અલ્લાહ ઈસ આફત સે બચાએ ઔર હમ સબ કી ગલતિયોં કો માફ ફર્માએ.

એક ઔર હદીષ શરીફ પળિહએ ઔર એહસાન જતાના કિતના બળા ગુનાહ હૈ અંદાઝા લગાઈએ. હઝરત અબૂ ઝર رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ હુઝ઼ૂર ﷺને ફર્માયા :–

ثَلٰثَةٌ لَّا يُكَلِّمُهُمُ اللّٰهُ يَوۡمَ الۡقِيٰمَةِ اَلۡمَنَّانُ الَّذِىۡ لَا يُعۡطِى شَيۡئًا اِلَّا مِنَّةً وَالۡمُنۡفِقُ سِلۡعَتَهٗ بِالۡحَلَفِ الۡفَاجِرِ وَالۡمُسۡبِلُ اِزَارَهٗ

"તીન શખ્સોં સે અલ્લાહ તઆલા ક઼યામત કે દિન કલામ નહીં ફર્માએગા : એક વહ શખ્સ જો હર નેકી કા એહસાન જતલાતા હૈ, દૂસરા વહ શખ્સ જો જૂટી ક઼સમ ખા કર અપના માલ ફરોખ્ત કરતા હૈ, તીસરા વહ શખ્સ જો તકબ્બુર કી વજહ સે અપને તહબંદ યા પાયજામા કો લટકા કર ચલતા હૈ.

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! એહસાન જતાને કે બજાએ અલ્લાહ عزوجل કા શુક્ર અદા કરે કિ પરવરદિગાર ને અપને બંદો કી ખિદમત કા મૌક઼ા અતા ફર્મા કર ષવાબ હાસિલ કરને કી સઆદત અતા ફર્માઈ. યાદ રખે ! કિ માહે રમઝાનુલ મુબારક મેં ખૂબ સે ખૂબ ગુરબા, યતીમોં ઔર મિસ્કીનોં કી ખિદમત કરેં લેકિન સબસે પહલે અપને રિશ્તેદારો મેં મુસ્તહિક઼ તલાશ કરેં ઔર ઉનકી ખિદમત કરકે દોહરે અજર કે હક્ક઼દાર બનેં. ફિર ગુરબા, યતામા, મસાકીન, દીની ઈદારે વગૈરા મેં મદદ કરકે માહે રમઝાનુલ મુબારક મેં રસૂલે આ'ઝમ ﷺ કી સુન્નત કો ઝિંદા કરેં.

અલ્લાહ عزوجل હમ સબ કો અપને પ્યારે મહબૂબ ﷺ કે સદક઼ા વ તુફૈલ જઝબાએ સખાવત માઅ ઈખ્લાસ અતા ફર્માએ ઔર માહે રમઝાન કી બરકતોં સે માલા માલ ફર્મા કર દોઝખ સે બચાએ. આમીન

યહ તો ઝાહિરી શર્ત હૈ ઔર બાતિની શર્ત યહ હૈ કિ સિર્ફ સદકે મક઼સદ અલ્લાહ કી રઝા કા હુસૂલ હો કિ સદક઼ા સિર્ફ ઔર સિર્ફ રઝાએ ઈલાહી કે લિએ હો, ન કિ અપની દૌલત મંદી ઔર સખાવત કે ચર્ચે કે લિએ ઔર ન બડ઼ાઈ કે લિએ ઔર ન ગરીબોં કો ગુલામ બનાને કે લિએ.

આખિર એહસાન જતાના અલ્લાહ કો ઈસ હદ તક નાપસંદ ક્યોં હૈ કિ સદકેકા ષવાબ ઝાએ્અ ફર્મા દેતા હૈ ? તો ઉસ્કી વજહ અચ્છી તરહ સમઝો તાકિ અપની નિયત દુરુસ્ત કર સકો. એક વજહ તો યહ હૈ કિ જબ કોઈ કિસીકી મદદ કરતા હૈ તો એહસાન જતા કર ઉસ ગલત ખયાલ કા ઈઝહાર કરતા હૈ કિ વહી ઈસ કમઝોર કા સહારા બના, અગર વહ મુસીબત કે વક્ત યા ઝરૂરત કે વક઼્ત મદદ ન કરતા તો ઉસકી પરેશાની દૂર ન હોતી. જબ કિ ઉસકો ઝહન મેં યહ બાત રખની ચાહિએ કિ અલ્લાહ عزوجل કા ઈસ પર બહુત બળા ફઝ્લ વ એહસાન હૈ, કિ ઉસ કમઝોર બંદે કી ખિદમત વ મદદ કા મૌક઼ા ઉસે અતા ફર્માયા વરના વહ જિસસે ચાહતા મદદ કરવા દેતા. ઈસલિએ કિ હક઼ીક઼ી મદદગાર વ કારસાઝ તો અલ્લાહ હી હૈ, બંદા તો મોહતાજે મહઝ હૈ. અલ્લાહ عزوجل કા શુક્ર અદા કરના ચાહિએ કિ ઉસને લેને વાલા બનાને કે બજાએ દેને વાલા બનાયા.

★ અમીરોં પર ગરીબોં કા એહસાન ★

હઝરત મસઅ્બ બિન સઅદ رضی اللہ عنہ રિવાયત કરતે હૈં કિ હઝરત સઅદ رضی اللہ عنہને ખયાલ કિયા કિ ઉન્હેં (દૌલત કી વજહ સે) દૂસરોં પર ફઝીલત હૈ, પસ હુઝ઼ૂર ﷺને ફર્માયા, તુમ અપને કમઝોર લોગોં કી વજહ સે મદદ કિએ જાતે ઔર રોઝી દિએ જાતે હો.

એક ઔર મુક઼ામ પર રસૂલે આઝમ ﷺને અપની ઉમ્મત કે કમઝોર લોગોં કે મુક઼ામ કો કિતના બુલંદ કિયા. હઝરત અબૂ દરદા رضی اللہ عنہ બયાન કરતે હૈં કિ હુઝ઼ૂર ﷺને ફર્માયા :–

اِبۡغُوۡنِىۡ فِىۡ ضُعَفَائِكُمۡ فَاِنَّمَا تُرۡزَقُوۡنَ اَوۡ تُنۡصَرُوۡنَ بِضُعَفَائِكُمۡ "મુઝે અપને

કમઝોરોં મેં તલાશ કિયા કરો, ક્યોંકિ તુમ અપને ઝઈફોં કે સબબ રોઝી દિએ જાતે હો. યા ફર્માયા, તુમ અપને કમઝોરોં કી વજહ સે મદદ કિએ જાતે હો.'' *(અબૂ દાઊદ)*

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! એક બંદા કિસી બંદે પર એહસાન કરતા હૈ તો ઈસ ગુમાન વ ઉમ્મીદ કે સાથ કિ સાઈલ મજબૂર વ બેબસ હૈ ઔર મોહતાજ વ ઝરૂરત મંદ હૈ અગર આજ મૈં મદદ ન કરુંગા તો ઉસકે મસાઈલ હલ ન હોંગે. ઔર ઉસકે હાશિયાએ ખયાલ મેં યહ બાત ભી હોતી હૈ કિ કલ કોઈ કામ પળા તો મૈં ભી ઉસસે ફાયદા ઉઠા સકુંગા. બિલફર્ઝ ઝરૂરત મંદોં કી ઝરૂરત પૂરી કર દી ગઈ ઔર અલ્લાહ ﷻ ને ઉસકો તરક્ક઼ી વ ઉરુજ ઔર સર બુલંદી અતા ફર્મા દી ઔર દૌલત સે માલામાલ કર દિયા તો અબ મોહસિન ઉસકો અપના એહસાન યાદ દિલાતા હૈ કિ તુઝે માલૂમ હૈ કિ તૂ ક્યા થા ? અગર ઉસ વક્ત મૈં તેરી મદદ ન કરતા તો આજ તૂ ઈસ મુક઼ામ તક ન પહુંચ સકતા. લેકિન એહસાન જતાને વાલા ભૂલ જાતા હૈ કિ એહસાન જતાને વાલા અલ્લાહ ﷻ ઔર ઉસકે પ્યારે રસૂલ ﷺ કે નઝદીક કિતના નાપસંદ હૈ. અલ્લાહ ઔર ઉસ્કે રસૂલ ﷺ કે ફરામીન આપ પળ્હ ચુકે લિહાઝા એહદ કીજિએ કિ આઈન્દા કભી કિસી પર એહસાન ન જતાએંગે.

★ સદક઼ાત કે અક઼સામ ★

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! સદક઼ા કી દો ક઼િસ્મેં હૈં : એક સદક઼ાએ વાજિબા કિ ઈસમેં ઝકાત, ઉશ્ર, સદક઼ાએ ફ઼િત્ર, સદક઼ા, નઝર વગૈરા શામિલ હૈં. દૂસરા સદક઼ાએ નાફ઼િલા જો સદક઼ાતે વાજિબા કે અલાવા હોં.

★ ઝકાત કા બયાન ★

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! સાલ મેં એક મર્તબા માલિકે નિસાબ પર અપને માલ મેં સે ઝકાત નિકાલના ભી ઈસી તરહ ફર્ઝ હૈ જિસ તરહ નમાઝ, રોઝા, હજ વગૈરા ફર્ઝ હૈં. અગર કોઈ શખ્સ ઉસકી ફર્ઝિયત કા ઈન્કાર કરે તો કાફિર હો જાએગા ઔર અગર કોઈ શખ્સ અદા ન કરે તો સખ્ત મુજરિમ ઠહરેગા ઔર એતાબે ઈલાહી કા હક્ક઼દાર હોગા.

માહે રમઝાનુલ મુબારક મેં નફ઼લ કા ષવાબ ફર્ઝ કે બરાબર ઔર ફર્ઝ કા ષવાબ સત્તર ફર્ઝ કે બરાબર હો જાતા હૈ, લિહાઝા હમેં માહે રમઝાનુલ મુબારક મેં અપને માલ મેં સે ઝકાત અદા કરકે અલ્લાહ ﷻ કી બંદગી ઔર ઉસકે હુક્મ કે સામને સર તસ્લીમ કરને કા ષબૂત દેના ચાહિએ. ઝકાત કે હવાલે સે ચંદ બાતેં દર્જ કર દેતે હૈં તાકિ અલ્લાહ કી રાહ મેં ખર્ચ કરનેકે જઝબા મેં ઈઝાફ઼ા હો.

★ ઝકાત કા લુગ્વી ઔર શરઈ માઅના ★

લુગત કે એતબાર સે ઝકાત દો મઅના કા હામિલ હૈ : ઉસકા એક માઅના પાકીઝગી, તહારત, ઔર પાક સાફ઼ હોને યા કરને કા હૈ. ઔર દૂસરા માઅના નશો નુમા ઔર બાલીદગી કા હૈ, જિસમેં કિસી કે બઢને, ફલને ફૂલને ઔર ફરોગ પાને કા મફ઼હૂમ પાયા જાતા હૈ. ચૂંકિ ઝકાત અદા કરને સે માલ મેં ઈઝાફ઼ા હોતા હૈ ઈસલિએ વહ માલ જો અલ્લાહ કી રાહ મેં ખર્ચ કિયા જાતા હૈ ઉસકો ઝકાત કહતે હૈં.

ઔર ઈસ્તિલાહે શરઅ મેં ''અલ્લાહ કે લિએ અપને માલ કા એક હિસ્સા જો શરીઅત ને મુકર્રર કિયા હૈ, મુસલમાન ફ઼ક઼ીર કો માલિક બના દેને, કો ઝકાત કહા જાતા હૈ.

★ ઝકાત કિસ પર વાજિબ હૈ ★

ઝકાત હર ઉસ મુસલમાન પર વાજિબ હૈ જો આક઼િલ, બાલિગ, આઝાદ, માલિકે નિસાબ હો ઔર નિસાબ કા પૂરે તૌર પર માલિક હો, નિસાબે દીન ઔર હાજતે અસલિયા સે ફ઼ારિગ હો ઔર ઉસ નિસાબ પર પૂરા સાલ ગુઝર જાએ. *(કુતુબે ફ઼િક઼હ)*

★ નિસાબે ઝકાત ★

ઝકાત ફર્ઝ હોને કે લિએ માલ વ દૌલત કી એક ખાસ હદ ઔર મુતય્યન મિક઼દાર હૈ, જિસકો શરીઅત કી ઈસ્તિલાહ મેં ''નિસાબ'' કહા જાતા હૈ. ઝકાત ઉસી વક્ત ફર્ઝ હૈ જબ માલ બક઼દ્ર નિસાબ હો, નિસાબ સે કમ માલ વ દૌલત પર ઝકાત ફર્ઝ નહીં. સોને કા નિસાબ સાળે સાત તોલા હૈ, ઔર ચાંદી કા નિસાબ સાળે બાવન તોલા હૈ. ઔર માલે તિજારત કા નિસાબ યહ હૈ કિ ઉસકી કિંમત સોને યા ચાંદી કે નિસાબ કે બરાબર હો યા સોને,

ચાંદી કી બક઼દ્ર કિંમત બસૂરત રૂપિયે હોં.

★ ઝકાત ક્યોં ફર્ઝ હુઈ ? ★

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! બારહા લોગોં કે દિલોં મેં યહ સવાલ ઉભરતા હૈ કિ ઝકાત ક્યોં ફર્ઝ હૂઈ ? ઉસકી ફર્ઝિયત કા મક઼સદ ક્યા હૈ ? ઈસમેં મુસલમાનોં કા ક્યા ફાયદા હૈ ? મુસલમાનોં કો અપની મહેનત કી કમાઈ દૂસરોં કો દેને કા ક્યોં હુક્મ દિયા જા રહા હૈ ? તો ઈન સવાલાત કે જવાબાત ગૌર સે પળ્હો ઔર અપને દિલ મેં પૈદા હોને વાલે વસવસોં કો ખત્મ કરને કી કોશિશ કરતે હુએ અલ્લાહ કી રાહ મેં ફર્રાખ દિલી સે ખર્ચ કરને કા જઝબા પૈદા કરો.

ઝકાત કા નિઝામ દરઅસ્લ મોમિન કે દિલ સે હુબ્બે દુન્યા ઔર ઉસકે જળ સે પૈદા હોને વાલે સારે ખુરાફ઼ાત કો ખત્મ કરકે ખાલિસ ખુદા કી મહબ્બત કરને કે લિએ ફર્ઝ કી ગઈ, પૂરે ઈસ્લામી મુઆશરા કો બુખ્લ, તંગ દિલી, ખૂદ ગર્ઝી, બુગ્ઝ, હસદ, સંગ દિલી ઔર ઈસ્તેહસાલ જૈસે બેઅસ્લ જઝબાત સે પાક કરકે ઉસમેં મહબ્બત, ઈસાર, એહસાન, ખુલૂસ, ખૈર ખ્વાહી, તઆવુન, મવાસાત ઔર રફ઼ાક઼ત કે આ'લા ઔર પાકીઝા જઝબાત પૈદા કરતા હૈ. ઝકાત હર નબી કી ઉમ્મત પર ફર્ઝ રહી, ઉસકી મિક઼દાર, નિસાબ ઔર ફ઼િક઼્હી એહકામ મેં ઝરૂર ફર્ક઼ રહા લેકિન ઝકાત કા હુક્મ બહરહાલ તક઼રીબન હર શરીઅત મેં મૌજૂદ રહા.

★ ઝકાત સે મુતઅલ્લિક ચંદ ઝરૂરી મસાઈલ ★

- ✪ વહ માલ જો તિજારત કે લિએ રખા હુઆ હૈ ઉસે દેખા જાએ કિ ઉસકી ક઼િંમત, સાળે સાત તોલા સોના યા સાળે બાવન તોલા ચાંદી કે બરાબર હો તો ઉસે માલે તિજારત કી ઝકાત અદા કરના ફર્ઝ હૈ. માલે તિજારત સે મુરાદ હર ક઼િસ્મ કા સામાન હૈ ખ્વાહ વહ ગલ્લા વગૈરા કે જિન્સ સે હો યા મવેશી, ઘોળે, બકરિયાં, ગાએ વગૈરા, અગર યહ અશિયા બગર્ઝે તિજારત રખી હૂઈ હૈં તો પૂરા સાલ ગુઝરને બાદ ઉનકી ઝકાત અદા કરના ફર્ઝ હૈ.
- ✪ અગર માલે તિજારત બક઼દરે નિસાબ નહીં હૈ લેકિન સોના ચાંદી ઔર નક઼દ રૂપિયા મૌજૂદ હૈ તો ઉન સબ કો મિલાયા જાએગા, અગર ઉનકા

મજમૂઆ બક઼દરે નિસાબ હો જાએ તો ઉસ પર ઝકાત ફર્ઝ હૈ વરના નહીં.

- ✪ જો મકાનાત યા દુકાનેં કિરાએ પર દે રખી હૈં તો ઉન પર ઝકાત નહીં લેકિન ઉનકા કિરાયા જમા કરને કે બાદ અગર બક઼દરે નિસાબ હો જાએ તો ઉસ પર સાલ ગુઝરને કે બાદ ઝકાત ફર્ઝ હૈ. હાં ! અગર માલિક પહલે હી માલિકે નિસાબ હૈ તો કિરાયા ઉસી નિસાબ મેં શામિલ હોગા, કિરાયા કી આમદની કા અલાહિદા નિસાબ શુમાર નહીં કિયા જાએગા. ઈસલિએ જબ પહલે નિસાબ પર સાલ ગુઝર જાએ તો કિરાએ કી રકમ ભી ઉસ નિસાબ મેં મિલા કર ઝકાત અદા કી જાએગી.
- ✪ દુકાનોં મેં માલે તિજારત રખને કે લિએ શો કેસ, તરાજુ, અલમારિયાં, વગૈરા નીઝ ઈસ્તેમાલ કે લિએ ફર્નિચર, સર્દી, ગર્મી સે બચાવ કે લિએ હીટર, એરકંડીશન વગૈરા ઔર ઐસી ચીઝેં જો ખરીદ વ ફરોખ્ત મેં સામાન કે સાથ નહીં દી જાતી બલ્કિ ખરીદ વ ફરોખ્ત મેં ઉનસે મદદ લી જાતી હો તો ઉન પર ઝકાત ફર્ઝ નહીં, ક્યોંકિ યહ તિજારત મેં હવાઈજે અસલિયા મેં શામિલ હૈં.
- ✪ મોતી ઔર જવાહેરાત પર ઝકાત વાજિબ નહીં અગરચે હજારોં કે હોં ! હાં અગર તિજારત કી નિયત સે લી હૈ તો ઝકાત વાજિબ હો ગઈ.
- ✪ સાલ ગુઝરને સે મુરાદ કમરી સાલ હૈ યાની ચાંદ કે મહીનોં સે બારા મહીને, અગર શુરૂ સાલ ઔર આખિર સાલ મેં નિસાબ કામિલ હૈ ઔર દરમ્યાન સાલ મેં નિસાબ નાકિસ ભી હો ગયા હો તો ભી ઝકાત ફર્ઝ હૈ.
- ✪ ઝકાત દેતે વક઼્ત યા ઝકાત કે લિએ માલ અલાહિદા કરતે વક઼્ત ઝકાત કી નિયત શર્ત હૈ. નિયત કે યહ માઅના હૈં કિ અગર પૂછા જાએ તો બિલા તામ્મુલ બતા સકે કિ ઝકાત હૈ.
- ✪ સાલ ભર તક ખૈરાત કરતા રહા અબ નિયત કી જો કુછ દિયા હૈ ઝકાત હૈ, તો ઝકાત અદા ન હોગી, માલ કો ઝકાત કી નિયત સે અલાહિદા કર દેને સે બરીઉઝ્ઝિમ્મા ન હોગા જબ તક કિ ફક઼ીર કો ન દે દે, યહાં તક કિ વહ જાતા રહા તો ઝકાત સાક઼િત ન હૂઈ.

- ઝકાત કા રૂપિયા મુર્દા કી તજહીઝ વ તકફીન યા મસ્જિદ કી તામીર મેં નહીં સર્ફ કર સકતે કિ ફક઼ીર કો માલિક બનાના ન પાયા ગયા, અગર ઈન ઉમૂર મેં ખર્ચ કરના ચાહે તો ઉસકા તરીક઼ા યહ હૈ કિ ફક઼ીર કો માલિક કર દેં ઔર વહ સર્ફ કરે ઔર ષવાબ દોનોં કો હોગા, બલ્કિ હદીષ પાક મેં હૈ અગર સૌ હાથોં મેં સદક઼ા ગુઝરા તો સબ કો વૈસા હી ષવાબ મિલેગા જૈસા દેને વાલે કે લિએ, ઔર ઉસકે અજ્ર મેં કુછ કમી ન હોગી.
- ઝકાત દેને મેં યહ ઝરૂરી નહીં કિ ફક઼ીર કો ઝકાત કહ કર દે બલ્કિ સિર્ફ નિયતે ઝકાત કાફી હૈ. યહાં તક કિ હિબા યા કર્ઝ કહ કર દે ઔર નિયત ઝકાત કી હો તો ભી અદા હો જાએગી.
- યૂં હી નઝર, હદિયા, ઈદી યા બચ્ચોં કી મિઠાઈ ખાને કે નામ સે દી તબ ભી અદા હો ગઈ, બાઝ મોહતાજ ઝરૂરતમંદ ઝકાત કા રૂપિયા નહીં લેના ચાહતે ઉન્હેં ઝકાત કહ કર દિયા જાએગા તો નહીં લેંગે લિહાઝા ઝકાત કા લફ્ઝ ન કહે.
- સોને, ચાંદી કે અલાવા તિજારત કી કોઈ ચીઝ હો જિસકી કિંમત સોને યા ચાંદી કે નિસાબ કો પહુંચે તો ઉસ પર ભી ઝકાત વાજિબ હૈ. યાની કિંમત કે ચાલીસવેં હિસ્સે પર ઝકાત વાજિબ હૈ.

★ કિન ચીઝોં પર ઝકાત નહીં હૈ ? ★

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! કુછ ચીઝેં ઐસી ભી હૈં જિન પર ઝકાત ફર્ઝ નહીં હૈ અગરચે વહ કિતની હી ઝયાદા હોં. ઉનકી તફસીલ મુલાહિઝા કરેં :–

રહને કા મકાન, મોતી યાકૂત ઔર દૂસરે તમામ જવાહિર, ખેતી બાડ઼ી કે લિએ જો ઊંટ, બૈલ, ભેંસ પાલે ગએ હોં, કારખાને કી મશીનેં આલાત, હિસાબ કિતાબ કરને કે લિએ કમ્પ્યૂટર, કેલ્ક્યૂલેટર, કારખાને કી ઈમારત, કારોબાર મેં કામ આને વાલી ફર્નિચર, સ્ટેશનરી કે સામાન, દુકાન કી ઈમારત, શીર ખાના **Dairy farm** કે જાનવર, બેશ કિંમત ચીઝેં જો કિ યાદગાર કે તોર પર શૌક઼િયા ઘર મેં રખ છોળે હો, હૌઝ યા તાલાબ મેં શોક઼િયા મછલિયાં રખે હો, વહ જાનવર જો ઝાતી ઝરૂરત કે લિએ પાલે

ગએ હોં, સવારી કી મોટર સાઈકિલ, કાર, બસ, કિરાયા પર ચલાઈ જાને વાલી ચીઝેં મષલન્ સાઈકિલ, રિક્શા, ટેક્સી, બસ ટ્રક વગૈરા પર ઝકાત નહીં હૈ, અલબત્તા ઉનસે હાસિલ હોને વાલી કિંમત અગર નિસાબ કો હૈ તો ઉસ પર ઝકાત હૈ.

પહનને કે કપળે, કોટ, ચાદર, કમ્બલ, ટોપી, જૂતે, ઘળી, ઘર કા સામાન, બિસ્તર, ક઼લમ વગૈરા પર ભી ઝકાત નહીં ખ્વાહ યહ કિતની હી ઝયાદા કિંમત કી ક્યોં ન હોં.

ખુલાસા યહ કિ જિન ચીઝોં કી તિજારત કી જાએ ઉન પર ઝકાત વાજિબ હૈ ઔર જો ચીઝેં તિજારત કા ઝરિયા ઔર સબબ બનેં ઔર જો ચીઝેં રોઝમર્રા કે ઈસ્તેમાલ કી હૈં ઉન પર ઝકાત નહીં.

★ ઝકાત કિસ કો દી જાએ ? ★

અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝત ને માલે સદક઼ા કે મુસ્તહિક઼ીન કી તફસીલ કુર્આને અઝીમ મેં યૂં બયાન ફર્માયા હૈ : ચુનાન્ચે ઈર્શાદે બારી તઆલા હૈ :

اِنَّـمَا الـصَّـدَقَاتُ لِـلْـفُقَرَاءِ وَالمَسَاكِيْنَ وَالعَامِلِيْنَ عَلَيْهَاوَالمُؤَلَّفَةِ قُلُوْبُهُمْ وَفِىْ الـرِّقَابِ وَالـغَارِمِيْنَ وَفِىْ سَبِيْلِ اللّٰهِ وَابْنَ السَّبِيْلِ فَرِيْضَةً مِّنَ اللّٰهِ وَاللّٰهُ عَلِيْمٌ حَكِيْمٌ

''ઝકાત તો ઉન હી લોગોં કે લિએ હૈ, મોહતાજ ઔર નિરે નાદાર ઔર જો ઉસે તહસીલ કરકે લાએં ઔર જિનકે દિલોં કો ઈસ્લામ સે ઉલફત દી જાએ ઔર ગરદનેં છુળાને મેં ઔર કર્ઝદારોં કો ઔર અલ્લાહ કી રાહ મેં ઔર મુસાફિર કો યહ ઠહરાયા હુઆ હૈ ઉસે અલ્લાહ કા, ઔર અલ્લાહ ઈલ્મ વ હિકમત વાલા હૈ.'' *(સૂરએ તૌબા, પારા–૧૦, આયત–૬૦)*

મઝકૂરા બાલા આયાત મેં ઝકાત કે મુસ્તહિક લોગોં કા ઝિક્ર ફર્માયા ગયા હૈ, યહ વહ લોગ હૈં જો ઝકાત વ સદક઼ાત કે સહી હક્ક઼દાર હૈં, કુર્આની આયત મેં મઝકૂરા સદક઼ાત કે હક્ક઼દારોં કી તફસીલ યહ હૈ :–

★ ફક઼ીર ★

વહ હૈ જિસકે પાસ કુછ માલ હો લેકિન ઈતને રૂપિયે પૈસે નહીં જો

નિસાબ કે ક઼ાબિલ હો ન ઘર મેં ઈતની ચીઝેં હૈં કિ જિનકી કિંમત બક઼દરે નિસાબ હો યા કિંમત બક઼દરે નિસાબ હૈ મગર સબ ચીઝેં હાજતે અસલિયા મેં દાખિલ હૈં, મષલન્ ઝરૂરી કિતાબેં, પહનને કે કપળે, રહને કા મકાન, કામ કાજ કે ઝરૂરી આલાત વગૈરા હૈં, કોઈ ચીઝ ઝાઈદ ઉસકે પાસ નહીં જિસકી કિંમત નિસાબ કો પહુંચે, ઐસા શખ્સ ફક઼ીર કહલાતા હૈ, ઝકાત કા મુસ્તહિક઼ હૈ, અગર ઐસા શખ્સ આલિમ ભી હો તો ઉસકી ખિદમત ઔર ભી ઝયાદા અફઝલ હૈ.

★ મિસ્કીન ★

વહ શખ્સ હૈ જિસકે પાસ કુછ ભી માલ ન હો. કુર્આન મુક઼દ્દસ મેં ઈર્શાદે ખુદાવંદી હૈ : اَوْ مِسْكِيْنًا ذَا مَتْرَبَةٍ "યા ખાક નશીન મિસ્કીન કો."

યાની મિટ્ટી જો ઉસ પર પડ઼ી હૈ વહી ઉસકી ચાદર હૈ ઔર વહી ઉસકા બિસ્તર હૈ. ઐસે શખ્સ કો ઝકાત દેકર ષવાબ હાસિલ કરો. ઉસ શખ્સ કો સવાલ કરના ભી જાઈઝ હૈ ઔર ફક઼ીર કો નહીં, મગર **જિસકે પાસ ઈતના ભી માલ હૈ કિ એક દિન કે ખુરાક કે ક઼ાબિલ હૈ તો ઉસકો સવાલ કરના હલાલ નહીં હૈ.** *(આલમગીરી)*

★ આમિલ ★

આમિલ કો ભી ઝકાત દી જા સકતી હૈ અગર્ચે વહ ગની હો. આમિલ વહ શખ્સ હૈ જિસકો બાદશાહે ઈસ્લામ ને ઉશ્ર ઔર ઝકાત વુસૂલ કરને પર મુક઼ર્રર કિયા હૈ, ચૂંકિ યહ અપના વક઼્ત ઈસ કામ મેં લગાતા હૈ લિહાઝા ઉસ આમિલ કો અપને અમલ કી ઉજરત ભી મિલના ઝરૂરી હૈ તાકિ ઉસકે અખરાજાત કે લિએ બદરજા મુતવસ્સિત કાફી હો, મગર ઉઝરત જમા કરદા રકમ સે ઝાઈદ ન હો. અગર માલ આમિલ કે હાથ સે ઝાએ્અ હો, જાએઅ્ તો ઝકાત અદા કરને વાલોં કી ઝકાત અદા હો ગઈ. અગર આમિલ સૈયદ હૈ તો ઝકાત કે માલ સે ઉસકો ઉજરત ન દી જાએગી, હાં ઉજરત ગૈરે સૈયદ ફક઼ીર કો દેકર ઉસકો દી જાએ તો જાઈઝ હૈ મગર ગની આમિલ કો ઉસી ઝકાત સે ઉજરત દેના જાઈઝ હૈ ઈસલિએ કિ હાશમી કા શર્ફ ગની કે રૂતબા સે ઝાઈદ હૈ.

★ મોઅલ્લિફતુલ કુલૂબ ★

મોઅલ્લિફતુલ કુલૂબ કા મતલબ દિલજુઈ કરના હૈ, એક આમ ઉસૂલ હૈ કિ જિસ કિસી હાજતમંદ કી માલી ઈમદાદ કી જાએ તો વહ દેને વાલોં કી તરફ મુતવજ્જોહ હોતા હૈ. ઈસલિએ અલ્લાહ તઆલા ને લોગોં કો દીને ઈસ્લામ કી તરફ માઈલ કરને કે લિએ મોઅલ્લિફતુલ કુલૂબ કી મદદ રખી હૈ તાકિ ઈસ્લામ મેં હર નયે દાખિલ હોને વાલે કી દિલજુઈ ઔર વહ આસાની સે મુસલમાનોં કે ઝાબ્તએ હયાત કે મુતાબિક઼ અમલ પૈરા હો સકે. લેકિન જબ ઈસ્લામ કો ગલબા હુઆ તો ઝકાત કે ઉન આઠ મસારિફ મેં સે મોઅલ્લિફતુલ કુલૂબ બ ઈજમાએ સહાબા સાક઼િત હો ગયા.

★ રિક઼ાબે મકાતિબ ★

વહ ગુલામ જો માલે મુઈન અદા કરને કી શર્ત પર આઝાદ કિયા ગયા હો અગર્ચે વહ ગની કા ગુલામ હો યા ખૂદ ઉસકે પાસ નિસાબ સે ઝાઈદ હો તો ઐસે ગુલામ કો ઝકાત દેના જાઈઝ નહીં ક્યોંકિ એક લિહાઝ સે યહ માલિક કી મિલક મેં હૈ ઔર માલિક સૈયદ હૈ તો યહ સૈયદ હી કો ઝકાત પહુંચેગી ઔર ઉસકો જાઈઝ નહીં હૈ.

★ ગારિમ યાની ક઼ર્ઝદાર ★

ક઼ર્ઝદાર કો ઝકાત દેના ભી જાઈઝ હૈ બશર્તે કિ ક઼ર્ઝ સે ઝાઈદ કોઈ રકમ બક઼દ્રે નિસાબ ઉસકે પાસ ન હો યા કોઈ માલ હાજતે અસલિયા સે ઉસકે પાસ ફાઝિલ ન હો કિ જિસકી કિંમત નિસાબ કો પહુંચે તો ઐસે ક઼ર્ઝદાર કો ઝકાત દેના જાઈઝ હૈ.

★ ફી સબીલિલ્લાહ ★

ઈસસે મુરાદ ઐસે મુજાહિદીન પર માલે ઝકાત કા સર્ફ કરના હૈ જો કિ અલ્લાહ કી રાહ મેં જિહાદ કે લિએ નિકલે હોં કિ ઉનકી સવારી, અસ્લહા, રાસ્તે કે ખર્ચ ઔર આલાત કી ફરાહમી કે લિએ માલે ઝકાત કા દેના જાઈઝ હૈ, ઔર યા તો ઈસસે મુરાદ વહ હુજ્જાજે કિરામ હૈં જો કિ રાસ્તે મેં કિસી હાદસા કે શિકાર હોકર માલી તઆવુન કે મોહતાજ હોં યા વહ

તલબા મુરાદ હૈં જો કિ ઈલ્મે દીન કે હુસૂલ કે લિએ અલ્લાહ કી રાહ મેં નિકલે હોં કિ ઉનકો ભી ઝકાત કા માલ લેના જાઈઝ હૈ.

★ ઈબ્ને સબીલ યાની મુસાફિર ★

ઈબ્ને સબીલ સે મુરાદ મુસાફિર હૈ જિસકા ઝાદે રાહ ખત્મ હો ચુકા હો અગર્ચે વહ ઘર પર માલી એતબાર સે ખુશહાલ હો ફિર ભી ઉસકો ઝકાત લેના જાઈઝ હૈ.

★ ઉશ્ર કા બયાન ★

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઉશ્ર કા માઅના હૈ દસવાં હિસ્સા ઔર ઈસ્તિલાહે શરઅ મેં ઉશ્ર સે મુરાદ પૈદાવાર કી ઝકાત હૈ જો બાઝ ઝમીનોં મેં પૈદાવાર કા દસવાં હિસ્સા હોતી હૈ ઔર બાઝ ઝમીનોં મેં પૈદાવાર કા બીસવાં હિસ્સા. જિસ તરહ ઝકાત કી અદાઈગી ફર્ઝ હૈ ઉસી તરહ ઉશ્ર કી અદાઈગી ભી ફર્ઝ હૈ.

★ ઉશ્ર કિસ કો દિયા જાએ ★

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઉશ્ર કે ભી વહી હક્ક઼દાર હૈં જો ઝકાત કે હક્ક઼દાર હૈં. લાઝિમ યહ હૈ કિ જબ અનાજ યા ફલ ખાને કે લાયક હો જાએં તો ઉનમેં સે ઉશ્ર (દસવાં યા બીસવાં હિસ્સા) નિકાલ કર જાઈઝ મસારિફ મેં ખર્ચ કર દિયા ફિર ઉસકો દીગર મસારિફ યાની ઝખીરા અંદોઝી, ખેતી વગૈરા કે કામ મેં ઈસ્તેમાલ કિયા જાએ.

★ શબે ક઼દ્ર ★

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! શબે ક઼દ્ર કી ફઝીલત કુર્આન વ હદીષ સે સરાહતન ષાબિત હૈ. શબે ક઼દ્ર અઝમત વ તક઼દીસ, ફઝાઈલ વ કમાલાત કા મખઝન હૈ, શબે ક઼દ્ર કો તમામ રાતોં પર ફોક઼િયત હાસિલ હૈ ક્યોંકિ ઈસ રાત મેં રહમતે ઈલાહી કા નુઝૂલ હોતા હૈ ઔર શબે ક઼દ્ર કી એહમિયત કા અંદાઝા ઈસસે બખૂબી લગા સકતે હૈં કિ ખાલિકે લૈલ વ નહાર جل جلاله ને ઉસકી તારીફ વ તૌસીફ મેં મુકમ્મલ સૂરત નાઝિલ ફર્મા દિયા. ઈર્શાદ હોતા હૈ :–

اِنَّا اَنْزَلْنَاهُ فِیْ لَیْلَةِ الْقَدْرِ وَمَاۤ اَدْرٰكَ مَا لَیْلَةُ الْقَدْرِ لَیْلَةُ الْقَدْرِ خَیْرٌ مِّنْ اَلْفِ شَهْرٍ تَنَزَّلُ الْمَلٰٓئِكَةُ وَالرُّوْحُ فِیْهَا بِاِذْنِ رَبِّهِمْ مِنْ كُلِّ اَمْرٍ سَلٰمٌ هِیَ حَتّٰی مَطْلِعِ الْفَجْرِ ○

"બેશક ! હમને ઉસે શબે ક઼દ્ર મેં ઉતારા ઔર તુમને ક્યા જાના ક્યા શબે ક઼દ્ર ? શબે ક઼દ્ર હજાર મહીનોં સે બેહતર, ઈસમેં ફરિશ્તે ઔર જિબ્રઈલ ઉતરતે હૈં અપને રબ કે હુક્મ સે હર કામ કે લિએ, વહ સલામતી હૈ, સુબહ ચમકને તક." *(સૂ. ક઼દ્ર, પારા–૩૦, કન્ઝુલ ઈમાન)*

★ વજહે તસ્મિયા ★

મુફસ્સિરે શહીર હઝરત અલ્લામા પીર કરમ શાહ અઝહરી ઈમામ ઝહરી કા ક઼ૌલ નક઼લ કરતે હુએ રકમતરાઝ હૈં :–

سُمِّیَتْ بِهَا لِلْعَظْمَةِ وَالشَّرَفِ .... لِاَنَّ الْعَمَلَ فِیْهِ یَكُوْنُ ذَا قَدْرٍ عِنْدَ اللّٰهِ

ઈસકા નામ "લૈલતુલ ક઼દ્ર" અઝમત ઔર શરાફત કી વજહ સે રખા ગયા હૈ. ક્યોંકિ આમાલે સાલિહા અલ્લાહ કે નઝદીક બાઈઝ્ઝત હોતે હૈં.

અલ્લામા કરતબી ને ઈસ રાત કો લૈલતુલ ક઼દ્ર કહને કી વજહ યૂં બયાન કી હૈ :–

'قِیْلَ سُمِّیَتْ بِذٰلِكَ لِاَنَّهٗ اَنْزَلَ فِیْهَا كِتَاباً ذَا قَدْرٍ عَلٰی رَسُوْلٍ ذِیْ قَدْرٍ عَلٰی اُمَّةٍ ذَاتِ قَدْرٍ

"યાની ઉસે શબે ક઼દ્ર વ મંઝિલત વાલી કિતાબ, બળે ક઼દ્ર વ મંઝિલત વાલે રસૂલ પર ઔર બળી ક઼દ્ર વ મંઝિલત વાલી ઉમ્મત કે લિએ નાઝિલ ફર્માઈ." *(ઝિયાઉલ કુર્આન)*

★ શબે ક઼દ્ર અહાદીષ કે આઈના મેં ★

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ ફર્માતે હૈં કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા : مَنْ قَامَ لَیْلَةَ الْقَدْرِ اِیْمَاناً وَّ اِحْتِسَاباً غُفِرَ لَهٗ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهٖ "જો શબે ક઼દ્ર મેં ઈમાન વ યક઼ીન કે સાથ ક઼યામ કરે તો ઉસકે પિછલે ગુનાહ બખ્શ દિએ જાતે હૈં." *(બુખારી ૧/૨૫૫, મુસ્લિમ)*

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ હદીષ શરીફ કા મતલબ યહ હૈ કિ જો શખ્સ મહઝ ષવાબ કી નિયત ઔર અલ્લાહ કી રઝા કે લિએ

ક઼યામ કરે યાની નવાફિલ, તિલાવત, ઝિક્ર વ અઝકાર વગૈરા મેં મસ્રુફ રહે તો ખુદાએ ગફ્ફાર ઐસે શખ્સ કે પિછલે ગુનાહે સગાઈર કો માફ ફર્મા દેતા હૈ, ઔર રહે ગુનાહે કબાઈર તો યહ બગૈર તૌબા કે માફ નહીં હોતે.

★ શબે ક઼દ્ર કૌન સી રાત હૈ ? ★

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! શબે ક઼દ્ર કૌન સી રાત હૈ ? યહ મુતઅય્યન નહીં, અલબત્તા અહાદીષ મેં યહ વારિદ હુઆ હૈ કિ માહે રમઝાનુલ મુબારક કે આખરી અશરા કી તાક઼ રાતોં મેં તલાશ કરો. લિહાઝા માહે રમઝાનુલ મુબારક કી ૨૧, ૨૩, ૨૫, ૨૭, ૨૯ વીં રાતોં કો શબ બેદારી કરેં ઔર ઈન રાતોં કો ક઼યામ વ તિલાવત વ ઝિક્ર વ દુરૂદ મેં ગુઝારેં અગર ઝિમ્મા મેં કઝા નમાઝ બાકી હો તો ક઼ઝા નમાઝોં કો અદા કરેં ક્યોંકિ ઈન રાતોં કે શબે ક઼દ્ર હોને કી ઝયાદા ઉમ્મીદ હૈ જૈસા કિ માલિકે કૌનો મકાં ﷺ કા ઈર્શાદે ગિરામી હૈ :–

تَحَرَّوْا لَيْلَةَ الْقَدْرِ فِي الْعَشْرِ الْاَوَاخِرِ مِنْ رَمَضَانَ "રમઝાન શરીફ કે આખરી અશરા મેં લૈલતુલ ક઼દ્ર કો તલાશ કરો." *(બુખારી ૧/૨૭૧)*

દૂસરી હદીષ પાક મેં હૈ કિ આખરી અશરા કી તાક઼ રાતોં મેં તલાશ કરો. અકષર ઉલમાએ કિરામ કી રાએ યહ હૈ કિ રમઝાનુલ મુબારક કી સત્તાઈસવીં રાત શબે ક઼દ્ર હૈ.

ઈમામુલ અઈમ્મા કાશિફુલ ગમ્મા સૈયદના ઈમામે આ'ઝમ અબૂ હનીફા رضی اللہ عنہ કા મૌક઼ફ યહી હૈ ઔર અલ્ફાઝે કુર્આન સે ભી ઈસ તરફ ઈશારા મિલતા હૈ. મષલન્ સૂરતુલ ક઼દ્ર મેં "લૈલતુલ ક઼દ્ર" તીન જગહ ઈર્શાદ હુઆ ઔર લૈલતુલ ક઼દ્ર મેં નવ હર્ફ હૈં, નવ કો તીન સે ઝર્બ દેને મેં હાસિલ સત્તાઈસ હોતા હૈ. (૯×૩ = ૨૭)

★ શબે ક઼દ્ર કી અલામતેં ★

હુઝૂર નબીએ રહમત ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા : યહ રાત ઈકાઈ કી હૈ (યાની ઈક્કીસવીં યા તૈઈસવીં યા પચ્ચીસવીં યા સત્તાઈસવીં યા આખરી રાત) યહ રાત બિલ્કુલ સાફ ઔર ઐસી રોશન હોતી હૈ કિ ગોયા ચાંદ ચળ્હા હુઆ હૈં, ઈસમેં સુકૂન ઔર દિલજમઈ હોતી હૈ, ન સર્દી ઝયાદા હોતી હૈ ન ગર્મી, સુબહ તક સિતારે નહીં ઝળતે, ઈસકી એક નિશાની યહ

ભી હૈ કિ ઉસકી સુબહ કો સૂરજ તેઝ શુઆઓં સે નહીં નિકલતા બલ્કિ ચૌદહવીં રાત કી તરહ સાફ નિકલતા હૈ.

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા હદીષ શરીફ મેં જો શબે ક઼દ્ર કી અલામતેં બયાન કી ગઈ હૈં ઉનકે ઝરિયા શબે ક઼દ્ર કો તલાશ કરના બિલ્કુલ આસાન હો ગયા હૈ, અબ હમારી ઝિમ્મેદારી બનતી હૈ કિ મઝકૂરા અલામતોં કો ઝહન મેં રખતે હુએ શબે ક઼દ્ર કો તલાશ કરેં ઔર ઈસમેં ખૂબ દિલજમઈ કે સાથ અલ્લાહ તઆલા કી ઈબાદત કરેં. અલ્લાહ તઆલા હમેં તૌફીક઼ અતા ફર્માએ. આમીન

★ શબે ક઼દ્ર કો પોશીદા રખને કી હિકમતેં ★

હઝરત ઉબાદા બિન સામિત رضی اللہ عنہ ફર્માતે હૈં કિ નબી કરીમ ﷺ એક દિન ઈસ ગર્ઝ સે બાહર તશરીફ લાએ તાકિ હમેં શબે ક઼દ્ર કી ઈત્તિલા ફર્મા દે મગર દો મુસલમાનોં મેં ઝગળા હો રહા થા, હુઝૂર ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા કિ મૈં ઈસલિએ આયા થા તાકિ તુમ્હેં શબે ક઼દ્ર કી ઈત્તિલા દૂં મગર ફલાં ફલાં શખ્સોં મેં ઝગળા હો રહા થા જિસકી વજહ સે ઉસકી તઅય્યુન મેરે ઝહન સે ઉઠા લી ગઈ, ક્યા બઈદ હૈ કિ યહ ઉઠા લેના અલ્લાહ કે ઈલ્મ મેં બેહતર હો. *(બુખારી ૧/૨૭૧)*

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા હદીષે મુબારકા સે માલૂમ હુઆ કિ આપસ કા ઝગળા ઈસ ક઼દ્ર બુરા અમલ હૈ કિ ઉસકી વજહ સે નબીએ રહમત ﷺ કે ક઼લ્બ મુબારક સે અલ્લાહ عزوجل ને લૈલતુલ ક઼દ્ર કી તઅય્યુન ઉઠા લી, યાની કૌન સી રાત લૈલતુલ ક઼દ્ર હૈ, ઉસકી તખસીસ તો હો ગઈ થી લેકિન ઉસકો ઉઠા લિયા ગયા.

મગર બાઝ વજૂહ સે ઈસમેં ભી ઉમ્મત કે ચંદ ફાયદે હૈં :–

★ લૈલતુલ ક઼દ્ર કી તઅય્યુન બાકી રહતી તો બાઝ આરામ પસંદ ઔર કોતાહ તબીઅતોં કે લોગ દૂસરી રાતોં મેં ઈબાદત વ રિયાઝત ન કરતે. અબ અદમે તઅય્યુન પર તાક઼ રાતોં મેં બંદે ઈબાદત વ રિયાઝત મેં ગુઝારને કી કોશિશ કરેંગે.

★ તઅય્યુન કી સૂરત મેં એક રાત ઈબાદત કરકે બંદા બાકી રાતોં કો સો સકતા થા મગર અદમે તઅય્યુન કી સૂરત મેં પાંચ રાતેં બંદા ઈબાદત

મેં ગુઝારેગા, જિસકી વજહ સે ઉસે શબે ક઼દ્ર કી ફઝીલત તો હાસિલ હોગી હી સાથ હી સાથ દીગર રાતોં મેં ઈબાદત કરને કા ભી અજ્ર મિલેગા ઔર શબે ક઼દ્ર કો તલાશ કરને કા ભી અજ્ર ઉસે હાસિલ હોગા.

★ લૈલતુલ ક઼દ્ર સાલ મેં એક હી રાત હૈ, અગર ઉસકી તઅય્યુન હો જાતી હૈ, તો ઉસમેં ઈબાદત કર લેને કે બાદ દીગર રાતોં કી ઈબાદત મેં ઈતના લુત્ફ નહીં મિલતા જિતના અદમે તઅય્યુન કી સૂરત મેં મિલતા હૈ. લિહાઝા અલ્લાહ عزوجل ને ઉસકી તઅય્યુન કો ઉઠા લિયા તાકિ ઉસકે બંદે માહે રમઝાનુલ મુબારક કી રાતોં મેં ખૂબ સે ખૂબ ઈબાદત કરકે અપને મૌલા કી ખુશનૂદી હાસિલ કર સકેં.

ખાસ બાત તો યહ હૈ કિ અલ્લાહ عزوجل ફરિશ્તો મેં તફાખુર ફર્માતા હૈ કિ દેખો માહે રમઝાનુલ મુબારક કી રાતોં મેં મેરે બંદે કિસ તરહ મેરી ઈબાદત વ રિયાઝત કર રહે હૈં.

બહરહાલ કોઈ ભી વજહ હો લેકિન અલ્લાહ તબારક વ તઆલા ને હમારે હક઼્ક઼ મેં બેહતર હી કિયા. હમકો ચાહિએ કિ હમ લૈલતુલ ક઼દ્ર કી તલાશ મેં માહે રમઝાનુલ મુબારક કી આખરી તાક઼ રાતોં કો ઈબાદત વ રિયાઝત કે ઝરિયા ઝિંદા રખેં. ઈન્શાઅલ્લાહ ! હમેં બેશુમાર નેકિયાં ઔર ફવાઈદ મયસ્સર આએંગે.

★ શબે ક઼દ્ર ક્યોં અતા હુઈ ? ★

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! શબે ક઼દ્ર અતા કિએ જાને કે બારે મેં કઈ રિવાયતેં મિલતી હૈં. એક રિવાયત મેં હૈ કિ હુઝૂર નબીએ કૌનેન સાહિબે ક઼ાબ કૌસેન ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા કિ બની ઈસરાઈલ મેં એક શમઊન નામી આબિદ થે. જિન્હોંને હજાર માહ અલ્લાહ કી રાહ મેં જિહાદ કિયા ઔર ઈબાદત કી. ઈસ પર સહાબાએ કિરામ કો તઅજ્જુબ હુઆ ઔર કહા કિ ફિર હમારે આમાલ કી ક્યા હૈસિયત હૈ ? ઈસ પર અલ્લાહ તઆલા ને ઈસ ઉમ્મત કો એક રાત અતા ફર્માઈ જો ઉસ ગાઝી કી મુદ્દતે ઈબાદત સે બેહતર હૈ. *(તફસીર સાવી)*

ઈસી સિલસિલે મેં એક ઔર રિવાયત અલ્લામા કરતબી رحمۃ اللہ علیہ ને મોઅત્તા ઈમામ માલિક કે હવાલે સે તહરીર ફર્માયા કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ

માહે રમઝ઼ાન કૈસે ગુઝ઼ારેં ?

કો પિછલી ઉમ્મતોં કી ઉમ્રેં દિખાઈ ગઈ, આપને દેખા કિ ઉનકે મુક઼ાબિલ મેં આપકી ઉમ્મત કી ઉમરેં કમ હૈં ઈસસે આપકો ખૌફ હુઆ કિ મેરી ઉમ્મત કે આમાલ ઉન ઉમ્મતોં કે આમાલ તક ન પહુંચ સકેંગે, તો અલ્લાહ તઆલા ને આપકો શબે ક઼દ્ર અતા ફર્માયા જો ઉન ઉમ્મતોં કે હજાર માહ કી ઈબાદત સે બેહતર હૈ. જૈસા કિ અલ્લાહ તબારક વ તઆલા કા ઈર્શાદ હૈ : لَیۡلَۃُ الۡقَدۡرِ خَیۡرٌ مِّنۡ اَلۡفِ شَہۡرٍ

ઈસી તરહ એક ઔર રિવાયત હઝરત અલી બિન અરવા સે હૈ કિ એક દિન રસૂલુલ્લાહ ﷺને બની ઈસરાઈલ કે ચાર અશખાસ કા ઝિક્ર ફર્માયા જિન્હોંને અલ્લાહ કી અસ્સી બર્સ ઈબાદત કી ઔર ઉનકી ઝિંદગી કા એક લમહા ભી અલ્લાહ કી નાફર્માની મેં નહીં ગુઝરા, આપને ઈન ચાર અશખાસ મેં હઝરત ઐયૂબ, હઝરત હિઝકીલ, હઝરત યૂશઅ ઔર હઝરત ઝકરિયા علیہ السلام કા ઝિક્ર ફર્માયા, રસૂલુલ્લાહ ﷺ કે સહાબા કો યહ સુન કર તઅજ્જુબ હુઆ તો જિબ્રઈલે અમીન علیہ السلام નાઝિલ હુએ ઔર અર્ઝ કિયા, મુહમ્મદ ﷺ ! આપકી ઉમ્મત કો ઉન લોગોં કી અસ્સી સાલ કી ઈબાદત સે તઅજ્જુબ હુઆ, અલ્લાહ તઆલા ને આપ પર ઈસસે બેહતર ચીઝ નાઝિલ કર દી હૈ ઔર સૂરે ક઼દ્ર પઢી ઔર કહા, યહ ઉસ ચીઝ સે અફઝલ હૈ જિસ પર આપકો ઔર આપકી ઉમ્મત કો તઅજ્જુબ હુઆ થા.

★ ફરિશ્તોં કા નુઝૂલ ★

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! સૂરે ક઼દ્ર મેં અલ્લાહ عزوجلને ઈર્શાદ ફર્માયા : تَنَزَّلُ الۡمَلٰٓئِکَۃُ وَ الرُّوۡحُ فِیۡہَا ઈસ રાત ફરિશ્તે ઔર રૂહ આસમાન સે ઝમીન પર ઉતરતે હૈં. શબે ક઼દ્ર મેં સારે ફરિશ્તે નાઝિલ હોતે હૈં યા ઉન મેં સે બાઝ, ઈસ સિલસિલે મેં મુફસ્સરીને કિરામ કે ચંદ અકવાલ હૈં. બાઝ કા યહ કહના હૈ કિ સારે ફરિશ્તે નાઝિલ હોતે હૈ ઔર બાઝ કા યહ કહના હૈ કિ ઉનમેં સે બાઝ નાઝિલ હોતે હૈં ઔર બાઝ કા યહ કહના હૈ કિ હઝરત જિબ્રઈલ علیہ السلام સિદરતુલ મુન્તહા કે સારે ફરિશ્તોં કે સાથ નાઝિલ હોતે હૈં.

નુઝૂલે મલાઈકા કે હવાલે સે હદીષે પાક મેં ભી ઝિક્ર હૈ.

જૈસા કિ હઝરત અનસ رضی اللہ عنہ હી સે મરવી હૈ કિ નબીએ કરીમ ﷺને

ઈર્શાદ ફર્માયા :–

اِذَا كَانَ لَيْلَةُ الْقَدْرِ يَنْزِلَ جِبْرِيْلُ فِىْ كُبْكُبَةٍ مِّنَ الْمَلَائِكَةِ يُصَلُّوْنَ عَلٰى كُلِّ عَبْدٍ قَائِمٍ اَوْ قَائِدٍ يَذْكُرُ اللّٰهَ عَزَّوَجَلَّ

યાની લૈલતુલ કૃદ્ર કો જિબ્રીલે અમીન ફરિશ્તોં કે એક જમ્મે ગફીર કે સાથ ઝમીન પર ઉતરતે હૈં ઔર મલાઈકા કા યહ ગિરોહ હર ઉસ બંદે કે લિએ દુઆએ મગફિરત ઔર ઈલ્તિજાએ રહમત કરતા હે જો ખળે યા બૈઠે અલ્લાહ સુબ્હાનહૂ તઆલા કે ઝિક્ર મેં મશગૂલ હોતા હે.

એક રિવાયત મેં હે કિ જબ શબે કૃદ્ર આતી હે તો હઝરત સૈયદના જિબ્રઈલ عليه السلام કે સાથ વહ ફરિશ્તે ભી ઉતરતે હૈં જો સિદરતુલ મુન્તહા પર રહને વાલે હૈં. ઔર વહ અપને સાથ ચાર ઝંડે લાતે હૈં, એક ગુંબદે ખિઝરા પર નસબ કરતે હૈં, એક બૈતુલ મુકૃદસ કી છત પર, એક મસ્જિદે હરામ કી છત પર નસબ કરતે હૈં ઔર એક તૂરે સિના કે ઉપર, ઔર હર મોમિન મર્દ વ ઔરત કે ઘર પર તશરીફ લે જાતે હૈં ઔર ઉન્હેં સલામ કહતે હૈં, ઈસ રહમત સે શરાબી, કૃાતેએ રહમ ઔર સૂદ ખાને વાલે મહરૂમ રહતે હૈં. *(સાવી બહવાલા મતાઅએ આખિરત)*

★ એક અજીબુલ ખિલ્કૃત ફરિશ્તે કા નુઝૂલ ★

સાહિબે તફસીરે રૂહુલ બયાનમેં તહરીર ફર્માતે હૈં કિ એક ફરિશ્તા એસા હે કિ જિસકા સર અર્શ કે નીચે હે ઔર દોનોં પાંવ સાતોં ઝમીનોં કી જળો મેં, ઉસકે એક હજાર સર હૈં ઔર હર સર આલમે દુન્યા સે બળા હે ઔર હર સર મેં એક હજાર ચેહરે ઔર હર ચેહરે મેં હજાર મુંહ, હર મુંહ મેં હજાર ઝબાનેં, હર ઝબાન સે હજાર કિૃસ્મ કી તસ્બીહ વ તહમીદ પળ્હતા હે, હર ઝબાન કી બોલી દૂસરી ઝબાન સે નહીં મિલતી, વહ મુંહ સે ઝબાન ખોલતા હે તો તમામ આસમાન કે ફરિશ્તે ઉસકે ડર સે સજદા રેઝ હો જાતે હૈં કિ કહીં ઉસકે ચહરે કે અન્વાર ઉન્હેં જલા ન દે. હર સુબ્હ વ શામ ઈન તમામ મુંહોં સે અલ્લાહ તઆલા કી તસ્બીહ કરતા હે. યહ ફરિશ્તા શબે કૃદ્ર મેં ઝમીન પર ઉતર કર રસૂલે અકરમ નૂરે મુજસ્સમ ﷺ કી ઉમ્મત કે એહલે ઈમાન રોઝાદાર મર્દો ઔર ઔરતોં કે લિએ તુલૂએ ફજ્ર તક ઈસ્તિગફાર કરતા હે. *(રૂહુલ બયાન)*

★ ફરિશ્તે ક્યોં નાઝિલ હોતે હૈં ? ★

મેરે પ્યારે આકૃા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! આપ યહ સોચતે હોંગે કિ આખિર શબે કૃદ્ર મેં ફરિશ્તે ક્યોં નાઝિલ હોતે હૈં ? જબ કિ ફરિશ્તે ખૂદ તસ્બીહ વ તકૃદીસ ઔર તહ્લીલ કે તવંગર હૈં, કયામ, રુકૂઅ ઔર સુજૂદ સારી ઈબાદત સે સરશાર હૈં ફિર ઈન્સાનોં કી વહ કૌન સી ઈબાદત હે જિસે દેખને કે શોક મેં વહ ઈન્સાનોં સે મુલાકાત કી તમન્ના કરતે હૈં ઔર અલ્લાહ તઆલા સે ઈજાઝત તલબ કરકે ઝમીન પર નાઝિલ હોતે હૈં ? આઈએ, ઈસ સિલસિલે મેં ચંદ બાતે મુલાહિઝા કરતે હૈં તાકિ ઉસ રાત ઈબાદત કરને કા જઝબા પૈદા હો.

મુહદ્દિષીને કિરામ ને ઉસકી વજહ બયાન કી હે કિ કોઈ શખ્સ ખૂદ ભૂકા રહ કર અપના ખાના કિસી ઔર ઝરૂરતમંદ કો ખિલા દે યહ વહ નાદિર ઈબાદત હે જો ફરિશ્તોં મેં નહીં હોતી, ગુનાહોં પર તૌબા ઔર નદામત કે આંસૂ બહાના ઔર ગિળગિળાના, અલ્લાહ સે માફી ચાહના, અપની તબઈ નીંદ છોડ઼ કર અલ્લાહ કી યાદ કે લિએ રાત કે પિછલે પહર ઉઠના ઔર ખૌફે ખુદા સે હિચકિયાં લે લે કર રોના, યહ વહ ઈબાદતેં હૈં જિનકા ફરિશ્તોં કે યહાં કોઈ તસવ્વુર નહીં, ક્યોં કિ ન વહ ખાતે હૈં, ન પીતે હૈં, ન ગુનાહ કરતે હૈં, ન સોતે હૈં.

હદીષે કુદસી મેં હે કિ અલ્લાહ તઆલા ઈર્શાદ ફર્માતા હે "ગુનાહગારોં કી સિસકિયોં ઔર હિચકિયોં કી આવાઝ મુઝે તસ્બીહ વ તહલીલ કી આવાઝોં સે ઝયાદા પસંદ હે" ઈસલિએ ફરિશ્તે યાદે ખુદા મેં આંસૂ બહાને વાલી આંખો કો દેખને ઔર ખૌફે ખુદા સે નિકલને વાલી આહોં કો સુનને કે લિએ ઝમીન પર ઉતરતે હૈં.

ઈમામ રાઝી رحمة الله عليه ને ઉસકી વજહ યહ બયાન ફર્માઈ કિ ઈન્સાન કી આદત હે કિ વહ ઉલમા ઔર સાલેહીન કે સામને ઝયાદા અચ્છી ઔર ઝયાદા ખુશૂઅ વ ખુઝૂઅ સે ઈબાદત કરતા હે, અલ્લાહ તઆલા ઉસ રાત ફરિશ્તોં કો ભેજતા હે કિ અય ઈન્સાનોં ! તુમ ઈબાદત ગુઝારોં કી મજલિસ મેં ઝયાદા ઈબાદત કરતે હો, આઓ ! અબ મલાઈકા કી મજલિસોં મેં ખુઝૂઅ ઔર ખુશૂઅ સે ઈબાદત કરો.

ફરિશ્તોં કે નુઝૂલ કી એક વજહ યહ ભી હો સકતી હૈ કિ ઈન્સાન કી પૈદાઈશ કે વક઼્ત ફરિશ્તોં ને ઈસ્તિફસાર કિયા થા કિ ઉસ પૈદા કરને મેં ક્યા હિકમત હૈ જો ઝમીન મેં ફિસ્ક઼ વ ફુજૂર ઔર ખૂરેઝી કરેગા ? લિહાઝા ઈસ રાત અલ્લાહ તઆલા ને અપને બંદો સે ઉનકી ઉમ્મીદોં સે બળ્હ કર અજ વ ષવાબ કા વાદા કિયા, ઉસ રાત કે ઈબાદત ગુઝારોં કો ઝબાને રિસાલત સે મગફિરત કી નવેદ સુનાઈ, ફરિશ્તોં કી આમદ ઔર ઉનકી ઝિયારત ઔર સલામ કરને કી બશારત દી તાકિ ઉસકે લિએ યહ રાત જાગ કર ગુઝારેં, થકાવટ ઔર નીંદ કે બાવજૂદ અપને આપ કો બિસ્તર ઔર આરામ સે દૂર રખે તાકિ જબ ફરિશ્તે આસમાન સે ઉતરેં તો ઉનસે કહા જા સકે, યહી વહ ઈબ્ને આદમ હૈં જિનકી ખૂંરેઝિયોં કી તુમ ને ખબર દી થી, યહી વહ શરર ખાકી હૈં જિસકે ફિસ્ક઼ વ ફુજૂર કા તુમને ઝિક્ર કિયા થા, ઉસકી તબીઅત ઔર ખિલ્ક઼ત મેં હમ ને રાત કી નીંદ રખી હૈ, યહ અપને તબઈ ઔર ખલ્ક઼ી તક઼ાઝોં કો છોળ કર હમારી રઝા જોઈ કે લિએ રાત સજદોં ઔર ક઼યામ મેં ગુઝાર રહા હૈ.

★ ફરિશ્તોં કા સલામ ★

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! હઝરત ઈમામ રાઝી رحمۃ اللہ علیہ લિખતે હૈં કિ અલ્લાહ તઆલા ને વાદા ફર્માયા હૈ કિ આખિરત મેં ફરિશ્તે મુસલમાનોં કી ઝિયારત કરેંગે ઔર આકર સલામ અર્ઝ કરેંગે. 'اَلْمَلٰئِکَۃُ یَدْخُلُوْنَ عَلَیْھِمْ مِّنْ کُلِّ بَابٍ سَلَامٌ عَلَیْکُمْ' ફરિશ્તે જન્નત કે હર દરવાઝે સે ઉનકે પાસ આએંગે ઔર આકર સલામ કરેંગે ઔર લૈલતુલ ક઼દ્ર મેં યહ ઝાહિર ફર્માયા કિ અગર તુમ મેરી ઈબાદત મેં મશગૂલ હો જાઓ તો આખેરત તો અલગ રહી દુનિયા મેં ભી ફરિશ્તે તુમ્હારી ઝિયારત કો આએંગે ઔર આકર સલામ કરેંગે. *(શરહે સહીહ મુસ્લિમ, અલ્લામા ગુલામ રસૂલ સઈદી)*

★ શબે ક઼દ્ર ઔર તદાબીરે ઉમૂર ★

અલ્લામા કરતબી મુજાહિદ કે હવાલે સે લિખતે હૈં કિ અલ્લાહ તઆલા ઈસ રાત મેં ઝિંદગી, મૌત ઔર રિઝ્ક઼ વગૈરા કે એહકામ મુદબ્બિરાતે ઉમૂર (ફરિશ્તોં) કે હવાલે કર દેતા હૈ. યહ ચાર ફરિશ્તે હૈં ઈસરાઈલ,

મીકાઈલ, ઈઝરાઈલ ઔર જિબ્રઈલ علیہ السلام.

હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ رضی اللہ عنہما સે રિવાયત હૈ કિ ઈસ સાલ જિસ ક઼દર બારિશ હોની હૈ, જિસ ક઼દર રિઝક઼ મિલના હૈ ઔર જિન લોગોં કો જીના યા મરના હૈ ઉસકો લોહે મહફૂઝ સે નક઼લ કરકે લિખ દિયા જાતા હૈ, હત્તા કિ લૈલતુલ ક઼દ્ર મેં યહ ભી લિખ દિયા જાતા હૈ કિ કૌન કૌન શખ્સ ઈસ સાલ બૈતુલ્લાહ કા હજ્જ કરેગા, ઉનકે નામ ઉનકે આબા કે નામ લિખ દિએ જાતે હૈં, ન ઉનમેં કોઈ કમી કી જાતી હૈ ન કોઈ ઈઝાફા.

★ શબે ક઼દ્ર કી દુઆએં ★

ઉમ્મુલ મોમિનીન હઝરત આઈશા સિદીક઼ા رضی اللہ عنہا ફર્માતી હૈં કિ મૈંને રહમતે આલમ ﷺ સે પૂછા કિ યા રસૂલુલ્લાહ ﷺ ! અગર મુઝકો શબે ક઼દ્ર માલૂમ હો જાએ તો ઉસમેં ક્યા કરું ? આપને ફર્માયા કિ યહ દુઆ પઢા કરો : اَللّٰھُمَّ اِنَّکَ عَفُوٌّ تُحِبُّ الْعَفْوَ فَاعْفُ عَنِّیْ

હઝરત આઈશા સિદીક઼ા رضی اللہ عنہا સે એક ઔર રિવાયત ઈસ તરહ હૈ : ઉન્હોંને ફર્માયા કિ મૈંને નબી કરીમ ﷺ સે પૂછા કિ અગર લૈલતુલ ક઼દ્ર પા લૂં તો અલ્લાહ તઆલા સે ક્યા માંગૂ ? ફર્માયા, "ઉસસે આફિયત કે સિવા કુછ ન માગના." ઈસમેં હુઝૂર સરવરે આલમ ﷺ કી યહ દુઆએ મુબારક કી તરફ ઈશારા હૈ :–

اَللّٰھُمَّ اِنِّیْ اَسْئَلُکَ الْعَفْوَ وَ الْعَافِیَۃَ وَ الْمُعَافَاۃَ فِی الدِّیْنِ وَ الدُّنْیَا وَ الْاٰخِرَۃِ

"અય અલ્લાહ મૈં તુઝ સે અફ્વ વ આફિયત ઔર દીન વ દુન્યા વ આખિરત મેં મઆફાત (આફિયત) માંગતા હૂં."

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા અહાદીષે કરીમા મેં અલ્લાહ કે પ્યારે હબીબ ﷺ ને હઝરતે આઈશા સિદીક઼ા رضی اللہ عنہا કો જો દુઆએં તાલીમ ફર્માઈ વહ બળી હી માઅના ખૈઝ હૈં. મઝકૂરા દુઆઓં મેં બંદા અપને રબ કી શાને અફ્વ વ કરમ કો વસીલા બના કર અર્ઝ કરતા હૈ કિ અય અલ્લાહ ! તૂ માફ ફર્માને વાલા હૈ, માફ કરને કો પસંદ ફર્માતા હૈ, બસ મુઝે ભી માફ ફર્મા. ઔર દૂસરી દુઆ મેં દીન, દુનિયા ઔર આખિરત મેં અફ્વ, આફિયત, ઔર મુઆફાત કો તલબ કરતા હૈ.

માહે રમઝાનુલ મુબારક મેં અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝત કી શાને રહીમી

વ કરીમી જોશ પર હોતી હૈ ઈસલિએ હમ જૈસે સિયાહ કારોં કો ઈસ સુનેહરે મૌક઼ે કો ઝ઼ાએઅ નહીં કરના ચાહિએ ઔર રબ કી રહમત સે ભરપૂર ફાયદા ઉઠાતે હુએ ઈસસે અફ્વ કી ભીક માંગની ચાહિએ ઔર શબે ક઼દ્ર મેં ખાસ ઈસ દુઆ કી કષરત કરની ચાહિએ ક્યોંકિ શબે ક઼દ્ર કી ફઝીલત કુર્આને મુક઼દ્દસ સે ષાબિત હૈ જો હજાર મહીનોં સે બેહતર હૈ. હમ અગર શબે ક઼દ્ર મેં શબ બેદારી કા ખાસ એહતમામ કરેં ઔર ક઼યામ વ તિલાવત મેં મસરૂફ હો જાએં તો અલ્લાહ કી ઝ઼ાત સે ઉમ્મીદ હૈ કિ ઝરૂર હમારે ગુનાહોં કો માફ ભી ફર્માએગા ઔર કરમ કી નઝર ભી ફર્માએગા.

★ શબે ક઼દ્ર કી નફ્લ નમાઝ ★

જો ઈસ રાત ચાર રકઅત પળ્હે ઔર હર રકઅત મેં બાદ સૂરએ ફાતેહા, સૂરએ ક઼દ્ર એક મર્તબા ઔર સૂરએ ઈખલાસ સત્તાઈસ મર્તબા પળ્હે તો ઈસ નમાઝ કા પળ્હને વાલા ગુનાહોં સે ઐસા સાફ હો જાતા હૈ કિ ગોયા આજ હી પૈદા હુઆ ઔર અલ્લાહ ﷻ ઉસે જન્નત મેં હજાર મહલ્લાત અતા ફર્માએગા.

એક રિવાયત મેં હૈ કિ જો કોઈ સત્તાઈસવીં રમઝ઼ાન કો ચાર રકઅત પળ્હે ઔર હર રકઅત મેં સૂરએ ફાતિહા કે બાદ સૂરએ ક઼દ્ર તીન મર્તબા ઔર સૂરએ ઈખલાસ પચાસ મર્તબા પળ્હે ઔર બાદ સલામ સજદા મેં જાકર એક મર્તબા પળ્હે.

سُبۡحَانَ اللّٰهِ وَالۡحَمۡدُلِلّٰهِ وَلَآاِلٰهَ اِلَّااللّٰهُ وَاللّٰهُ اَكۡبَرُ ફિર જો દુઆ માંગે કુબૂલ હોગી ઔર અલ્લાહ ﷻ ઉસકો બેઈન્તિહા નેઅમતેં અતા ફર્માએગા ઔર ઉસકે કુલ ગુનાહ બખ્શ દેગા. ઈન્શાઅલ્લાહ !

રબ્બે કદીર હમ સબ કો શબે ક઼દ્ર કી ક઼દ્ર કરને ઔર ઈસમેં ખૂબ ખૂબ ઈબાદત કરને કી તૌફીક઼ અતા ફમાએ.

★ શબે ક઼દ્ર સે મહરૂમી કા નુકસાન ★

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! જહાં શબે ક઼દ્ર મેં શબ બેદારી ઔર ઈબાદત કરને કે બેશુમાર ફવાઈદ હૈં વહીં ઉસમેં સુસ્તી બરતને ઔર ગફલત કા મુઝાહિરા કરને મેં બેશુમાર નુકસાનાત ભી હૈં. અગર હમ ને લૈલતુલ ક઼દ્ર મેં યાની રમઝ઼ાનુલ મુબારક કી તાક઼ રાતોં મેં ક઼યામ વ

ફર્માએ કિ હદીષ શરીફ મેં ફર્માયા ગયા :–

مَنۡ حُرِمَهَا فَقَدۡ حُرِمَ الۡخَيۡرَ كُلَّهٗ وَ لَا يُحۡرَمُ خَيۡرَهَا اِلَّا كُلُّ مَحۡرُوۡمٍ

યાની જો શખ્સ શબે ક઼દ્ર સે મહરૂમ હો ગયા ગોયા પૂરી ભલાઈ સે મહરૂમ હો ગયા ઔર શબે ક઼દ્ર કી ખૈર સે વહી મહરૂમ હોતા હૈ જો કામિલ મહરૂમ હો. *(ઈબ્ને માજા)*

હદીષ શરીફ સે યહ વાઝેહ હો ગયા કિ શબે ક઼દ્ર મેં ગફલત નહીં બરતની ચાહિએ બલ્કિ અપને આપકો ઈબાદત કે લિએ ખૂબ તૈયાર કરના ચાહિએ ક્યોંકિ અલ્લાહ કરીમ ચંદ ઘંટોં કી ઈબાદત કે એવઝ અપને મહબૂબ ﷺ કે સદક઼ા વ તુફૈલ હઝ઼ાર મહીનોં કી ઈબાદત સે ઝયાદા ષવાબ અતા ફર્માતા હૈ. કમ નસીબ હૈ વહ શખ્સ જો ચંદ ઘંટે ભી અપને રબ કે હુઝૂર ઈબાદત કે લિએ કુર્બાન કરને કો તૈયાર ન હો.

અગલી ઉમ્મતોં કી ઉમરેં ઝયાદા હોતી થીં ઔર વહ ઈબાદત વ રિયાઝત કી કષરત કરતે થે. અલ્લાહ ﷻને ઈસ ઉમ્મત પર કરમ ફર્માયા કિ ઉનકો શબે ક઼દ્ર અતા ફર્મા દી ઔર એક શબે ક઼દ્ર કી ઈબાદત કા દર્જા હઝ઼ાર મહીનોં કી ઈબાદત સે ઝયાદા કર દિયા. કમ વક઼્ત ઔર મહેનત ભી કમ લેકિન ષવાબ મેં લંબી ઉમ્ર વાલોં સે ભી ઝયાદા ! યહ ઈનામ વ ઈકરામ સિર્ફ રહમતે આલમ ﷺ કે સદક઼ા વ તુફૈલ હી હૈ અગર બંદા ઈસકે બાવજૂદ ભી ગફલત બરતે તો ઉસ પર અફસોસ હૈ.

લૈલતુલ ક઼દ્ર મેં ખૂબ ઈબાદત વ રિયાઝત કે સાથ સાથ અપને અહલ વ અયાલ ઔર દોસ્ત વ એહબાબ કો ભી ઈસ પર આમાદા કરો. ઈન્શાઅલ્લાહ ! લૈલતુલ ક઼દ્ર મેં જાગના અપની ક઼િસ્મત કો જગાને કા ઝરિયા બન જાએગા ઔર જો દુઆ નબી કરીમ ﷺને તાલીમ ફર્માઈ ઉસ દુઆ કી કષરત કરો યાની સુબ્હાનહૂ વ તઆલા કી બારગાહે બેકસ પનાહ મેં અપને ગુનાહોં સે માફી માંગો ઈસલિએ કિ આખિરત કા મામલા બહુત હી કઠિન હૈ, ઈન્શાઅલ્લાહ ! શબે ક઼દ્ર કી બરકત સે અલ્લાહ તબારક વ તઆલા આખિરત કી સારી પરેશાનિયોં કો આસાન ફર્મા દેગા.

★ ★ ★

એ'તિકાફ કા બયાન

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અલ્લાહ તબારક વ તઆલા ને ઈન્સાનોં કો મહઝ અપની ઈબાદત કે લિએ પૈદા ફર્માયા જૈસા કિ ખૂદ ઉસકા ઈર્શાદ હૈ : وَمَاخَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْاِنْسَ اِلَّا لِيَعْبُدُوْنِ "મૈંને જિન્ન વ ઈન્સાન કો સિર્ફ અપની ઈબાદત કે લિએ પૈદા ફર્માયા."

ઈબાદત કહતે હૈ "અલ્લાહ તબારક વ તઆલા કી બંદગી કરને ઔર ઉસકે એહકામ કે બજા લાને" કો. ઈબાદત કા મફહૂમ બહુત વસીઅ હૈ. હમ નમાઝ પઢતે હૈં, રોઝા રખતે હૈં, હજ્જ કરતે હૈં, ઉમરા કરતે હૈં, ઝકાત વ સદક઼ાત અદા કરતે હૈં, ગરીબોં કી મદદ કરતે હૈં, મદારિસે ઈસ્લામિયા કી તામીર, મસ્જિદો કી તામીર ઔર અપની જાઈઝ કમાઈ સે તાલિબાને ઉલૂમે દીનિયા કા તઆવુન કરતે હૈં, યહ સારી ચીઝેં ઈબાદત મેં શુમાર હોતી હૈં ઔર ઉનકે અલાવા ભી ઈબાદત કે બેશુમાર તરીક઼े હૈં.

માહે રમઝાનુલ મુબારક મેં જહાં હમેં ઔર દીગર ઈબાદતોં કા એહતિમામ કરના હૈ વહીં ઈસ એતિકાફ કરને કી ભી કોશિશ કરની હૈ. હમ એ'તિકાફ કે હવાલે સે ચંદ બાતેં તહરીર કર રહે હૈં તાકિ ઉસકે પઢને કે બાદ દિલોં મેં એતિકાફ કરને કા જઝબા પૈદા હો.

★ એ'તિકાફ કા લુગવી ઔર શરઈ માઅના ★

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! એ'તિકાફ કા લુગવી માઅના અલ્લામા અસ્ફહાની ને "તાઝીમ કી નિયત સે કિસી ચીઝ કે પાસ ઠહરના" બયાન ફર્માયા હૈ ઔર શરીઅત મેં ઈબાદત કી નિયત સે મસ્જિદ મેં ઠહરને કો એ'તિકાફ કહતે હૈં. *(શરહે સહીહ મુસ્લિમ–૨૨૦)*

★ નબીએ કૌનો મકાં કા મામૂલ ★

હઝરત ઈબ્ને ઉમર رضی اللہ عنہ ફર્માતે હૈં કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ રમઝાન કે આખરી અશરે મેં એ'તિકાફ ફર્માતે થે. નાફેઅ કહતે હૈં કિ હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર رضی اللہ عنہ ને મુઝે વહ જગહ દિખાઈ જહાં રસૂલુલ્લાહ ﷺ એ'તિકાફ કરતે થે. *(ઈઝન્–૩૭૧)*

હઝરત આઈશા સિદ્દીક઼ા رضی اللہ عنہا બયાન ફર્માતી હૈં :–

اِنَّ النَّبِیَّ صَلَّی اللّٰهُ تَعَالٰی عَلَیْهِ وَسَلَّمَ كَانَ یَعْتَكِفُ الْعَشْرَ الْاَوَاخِرَ مِنْ رَمَضَانَ حَتّٰی تَوَفَّاهُ اللّٰهُ

"રસૂલુલ્લાહ ﷺ રમઝાનુલ મુબારક કે આખરી દસ દિન મેં એતિકાફ કિયા કરતે થે યહાં તક કિ રફીક઼ે આ'લા સે જા મિલે." *(બુખારી, ૧/૨૭૧)*

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા બાલા અહાદીષ મેં '**كَانَ یَعْتَكِفُ**' કા ઈષ્તમરાર આયા જો નબી અકરમ ﷺ કી એ'તિકાફ પર મુદાવમત ઔર ઈષ્તમરાર પર દલાલત કરતા હૈ. જિસસે યહ ષાબિત હોતા હૈ કિ નબીએ કૌનેન ﷺ બિલ ઈષ્તિમરાર ફર્માયા કરતે થે.

★ એ'તિકાફ કે ઝરિયે શબે ક઼દ્ર કી તલાશ ★

હઝરત અબૂ સઈદ ખુદરી رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને રમઝાનુલ મુબારક કે પહલે અશરે મેં એ'તિકાફ કિયા. તુર્કી ખેમા કે અંદર દરમ્યાન અશરા મેં એ'તિકાફ કિયા ફિર સર મુબારક ખેમા સે નિકાલ કર ફર્માયા, મૈંને ઉસ રાત કી તલાશ મેં પહલે અશરે કા એ'તિકાફ કિયા, ફિર દરમિયાની અશરે કા એ'તિકાફ કિયા. ફિર મેરે પાસ આને વાલા આયા ઔર મુઝે બતાયા ગયા કિ વહ રાત આખરી અશરે મેં હૈ, તો જિસને મેરે સાથ એતિકાફ કિયા વહ આખરી અશરે મેં ભી એ'તિકાફ કરે.

મુઝે યહ રાત દિખાઈ ગઈ થી ફિર ભૂલા દી ગઈ. મૈંને ઉસ રાત કી સુબહ અપને આપકો ગીલી મિટ્ટી મેં સજદા કરતે દેખા, લિહાઝા તુમ ઈસે આખરી અશરા કી તાક઼ રાતોં મેં તલાશ કરો. હઝરત અબૂ સઈદ ખુદરી رضی اللہ عنہ ફર્માતે હૈં, ઉસ રાત બારિશ હૂઈ ઔર મસ્જિદ કી છત ટપકને લગી ઔર મેરી આંખો ને રસૂલે કાયનાત ﷺ કો ઈક્કીસવીં સુબહ કો દેખા કે આપકી પેશાની પર ગીલી મિટ્ટી કા અસર થા. *(બુખારી, ૧/૨૭૧)*

★ એ'તિકાફ કી ફઝીલત ★

હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ رضی اللہ عنہما સે રિવાયત હૈ કિ નબી કરીમ ﷺ ને મોઅ્તકિફ કે બારે મેં ઈર્શાદ ફર્માયા, "વહ ગુનાહોં સે બાઝ રહતા હૈ ઔર નેકિયોં સે ઉસકો ઈસ કદર ષવાબ મિલતા હૈ જૈસે ઉસને તમામ

નેકિયાં કીં. *(ઈબ્ને માજા)*

હઝરત ઈમામ હુસૈન رضی اللہ عنہસે રિવાયત હૈ કિ હુઝૂરે અક઼દસ ﷺને ફર્માયા, જિસને રમઝાન મેં દસ દિનોં કા એ'તિકાફ કર લિયા તો ઐસા હૈ જૈસે દો હજ્જ ઔર દો ઉમરે કિએ. *(બૈહક઼ી)*

આક઼ાએ નેઅમત ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા, જો શખ્સ રમઝાનુલ મુબારક કે આખરી અશરા મેં ખુલૂસ કે સાથ એ'તિકાફ કરે અલ્લાહ ﷻ ઉસકે નામએ આમાલ મેં હજાર સાલ ઈબાદત કા ષવાબ દર્જ ફર્માએગા ઔર ઉસકો ક઼યામત કે દિન અપને અર્શ કે સાએ મેં જગહ ઈનાયત ફર્માએગા.

★ એ'તિકાફ કે અક઼સામ ★

એ'તિકાફ કી તીન ક઼િસ્મેં હૈં : (૧) વાજિબ (૨) સુન્નતે મોઅક્કિદા (૩) નફ્લ

એ'તિકાફ વાજિબ : એ'તિકાફ વાજિબ નઝર કી વજહ સે હોતા હૈ. ઉસકી દો સૂરતેં હૈં : અવ્વલ યહ કિ બંદા યહ નઝર માને કિ અલ્લાહ તઆલા કી રઝા કે લિએ એક દિન યા એક હફતા યા એક માહ એ'તિકાફ કરુંગા. દોમ યહ કિ યહ નઝર માને કિ મેરા ફલાં કામ હો જાએ તો મુતઅય્યના ઐયામ મેં એ'તિકાફ કરુંગા. તો ઈસ સૂરત મેં એ'તિકાફ વાજિબ હો જાએગા. *(કુતુબે ફ઼િક઼્હ)*

★ એ'તિકાફે સુન્નતે મોઅક્કિદા ★

રમઝાનુલ મુબારક કે આખરી અશરા મેં એ'તિકાફ સુન્નતે મોઅક્કિદા કિફાયા હૈ કિ અગર શહર કે એક શખ્સ ને ભી કર લિયા તો સારે લોગ બરીઉઝ્ઝિમ્મા હો જાએંગે ઔર અગર કિસી ને ન કિયા તો સબ જવાબ કે મુસ્તહિક હોંગે.

★ એ'તિકાફે નફ્લ ★

મઝકૂરા બાલા દો અક઼સામ કે અલાવા એ'તિકાફ કી જિતની ભી સૂરતેં હૈં વહ એ'તિકાફે નફ્લ હૈં.

★ એ'તિકાફ વાજિબ, સુન્નતે મોઅક્કિદા ઔર નફલ મેં ફર્ક઼ ★

એ'તિકાફે વાજિબ, સુન્નતે મોઅક્કિદા ઔર નફલ મેં ફર્ક઼ યહ હૈ કિ

એ'તિકાફે વાજિબ ઔર સુન્નતે મોઅક્કિદા મેં રોઝા શર્ત હૈ કિ બગૈર રોઝા કે યહ એ'તિકાફ નહીં માને જાએંગે, મગર નફ્લ એ'તિકાફ મેં રોઝા શર્ત નહીં હૈ બલ્કિ વહ એક ઘંટા દો ઘંટા, એક દિન દો દિન કા ભી હોતા હૈ. ઈસી લિએ બેહતર યહ હૈ કિ જબ કભી મસ્જિદ મેં દાખિલ હોં તો એ'તિકાફ કી નિયત કર લે યા અપની ઝબાન સે ઈન અલ્ફાઝ કો દોહરા લે : بِسۡمِ اللّٰهِ دَخَلْتُ وَ عَلَيۡهِ تَوَكَّلْتُ وَ نَوَيۡتُ سُنَّتَ الۡاِعۡتِكَافِ ઉસકે બાદ અગર મસ્જિદ મેં બૈઠે ભી રહેંગે તો ઈબાદત કા સવાબ નામાએ આમાલ મેં લિખા જાતા રહેગા.

એ'તિકાફે વાજિબ ઔર સુન્નતે મોઅક્કિદા મેં બિલા ઉઝ્ર મસ્જિદ સે નિકલને કી સૂરત મેં ઐતિકાફ તૂટ જાતા હૈ મગર એ'તિકાફે નફ્લ મેં બિલા ઉઝર ભી મસ્જિદ સે નિકલ સકતે હૈં ફિર જબ દોબારા મસ્જિદ મેં દાખિલ હોંગે તો એ'તિકાફ શુરૂ હો જાએગા.

★ ઐતિકાફ મેં કિએ જાને વાલે આમાલ ★

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! વૈસે તો હમ એ'તિકાફ મેં ઈબાદત કા કોઈ ભી કામ કર સકતે હૈં મગર મંદરજા ઝૈલ મખસૂસ આમાલ કરેં તો બેહતર હૈ :–

- ★ નમાઝે પંજગાના કી બાજમાઅત સફે અવ્વલ મેં તકબીરે ઉલા કે સાથ પાબંદી કરેં.
- ★ અમામા શરીફ બાંધ કર નમાઝ પઢે.
- ★ રોઝાના કમ અઝ કમ એક પારા કુર્આને મુક઼દ્દસ કે તિલાવત કરેં.
- ★ કુર્આને મુક઼દ્દસ કા તર્જુમા ઔર તફસીર કન્ઝુલ ઈમાન સે મુતાલા કરેં.
- ★ મુક઼ર્રરા વક઼્ત મેં ઉલમાએ અહલે સુન્નત કી ચંદ મખસૂસ કિતાબોં કા મુતાલા કરે જિન કે ઝરિયા ઈલ્મે દીન હાસિલ હો.
- ★ અગર મુમ્કિન હો તો ચંદ મખસૂસ લોગોં સે મુક઼ર્રરા અવક઼ાત મેં પંદ વ નસીહત કી બાતેં કરેં.
- ★ મખસૂસ વક઼્ત મેં દુરૂદ શરીફ કા વિર્દ કરેં.

- ✪ રાત મેં નવાફિલ કી કષરત કરેં.
- ✪ હર કામ સુન્નત કે મુતાબિક કરેં.
- ✪ નમાઝે તહજ્જુદ, ઈશ્રાક, ચાશ્ત, અવ્વાબીન વગૈરા નવાફિલ પળ્હે.
- ✪ કૃઝા નમાઝે અદા કરેં.
- ✪ તૌબા વ ઈસ્તિગફાર કરેં.
- ✪ અપને ઔર સારી ઉમ્મતે મુસ્લિમા કે ફલાહ વ બહબૂદ કી દુઆ કરેં.
- ✪ અપની ઝિંદગી મેં ઈન્કિ઼લાબ પૈદા હોને ઔર સારી ઉમ્ર ઈશ્કે રસૂલ ﷺ મેં ગુઝરને ઔર મૌત કે વક્ત ઈમાન પર ખાત્મા હોને કી દુઆ કરેં.

ઈન્શાઅલ્લાહ ! એ'તિકાફ મેં મઝકૂરા બાલા આમાલ કરને કી બરકત સે હમ નેકિયોં કા ઝખીરા અપને દામન મેં ઈકઠ્ઠા કર લેંગે ઔર હમેં ઈબાદત મેં લુત્ફ ભી આએગા. અલ્લાહ ﷻ કી બારગાહ મેં દુઆ હૈ કિ હમેં ઈન તમામ આમાલ કી તૌફીક઼ અતા ફર્માએ.

★ એ'તિકાફ મેં કિએ જાને વાલે ચંદ અવરાદ વ વઝાઈફ ★

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અવરાદ વ વઝાઈફ હમારે અસ્લાફ કા મામૂલ રહા હૈ, ઉસકે બેશુમાર ફવાઈદ વ ફઝાઈલ હૈં, સબસે બળા ફાયદા તો યહ હૈ કિ યહ ભી અલ્લાહ ﷻ કે ઝિક્ર કા એક અહમ ઝરિયા હૈં ઔર ઝિક્રે ખુદા કે હવાલે સે ખૂદ ખુદાએ કરીમ કા ઈર્શાદ હૈ : **اَلَا بِذِكْرِ اللّٰهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوْبُ** ''ખબરદાર ! અલ્લાહ કે ઝિક્ર હી મેં દિલોં કા ઈત્મિનાન હૈ.''

વૈસે તો હમેં હર દિન ઔર હર રાત કે લિએ ચંદ વઝાઈફ મુક઼ર્રર કર લેના ચાહિએ કિ ઉસકી પાબંદી કરેં મગર માહે રમઝાનુલ મુબારક મેં જબ હમને એ'તિકાફ કી નિયત કર લી ઉસ વક઼્ત હમેં ખુસૂસન મંદરજા ઝૈલ અવરાદ કી કષરત કરની ચાહિએ. હમ ચંદ વઝાઈફ ઉનકે ફઝાઈલ વ ફવાઈદ કે સાથ તહરીર કર રહે હૈં :–

- ✪ હઝરત અબૂ દરદા رضی اللہ عنہ સે મરવી હૈ કિ જો કોઈ હર રોઝ સાત મર્તબા ઈસ આયત કો પળ્હેગા :–

فَاِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِیَ اللّٰهُ لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ عَلَیْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِیْمِ

અલ્લાહ તઆલા ઉસકે આખિરત કે અમરે મુહિમ કો કિફાયત કરેગા ખ્વાહ વહ ઈસ કૌલ મેં સચ્ચા હો યા જૂટા. યાની ખ્વાહ તવક્કુલ રખતા હો યા નહીં.

- ✪ કિસી ને ખ્વાબ મેં ઉત્બા ગુલામ رضی اللہ عنہ કો દેખા કિ આપને ફર્માયા, મેં ઈસ દુઆ કે બાઈસ જન્નત મેં દાખિલ હુઆ :–

اَللّٰهُمَّ یَا هَادِیَ الْمُضِلِّیْنَ وَ یَا اَرْحَمَ الْمُذْنِبِیْنَ وَ مُقِبلَ عَثَرَاتِ الْعَاثِرِیْنَ اِرْحَمْ عَبْدَكَ ذَاالْخَطْرِ الْعَظِیْمِ وَ الْمُسْلِمِیْنَ كُلَّهُمْ اَجْمَعِیْنَ فَاجْعَلْنَا مَعَ الْاَحْیَاءِ الْمَرْزُوْقِیْنَ الَّذِیْنَ اَنْعَمْتَ عَلَیْهِمْ مِنَ النَّبِیِّیْنَ وَ الصِّدِّیْقِیْنَ وَ الشُّهَدَاءِ وَ الصَّالِحِیْنَ آمِیْنَ یَا رَبَّ الْعَالَمِیْنَ

- ✪ હુઝૂર ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા, જિસ જગહ મેં નમાઝ પળ્હૂં ઉસ જગહ મેરા બૈઠા રહના ઔર નમાઝ સે લેકર આફતાબ નિકલને તક ઝિક્રે ઈલાહી કરના મુઝે ઈસ બાત સે મહબૂબ તર હૈ કિ ચાર ગુલામ આઝાદ કરું.
- ✪ મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા હદીષ શરીફ કો મદ્દે નઝર રખતે હુએ હમેં ખુસૂસન એ'તિકાફ કી હાલત મેં નમાઝ કે બાદ ઈન કલેમાત કો બકષરત દોહરા લેના ચાહિએ :–

اَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ الَّذِیْ لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْحَیُّ الْقَیُّوْمُ وَ اَتُوْبُ اِلَیْهِ سُبْحَانَ اللّٰهِ وَ الْحَمْدُ لِلّٰهِ وَ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَ اللّٰهُ اَكْبَرُ

માહે રમઝાનુલ મુબારક કી આખરી શબ કૈસે ગુઝારેં ?

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! માહે રમઝાનુલ મુબારક મેં હમ રોઝા રખતે હૈં, નવાફિલ પળ્હતે હૈં, તરાવીહ કા એહતેમામ કરતે હૈં, કુર્આન મુક઼દ્દસ કી તિલાવત કરતે હૈં, ગરીબો કી મદદ કરતે હૈં, રોઝા દારોં કો ઈફતારી કરાતે હૈં, અપને અહલ વ અયાલ પર ખૂબ દિલ ખોલ કર ખર્ચ કરતે હૈં. યક઼ીનન ! ઈન આમાલ મેં બેહદ ષવાબ ઔર બેશુમાર

ફવાઈદ હૈં, લેકિન જૈસે હી હમ ઈદ કા ચાંદ દેખતે હૈં યહ તસવ્વુર કરતે હૈં કિ સારે આમાલે ખૈર સે હમેં છુટકારા મિલા ! ઈદ કા ચાંદ દેખતે હી હમ બાઝાર મેં નિકલ જાતે હૈં ઔર કિ઼સ્મ કિ઼સ્મ કા સામાન ખરીદને મેં મશગૂલ હો જાતે હૈં ઔર અકષર લોગોં કા હાલ યહ હોતા હૈ કિ માહે રમઝાનુલ મુબારક કા ચાંદ દેખતે હી ગોયા વહ અલ્લાહ ﷻ કો ભૂલ ગએ હોં, પૂરા મહીના ઈબાદત ઔર નેકી મેં ગુઝારને કે બાદ ઈદ કા ચાંદ દેખતે હી નમાઝોં કો તર્ક કરકે દીગર આમલ મેં મશગૂલ હો જાતે હૈં.

હમેં કભી યહ ખયાલ નહીં આતા કિ ક્યા હમને માહે રમઝાનુલ મુબારક કી ઈસ તરહ ક઼દ્ર કી હૈ જૈસે ઉસકી ક઼દ્ર કરને કા હક્ક઼ બનતા હૈ ? ક્યા હમને ઈસમેં ઈસ તરહ ઈબાદત કી હૈ જિસ તરહ ઈબાદત કરની ચાહિએ ? શબે ઈદ માહે રમઝાનુલ મુબારક મેં કી જાને વાલી નેકિયોં કા બદલા લેને કી શબ હૈ અગર હમ ઉસી શબ મેં અલ્લાહ સે ગાફિલ હો જાએંગે તો યહ કિતની કમ નસીબી કી બાત હોગી. લિહાઝા ઈસ હદીષ કો પળ્હો ઔર શબે ઈદ મેં માહે રમઝાનુલ મુબારક મેં અપને સારે આમાલ કા તજઝિયા ઔર એહતિસાબ કરો.

અલ્લાહ કે પ્યારે હબીબ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા, જબ ઈદુલ ફિત્ર કી રાત આતી હૈ તો મલાઈકા ખુશી મનાતે હૈં ઔર અલ્લાહ ﷻ અપને નૂર કી ખાસ તજલ્લી ફર્માતા હૈ, ફરિશ્તોં સે ફર્માતા હૈ, એ ગિરોહે મલાઈકા ! ઉસ મઝદૂર કા ક્યા બદલા હૈ જિસને અપના કામ પૂરા કર લિયા ? ફરિશ્તે અર્ઝ કરતે હૈં, ઉસકો પૂરા અજ્ર દિયા જાએ. અલ્લાહ ﷻ ફર્માતા હૈ, મૈં તુમ્હેં ગવાહ કરતા હૂં કિ મૈંને ઈસકો બખ્શ દિયા.

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ હદીષ કો પળ્હને કે બાદ રમઝાન કી આખરી શબ હમેં અપના એહતિસાબ કરના ચાહિએ કિ હમને પૂરે માહ મેં કિતની નેકી કી હૈ ઔર આજ જો નેકિયોં કા સિલા મિલને કી શબ હૈ ઉસમેં હમ કિતને અજ્ર કે હક્ક઼દાર હૈં. અગર હમ ને માહે રમઝાનુલ મુબારક મેં ભરપૂર ઈબાદત કી હૈ તો ઠીક હૈ ઔર અગર હમ સે ઈબાદત મેં કોતાહી હો ગઈ હૈ તો ફિર અબ કૌન સી ખુશી હમેં હૈ જિસકી ઈતની ધૂમ ધામ સે તૈયારી કરને જા રહે હૈં ?! હમેં તો અપની કોતાહિયોં પર અફસોસ વ નદામત કરના ચાહિએ થા કિ અફસોસ સદ અફસોસ ! હમ સે

માહે મોહતરમ રમઝાનુલ મુબારક કા હક્ક઼ અદા નહીં હો સકા.

સહાબાએ કિરામ ઔર બુઝુર્ગાને દીન કી હયાતે તૈયબા કા અગર હમ મુતાલા કરેં તો હમ પર યહ બાત વાઝેહ હો જાએગી કિ વહ હઝરાત રમઝાનુલ મુબારક કે મહીને મેં બે શુમાર નેકિયાં કરને કે બાવજૂદ ઈદ કે દિન કિતના અફસોસ કિયા કરતે થે ઔર ઉનકો યહ ફિક્ર સતાયા કરતી થી કિ ક્યા હમને રમઝાનુલ મુબારક કા હક્ક઼ અદા કર દિયા હૈ ! જૈસા કિ હઝરત ઉમર رضی اللہ عنہ કે હવાલે સે મંકૂલ હૈ કિ આપ ઈદ કે દિન ગોશએ તન્હાઈ મેં બૈઠ કર ઈતના રોએ કિ રેશે મુબારક તર હો ગઈ. લોગોં ને દરયાફત કિયા તો ફર્માયા, જિસકો યહ માલૂમ ન હુઆ કિ ઉસકે રોઝે કુબૂલ હુએ યા નહીં વહ ઈદ કૈસે મનાએ ! *(મવાઈઝે હુસ્ના)*

ઈસી તરહ હઝરત સાલેહ رحمۃ اللہ علیہ કે હવાલે સે મંકૂલ હૈ કિ વહ ઈદ કે દિન અપને અહલ વ અયાલ કો ઈકટ્ઠા કરતે ઔર સબ મિલ કર રોતે. લોગોં ને માલૂમ કિયા કિ આપ ક્યોં ઐસા કરતે હૈં ? ફર્માને લગે, મૈં ગુલામ હૂં, અલ્લાહ તઆલા ને હમેં નેકી કરને ઔર બુરાઈ સે બચને કા હુક્મ ફર્માયા હૈ, હમેં માલૂમ નહીં કિ વહ હમ સે પૂરા હુઆ યા નહીં ? ઈદ કી ખુશી મનાના ઉસે મુનાસિબ હૈ જો અઝાબે ઈલાહી સે અમ્ન મેં હો.

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! વહ હઝરત ઉમર رضی اللہ عنہ જિનકે હવાલે સે સૈયદે કૌનેન ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા કિ ઉનકી નેકિયાં આસમાન કે સિતારોં કે બરાબર હૈં ઔર હઝરત સાલેહ رحمۃ اللہ علیہ જો અલ્લાહ કે બરગુઝીદા બંદે હૈં, ઈન હઝરાત કા યહ હાલ હૈ કિ ઈસ તસવ્વુર સે રો રહે હૈં કિ ક્યા ખબર માહે રમઝાનુલ મુબારક કે રોઝે કુબૂલ હુએ હૈં યા નહીં, અલ્લાહ કે હુક્મ કી તકમીલ હુઈ યા નહીં, અલ્લાહ હમ સે રાઝી હુઆ યા નહીં ! લેકિન હમારા હાલ યહ હૈ કિ હમારે દિલ મેં કભી યહ ખયાલ ભી પૈદા નહીં હોતા ઔર હમ રમઝાન કે રૂખ્સત હોતે હી રક઼્સ વ સુરૂર મેં મદહોશ હોકર અલ્લાહ ﷻ કો ભૂલ જાતે હૈં.

મેરે અર્ઝ કરને કા મક઼સદ યહ નહીં કિ ઈદ ન મનાઈ જાએ, યક઼ીનન ! ઈદ મનાની ચાહિએ મગર સાથ હી સાથ અલ્લાહ તબારક વ તઆલા કે ઝિક્ર સે ગાફિલ નહીં હોના ચાહિએ. ચાહે ખુશી કા મૌક઼ા હો યા ગમ કા. જૈસા કિ હુઝૂર તાજદારે કાયનાત ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા :–

اَوَّلُ مَنۡ يُدۡعَىٰ اِلَى الۡجَنَّةِ يَوۡمَ الۡقِيَامَةِ الَّذِيۡنَ يَحۡمَدُوۡنَ اللّٰهَ فِىۡ الۡبَأۡسَآءِ وَالضَّرَّآءِ

જિન્હેં ક઼યામત કે દિન સબસે પહલે જન્નત કી તરફ બુલાયા જાએગા, વહ હોંગે જો ખુશી વ ગમ મેં અલ્લાહ عزوجل કી હમ્દ કરતે હૈં.

અલ્લાહ તબારક વ તઆલા કો ઈસ શબ મેં યાદ કરને કી ફઝીલત હદીષે પાક મેં ઈસ તરહ મરવી હૈ કિ હઝરત અબૂ અમામા رضی اللہ عنہ ને તાજદારે કાયનાત ﷺ સે રિવાયત કી હૈ કિ જો ઈદૈન કી રાતોં મેં ક઼યામ કરે ઉસકા દિલ ઉસ દિન ન મરેગા જિસ દિન લોગોં કે દિલ મરેંગે.

દૂસરી રિવાયત મેં ઈસ તરહ મંકૂલ હૈ કિ અસ્બહાની મઆઝ બિન જબલ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત કરતે હૈં કિ જો પાંચ રાતોં મેં શબ બેદારી કરે ઉસકે લિએ જન્નત વાજિબ હૈ. ઝિલ હિજ્જા કી આઠવીં, નવવીં ઔર દસવીં શબ, ઈદુલ ફ઼િત્ર કી રાત ઔર શાબાન કી પંદ્રહવીં રાત યાની શબે બરાત.

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! નબીએ સાદિક઼ વ મસ્દૂક઼ ﷺ ને મઝકૂરા બાલા અહાદીષે કરીમા મેં શબે ઈદ મેં ક઼યામ યાની રાત મેં જાગ કર ઈબાદત કરને કી ફઝીલત બયાન ફર્મા દી. પહલી હદીષ મેં યહ ઈર્શાદ ફર્માયા કિ જબ સારે લોગોં કે દિલ મુરદા હોંગે ઉસ વક઼્ત ઉસ શખ્સ કા દિલ ઝિંદા રહેગા જો શખ્સ ઈસ રાત મેં જાગ કર ઈબાદત કરતા હૈ. ઔર દુસરી રિવાયત મેં યહ ફર્માયા કિ જો ઈસ રાત મેં ઈબાદત કરેગા ઉસકે લિએ જન્નત વાજિબ હો જાએગી. અબ મુઝે બતાઈએ કિ કૌન શખ્સ ઝિંદા દિલી નહીં ચાહતા ? યક઼ીનન ! હમ મેં કા હર શખ્સ યહ ચાહેગા કિ ઉસકા દિલ ઝિંદા હો.

ઝિંદગી ઝિંદા દિલી કા નામ હૈ
મુર્દા દિલ ક્યા ખાક઼ જિયા કરતે હૈં

ઈસી તરહ હર શખ્સ જન્નત ભી ચાહતા હૈ મગર જન્નત હાસિલ કરને કે લિએ ગુનાહ નહીં બલ્કિ નેકિયાં કામ આતી હૈં, હમારા તો યહ હાલ હૈ કિ ગુનાહ પે ગુનાહ કરતે જાતે હૈં ઔર તસવ્વુર કરતે હૈં કિ જન્નત હમારે નામ સે હી બનાઈ ગઈ હૈ ! યાદ રખેં કિ જહન્નમ અલ્લાહ તઆલા ને તૈયાર કર રખા હૈ ઉન લોગોં કે લિએ જો ઉસકી ઈતાઅત નહીં કરતે હૈં.

એક અરબી શાઈર ને ક્યા ખૂબ કહા હૈ :–

تَصِلُ الذُّنُوۡبَ اِلَى الذُّنُوۡبِ وَ اَنۡتَ تَرۡتَجِي   دَرۡکَ الۡجِنَانِ بِهَا وَ فَوۡزَ الۡعَابِدِ

وَ نَسِيۡتَ اَنَّ اللّٰهَ اَخۡرَجَ   دَمًا مِنۡهَا بِذَنۡبٍ وَّاحِدٍ

યાની તુમ ગુનાહ પે ગુનાહ કિએ જા રહે હો ઔર ઈસસે જન્નત ઔર ઈબાદત કરને વાલે કી તરહ કામયાબી કી ઉમ્મીદ રખતે હો. ક્યા તુમ યહ ભૂલ ગએ કિ અલ્લાહ તઆલા ને હઝરત આદમ علیہ السلام કો ફક઼્ત એક ખતાએ ઈજતિહાદી કી વજહ સે જન્નત સે નિકાલ દિયા થા.

લિહાઝા હમેં શબે ઈદ ભી અલ્લાહ કી યાદ મેં ઔર ગુનાહોં સે અપને આપકો બચાતે હુએ ગુઝારના ચાહિએ. અલ્લાહ તઆલા કી બારગાહ મેં દુઆ હૈ કિ હમેં ઈસકી તૌફ઼ીક઼ ફર્માએ. (આમીન)

ઈદુલ ફ઼િત્ર કા બયાન

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! માહે રમઝાનુલ મુબારક કે ગુઝરને કે ફ઼ૌરન બાદ ખુદાએ તઆલા હમેં ઈદ મનાને કા મૌક઼ા અતા ફર્માતા હૈ યહ ઉસકા ઈતના બળા એહસાન હૈ, લેકિન અફસોસ ! ઉમ્મતે મુસ્લિમા ઈદે સઈદ કે હક઼ીક઼ી મફહૂમ સે નાવાકિફ હૈ. હમારા ખયાલ યહ હૈ કિ ઈસમેં સિર્ફ હમેં દો રકઅત નમાઝ અદા કરને કે બાદ ઘૂમ ફિર કે ઔર ફુઝૂલ કામોં મેં ઉસે ગુઝાર દેના હૈ, હત્તા કિ બાઝ નૌજવાન દોગાના અદા કરને કે ફ઼ૌરન બાદ ઘૂમને ફિરને કી જગહોં, સિનેમા હોલોં ઔર પિકનિક કી જગહોં કી તરફ રવાના હો જાતે હૈં ઔર માહે રમઝાન જો હમેં ગુનાહોં સે રોકને કે લિએ આયા થા ઔર હમેં તક઼વા કા દર્સ દેને આયા થા ઉસકે ગુઝર જાને કે બાદ તક઼વા કા તસવ્વુર હી હમારે દિલ સે ખત્મ હો જાતા હૈ. યાદ રખેં ! ઈસ્લામ ખુશી મનાને કા હુક્મ દેતા હૈ મગર વહ ખુશી જિસમેં શરીઅતે મુતહ્હરા કે એહકામ કે ખિલાફ વરઝી કી જાએ ઈસ્લામ ઈસકી હરગિઝ ઈજાઝત નહીં દેતા. હમેં ઈદ કા દિન કૈસે ગુઝારના ચાહિએ મંદરજા ઝૈલ સુતૂર કો પળ્હેં ઔર અમલ કરને કી કોશિશ કરેં.

★ ઈદ મનાના કબ સે શુરૂ હુઆ ★

અબૂ દાઊદ હઝરત અનસ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત કરતે હૈં કિ હુઝૂરે અક઼્દસ

ﷺ જબ મદીના તશરીફ લાએ ઉસ ઝમાને મેં એહલે મદીના સાલ મેં દો દિન ખુશી મનાતે થે (મહરગાન દીરોઝ) ફર્માયા, યહ ક્યા દિન હૈં ? લોગોં ને અર્ઝ કિયા, જાહિલિયત મેં હમ ઈન દિનોં મેં ખુશી મનાતે થે. ફર્માયા, અલ્લાહ તઆલા ને ઉનકે બદલે મેં ઉનસે બેહતર દો દિન તુમ્હેં દિએ, ઈદુલ અદ્હા ઔર ઈદુલ ફ઼િત્ર.

★ ઈદ કા દિન કૈસે ગુઝ઼ારેં ? ★

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ્લામ દીને ફ઼િતરત હૈ, ઉસને અપને માનને વાલોં કો હયાત કે હર લમ્હા કે લિએ ઉસૂલ ઔર ઝાબ્તા મુહૈયા ફર્માયા હૈ, ઈદ મનાને કે ઉસૂલ અતા ફર્માએ હૈં. અસ્લાફે કિરામ કી તારીખ કે મુતાલા સે પતા ચલતા હૈ કિ વહ ઈસ મુબારક દિન બકષરત અલ્લાહ કી ઈબાદત કરતે થે, ગરીબોં કી ગમખ્વારી કરતે, યતીમોં, બેવાઓં કા સહારા બનતે વગૈરા વગૈરા. અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝત હમેં ભી ઉન પાક બાઝ નુફૂસે કુદસિયાકે નક઼્શે ક઼દમ પર ચલને કી તૌફીક઼ અતા ફર્માએ. આમીન

★ ગરીબોં કા ખયાલ રખેં ★

યૂં તો દીને ઈસ્લામ ને હર લમ્હા ગરીબ પરવરી, મુફલિસોં કી મદદ ઔર યતીમોં ઔર મિસ્કીનોં કી ફરયાદ રસી કા દર્સ દિયા હૈ, ખુસૂસન્ ઈદ કે દિન ઈન્હેં ન ભૂલના ચાહિએ. ઈસી લિએ બાનીએ ઈસ્લામ ﷺને ફર્માયા તાકિ મુસલમાન ઈસ ખુશી કે મૌક઼ે પર અપને ગરીબ ભાઈયોં કો ભી યાદ રખેં ઔર અપની ખુશી મેં ઉન્હેં ભી શરીક કર લેં. ગુઝ઼િશ્તા સફહાત પર આપને સદક઼ાત કે અક઼સામ ઔર ઉસકી ફઝીલત કે હવાલે સે તફસીલ પળ્હ લી, અબ સદક઼એ ફ઼િત્ર કે હવાલે સે ચંદ મસાઈલ મુલાહિઝ઼ા કરેં :

- ✪ સદક઼ાએ ફ઼િત્ર હર મુસલમાન આઝાદ માલિકે નિસાબ પર જિસકી નિસાબ હાજતે અસલિયા સે ફારિગ હો, વાજિબ હૈ. ઈસમેં આક઼િલ બાલિગ હોને કી શર્ત નહીં. નાબાલેગીન કા સદક઼ા ઉનકે વાલિયોં પર વાજિબ હૈ.
- ✪ સદક઼ાએ ફ઼િત્ર શખ્સ પર વાજિબ હૈ, માલ પર નહીં, લિહાઝ઼ા અગર કોઈ શખ્સ મર ગયા તો ઉસકે માલ સે સદક઼ાએ ફ઼િત્ર વાજિબ નહીં.

- ✪ ઈદ કે દિન સુબ્હે સાદિક઼ તુલૂઅ હોતે હી સદક઼ાએ ફ઼િત્ર વાજિબ હો જાતા હૈ. લિહાઝ઼ા જો સુબ્હ સાદિક઼ કે બાદ પૈદા હો યા કાફિર થા મુસલમાન હુઆ યા ફક઼ીર થા માલિકે નિસાબ હુઆ તો ઉસ પર ભી સદક઼ાએ ફ઼િત્ર વાજિબ હૈ.
- ✪ સદક઼ાએ ફ઼િત્ર વાજિબ હોને કે લિએ રોઝ઼ા રખના શર્ત નહીં હૈ, અગર કિસી ઉઝ્ર, સફર, બીમારી, બુળ્હાપે કી વજહ સે યા (મઆઝલ્લાહ) બિલા ઉઝ્ર રોઝ઼ા ન રખા તબ ભી ઉસ પર વાજિબ હૈ.
- ✪ સદક઼ાએ ફ઼િત્ર ઉન્હીં કો દેના જાઈઝ હૈ જિનકો ઝકાત દેના જાઈઝ હૈ, જિનકો ઝકાત નહીં દે સકતે ઉન્હેં ફ઼િત્રા ભી નહીં દે સકતે. *(બહારે શરીઅત)*
- ✪ સદક઼ાએ ફ઼િત્ર કી મિક઼દાર યહ હૈ કિ ગૈંહૂ યા ઉસકા આટા યા સત્તૂ આધા સાઅ, ખજૂર યા મુનક્ક઼ા યા જવ યા ઉસકા આટા યા સત્તૂ એક સાઅ, ગૈંહૂ યા જવ દેને સે ઉનકા આટા દેના અફઝલ હૈ ઔર ઉસસે અફઝલ યહ હૈ કિ ઉનકી કિંમત દે.

આ'લા દર્જે કી તહક઼ીક઼ ઔર એહતિયાત યહ હૈ કિ સાઅ કા વજન તીન સો ઈકયાવન રૂપિયા ભર હૈ ઔર આધા સાઅ કા વજન એક સૌ પછત્તર રૂપિયા અઠન્ની ભર ઉપર હૈ. યાની અસ્સી ભર કે નમ્બરી સેર સે જો આજ કલ હિંદુસ્તાન કે અકષર બળે શહરોં મેં રાઈજ હૈ, એક સાઅ ચાર સેર સવા છ છટાંક કા હોતા હૈ ઔર આધા સાઅ દો સેર સવા તીન છટાંક કા હોતા હૈ. આસાની ઔર ઝયાદા એહતિયાત ઈસમેં હૈ કિ ગૈહૂં સવા દો સેર નમ્બરી યા જો સાળે ચાર સેર નમ્બરી એક એક શખ્સ કી તરફ સે દે. *(કાનૂને શરીઅત)*

★ ઈદ કે દિન યહ બાતેં મુસ્તહબ હૈં ★

હજામત બનવાના, નાખુન કાટના, ગુસ્લ કરના, મિસ્વાક કરના, અચ્છે કપળે પહનના, (નયા હો તો નયા વરના સાફ સુથરા ધુલા હુઆ) અમામા બાંધના, અંગૂઠી પહનના, ખુશ્બુ લગાના, સુબ્હ કી નમાઝ મુહલ્લા કી મસ્જિદ મેં પળ્હના, ઈદગાહ જલ્દ જાના, નમાઝ સે પહલે સદક઼ાએ ફ઼િત્ર અદા કરના, ઈદગાહ કો પૈદલ જાના, દૂસરે રાસ્તે સે વાપિસ આના, નમાઝ

કો જાને સે પહલે ચંદ ખજૂરેં ખા લેના, તીન પાંચ યા સાત યા કમ વ બેશ મગર તાક઼ અદદ મેં હોં. ખજૂરેં ન હોં તો કુછ મીઠી ચીઝ ખા લે.

ખુશી ઝાહિર કરના, કષરત સે સદક઼ા દેના, ઈદગાહ કો ઈત્મિનાન વ વક઼ાર સે ઔર નીચી નિગાહ કિએ આના, આપસ મેં મુબારક બાદ દેના યહ સબ બાતેં ઈદ કે દિન મુસ્તહબ હૈં.

★ ઈન બાતોં સે પરહેઝ કરેં ★

અબ હમ ચંદ એસી ચીઝોં કા ઝિક્ર કરને જા રહે હૈં જો હમારે મુઆશરે મેં રાઈજ હૈં મગર શરીઅત કી રૂ સે ઈસકો કરના કિસી તૌર પર દુરુસ્ત નહીં બલ્કિ દુન્યા વ આખિરત મેં તબાહી કા સબબ હે :–

- ✪ ઈદ કા દિન આને પર આમ તૌર પર મુસલમાન સિનેમા, ડ્રામા, સર્કસ વગૈરા દેખને જાતે હૈં.
- ✪ બાઝ મુસલમાન ઈદ કે દિન શરાબ નોશી, જુઆ વગૈરા ખેલતે હૈં.
- ✪ બાઝ જગહોં પર ગાને વગૈરા લગા કર લળકોં કે સાથ સાથ લળકિયાં ભી નાચતી હૈં.
- ✪ બાઝ જગહોં પર પટાખે વગૈરા ફોળે જાતે હૈં.
- ✪ બાઝ લોગ ગૈર મુસ્લિમોં કી બાક઼ાયદા એહતેમામ કે સાથ દાવત કરતે હૈં ઔર ઉન્હેં ભી અપને ઈસ મુક઼દ્દસ તહવાર મેં શરીક કરના ચાહતે હૈં !
- ✪ બાઝ જગહોં પર બાક઼ાયદા ટી.વી. લગા કર લોગોં કો જમા કરકે લોગ ફિલ્મ દેખતે હે. (મઆઝલ્લાહ)

મેરે પ્યારે આક઼ા صلى الله عليه وسلم કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા ઉમૂર કા ઈર્તિકાબ સરાસર અલ્લાહ વ રસૂલ عَزَّوَجَلَّ وَصَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّم કી નારાઝગી કા સબબ બનતે હૈં, મઝકૂરા અફઆલે મઝમૂમા વ ક઼બીહા કે ઈર્તિકાબ સે હમ હરગિઝ ફલાહે દારૈન કી અબદી સઆદતોં કો હાસિલ નહીં કર સકેંગે. ફલાહ વ કામયાબી તો અલ્લાહ جل جلاله ઔર રસૂલુલ્લાહ صلى الله عليه وسلم કી ઈતાઅત વ ફર્માંબર્દારી મેં હે.

રબ્બે ક઼દીર جل جلاله કી બારગાહ મેં દુઆ હૈ કિ હમ સબ કો અપને હબીબ صلى الله عليه وسلم કી પ્યારી સુન્નતોં પર અમલ કરને કી તૌફીક઼ અતા ફર્માએ. આમીન

آمین بجاہ النبی الکریم علیہ افضل الصلوٰۃ و التسلیم

માહે રમઝાનુલ મુબારક કી કુછ અહમ તારીખેં

મેરે પ્યારે આક઼ા صلى الله عليه وسلم કે પ્યારે દીવાનો ! માહે રમઝાનુલ મુબારક કે ફઝાઈલ વ મસાઈલ આપ પળ્હ ચુકે, આપને બખૂબી અંદાઝા લગા લિયા હોગા કિ યહ કિતના અઝીમ મહીના હે ? જહાં યહ મહીના અપને અંદર બેશુમાર ખૂબિયાં રખતા હે વહીં ઈસ માહ કી અઝમત વ ફઝીલત ઈસસે ભી અયાં હે કિ (૧) મૌલાએ કાયનાત હઝરત અલી كرم الله تعالى وجهه الكريم કે વિસાલ કા ભી માહ હે. (૨) હઝરત ખદીજતુલ કુબરા رضى الله عنها (૩) ઉમ્મુલ મોમિનીન હઝરત આઈશા સિદ્દીક઼ા رضى الله عنها ઔર (૪) ખાતૂને જન્નત હઝરત ફાતિમા ઝોહ્રા رضى الله عنها.

મેરે પ્યારે આક઼ા صلى الله عليه وسلم કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ નુફૂસે કુદસિયા ને બળી મેહનત વ મુશક્ક઼ત કે સાથ ઈસ્લામ કી અઝીમ દૌલત હમ તક પહુંચાઈ, ઈસ્લામિયાને આલમ પર ઉનકે બેશુમાર એહસાનાત હૈં, યહી વજહ હે કિ જબ ઉનકે વિસાલ કી તારીખેં આતી હૈં તો હમ ઉનકા ઝિક્રે ખૈર કરને કે લિએ મહાફિલ વ મજાલિસ કા ઈન્એકાદ કરતે હૈં, ઉનકી યાદ તાઝા કરતે હૈં ઔર ઉનકી અરવાહ કો ઈસાલે ષવાબ કરતે હૈં.

શેરે ખુદા હઝરત અલી كرم الله تعالى وجهه الكريم

મુરતઝા શેરે હક઼્ક઼ અશજઉલ અશજઈન
બાબે ફઝ્લે વ વિલાયત પે લાખોં સલામ

મેરે પ્યારે આક઼ા صلى الله عليه وسلم કે પ્યારે દીવાનો ! હઝરત અલી كرم الله تعالى وجهه الكريم કી ઝાત મોહતાજે તઆરૂફ નહીં, મુસલમાન ઘર કા બચ્ચા ઉન્હેં જાનતા ઔર માનતા હે.

માહે રમઝાનુલ મુબારક સે આપકી તારીખે શહાદત મુતઅલ્લિક હે ઈસ વજહ સે આપકી હયાતે તૈયબા પર ચંદ સુતૂર સુપુર્દે ક઼િરતાસ કર રહા હૂં ઉસે પળ્હે ઔર ઉનકી સીરત કે મુતાબિક઼ અમલ કરને કી કોશિશ કરેં.

★ નામ વ નસબ ★

આપકા નામ નામી "અલી ઈબ્ને તાલિબ" ઔર કુન્નિયત "અબુલ

હસન ઔર અબૂ તુરાબ" હૈ. આપ સરકારે અક઼દસ ﷺ કે ચચા અબૂ તાલિબ કે સાહબઝાદે હૈં યાની હુઝૂર ﷺ કે ચચા ઝાદ ભાઈ હૈં. આપકી વાલિદા મોહતરમા કા ઈસ્મે ગિરામી ફ઼ાતિમા બિન્તે અસદ બિન હાશિમ હૈ ઔર યહ પહલી હાશમી ખાતૂન હૈં જિન્હોંને ઈસ્લામ કુબૂલ કિયા ઔર હિજરત ફર્માઈ. *(તારીખુલ ખુલફ઼ા)*

★ નસબ નામા વ વિલાદત ★

આપકા સિલસિલાએ નસબ ઈસ તરહ હૈ.

علی بن ابی طالب بن عبد المطلب بن هاشم بن عبد مناف

આપ સન ૩૦ આમ્મુલ ફ઼ીલ મેં પૈદા હુએ ઔર એલાને નબુવ્વત સે પહલે હી મૌલાએ કુલ સૈયદુર્રુસૂલ જનાબ અહમદે મુજતબા મુહમ્મદ મુસ્તફ઼ા ﷺ કી પરવરિશ મેં આએ કિ જબ કુરૈશ કહત મેં મુબતિલા હુએ થે તો હુઝૂર ﷺને અબૂ તાલિબ પર અયાલ કા બોજ હલ્કા કરને કે લિએ હઝરત અલી كرم الله تعالى وجهه الكريم કો લે લિયા થા. ઈસ તરહ હુઝૂર ﷺ કે સાએ મેં આપને પરવરિશ પાઈ ઔર ઉન્હીં કી ગોદ મેં હોશ સંભાલા. આંખ ખુલતે હી હુઝૂર ﷺ કે જમાલે જહાં આરા દેખા, ઉન્હીં કી બાતેં સુની ઔર ઉન્હીં કી આદતેં સીખી. ઈસ લિએ બુતોં કી નજાસત સે આપકા દામન કભી આલૂદા ન હુઆ, યાની આપને કભી બુત પરસ્તી ન કી ઔર ઈસી લિએ كرم الله تعالى وجهه الكريم આપકા લક઼બ હુઆ. *(તન્ઝીહુલ મકાનતુલ હૈદરયા)*

★ આપકા કુબૂલે ઈસ્લામ ★

હઝરત અલી كرم الله تعالى وجهه الكريم નૌ ઉમર લોગોં મેં સબસે પહલે ઈસ્લામ સે મુશર્રફ હુએ. તારીખુલ ખુલફ઼ા મેં હૈ કિ જબ આપ ઈમાન લાએ ઉસ વક઼્ત આપકી ઉમ્ર મુબારક દસ સાલ થી બલ્કિ બાઝ લોગોં કે ક઼ૌલ કે મુતાબિક઼ નૌ સાલ ઔર બાઝ કહતે હૈં કિ આઠ સાલ ઔર કુછ લોગ ઈસસે ભી કમ બતાતે હૈં, ઔર આ'લા હઝરત ઈમામ અહમદ રઝાખાં ફ઼ાઝિલે બરેલ્વી رحمة الله عليه તન્ઝીહુલ મકાનતુલ હૈદરિયા મેં તહરીર ફર્માતે હૈં કિ બવક઼્તે ઈસ્લામ આપકી ઉમ્ર આઠ દસ સાલ થી.

આપકે ઈસ્લામ કુબૂલ કરને કી તફ઼સીલ મુહમ્મદ બિન ઈસ્હાક઼ ને ઈસ તરહ બયાન કિયા હૈ કિ હઝરત અલી كرم الله تعالى وجهه الكريمને હુઝૂર ﷺ કો ઔર

હઝરત ખદીજતુલ કુબરા رضی اللہ عنہا કો રાત મેં નમાઝ પઢતે હુએ દેખા. જબ યહ લોગ નમાઝ સે ફ઼ારિગ હો ગએ તો હઝરત અલી كرم الله تعالى وجهه الكريم ને હુઝૂર ﷺ સે પૂછા કિ આપ લોગ યહ ક્યા કર રહે થે ? હુઝૂર ﷺને ફર્માયા કિ યહ અલ્લાહ તઆલા કા ઐસા દીન હૈ જિસકો ઉસને અપને લિએ મુન્તખબ કિયા હૈ ઔર ઉસી કી તબ્લીગ વ ઈશાઅત કે લિએ અપને રસૂલ કો ભેજા હૈ. લિહાઝા મૈં તુમ કો ભી ઐસે મઅબૂદ કી તરફ઼ બુલાતા હૂં જો અકેલા હૈ, ઉસકા કોઈ શરીક નહીં, ઔર મૈં તુમ કો ઉસી કી ઈબાદત કા હુક્મ દેતા હૂં. હઝરત અલી كرم الله تعالى وجهه الكريمને કહા કિ જબ તક મૈં અપને બાપ અબૂ તાલિબ સે માલૂમ ન કર લૂં ઉસકે બારે મેં કોઈ ફૈસલા નહીં, કર સકતા. ચૂંકિ ઉસ વક઼્ત હુઝૂર ﷺ કો રાઝ ફ઼ાશ હોના મંઝૂર ન થા ઈસલિએ આપને ફર્માયા, અય અલી ! અગર તુમ ઈસ્લામ નહીં લાતે હો તો અભી ઈસ મામલા કો પોશીદા રખો, કિસી પર ઝાહિર ન કરો.

હઝરત અલી كرم الله تعالى وجهه الكريم અગર્ચે રાત મેં ઈમાન નહીં લાએ મગર અલ્લાહ તઆલા ને આપકે દિલ મેં ઈમાન કો રાસિખ કર દિયા થા, દૂસરે રોઝ સુબ્હ હોતે હી હુઝૂર ﷺ કી ખિદમત મેં હાઝિર હુએ ઔર આપકી પેશ કી હુઈ સારી બાતોં કો કુબૂલ કર લિયા ઔર ઈસ્લામ લે આએ.

★ આપકી હિજરત ★

સરકારે અક઼દસ ﷺને જબ ખુદાએ તઆલા કે હુક્મ કે મુબાબિક઼ મક્કા મુઅઝ઼્ઝમા સે મદીના તૈયબા કી હિજરત કા ઈરાદા ફર્માયા તો હઝરત અલી كرم الله تعالى وجهه الكريم કો બુલા કર ફર્માયા કિ મુઝે ખુદાએ તઆલા કી તરફ઼ સે હિજરત કા હુક્મ હો ચુકા હૈ લિહાઝા મૈં આજ મદીના રવાના હો જાઉંગા. તુમ મેરે બિસ્તર પર મેરી સબ્ઝ રંગ કી ચાદર ઓઢ કર સો રહો, તુમ્હેં કોઈ તકલીફ઼ ન હોગી. કુરૈશ કી સારી અમાનતેં જો મેરે પાસ રખી હૂઈ હૈં ઉનકે માલિકોં કો દેકર તુમ ભી મદીના ચલે આના.

યહ મૌક઼ા બળા હી ખૌફ઼નાક ઔર નિહાયત ખતરે કા થા. હઝરત અલી كرم الله تعالى وجهه الكريم કો માલૂમ થા કિ કુફ઼્ફ઼ારે કુરૈશ સોને કી હાલત મેં હુઝૂર ﷺ કે ક઼ત્લ કા ઈરાદા કર ચુકે હૈં ઈસ લિએ ખુદાએ તઆલા ને આપકો અપને બિસ્તર પર સોને સે મના ફર્મા દિયા હૈ. આજ હુઝૂર ﷺ કા બિસ્તર ક઼ત્લ ગાહ હૈ. લેકિન અલ્લાહ કે મહબૂબ દાનાએ ખુફ઼ાયા વ ગુયૂબ અહમદે

મુજતબા મુહમ્મદ મુસ્તફા ﷺ કે ઈસ ફર્માન સે કિ "તુમ્હેં કોઈ તકલીફ ન હોગી, કુરૈશ કી અમાનતેં દેકર તુમ ભી મદીના ચલે આના" હઝરત અલી کرم اللہ تعالیٰ وجہہ الکریم કો પૂરા યક઼ીન થા કિ દુશ્મન મુઝે કોઈ તકલીફ નહીં પહુંચા સકેંગે, મૈં ઝિંદા રહૂંગા ઔર મદીના ઝરૂર પહુંચુગા. લિહાઝા સરકારે અક઼દસ ﷺ કા બિસ્તર જો આજ બઝાહિર કાંટો કા બિછોના થા વહ હઝરત અલી کرم اللہ تعالیٰ وجہہ الکریم કે લિએ ફૂલોં કી સેજ બન ગયા. ઈસલિએ કિ ઉનકા અક઼ીદા થા કિ સૂરજ પૂરબ કી બજાએ પચ્છિમ સે નિકલ સકતા હૈ મગર હુઝૂર કે ફર્માન કે ખિલાફ નહીં હો સકતા હૈ.

હઝરત અલી کرم اللہ تعالیٰ وجہہ الکریم ફર્માતે હૈં કિ રાત ભર આરામ સે સોયા, સુબ્હ ઉઠ કર લોગોં કી અમાનતેં ઉનકે માલિકોં કો સૌંપના શુરૂ કિયા ઔર કિસી સે નહીં છુપા. ઈસી તરહ મક્કા મેં તીન દિન રહા ફિર અમાનતોં કે અદા કરને કે બાદ મૈં ભી મદીના કી તરફ ચલ પળા, રાસ્તા મેં ભી કિસી ને મુઝે સે કોઈ તઆરુઝ ન કિયા, યહાં તક કિ મૈં કુબા ભી પહુંચા. હુઝૂર ﷺ હઝરત કુલષૂમ رضی اللہ عنہا કે મકાન મેં તશરીફ ફર્મા થે, મૈં ભી વહીં ઠહર ગયા.

★ હઝરત અલી کرم اللہ تعالیٰ وجہہ الکریم ઔર અહાદીષે કરીમા ★

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! હઝરત અલી کرم اللہ تعالیٰ وجہہ الکریم કી ફઝીલત મેં બહુત સી અહાદીષે કરીમા વારિદ હૈં બલ્કિ ઈમામ અહમદ رحمۃ اللہ علیہ ફર્માતે હૈં કિ જિતની હદીષેં આપકી ફઝીલત મેં હૈં કિસી ઔર સહાબી કી ફઝીલત મેં ઈતની હદીષેં નહીં હૈ.

બુખારી વ મુસ્લિમ મેં હઝરત સઅદ બિન વક્ક઼ાસ رضی اللہ عنہ સે મરવી હૈ કિ ગઝવાએ તબૂક઼ કે મૌક઼ે પર જબ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને હઝરત અલી کرم اللہ تعالیٰ وجہہ الکریم કો મદીના મેં રહને કા હુક્મ ફર્માયા ઔર અપને સાથ નહીં લિયા તો ઉન્હોંને અર્ઝ કિયા, યા રસૂલલ્લાહ ﷺ ! આપ મુઝે યહાં ઔરતોં ઔર બચ્ચોં પર અપના ખલીફા બના કર છોળે જાતે હૈં ! તો સરકારે અક઼દસ ﷺ ને ફર્માયા :–

اَمَا تَرْضٰی اَنْ تَكُوْنَ مِنِّیْ بِمَنْزِلَةِ هَارُوْنَ مِنْ مُّوْسٰی યાની ક્યા તુમ ઈસ બાત પર રાઝી નહીં હો કિ મૈં તુમ્હેં ઈસ તરહ છોળે જાતા હૂં કિ જિસ તરહ

હઝરત મૂસા علیہ السلام હઝરત હારૂન علیہ السلام કો છોળ ગએ ?! અલબત્તા ફર્ક ઈતના હૈ કિ મેરે બાદ કોઈ નબી નહીં હોગા. *(બુખારી ૧/૫૨૬)*

મતલબ યહ હૈ કિ જિસ તરહ હઝરત મૂસા علیہ السلام ને કોહે તૂર પર જાને કે વક઼્ત ચાલીસ દિન કે લિએ અપને ભાઈ હઝરત હારૂન علیہ السلام કો બની ઈસ્રાઈલ પર અપના ખલીફા બનાયા થા ઈસી તરહ જંગે તબૂક઼ કી રવાનગી કે વક઼્ત મૈં તુમ કો અપના ખલીફા ઔર નાયબ બના કર જા રહા હૂં. લિહાઝા જો મર્તબા હઝરત મૂસા علیہ السلام કે નઝદીક હારૂન علیہ السلام કા થા વહી મર્તબા હમારી બારગાહ મેં તુમ્હારા હૈ. ઈસલિએ અય અલી ! તુમ્હેં ખુશ હોના ચાહિએ. તો ઐસા હી હુઆ કિ ઈસ ખુશ ખબરી સે હઝરત અલી کرم اللہ تعالیٰ وجہہ الکریم કો તસલ્લી હો ગઈ.

હઝરત ઉમ્મે સલમા رضی اللہ عنہا સે મરવી હૈ કિ રસૂલ ﷺ ને ફર્માયા : **مَنْ سَبَّ عَلِيًّا فَقَدْ سَبَّنِیْ** "યાની જિસને અલી કો બુરા ભલા કહા તો તહક઼ીક઼ કિ ઉસને મુઝ કો બુરા ભલા કહા." *(મિશ્કાત–૫૬૫)*

યાની હઝરત અલી کرم اللہ تعالیٰ وجہہ الکریم કો હુઝૂર ﷺ સે ઈતના કુર્બ ઔર નઝદીકી હાસિલ હૈ કિ જિસને ઉનકી શાન મેં ગુસ્તાખી ઔર બેઅદબી કી ગોયા ઉસને હુઝૂર ﷺ કી શાન મેં ગુસ્તાખી વ બેઅદબી કી. ખુલાસા યહ હૈ કિ ઉનકી તૌહીન કરના હુઝૂર ﷺ કી શાન મેં તો ગુસ્તાખી વ તૌહીન કરના હૈ.

હઝરત અબૂ તુફૈલ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ એક દિન હઝરત અલી کرم اللہ تعالیٰ وجہہ الکریم ને ખુલે હુએ મૈદાન મેં બહુત સે લોગોં કો જમા કરકે ફર્માયા કિ મૈં અલ્લાહ કી ક઼સમ દેકર તુમ લોગોં સે પૂછતા હૂં કિ રસૂલ ﷺ ને યૌમે ગદીરખુમ મેં મેરે મુતઅલ્લિક઼ ક્યા ઈર્શાદ ફર્માયા થા ? મજમા સે તીસ આદમી ખળે હુએ ઔર ઉન લોગોં ને ગવાહી દી કિ હુઝૂર ﷺ ને ઉસ રોઝ ફર્માયા થા :–

مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَّوْلَاهُ اَللّٰهُمَّ وَالِ مَنْ وَّالَاهُ وَ عَادِ مَنْ عَادَاهُ

મૈં જિસકા મૌલા હૂં અલી ભી ઉસકે મૌલા હૈં, યા ઈલાહલ આલમીન ! જો શખ્સ અલી સે મહબ્બત રખે તૂ ભી ઉસસે મહબ્બત રખ ઔર જો શખ્સ અલી સે અદાવત રખે તૂ ભી ઉસસે અદાવત રખ.

★ આપકી શહાદત ★

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! હઝરત અલી મુર્તઝા كرم الله تعالى وجهه الكريم ને ૧૭ રમઝાનુલ મુબારક સન ૪૦ હિ. અલસ્સુબ્હ બેદાર હોકર અપને બળે સાહબઝાદે હઝરત ઈમામ હસન رضی اللہ عنہ સે ફર્માયા, આજ રાત ખ્વાબ મેં રસૂલુલ્લાહ ﷺ કી ઝિયારત હૂઈ તો મૈંને અર્ઝ કિયા, યા રસૂલલ્લાહ ﷺ ! આપકી ઉમ્મત ને મેરે સાથ કુજરવી ઈખ્તિયાર કી હે ઔર સખ્ત નઝઅ બર્પા કર દિયા હૈ. હુઝૂર ﷺ ને ફર્માયા, તુમ ઝાલિમોં કે લિએ દુઆ કરો. તો મૈંને ઈસ તરહ દુઆ કી કિ યા ઈલાહલ આલમીન ! તૂ મુઝે ઈન લોગોં સે બેહતર લોગોં મેં પહુંચા દે ઔર મેરી જગહ ઉન લોગોં પર ઐસા શખ્સ મુસલ્લત કર દે જો બુરા હો. અભી આપ યહ બયાન ફર્મા હી રહે થે કિ ઈબ્ને નબાહ મોઅઝ્ઝિન ને આવાઝ દી : "اَلصَّلٰوةُ اَلصَّلٰوةُ" હઝરત અલી كرم الله تعالى وجهه الكريم નમાઝ પળહને કે લિએ ઘર સે ચલે, રાસ્તે મેં લોગોં કો નમાઝ કે લિએ આવાઝ દે દેકર આપ જગાતે જાતે થે કિ ઈતને મેં ઈબ્ને મુલ્ઝિમ આપકે સામને આ ગયા ઔર ઉસને અચાનક આપ પર તલવાર કા ભરપૂર વાર કિયા. વાર ઈતના સખ્ત થા કિ આપકી પેશાની કનપટી તક કટ ગઈ ઔર તલવાર દિમાગ પર જા કર ઠહરી, શમશીર લગતે હી આપને ફર્માયા : فُزْتُ بِرَبِّ الْكَعْبَةِ "યાની રબ્બે કા઼બા કી ક઼સમ ! મૈં કામયાબ હો ગયા." *(તારીખુલ ખુલફા)*

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! હઝરત અલી كرم الله تعالى وجهه الكريم કે યૌમે શહાદત કી આમદ પર આપકે ઝિક્ર કી મહફિલેં ક઼ાયમ કરો ઔર ઉનકી ઝિંદગી કી રોશન રાહોં પર ચલ કર કામયાબ વ કામરાન હો જાઓ. અલ્લાહ ﷻ હમ સબ કો તૌફીક઼ અતા ફર્માએ.

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઉમ્મહાતુલ મો'મિનીન رضی اللہ عنہن કે ફઝાઈલ વ મનાક઼િબ મેં બહુત સી આયાત વ અહાદીષ હૈં ચુનાન્ચે ફર્માને બારી તઆલા હે :–

يٰنِسَآءَ النَّبِيِّ لَسْتُنَّ كَاَحَدٍ مِّنَ النِّسَآءِ اِنِ اتَّقَيْتُنَّ فَلَا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ فَيَطْمَعُ الَّذِىْ فِىْ قَلْبِهٖ مَرَضٌ وَّ قُلْنَ قَوْلًا مَّعْرُوْفًا

"એ નબી ﷺ કી બીવિઓ ! તુમ ઔર ઔરતોં કી તરહ નહીં હો અગર

અલ્લાહ સે ડરો તો બાત મેં એસી નર્મી ન કરો કિ દિલકા રોગી કુછ લાલચ કરે, હાં ! અચ્છી બાત કરો." *(સૂરએ અહઝાબ, પારા–૨૨, આયત–૩૨)* એક ઔર મકામ પર અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝત કા ઈર્શાદ હે : وَ اَزْوَاجُهٗۤ اُمَّهٰتُهُمْ "ઔર ઉસ (નબી) કી બીવિયાં ઈન મો'મિનીન કી માંએ હૈં."

યહ તમામ ઉમ્મત કા મુત્તફિક઼ અલૈહ મસ્અલા હે કિ હુઝૂર નબી કરીમ ﷺ કી મુક઼દ્દસ બીવિયાં દો બાતોં મેં હક઼ીક઼ી માં કે મિસ્લ હૈં, એક યહ કિ ઉન્કે સાથ હમેશા હમેશા કે લિએ કિસી કા નિકાહ જાઈઝ નહીં. દૌમ યહ કિ ઉન્કી તાઝીમ વ તકરીમ હર ઉમ્મતી પર ઉસી તરહ લાઝિમ હે જિસ તરહ હક઼ીક઼ી માં કી, બલ્કિ ઈસસે ભી બહુત ઝયાદા. લેકિન નઝર ઔર ખલ્વત કે મામલા મેં અઝવાજે મુતહ્હરાત કા હુક્મ હક઼ીક઼ી માં કી તરહ નહીં હે ક્યોંકિ કુર્આને અઝીમ મેં અલ્લાહ તઆલા ને ઈર્શાદ ફર્માયા : وَ اِذَا سَاَلْتُمُوْهُنَّ مَتَاعًا فَاسْئَلُوْهُنَّ مِنْ وَّرَآءِ الْحِجَابِ "જબ નબી કરીમ ﷺ કી બીવિયોં સે તુમ લોગ કોઈ ચીઝ માંગો તો પર્દે કે પીછે સે માંગો."

મુસલમાન અપની હક઼ીક઼ી માં કો તો દેખ ભી સકતા હે ઔર તન્હાઈ મેં બૈઠ કર ઈસસે બાત ચીત ભી કર સકતા હે મગર હુઝૂર ﷺ કી મુક઼દ્દસ બીવિયોં સે હર મુસલમાન કે લિએ પર્દા ફર્ઝ હે ઔર તન્હાઈ મેં ઉનકે પાસ ઉઠના બૈઠના હરામ હે.

ઉમ્મુલ મો'મિનીન હઝરત ખદીજતુલ કુબરા رضی اللہ عنہا

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! હઝરત ખદીજા رضی اللہ عنہا હુઝૂર ﷺ કી સબસે પહલી રફીક઼ાએ હયાત હૈં. ઉન્કે વાલિદ કા નામ ખુવૈલિદ બિન્ત આસ ઔર વાલિદા કા નામ ફાતિમા બિન્તે ઝાઈદા હૈ. યહ ખાન્દાને કુરૈશ કી બહુત હી મુઅઝ્ઝઝ઼ ઔર નિહાયત હી દૌલત મંદ ખાતૂન થીં. એહલે મક્કા ઉન્કી પાકદામની ઔર પારસાઈ કી બિના પર ઉન્કો "તાહિરા" કે લક઼બ સે યાદ કરતે થે, ઉન્હોંને હુઝૂર ﷺ કે અખ્લાક઼ સે નિકાહ કી રગબત કી ઔર ફિર બાક઼ાયદા નિકાહ હો ગયા.

★ આપકા કુબૂલે ઈસ્લામ ★

અલ્લામા ઈબ્ને અસીર ઔર ઈમામ ઝહબી કા બયાન હે કિ ઈસ બાત પર તમામ ઉમ્મત કા ઈજમાઅ હે કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ પર સબસે પહલે

આપ હી ઈમાન લાઈ ઔર ઈબ્તિદાએ ઈસ્લામ મેં જબ કિ હર તરફ સે આપકી મુખાલેફત કા તુફાન ઉઠ રહા થા ઐસે કઠિન વક્ત મેં સિર્ફ ઉન્હીં કી એક ઝાત થી જો રસૂલુલ્લાહ ﷺ કી મુનિસે હયાત બન કર તસ્કીને ખાતિર કા બાઈસ થી.

★ અહાદીષ મેં આપકી ફઝીલત ★

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ હઝરત જિબ્રઈલ علیہ السلام રસૂલુલ્લાહ ﷺ કે પાસ તશરીફ લાએ ઔર અર્ઝ કિયા કિ અય મુહમ્મદ ! ﷺ યહ ખદીજા હૈં જો આપકે પાસ એક બર્તન લેકર આ રહી હૈં જિસમેં ખાના હૈ. જબ યહ આપકે પાસ આ જાએં તો આપ ઉન સે ઉનકે રબ કા ઔર મેરા સલામ કહ દેં ઔર ઉનકો યહ ખુશખબરી સુના દેં કિ જન્નત મેં ઉનકે લિએ મોતી કા એક ઘર બના હૈ જિસમેં ન કોઈ શોર હોગા ન કોઈ તકલીફ હોગી. *(બુખારી ૧/૫૩૯)*

ઈસી તરહ એક ઔર રિવાયત હૈ કિ એક મર્તબા હઝરત આઈશા رضی اللہ عنہا ને હુઝૂર ﷺ કી ઝબાને મુબારક સે હઝરત ખદીજા رضی اللہ عنہا કી બહુત ઝયાદા તારીફ સુની તો ઉન્હેં ગૈરત આ ગઈ ઔર ઉન્હોંને યહ કહ દિયા કિ, અબ તો અલ્લાહ તઆલા ને આપકો ઉનસે બેહતર બીવી અતા ફર્મા દી ! યહ સુન કર આપને ઈર્શાદ ફર્માયા કિ, નહીં ! ખુદા કી કસમ ! ખદીજા સે બેહતર મુઝે કોઈ બીવી નહીં મિલી. જબ સબ લોગ મુઝે જુટલા રહે થે ઉસ વક્ત ઉન્હોંને મેરી તસ્દીક કી ઔર જિસ વક્ત કોઈ શખ્સ મુઝે કોઈ ચીઝ દેને કે લિએ તૈયાર ન થા ઉસ વક્ત ખદીજા ને મુઝે અપના સારા માલ દે દિયા ઔર ઉન્હીં કે શિકમ સે અલ્લાહ તઆલા ને મુઝે ઔલાદ અતા ફર્માઈ. (*સીરતુલ મુસ્તફા ﷺ*)

ઈમામ તિબરાની ને હઝરત આઈશા رضی اللہ عنہا સે એક હદીષ નકલ કી હૈ કિ હુઝૂર ﷺ ને હઝરત ખદીજા رضی اللہ عنہا કો દુન્યા મેં જન્નત કા અંગૂર ખિલાયા. *(સીરતુલ મુસ્તફા)*

★ આપકી વફાત ★

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! હઝરત ખદીજા رضی اللہ عنہا પચ્ચીસ સાલ તક હુઝૂર ﷺ કી ખિદમત ગુઝારી સે સરફરાઝ રહીં.

હિજરત સે તીન બરસ કબ્લ પૈંસઠ બરસ કી ઉમ્ર પા કર માહે રમઝાનુલ મુબારક મેં મક્કા મુઅઝ્ઝમા મેં ઉન્હોંને વફાત પાઈ. હુઝૂર ﷺ ને મક્કા મુકર્રમા કે મશહૂર કબ્રસ્તાન હજૂન (જન્નતુલ મુઅલ્લા) મેં ખૂદ બ નફસ નફીસે ઉનકી કબ્ર મેં ઉતર કર અપને મુકદસ હાથોં સે ઉનકો સુપુર્દે ખાક ફર્માયા. ચૂંકિ ઉસ વક્ત તક નમાઝે જનાઝા કા હુક્મ નાઝિલ નહીં હુઆ થા ઈસલિએ આપને ઉનકી નમાઝે જનાઝા નહીં પળ્હી.

ઉમ્મુલ મો'મિનીન હઝરત આઈશા સિદ્દીકા رضی اللہ عنہا

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઉમ્મુલ મો'મીનીન હઝરત આઈશા સિદ્દીકા رضی اللہ عنہا હઝરત અબૂ બક્ર સિદ્દીક رضی اللہ عنہ કી નૂરે નઝર ઔર દુખ્તર નેક અખ્તર હૈં. ઉન્કી વાલિદા માજિદા કા નામ "ઉમ્મે રુમાન" હૈ. યહ છ બરસ કી થીં જબ હુઝૂર ﷺ ને એલાને નબુવ્વત કે દસવેં સાલ માહે શવ્વાલ મેં હિજરત સે તીન સાલ કબ્લ નિકાહ ફર્માયા ઔર શવ્વાલ ૨ હિ. મેં મદીના મુનવ્વરા કે અંદર યહ કાશાનએ નબુવ્વત મેં દાખિલ હો ગઈ ઔર નવ બરસ તક હુઝૂર ﷺ કી સોહબત સે સરફરાઝ રહી. અઝવાજે મુતહરાત મેં યહી કુંવારી થીં ઔર સબસે ઝયાદા બારગાહે નબુવ્વત મેં મહબૂબ તરીન બીવી થીં.

★ અહાદીષ મેં આપકા તઝકિરા ★

હુઝૂરે અકદસ ﷺ ને આપકી ફઝીલત મેં ઈર્શાદ ફર્માયા હૈ કિ કિસી બીવી કે લિહાફ મેં મેરે ઉપર વહી નાઝિલ નહીં હૂઈ મગર હઝરત આઈશા જબ મેરે સાથ બિસ્તરે નબુવ્વત પર સોતી રહતી હૈં તો ઉસ હાલત મેં ભી મુઝ પર વહીએ ઈલાહી ઉતરતી રહતી હૈ. *(બુખારી ૧/૫૩૨)*

દૂસરી રિવાયત મેં હૈ કિ હુઝૂર ﷺ ને હઝરત આઈશા رضی اللہ عنہا સે ફર્માયા, તીન રાતેં મૈં ખ્વાબ મેં દેખતા રહા કિ એક ફરિશ્તા તુમ કો એક રેશ્મી કપળે મેં લપેટ કર મેરે પાસ લાતા રહા ઔર મુઝ સે યહ કરતા રહા કિ યહ આપકી બીવી હૈં. જબ મૈંને તુમ્હારે ચેહરે સે કપડા હટા કર દેખા તો નાગહાં વહ તુમ હી થીં. ઉસકે બાદ મૈંને અપને દિલ મેં કહા કિ અગર યહ ખ્વાબ અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે હૈ તો વહ ઈસ ખ્વાબ કો પૂરા કર દિખાએગા. *(મિશ્કાત–૫૭૩)*

★ ચંદ વજહોં સે આપકી ફઝીલત ★

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! હઝરત આઈશા સિદ્દીક઼ા رضی اللہ عنہا કો મંદરજા ઝૈલ વજૂહાત કી બુન્યાદ પર દીગર અઝવાજે મુતહ્હરાત પર ફઝીલત હાસિલ હૈ.

- ✪ હુઝૂર ﷺ ને આપકે સિવા કિસી દૂસરી કુંવારી ઔરત સે નિકાહ નહીં ફર્માયા.
- ✪ આપકે સિવા અઝવાજે મુતહ્હરાત મેં સે કોઈ ભી ઐસી નહીં જિનકે માં બાપ દોનોં મુહાજિર હોં.
- ✪ અલ્લાહ તઆલા ને આપકી બર્અત ઔર પાકદામની કા બયાન કુર્આન મુક઼દ્દસ મેં ફર્માયા.
- ✪ નિકાહ સે પહલે હઝરત જિબ્રઈલ علیہ السلام ને રેશ્મી કપળે મેં લાકર આપકી સૂરત હુઝૂર ﷺ કો દિખલા દી થી ઔર હુઝૂર ﷺ તીન રાતેં આપકો દેખતે રહે.
- ✪ આપ ઔર હુઝૂર ﷺ એક હી બર્તન સે પાની લે કર ગુસ્લ કિયા કરતે થે, યહ શર્ફ અઝવાજે મુતહરાત મેં સે કિસી ઔર કો હાસિલ નહીં હૈ.
- ✪ હુઝૂર ﷺ તહજ્જુદ પળ્હા કરતે થે ઔર આપ ઉન્કે આગે સોઈ હોતી થીં. અઝવાજે મુતહરાત મેં સે કોઈ ઔર હુઝૂર ﷺ કી ઈસ કરીમાના મહબ્બત સે સરફરાઝ નહીં હૂઈ.
- ✪ આપ હુઝૂર ﷺ કે સાથ એક હી લિહાઝ મેં સોઈ હૂઈ હોતી ઔર હુઝૂર ﷺ પર ખુદા કી વહી નાઝિલ હોતી રહતી.
- ✪ હુઝૂર ﷺ કે વિસાલ કે વક઼્ત આપકા સરે મુબારક હઝરત આઈશા સિદ્દીક઼ા رضی اللہ عنہا કી હલક઼ ઔર સીને કે દરમ્યાન થા ઈસ હાલત મેં આપકા વિસાલ હુઆ.
- ✪ આપકી બારી કે દિન હુઝૂર ﷺ કા વિસાલ હુઆ.
- ✪ હુઝૂર ﷺ કી ક઼બ્રે અનવર ખાસ આપકે ઘર મેં બની.

–(સીરતુલ મુસ્તફા ﷺ)

★ અહાદીષે મુબારકા કી નક઼લ વ રિવાયત મેં આપ કા કિરદાર ★

ફિક઼હ વ હદીષ કે ઉલૂમ મેં અઝવાજે મુતહ્હરાત કે અંદર ઉન્કા દર્જા બહુત હી બુલંદ હૈ. દો હજાર દો સો દસ હદીષેં ઉન્હોંને હુઝૂર ﷺ સે રિવાયત કી હૈં, ઉન્કી રિવાયત કી હુઈ હદીષોં મેં સે એક સો ચોહત્તર હદીષેં ઐસી હૈં જો બુખારી વ મુસ્લિમ દોનોં કિતાબોં મેં હૈં ઔર ચૌવ્વન હદીષેં ઐસી હૈં જો સિર્ફ બુખારી શરીફ મેં હૈં ઔર અળસઠ હદીષેં વહ હૈં જિનકો સિર્ફ ઈમામ મુસ્લિમ ને અપની કિતાબ સહીહ મુસ્લિમ મેં તહરીર કિયા હૈ. ઉન્કે અલાવા બાકી હદીષેં અહાદીષ કી દૂસરી કિતાબોં મેં મઝકૂર હૈં.

★ ઈલ્મે તિબ્બ મેં આપકી માલૂમાત ★

ઈલ્મે તિબ ઔર મરીઝોં કે ઈલાજ વ મઆલજા મેં ભી ઉન્હેં બહુત કાફી મહારત થી. હઝરત ઉરવા બિન ઝુબૈર કહતે હૈં કિ મૈંને એક દિન હૈરાન હોકર હઝરત બીબી આઈશા رضی اللہ عنہا સે અર્ઝ કિયા કિ અય અમ્મા જાન ! મુઝે ઈસ બાત પર બહુત હી હૈરાની હૈ કિ આખિર યહ તિબ્બી માલૂમાત ઔર ઈલાજ વ મઆલજા કી મહારત આપકો કહાં સે ઔર કૈસે હાસિલ હો ગઈ ?

★ ઈબાદત વ સખાવત મેં આપકી ઝાત ★

ઈબાદત મેં આપકા મર્તબા બહુત હી બુલંદ હૈ. આપકે ભતીજે હઝરત ઈમામ ક઼ાસિમ બિન મુહમ્મદ બિન અબૂ બક્ર સિદ્દીક઼ رضی اللہ عنہم કા બયાન હૈ કિ હઝરત આઈશા رضی اللہ عنہا રોઝાના બિલા નાગા નમાઝે તહજ્જુદ પળ્હને કી પાબંદ થીં ઔર અકષર રોઝાદાર ભી રહા કરતી થીં.

સખાવત ઔર સદક઼ાત વ ખૈરાત કે મામલે મેં ભી તમામ ઉમ્મહાતુલ મો'મિનીન મેં ખાસ તૌર પર મુમતાઝ થી. ઉમ્મે દુર્રા رضی اللہ عنہا કહતી હૈં કિ મૈં હઝરત આઈશા رضی اللہ عنہا કે પાસ થી ઉસ વક઼્ત એક લાખ દિરહમ કહીં સે આપકે પાસ આયે, આપને ઉસી વક઼્ત ઉન સબ દિરહમોં કો લોગોં મેં તક઼સીમ કર દિયા ઔર એક દિરહમ ભી ઘર મેં બાકી નહીં છોળા, ઉસ દિન વહ રોઝાદાર થીં.

★ અરબી અશ્આર મેં આપકી મહારત ★

હઝરત ઉરવા બિન ઝુબૈર رضی اللہ عنہ જો આપકે ભાંજે થે ઉન્કા બયાન હૈ કિ ફિક઼્હ વ હદીષ કે અલાવા મૈંને હઝરત આઈશા رضی اللہ عنہا સે બઢ કર કિસી કો અશ્આરે અરબ કા જાનને વાલા નહીં પાયા. વહ દૌરાને ગુફતગૂ હર મૌક઼ે પર કોઈ શેઅર પઢ દિયા કરતી થીં જો બહુત હી બરમહલ હુઆ કરતા થા.

★ આપકા વિસાલ ★

૧૭ રમઝાનુલ મુબારક શબે સહ શબા ૫૭ હિ. યા ૫૮ હિ. મેં મદીના મુનવ્વરા કે અંદર આપકા વિસાલ હુઆ. હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ ને આપકી નમાઝે જનાઝા પઢાઈ ઔર આપકી વસિયત કે મુતાબિક઼ રાત મેં લોગોં ને આપકો જન્નતુલ બક઼ીઅ કે કબ્રસ્તાન મેં દૂસરી અઝવાજે મુતહ્હરાત કી ક઼બ્રો કે પહલૂ મેં દફન કિયા.

ખાતૂને જન્નત હઝરત ફાતિમતુઝ્ઝહરા رضی اللہ عنہا

ખૂને ખૈરુર્રુસુલ સે હૈ જિનકા ખમીર
ઉનકી બેલોષ તીનપ પે લાખોં સલામ

ઉસ બતૂલે જિગર પારએ મુસ્તફા
હુજલા આરાએ ઈફ્ફત પે લાખોં સલામ

જિસકા આંચલ ન દેખા મહ વ મહર ને
ઉસ રિદાએ નઝાહત પે લાખોં સલામ

સૈયદા, ઝાહિરા, તૈ઼યબા, તા઼હિરા
જાને અહમદ કી રાહત પે લાખોં સલામ

રમઝાનુલ મુબારક મુસલમાનોં કે લિએ જહાં ઈસલિએ મોહતરમ હૈ કિ ઉસમેં રહમતોં ઔર બરકતોં કા નુઝૂલ મુસલસલ હોતા રહતા હૈ, અલ્લાહ તઆલા કી ખુસૂસી તવજ્જોહ ઉસમેં દુનિયા વાલોં પર હોતી હૈ, ઉસકી બરકત સે જહન્નમ કે દરવાઝે બંદ કર દિએ જાતે હૈં, ઉસકે સદક઼ે મેં અલ્લાહ તઆલા કી ખુસૂસી રહમતેં વ મગફિરતેં હમેં મિલતી હૈં, વહીં ઈસલિએ ભી યહ માહે મુબારક હમારે લિએ કા઼બિલે ક઼દ્ર વ યાદગાર હૈ

કિ ઈસ માહ કી તીન તારીખ કો હઝરત ખાતૂને જન્નત સૈયદતેના ફાતિમતુઝ્ઝહરા رضی اللہ عنہا કા વિસાલે બાકમાલ હુઆ.

ખાતૂને જન્નત رضی اللہ عنہا કા ક્યા મુક઼ામ વ મર્તબા હૈ ઔર કિતના અઝીમ રુત્બા હૈ ઉનકા, યહ કિસી પર મખ્ફી નહીં હૈ. અલ્લાહ તબારક વ તઆલા કા ઈર્શાદ હૈ : قُلْ لَّا أَسْئَلُكُمْ عَلَيْهِ اَجْراً اِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبٰى "તુમ ફર્માઓ ! મૈં ઈસ પર તુમ સે કુછ ઉઝરત નહીં માંગતા મગર ક઼રાબત કી મહબ્બત." *(સૂરએ શૂરા, પારા–૨૩)*

યાની મુહમ્મદ ﷺ ! આપ લોગોં સે કહ દીજિએ કિ મૈંને તુમ્હારે માબૈન જો રુશ્દ વ હિદાયત કી હૈ ઔર તુમ્હેં ઝુલ્માતે કુફ્ર સે નિકાલ કર ઈસ્લામી અન્વાર સે મુનવ્વર કિયા હૈ, ઈસ પર મુઝે તુમ્હારી ઉઝરત નહીં ચાહિએ, હાં ! ઈતના મુતાલબા ઝરૂર હૈ કિ મેરે ક઼રીબી રિશ્તેદારોં સે મહબ્બત રખના, ઉન્હેં કોઈ ઈઝા વ તકલીફ ન પહુંચાના! ઈસસે માલૂમ હુઆ કિ એહલે બૈતે અત્હાર કી મુહબ્બત ફરાઈઝે દીનિયા મેં સે હૈ.

★ હઝરત ફાતિમા رضی اللہ عنہا કે ફઝાઈલ ઝબાને નબવી સે ★

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અબ્બાસ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ સહાબાએ કિરામ ને એક મર્તબા અર્ઝ કિયા યા રસૂલુલ્લાહ ﷺ ! કુર્બા સે મુરાદ કૌન લોગ હૈં ? તો આપ ને ફર્માયા : عَلِیٌّ وَّ فَاطِمَةُ وَ وَلَدَاهُمَا "ફાતિમા ઔર ઉનકે બેટે." (رضی الله تعالیٰ عنهم اجمعین)

લિહાઝા માલૂમ હુઆ કિ હઝરત ફાતિમા કી મહબ્બત મત્લૂબે મુસ્તફા ભી હૈ ઔર મરઝીએ ખુદા ભી, ઈસલિએ તમામ મુસલમાનોં પર ઝરૂરી હૈ કિ ઉનકી મહબ્બત દિલ મેં બસાએ રખેં ઔર ઉનકી શાન મેં અદના સી બેઅદબી સે ભી બચેં. અલ્લાહ તઆલા હમ સબ કો હમેશા ઉનકે મુહિબ્બીન મેં રહને કી તૌફીક઼ અતા ફર્માએ.

آمین بجاه النبی الکریم علیه افضل الصلوٰہ و التسلیم

★ હુઝૂર ﷺ કો સબસે ઝયાદા મહબૂબ ★

હઝરત જુમેઅ બિન ઉમર رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ હઝરત આઈશા સિદ્દીક઼ા رضی اللہ عنہا સે પૂછા ગયા : –

اَیُّ النَّاسِ کَانَ اَحَبَّ اِلٰی رَسُوْلِ اللّٰہِ صلی اللہ تعالیٰ علیہ و سلم قَالَتْ:
فَاطِمَۃُ فَقِیْلَ مِنَ الرِّجَالِ قَالَتْ: زَوْجُھَا

હુઝૂર ﷺ કે નઝદીક સબસે ઝયાદા મહબૂબ કૌન થા ? ફર્માયા કિ હઝરત ફાતિમા થીં. ફિર પૂછા ગયા, મર્દો મેં કૌન ? તો બોલી ઉનકે શોહર. *(મિશ્કાત–૫૭૦)*

★ પેશાની કો બોસા દેતે ★

ઉમ્મુલ મો'મિનીન હઝરત આઈશા સિદ્દીક઼ા رضی اللہ عنہا ફર્માતી હૈં :–

کَانَتْ اِذَا دَخَلَتْ عَلَی النَّبِیِّ صلی اللہ تعالیٰ علیہ و سلم قَامَ اِلَیْھَا فَقَبَّلَھَا وَ اَجْلَسَھَا فِیْ مَجْلِسِہٖ وَ کَانَ النَّبِیُّ صلی اللہ تعالیٰ علیہ و سلم اِذَا دَخَلَ عَلَیْھَا قَامَتْ مِنْ مَّجْلِسِھَا فَقَبَّلَتْہُ وَ اَجْلَسَتْہُ فِیْ مَجْلِسِھَا

જબ હઝરત ફાતિમા નબી અકરમ ﷺ કે પાસ તશરીફ લાતીં તો આપ ઉનકે લિએ ખળે હો જાતે ઔર (ઉનકી પેશાની અક઼દસ પર) બોસા દેતે ઔર ઉન્હેં અપની જગહ બિઠાતે (મહબ્બત મેં) ઔર જબ હુઝૂર ﷺ ઉનકે પાસ તશરીફ લે જાતે તો આપ ખળી હો જાતી ઔર હુઝૂર ﷺ (કે દસ્તે અક઼દસ)કો ચૂમ લેતી ઔર (એહતેરામન્) અપની જગહ પર બિઠાતી. *(તિર્મિઝી, મુસ્તદરક)*

★ હુઝૂર ﷺકા ગુસ્તાખ ★

હદીષે મુબારકા મેં હૈ કિ અલ્લાહ કે રસૂલ ﷺને ફર્માયા :–

فَاطِمَۃُ بُضْعَۃٌ مِّنِّیْ فَمَنْ اَغْضَبَھَا اَغْضَبَنِیْ ''ફાતિમા મેરે જિસ્મ કા ટુકળા હૈ, જિસને ઉન્હેં નારાઝ કિયા ઉસને મુઝે નારાઝ કિયા.'' *(મિશ્કાત, સ. ૫૬૮)*

★ અલ્લાહ عزوجل કી રઝામંદી વ નારાઝગી ★

હઝરત અબૂ સઈદ ખુદરી رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ હુઝૂર ﷺને ફર્માયા : اِنَّ اللّٰہَ یَغْضِبُ بِغَضَبِ فَاطِمَۃَ وَ یَرْضٰی بِرِضَائِھَا ''ફાતિમા કે નારાઝ હો જાને સે અલ્લાહ તઆલા ગઝબનાક હો જાતા હૈ ઔર ખુશ હો જાને સે અલ્લાહ તઆલા રાઝી હોતા હૈ.'' *(મુસ્તદરક)*

★ જન્નતી ઔરતોં કી સરદાર ★

હઝરત આઈશા સિદ્દીક઼ા رضی اللہ عنہا કે પૂછને પર હઝરત ફાતિમા رضی اللہ عنہا ને બયાન ફર્માયા હૈ કિ હુઝૂર ﷺને મુઝ સે ફર્માયા થા :–

یَا فَاطِمَۃُ اَمَا تَرْضَیْنَ اَنْ تَکُوْنِیْ سَیِّدَۃَ نِسَآءِ الْمُؤْمِنِیْنَ اَوْ سَیِّدَۃَ نِسَآءِ ھٰذِہِ الْاُمَّۃِ

''અય ફાતિમા ! ક્યા તુમ ઈસસે રાઝી નહીં હો કિ તમામ જન્નતી મો'મિનીન કી ઓરતોં કી સરદાર હો. યા યહ ફર્માયા કિ ઈસ ઉમ્મત કી ઔરતોં કી સરદાર હો.'' *(મુસ્લિમ)*

★ મુખ્તસર સવાનેહ હયાત ★

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! હઝરત ફાતિમા رضی اللہ عنہا નબી અકરમ ﷺ કી વહ સાહબઝાદી હૈં જો આપકો સબસે ઝયાદા મહબૂબ થીં, મહબૂબે ખુદા ﷺ કી યહ લાડલી શહઝાદી ફાતિમા કે નામ સે ઔર ઝહ્રા વ બતૂલ કે લક઼બ સે જાની જાતી હૈં. હઝરત ખદીજા બિન્તે ખુવૈલિદ رضی اللہ عنہا કે બતને મુબારક સે આપકી વિલાદત હૂઈ. આપકી વિલાદત કી તારીખ મેં ઉલમાએ મોઅર્ખીન ને ઈખ્તિલાફ કિયા હૈ, કિસી ને કહા હૈ કિ એલાને નબુવ્વત કે પહલે સાલ પૈદા હૂઈ, કિસી ને કહા કિ એલાને નબુવ્વત સે એક સાલ ક઼બ્લ ઉનકી વિલાદત હૂઈ જબ કિ અલ્લામા ઈબ્ને જૌઝી رحمۃ اللہ علیہ કા યહ કહના હૈ કિ એલાને નબુવ્વત સે પાંચ સાલ ક઼બ્લ ઉનકી પૈદાઈશ હૂઈ. واللہ تعالیٰ اعلم بالصواب

પંદ્રહ બરસ કી ઉમર મેં ઝંગે ઉહદ કે બાદ યા પહલે આપકા નિકાહ મૌલાએ કાયનાત હઝરત અલી મુર્તઝા کرم اللہ تعالیٰ وجہہ الکریم સે હુઝૂર ﷺને કર દિયા. હઝરત સૈયદા ફાતિમા رضی اللہ عنہا કો જબ યહ માલૂમ હુઆ થા કિ વહ હઝરત અલી کرم اللہ تعالیٰ وجہہ الکریم કી ઝૌજિયત મેં દાખિલ કર દી ગઈ હૈં તો રોને લગી થીં. ફિર હુઝૂર ﷺ તશરીફ લાએ ઔર ફર્માયા, અય ફાતિમા ! વલ્લાહ ! મૈંને તુમ્હારા નિકાહ ઐસે શખ્સ સે કર દિયા હૈ જિસકા ઈલ્મ સબસે ઝયાદા હૈ, જો ઈલ્મ મેં સબસે અફઝલ હૈ, જો સબસે પહલે ઈસ્લામ લાને વાલા હૈ.

હઝરત સૈયદા ફાતિમા رضی اللہ عنہا કો દીગર સાહબઝાદિયોં પર ઈસલિએ ભી ફૌક઼િયત હાસિલ હૈ કિ રસૂલે ખુદા ﷺ કી નસ્લે પાક કા સિલસિલા

ઉન્હીં સે જારી હૈ. હુઝૂરે અક઼દસ صلی اللہ علیہ وسلم કે વિસાલ શરીફ઼ કા હઝરત બીબી ફ઼ાતિમા رضی اللہ عنہا કે ક઼લ્બે મુબારક પર બહુત હી જાંકાહ સદમા ગુઝરા, યહી વજહ થી કિ હુઝૂરે અક઼દસ صلی اللہ علیہ وسلم કે વિસાલ શરીફ઼ કે બાદ કભી આપ હસતી હૂઈ નહીં દેખી ગઈ.

જબ આપકી વફ઼ાત કા વક઼્ત કરીબ આયા તો આપ ને હઝરત અસ્મા બિન્તે ઉમૈસ رضی اللہ عنہا સે કહા કિ મૈં જનાઝા ખુલા લે જાને કો નાપસંદ કરતી હૂં. ઈસ પર હઝરત અસ્મા ને અર્ઝ કિયા, અય બિન્તે રસૂલ صلی اللہ علیہ وسلم ! મૈંને સર ઝમીને હબશા મેં એક તરીક઼ા દેખા હૈ કિ જનાઝા કી ચારપાઈ પર દરખ્ત કી શાખેં ડાલ કર ઉસ પર કપડ઼ા ડાલ દેતે હૈં. હઝરત ફ઼ાતિમા કો યહ તરીક઼ા પસંદ આ ગયા તો ઉન્હોંને ફ઼ર્માયા, જબ મેરી વફ઼ાત હો જાએ તો તુમ ઔર હઝરત અલી મિલ કર મુઝે ગુસ્લ દેના, ઉસકે અલાવા ઔર કોઈ દાખિલ ન હો. ચુનાન્ચે ઐસા હી કિયા ગયા. હઝરત ફ઼ાતિમા رضی اللہ عنہا ઈસ્લામ કી વહ પહલી હસ્તી હૈં જિનકે જનાઝે કો ઉપર સે ઢાંપ કર લે જાયા ગયા, જબકિ ઉનસે પહલે જનાઝા કો ચારપાઈ પર રખ કર એક ચાદર ડાલ દેતે થે ઔર જનાઝા ખુલા જાતા થા.

★ વિસાલ શરીફ઼ ★

વિસાલે નબવી صلی اللہ علیہ وسلم કે છે માહ બાદ ૩ રમઝાનુલ મુબારક ૧૧ હિ. મંગલ કી રાત કો જબ આપ ને દાઈએ અજલ કો લબ્બૈક કહા ઉસ વક઼્ત આપકી ઉમ્ર પાક તીસ સાલ થી. હઝરત અલી کرم اللہ تعالیٰ وجہہ الکریم , યા હઝરત અબ્બાસ رضی اللہ عنہما ને આપકી નમાઝે જનાઝા પળ્હાઈ ઔર આપકી વસિયત કે મુતાબિક઼ રાત મેં આપકી તદફ઼ીન અમલ મેં આઈ. ચુનાન્ચે હઝરત અલી, હઝરત અબ્બાસ ઔર હઝરત ફ઼ઝલ બિન અબ્બાસ رضی اللہ عنہ ને આપકો ક઼બ્ર મેં ઉતારા. અસ્સહ વ મુખ્તાર ક઼ૌલ યહી હૈ કિ આપ જન્નતુલ બક઼ીઅ શરીફ઼ મદીના મુનવ્વરા મેં મદફ઼ૂન હૈં.

મેરે પ્યારે આક઼ા صلی اللہ علیہ وسلم કે પ્યારે દીવાનો ! ખાસ કર રમઝાનુલ મુબારક કી ૩ તારીખ કો માલિકે કૌનો મકાં صلی اللہ علیہ وسلم કી શહઝાદીએ પાક કી બારગાહ મેં ખિરાજે અક઼ીદત પેશ કરેં ઔર ઉન્કી મહબ્બત નીઝ એહલે બૈતે અત્હાર વ અઝવાજે મુતહ્હરાત رضی اللہ تعالیٰ عنہم اجمعین કી મહબ્બત સે અપને

સીને સરશાર રખેં ઔર ઉન્કી મહબ્બત વ ઉલ્ફ઼ત હી મેં આખિરત કી ભલાઈ સમઝેં ઔર હર ઉસ શખ્સ સે મહબ્બત રખેં જો ઉન્કા મુહિબ્બ હો, ઔર જો ઉનસે બુગ્ઝ વ અદાવત રખતા હો ઉસસે કિનારા કશી ઈખ્તિયાર કરેં ઔર કભી ભી ઉન મુક઼દ્દસ બીબિયોં કે તઅલ્લુક઼ સે બેઅદબી કા અદના લફ઼્ઝ ભી અપની ઝબાન પર ન આને દે.

અલ્લાહ તઆલા હમ સબ કો ઉન્કે ફ઼ુયૂઝ વ બર્કાત સે માલા માલ ફ઼ર્માએ ઔર મઝકૂરા બાતોં પર અમલ કરને કી તૌફ઼ીક઼ અતા ફ઼ર્માએ.

آمین بجاہ النبی الکریم علیہ افضل الصلوٰۃ و التسلیم